

١

٧ تحفهٔ شاهدی شرحی

شرح الشاهدی تألیف مولانا
الشیخ عبد القادر البغدادی
عفا الله عنه

٦٨٥

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على خير خلقه محمد وآله اجمعين
اما بعد ساكن زاويه خمول وتارك غوغاى رد وقبول راجى توفيق
رب هادى عبد القادر بن عمر البغدادى بو وجهله تعبير مرام
وبو طرز ايله توجيه كلام ايدركه ايام شبابده كه مقدمه هر فتح باب در
تحصيل زبان فارسى يه كوشش ودرك لغات ومعانيسنه ورزش
اولنوردى برمدت تتبع لغاتنه وتفهم مزايا ونكاتنه صرف اولندى
ابتدا تعلمده منظومه فايق اقران ومشهور دوران مولانا شاهدى كه
عصرنده معارف فارسى يه شاه ايدى سلاستده آب روان
كبى اولمغله طبيعته جسبان كلمش ايدى كثرت تتبع ايله نهنده حاذق
وضبط وتصحيحنده فائق اولمجق بر طرز عجيب واسلوب غريب ايله
شرح ايتمشدم اغلب لسان فارسى مفرداتى شرحنده مدمج
ومركبات وضروب امثالى مناسبت ايله ضمننده مندرج اولمشدى
وتحفه حسام لغتندن طرح ومزيد ايتدوكى الفاظى تنبيه وتقريب
الهام الحجنه هر كلمه تفسيرنده توجيه وجيه وترجمه لرى مابيننده
ترجيح ومقبول ومردود اولانى تصريح ايدردم كرمى يل مقدارى
مسوده سى زاويه نسيانده وكوشه هجرانده قالمشدى حالا كه تاريخ
سنه ثمانيه وسبعين بعد الالف در بعض اعزه كرام اوله اوراق

بى نظامه واقف اولمجق تبييضنه اشارت واقدام ايلدى اشارتنه
اطاعت واستدعاسنه اجابت اولنوب تبييض اولندى لكن قبل
الشروع ناظم تحفه جاميه دن طرح ايتدوكى كلماتى مسرود ايدوب
بعده هر كلمه نك شرحى آخرنده ناظمك مثنويدن كتوردوكى مزيد منقود
وسكوت عنه اولان كلمات اكثى منظومه ده موجود اولدوغى معلوم
اولمق مناسب كورندى قوله فى الديباجه ندكلو وارايسه انده جواهر
الى آخر البيت الذى بعده كلماتى نفاستده جواهره تشبيه ايدوب مشبه
به مشبه اوزرينه اطلاق استعاره مصرحه مطلقه قبيلندندر يعنى تحفه
حسامده موجود اولان كلماتى جمله سن بو كتابده ايراد ايتدم الا نادر الاستعمال
اولان الفاظى ترك ايتدم خفى اولميه كه ايراد ايتمدوكى كلماتده الفاظ مستعمله
جوقدر شونكه سرد دن معلوم اولور وترك ايتدوكى الفاظ مجموعى اكنوركى در
راى عربيده تدبر وتأمل معناسنه باهو باد فارسى ايله دكنك وعصا معناسنه
نم چه درشبنم معناسنه دوغ ايران در محيض معناسنه اراك عربيده مسواك
اغاجى معناسنه لنك كسر لام وسكون نون ايله بابدر يعنى ساق معناسنه
جك قاضى حجت سيدر تعريب ايدوب صك ديرلر ثم فتح مثناة ايله كوزرده سيدر
عربيده سبل ديرلر خاشاك چوب چوب خورشيد كونش در جز
غير معناسنه در سبرك بكسر السين وفتح الباء وسكون الراء المهملة
حار واغبر زموره صالنجق در عربيده ارجوحه ديرلر سكندر
براو يوندر دكرمى دائره چوب اوزرنده اوينايلر كه بربرينه اولور

دایره دن طشره حقدین کندو ولی او زلرک قنغنی دیرسه آنی بربنه
کتورر مرغزن مقبره وجهودی کلیساسی نغوشاک کفار مذاهبندن بر
مذهبدر بژاوند قابوسندلیدر کاواک ایچی بوش مجوف معناسنه
کریچه بضم الکاف حجره معناسنه در سول بفتحتین دوه طبانیدر
فانه فا ونون ایله چویدر که اکلهاو دن یاررلر بچاز ضم با فارسی ایله
مشله پیراستن دری دباغت ایتمک داغاج بوداملق وبزمک آراستن
معناسنا قابوک دیوار او زرینه یغمور دن صقلمق ایچون یاپدقلری دنخیم
سوکمک شتم معناسنه نفرین بد دعا پره کلید دیشی خرکش صوقمان
که ایاغه کیرلر آتش قافیه سنه کلور نشه سوری سکک کمند
معروفدر فراموش معروفدر غژد قامشدر که عربیه قصب دلنور
فهه کمی کور الکیدر فرسب بکسر الفاء ومنحها دوکر اغاج که سقف الک
اهنیه یاپلور تمدکبچه که عربیده لباد دیوز برغاله اوغلاقدر شاشه
سدک بول معناسنه در بژ کچی معز معناسنه در بستر م قوروانش
مرضیدر بربون دمرکو که عربیده قوباد دینور تکژ بفتحتین والافصح
بالسین مکار ازاد الفارسیه اوزم چکرد کی هسبر بفتحتین بوزدر
جلید معناسنه صاروج ساروج دن معرب آلکودر که عربیه
نوزه دینور خنجیر چرپش توتونیک قوقوسیدر که بشوررکن
رایحه سی یاپلور کنجوک ایریوشقلغ چرب دست الی اوزلو
دیمکدر بژژ بفتح الباء والزاء الفارسیین جرب عقبه درکه

زحمت ایله کیجلور کوازنه پروانه درکه شمع ایله اولور نوباوه ترفنده
یمش سفجه خام قرلوز زحمت معروف نهنبق وبتق متجزه قباغز
کبی سماروغ بوم ده کبی باشی برمنتر در ششنلبید جبوب جسنندن
بوبیدر که عربیده حلبه دینور کافلو کوکلک چرند وبومشوع تملک که کم دکدر
عربیده عضروف دینور غنوبون بلک بلک ولک کوجکلمک ماخ قلب
کومش کماه عربیده منز معناسنه موزاب قوری اوزم صوبی دیبه
کوی وقریه در کوی محله وزقاق کنغلیزه ایت بالغ کرم قورت که
عربیده دود دینور تراث عربیدر معروف دانشمند عالم معناسنه
قوح نا اهل وجاهل روح جبریل امین در علیه السلام شوژه خشنک خیو
تمرک بفتح آغز یاری که سویلرکن صاچلور بادرنک شش خیار کاودم
بر نوع بوریدر ار بنیژ ظرخوندر رژنفس آرزوسی کام معناسنه
چرخشت عصار منکنه سی چامه شعر ونظم دوغبا ایران آسی آسمانه
سقف دی لشکر بژده جاموس در دخترانذر اوکی قز در سپیدار
قواق اغاجیدر خو خلق وعادتدر اداماج بوته نشانه معناسنه
فرناس امر غنمش یعنی اویخوسی کلمش اغرلنمش کمسه نوبکله غافل معناسندن
کنایه ایدرلر سرابس چوماقدر داس ودلوس اونی دک کیکنج صورتی
که عربیده جرجیر تکوزر کنود انه کندر تخمی بوغنج جورک گزرهوج که عربیه
جزر دینور سعد طوپلق اوتیدر رخبین قوروت قنبریس یوغرت
طوراغی انبش چاچ ونا یبان کوکرجنی فرنیده برادیوندر راد

الخ/ ابو

جوم دو سخی دهر بغلبسند اوراغی موریزه سولوکن واول لسنه در که
عورتلر یوزلرینه سوررلر کرته تخته قفسان لکتار بولامج اشی پاره بلزک
دودکه جلک ادیوبی سه دره طوقوزجن ادیوبی انکله دکمه الکی اغلوزه
دوکمه در نورد جلهه لر بزی اورزینه صاردقلری اغجدر بز محیدن قرونق
ملس معناسنه دیزه مور رنکیدر جرب یاغلودر رکوه عربیدر مناره
معناسنه کشف بعضی بردق وقبلوبغه سیر مادیان آت سودیدر
روکه کرتنکله بازن کباب جوبرجک ششپش در کفلیز کفکیر معناسنه
کرباسو کرتنکله کوبز معربی قفیز در بر نوع اولجکدر ران اویلقدر که
عربیده فخذ دیلور سیر صرمسق در ورزیدن یل اسمک مردن موت
واولمک معناسنه ناله انکلید وبعنی اینن یکنک عادت کوفی این معناسنه
خایه یومرده وطاشق کرد رهن معناسنه موسترده طارباش دیمکدر
نهان کزلودر کهبد صراف وبیمار اختر شناس منجم در
کمان بردن ظن اتمک کاو کاف عربیله قرمق معناسنه اسم مصدر
وفعل امردر اورنک تخت پادشاه دهیم تاج پادشاه بیلغوش
سوسن آزاد دیدکلری منقش سوسندرکه کوک رنکلو کللری وقرجه
نقطه لری اولور نیایش دعا وثنا کوید بو یک قازن وتجره خاکینه
قیغنه کواره بالراء المهملة سبد که انکله میوه طاشرلر ترپان حیت
قلبر دستاس ال دکرمنی خراس آت دکرمنی لوغ سوت صاغمق
ماهسید زهره یلدزی کیر آلت تناسل در یعنی ذکر فرهخته

ادلمش

ادلمبش واولکرمش کرک وحشی اولسون کرک توسون درمنه یوشن
اوتیدرکه عربیده شیح دینور کرمابه حمام وایلی صو جاوکه بهلوجه کل ورد
غنچه معروف خیر وخطمی کلی لاله معروف تند یاوی قلنمش نوید
مشتلق نهاله یوصوکه انجنده صید انچون کزلنور جغز دو طوکزلن
بوجکی شبکیر حمام بوجکی چغاله قوش درکنی خاله عربیدر والده همشیره سی
جم جمشید دیدکلری پادشاهدر ماله بتالرک برالتی در شهد عربیدر کومج
بالیدر سکالایت بوقیدر فرتانج شول دودکدرکه یاتورلرکه کوکلور
تشن بجقو وبویک کسر وپالنه پاشنه اوکچه که عربیده عقب دینور
اپا آش درطبیخ معناسنه نیشتر معروف نیش طاسدر غنک عصارکر
باغ چیغرجق لرکه تنک روغن دخی دینور داس کرج وکرمه دوملک
قزونی بنک آزود دیدکلری دش در بینوکش کیتی جهان ودنیا کاترزه
عصفر حکیلیدر خشکار زاء معجمه ایله طوترق دژ قلعه بن دیب کون
کوت راشو کلنجک دیدکلری جانوردر کوراب الغم صلغ شان
اوغلانلی میوه ذکک چبوغی تاک معناسنه وبهر داکر انده میو
بتر نیو طاقت تیرازه الکم صاغل یعنی قوس قزح کنده تومرق
دهله برادتدر توسه الکم صاغل برن اولکه وثریا کلندره چابک وقوتلو
وکر بزخو وهبلبه که قوشجیلر انکله قوش اوقورلر قاب آشوقدرکه عربیده
کعب حکوزر ژفک کوزچیا غیندر زنکر فکه دارخال دنکجیا عاج
دخ حصیر قامشی ششبث عربیدر طوراق اوتیدر فرشک خشک قافیه

کلور اوزم دانه سی کوخک اوزم صلقمنده اولان کوچک صلقملر کخ اوشاق اره

دنور یرامز معناسنه لخ ضم لام ایله حصیر سازی زنهار قاسق که عربیه

عانه دنور کلوج کوت ایتمک که کول اوزرینه دوشر سکار و بو غاجه

دیدکلری ایمک داد وستد وریه آلمه یعنی دبرش الش کشتی کوریش

طوتمق برنا تازه یکت همنام آداش رهوار یورغه طوار اسپرس

میدان راهزن یول کسیجی ستام آت رختی در بوی قوقو وارکه

کرامی اولو و عزیز باز نیج تقدیم نون ایله صلنجق واو غلنلر اوینانجون

بنکلرینه آصد قلری نسنه خیم پاره وجراحت خامی کمند وقوم یعنی

بوق عربیده بوری معناسنه سانکی سونمکلک سپهر کردان فلک

دوار سیری تمام وکاملدر **وقوله فی الدیباجه** قوتنک اکریله برنا زه

نهالی بویه طوغلورمی اکله مثالی بو مضمون خمسه نظامیدن آلنمشدر

بیت درختی کر جوانی کوژ برخاست چو خشک وپیر کردد کی شود

راست **وقوله بعده** یه بیکی بر دغه کیم اوله اول خاک قو پاسن

بولی بولمق ایده می پاک بو مضمون مثنوی شریف ملای رومدن آلنمشدر

بیت کوزه نو کو بخود بولی کشید آن خبث را آب نتواند

برید **القطعه الاولی** تکرینک آدیدر ایزد و یزدان خدای داخی بزرک

اولو یول کوسترجی رهنمای ناظم رحمه الله استکال خیر و برکت

واستتمام عائده ومنفعت ایجون مشهور اولان حدیث شریفک مضمونینه

عامل اولوب ترجمه سنک ابتداسنی خلاق عالم وافرازنده هفت طارم

حمنا

حضرتنک اسم شریفی ایله موشح ومزین ایلدی نته که دیباجه سنک ابتداسنی

بونیله باشلدی وایزد ایله یزدان ناظمک مثنویدن کتوردوکی غرائبندندر

ایزد کسر همزه وزا ایله ذات واجب الوجود وعبادته مستحق اولان

معبود ده علم در عربیده الله کبی مرحوم کمال پاشازاده دقائق الحقائقده زا

مفتوح در دیوب بو بیت ایله استشهاد ایلدی بیت بجا آمد آن

وعده ایزدی بر ذآن پسر پاک و دور از بدی مرحومک وجه استدلالی

بودر که حرف زا کسره ایله اولورسه بیت مذکور عیوب قافیه دن سناد

توجیه ایله که اختلاف حرکت ماقبل رویدن عبارتدر معیوب اولور لکن

علم قافیه ده مهارتی اولان یارانه خفی دکلدر که روی ایکی قسمدر بری مجرددر که

حرف وصل الکا لاحق اولمیه کل ودل کبی وبونلرک حرکت ماقبل اتحادی

واجبدر واختلافی عیبدر واول عیبه سناد توجیه دنور وبری روی

مطلقدر که الکا حرف وصل لاحق اوله نه حرف اولورسه اولسون کلی

ودلی کبی وبونک حرکت ماقبلی مختلف اولورسه جایزدر نته که تمثیل

اولندی واستشهاد ایدوکی بیت دخی بو قبیلدندر وجزئیاتی

قابل حصر دکلدر رحمه دن انورینک بو بیتنده واقعدر بیت

بی مهر جمال تو کلی نیست بی مهر هوای تو دلی نیست پس ایدی

فتح زا واجب دکلدر جایزدر که مکسور اوله نته که ملای رومک بیت

خلق حق افعال ما را موجد است فعل ما آثار خلق ایزد است

وجایزدر که مفتوح اوله نته که ملای روم بو بیتنده ایتمشدر بیت

تی

غرقه نوری که اولم یولدست لم یلد لم یولد ان ایزد ست ایزدی یاء
نسبت ایله اللهلق دیمکدر کرک فعل اولسون کرک صفت وشکرانه اولسون
فردوسی شهنامه ده بویورمش مص دکر ایزدی هرچه بایست بود
یکی سرخ یاقوت بد نابسود بنامیزد اصلی بنام ایزد در ترکیب
اضافیده الفی حذف اولنمشدر تعجب واستحسان مقامنده
استعمال اولنور مقصود زخم چشمی دفع ایتمکدر بنام خدا دیدکلری کبی
نته که انوری دیمشدر مص مزین کرده مجلسهان نگاری بنامیزد
زهی شیرین وزیبا شیخ سعدی دخی دیمشدر مص
زهی رویت بخوبی چشمهٔ نور بنامیزد زرویت چشم بد دور
یمین ایچون ده کلمشدر با حرف قسم اولور نته که شاعر دیمشدر مص
بنامیزد چه دلکش منزلست این نه آب وگل همه جان ودلست این
حکیم انوری دخی دیمشدر مص بعمری در کفم یاری نیاید
ور آید جز جکر خواری نیاید سودی بنامیز لفظ بسیط در یعنی
مفرد در مرکب دکلدر دیمش الله یاوز کوزدن صقلسون
مقامنده مستعمل در تحسین مقامنده ده مستعملدر بارک الله
معناسنه دیدوکی صدر کلامی مردود در ونعمة الله بنامیزد
آدلو سانلو وطوبی له معناسنه کلور دیدوکی تزییفه اصلی یتمکدر
باشیدر یزدان باری عز اسمه نک وصفیدر یرادیجی وخالق معناسنه در
نته که فردوسی بیان مص سبک داد سوکند آن پاک دین

بیزدان هفت آسمان وزمین وله ایضا ترا پاک یزدان جهان
آفرید که مهر آورد هرکه روی تو دید مانی نقاش مذهبنده
یزدان خالق خیره مخصوص واهرمن خالق شره مقصور اولدوغی
منصوص در نته که بر شاعر دیمشدر مص کران دو عارض
مشکین ز فعل یزدانست ز فعل اهرمنست آن دو زلف
چوکان زن بدین دلیل همی مانوی درست کند که خیر هست
زیزدان شر ز آهرمن مانی ثنویه نک دین باطلی وآیین عاطلی نک
بش فرقه سندن بر فرقه در دین مجوس ثنویه نک غیریدر نته که آمدی
ابکار الافکارده دیمشدر که اما الثنویة ففرق خمس الفرقة الاولی
المانویة الثانیة المزدکیة الثالثة الدیصانیة الرابعة المرقیونیة
الخامسة الکینونیة واما المجوس فقد اتفقوا ایضا علی ان اصل
العالم النور والظلمة کمذهب الثنویة واختلفوا وافترقوا فرقا اربعا
الفرقة الاولی الکیومرثیة الثانیة الزروانیة الثالثة المسیحیة الرابعة
الزرادشتیة انتهی اهرمن دن مراد ابلیس خبیث پر تلبیس در
لفظنده اوچ لغت وار دربری اهرمن فتح همزه وسکون ها وفتح
را ایله در وبری آهرمن مد همزه وفتح ها وسکون را ایله وکلیسی
شعر متقدمده مذکوردر ثالث اهریمن کسر را و زیاده یا ایله در نته که
انوری دیمشدر مص خدنکهای شهاب اندران شب شبه کون
روان چو نور خرد در روان اهرمن خدای پاک حذف وانبات ایله

ایکی قسم در برقسمی مرکب وبرقسمی بسیط در قسم اول خود ایله ایدن
مرکبدر برجزئی خود در بو دخی ایکی قسم در برقسمی اداة در روزمره
لسان فارسیده وترکیده مقام تقریر وتأکیدده استعمال اولنور
گاه وسط کلامده اولور نته که سعدی بیورر بیت یا وفا خود نبود در عالم
یا مگر کس درین زمانه نکرد وگاه اولنده اولور نته که ینه سعدی بیورر بیت
گر خود همه عیبها بدین بنده درست هر عیب که سلطان بپسندد هنرست
قسم ثانی اسمدر بو دخی ایکی معنایه گلور بری جنگ و رقابت ایچون باشه
گیدکلری تولغه در ترکیده اشق دخی دینور بو معناده اکثر وا ملفوظ ایله در
انشاالله قطعهٔ اخیرهده شرح اولنور وبری ذات ونفس معناسنه در
ترکیده کندو لفظندن عبارتدر سعدی بیورر بیت
زخود بهتری جوی وفرصت شمار که با چون خودی گم کنی روزگار
خدادن جزء اولان خود بو معنایه در برجزئی دخی آی در گلمک
مجیٔ معناسنه اولان آمدن مصدرندن یا آمدندن مأخوذ در و بو معنایه
وارد اولمق کثیر در نته که سعدی بیورر بیت زمین از تب لرزه
آمد ستوه فروکوفت بر دامنش میخ کوه خود ایله آی
مرکب اولیجق واو رسمیه خطدن حذف اولنور حسین کفوی
شرح گلستاننده کثرت استعمال ایله خفت لفظ مقصود
اولوب واو حذف اولنمشدر دیدوکنده نظر وار در زیرا
بو مقوله واوک تلفظده اصلا وجودی یوقدر اللهم مگر لفظده ○

مرادی خط کلمه اوله و بو نوع ترکیبه وصف ترکیبی دینور جزء اولی گاهکه
ذات محض ایچون یا ذات موصوف ایچون موضوع اسم جامد اوله
مثال اول خود رو راه و ماه گبی ومثال ثانی مردگبی که مردی ایله متصف اولن
ذاتدر عربیده رجل گبی رجولیت ایله متصف اولن ذاتدر واسم مشتق اسم
فاعل واسم مفعول گبی ووصف محضه دلالت اسم جامد شکیب وزیب
گبی جزء اول واقع اولمز وجزء ثانیسی فعل امر صورتنده اولمق گرکدر و
بونک تحقیقنده اختلاف وار در جمهور یاننده اسم فاعلدن
مخفف در مرحوم کمال پاشا زاده قواعد الفرس آدلو رساله سنده
اصلده صیغهٔ امر اولوب مرکب اولمغله وصفیت افاده ایدر
اولدیغی تحقیق ایتمشدر تو ایکی جزءه علی هذا الترتیب بعد الترکیب
وصف ترکیبی دینور غیریسنه اطلاقی غلط در ان شاالله بنجه یرده
واقع اولدقچه تنبیه اولنور وجزء ثانی یه اطلاقی مجاز مشهور در
من قبیل اطلاق الجزء علی الکل وجایزدر که جزء اول ایکی کلمه اوله یا زیاده
نته که وحشی دیمشدر بیت نیست خوش آمد بد را خند حال
بی غرض نیست خوش آمد سگال خوش آمد جزء اولی در لطیفه ومدح
معناسنه وسگال سگالیدن امر در سگالیدن فکر معناسنه در
وله ایضا تو همه تن عیب وخوش آمد سگال نام نهادت بهنر بر سگال
شیخ سعدی دخی بوستانده بیورر بیت بنام خداوند
جان آفرین حکیم سخن در زبان آفرین سخن در زبان جزء اول

واقع اولمشدر گلستانده دخی دین بدنیا فروشان خرند   یوسف را که فروشند
تا چه خرند دیدوکنده دین بدنیا جزء اول واقع اولمشدر و فروشان در
و الف و نون جمع ایچون یعنی دینی دنیایه صاتیجیلر اشکالدر شراح گلستان
بونده حذف ایتمشلردر کیمسی دین فروشان بدنیا تقدیرنده در دیمش
و کیمسی دنیا فروشان وصف ترکیبی در دیدکدن صکره فروشان دنیا ایله
ترکیب اولنمشدر دیمش هیچ بریسی ترکیب احوالدن خبردار دگل ایش **خدای**
وصف ترکیبی جیبی ایله معناسی کند و کلیجی یا کند و آیجی یعنی بنفسه لا بغیره
وجوده کلیجی و بذاته خارجده موجود اولیجی دیمکدر عربیده واجب الوجود
معناسنه در نته که فخر رازی مطالب عالیه آدلو کتابنده بو لفظی تحقیق
ایدوب دیمشدر که وقریب من هذا اللفظ یعنی من لفظ واجب الوجود
قولنا بالفارسیة خدای واصل هذا اللفظ خود آی وهو مرکب من لفظتین
احدهما خود ومعناه ذات الشیء ونفسه والثانی قولنا آی ومعناه
جائی ای بنفسه وذاته لا بغیره جائی والمراد من هذا المجی الوجود فصار
قولنا خدای ای بنفسه وجد وذلک هو اللفظ المطابق لقولنا واجب
الوجود لذاته انتهی وغلبهٔ استعمال ایله ذات باری یه علم اولمشدر اندن
غیریه اطلاقی مستقذردر فصول عمادیه ده مسطوردر که لو قال علی وجه المزاح
من خدایم یرید به خودایم کفر نیست ظاهرا و آن بود که   آمد بر من که
من رسولم   گفتم تو برو که من خدایم   بو بیتک قائلی اولوهیت ایله
کافر اولور زیرا رسول قرینه سیله علم شریفه ایهام قصد ایتمشدر حلیمی

ونعمة الله وغیرهما بری برینه تعلیق ایدوب صورت اطلاق معنای
ترکیبی ملاحظه سیله جایز گوروب بیت مذکور ایله استشهاد ایتدیلر
محل تأملدر   قسم ثانی که بسیط در مالک و متصرف معناسنه در
خداوند کبی و بعید دکلدر که بوندن مرخم اوله بو معنا ایله اولدقده
البته مملوک و متصرف اولنان نسنه ایله ذکر اولنور مثلا سیم خدا
دلنور کومش صاحبی دیمکدر نته که نظامی بیورمش
هم سیم خدا و هم قوی پشت   خلقی سوی او کشیده انگشت
و ده خدا کوی صاحبی دیمکدر نته که سعدی بیورمش
به که از دست رنج خویش و تره   بهتر از نان ده خدا و بره
و کشور خدا اقلیم صاحبی در نته که ینه سعدی بیورمش
اگر کشور خدای کامرانست   وگر درویش حاجتمند نانست
در ان ساعت که خواهد این و آن مرد   نخواهد از جهان بیش از کفن برد
و خانه خدا او صاحبی در نته که ینه سعدی بیورمش   خانه خدای گو
در برج کبوتران   یکبار ما بکش که بمردیم در قفس   کدخدا بو دخی
او صاحبی معناسنه در نته که ینه سعدی بیورمش   چون در آواز آمد آن
بربط سرای   کدخدا را گفتم از بهر خدای   زیبقم در گوش کن
تا نشنوم   یا درم بکشای تا بیرون روم   کدخداده اولان
کد دالی تایه قلب ایتمک جایزدر نته که شایع و مستعمل در انشاالله
کدا ده شیخ الضعفا کنایه طریقیله متأهل و متزوج اولانه دخی

کلر

كتخدا دنلور نته كه اميدي كميش مص پيرانه سر كه قد اميدي دوتا شده
از چارخايكي دو سه جا كتخدا شده چارخايه طور وحدندن زياده حركت
ايدن كمسنه يه قوز چين كفوي كلستانك بو بيتنده ع اكر كنجي كني بر عيانيم
بخش رسد هر كتخداي برنجي كتخدادن مراد احاد ناس در ديدوكي
محل تأملدر زيرا مذكور اولان ايكي معنانك برينه حمل ايتمك ابلغ در فضايل
وامورده مدبر ومتصرف اولانه دخي مجازا كتخدا دنلور نته كه علامه شيرازي
شرح قانون ابن سيناده تنبيه ايتمشدر عوام بو معناده اولاني
تحريف ايدوب كاهيه ديرلر بارخدا دستور وصاحب واذن واجازت
مالك معناسنه در هم اولويه اطلاق اولنور سعدي بو بيتده باري تعالى اسمنه
اطلاق ايلدي مص اي بارخداي كيتي آراي بر بنده پير خود ببخشاي
وغيريسنه اطلاقي نته كه انوري ديمشدر مص بارخدايا بفضل بنده خود را
كر بتواني فرشت باره باده انشاالله بارمحلي كلدكده مستوفي شرح
اولنور سودي كاي حافظ شرحنده خدا ايله بارخدا فرق ايتميوب بو بيتده
عجب غلط ايتمشدر مص ز رقيب ديوسيرت بخداي خود
پناهم مكر آن شهاب ثاقب مددي عبارتي بودركه نقل
اولنور خدا افندي معناسنه جانانندن عبارتدر قد ما شعرينه خدا
افندي معناسنه چوق قدر انوري ديمشدر مص خواجه كل جهان انكه خدايش
كردست جاودان بر همه احرار جهان بارخداي وله عالم مجد كه بربار
خدايان ملكست مجد دين آن بسزا بر ملكان بارخداي بار اولو معناسنده در

بارخداي اولو افندي ديمكدر هذا كلامه خفي اولميه كه خدا بر كلمه اخري ايله
مركب اولميجق غير اللهه اطلاقي ممنوعدر نته كه بيان اولندي وخدا
بيت مذكورده اللهدن غيره احتمالي يوقدر و بو مذكورات
اضافه مقلوبه قبيلندندر اصللري خداي سيم وخداي ده وخداي
كشور وخداي خانه وخداي كد وخداي باردر مضاف اليه تقديم
اولنوب خدا ايله مركب قلندي تا اسم باري يه ملتبس اولميه خدايكان
اولو وصاحب دولت معناسنه در منتخب بحر الغرايبده ديمشدر كه
كان لغت فارسيده اداة نسبتدر خدايكان جهان دنلور جهانك
مالكيتنه لايق ومنسوب معناسنه در انتهى المقصود منه خداوندكار
انكله خداوند شرحنده ذكر اولنور خداخوان بو قبيلدن
دكلدر قسم اولندر وصف تركيبي در شهادت ايدن معني سنه
معناسنه در خداي فتح خا ايله داد ولذت وطعم معناسنه در
كذا في الوسيلة المقاصد وعليه العهده نعمة الله وغيره بحر الغرايب
صاحبي حليمي يه تقليد ايدوب خدا اصلده مالك وغني معناسنه در
الله تعالى دن غيريه اطلاقي بالذات دكلدر بلكه بالعرض در ايكيسنك مابيننده
انجق بو مقدار ايله فرق اثبات ايدوب بري مركب وبري بسيط اولدوغن
ايراد ايتمشلر معلوم اولاكه ناظم رحمه الله ايزد ويزدان وخداي
كلمه لري الفاظ مترادفه قبيلندن طوتوب تكرير ايله ترجمه ايتمه سي مسامحه دن
خالي دكلدر زيرا تركيده تكري ايزدكبي علم ذات شريفدر عبده الله كبي

كدخدا اصح

خط جغتاییده تکری رسمنده صغر کافدن مقدم نون ایله تنکری رسم
اولنمه‌سی معتبردر بعض شعراء فرس صورت خطیه‌سنه کوره کاف
عجمی ایله تلفظ ایدرلر نته که حکیم سنایی سویلر بیت کر زشته سوی
سجده که بوینید تنکری تنکری همی کوییذ حکیم انوری دخی دیمشدر
بیت الکه بر لوح زبانها خط اول نام اوست این همی کوید
الکه آن ایزد وآن تنکری ذات باریتک بر اسمی دخی فارسیده
شیذر کلمه‌سیدر کسر شین معجمه وذال معجمه وآخری رای مهمله ایله حکیم
عنصری سویلر بیت تویی آن داور حاکم که از داد تو بر آدم
ببارامند در عالم چو مومن در حق شیذر کذا فی مجمع الفرس
وبرتیج صفة ذات شریفه‌سی واردر بری کردکر فتح کاف عربی
وضم رای مهمله وواو وکاف ثانی فارسیدر فاعل مطلق
وصانع حق معناسنه در نته که اسدی سویلر بیت
کراین کام بدهد کردکر ترا زشاهی مرا نام دیکر ترا فردوسی دخی
سویلر بیت ندانم چه آید برین بوم وبر زحکم کردکر نیاید
کذر واوی حذف ایدوب کرکر علی وزن حیدر نته که دقیقی سویلر
بیت چو بیچاره کشتند فریاد جستند بر ایشان ببخشود
دادار کرکر کر اصلده توان وقوت معناسنه در نته که سوزنی
دیمشدر بیت ورا از دولت سلطان سلطانان زیادت شد
شکوه وحشمت ودولت نعیم وناز وکام وکر وکر ثانیه اداة

نسبتدر

نسبتدر ربت نامینه شرح اولنور کاه کرکر اصل لغتده وکاه برواو
زیاده ایدوب کروکر دیرلر مجمع الفرس صاحبی کرکری ایکی لام ایله تحریف
ایدوب عنصریک بو بیتنی ایراد ایتدی بیت بفر ... سایه
افسرش سوزش همی خواست از لرش بر ... وکردکار وکرد کار دخی
ایکی صفتدر ان شاء الله هر بری ذکر اولندوغی یرده شرح اولنور
بزرک ضمتین ایله رتبه‌ده اولو وجلیل وعظیم معناسنه در نته که
سعدی سویلر بیت بزرکش نخوانند اهل خرد که نام بزرکان
بزشتی برد وجثه‌ده بویک وکبیر معناسنه ده کلور نته که سعدی
سویلر بیت عاقبت کرک زاده کرک شود کرچه با آدمی
بزرک شود حکیم سنایی دخی سویلر بیت داشت پیلی بزرک
باهیبت ازپی جاه وحشمت وصولت قاموس صاحبی ذکر تقسیم
ایدوب دیمشدر که بزرک کلمة اعجمیة معناها الکبیر او العظیم لقب
بها الوزیر نظام الملك والتقسیم الجوهری تشکیک ایچون دکلدر اکرچه
جیم ایله تعریب اولنمشدر اما علم واقعدر نته که نیه قاموس صاحبی دیمشدر
بزرج علم معرب بزرک معناء اولك مقابلی خرد در نته که حکیم انوری
سویلر بیت بر بزرکان زمانه شده خردان سالار بر کریمان
جهان کشته لئیمان مهتر معنای ثانینک مقابلی زمان ایله اولورسه
ینه خرد در نته که میر خسرو سویلر بیت کرچه خردی کنون وبا تمییز
روزی آخر بزرک کردی نیز جرم وجثه ایله اولورسه ینه خرد در

نته که علمای روم معیدیدر مص هست بیرون قطره خرد و بزرگ
در صدف دریا خردست و بزرگ محتشمک بو بیتی معانی ثلاثه یه
محتمل در مص شاه کم شده من بچو زخرد و بزرگ سراغ یوسف
مکن بهر بنده و آزاد معنای ثانی کوچک ایله واقع اولور نته که محتشم
سویلیدر مص و اندران دائره در پهلوی آن مهر دو جهان هر چرخ
بسیار بزرگست و بغایت کوچک حقارت صغره اغلب لازم
اولمغله حقیره ده کوچک دیرلر نته که سعدی سویلیدر مص
عدو را بکوچک نباید شمرد که کوه کلان دیدم از سنگ خرد کلان
فتح کاف عربی ایله قابه و بویک و بیوملی معناسنه در کذا فی الاقنوم
و نعمه الله بعض شعرا دیمشدر مص ملا چلبی که طبل بر دولوله
یک خر کله هیئتی تو صد خرکله بینی و شکم کلان و گردن کوتاه
کیدی مکر افتاده به مزبله بزرجمهر بزرگ مهردن معربدر جلیل المحبة
معناسنه بر حکیم حکمت آرای و فیلسوف دانانک اسمیدر که
نوشیروانک وزیر مکرمی و دستور اعظمی ایدی بزرگوار
بیوک بزرگ معناسنه در بزرگ کبی هر نسنه یه وصف اولور نعمه اییه
اولولق و کندودن اولولق ایدیجی معناسنه در دیدوکی ترزیقدر
و حلیم اولو العلمه مخصوص صدر دیدوکی مردود در نته که ظهیر فاریابی سویلیدر
مص در ملک زاد اول و در ملک شد بزرگ و انگاه ملک
بازید و شد بزرگوار عمعق بخاری دخی سویلیدر مص

شاهر

شاهر که تا خدای جهان را بیافرید چون او ندید چشم سپهر بزرگوار
نظامی دخی سویلیدر مص کهنهای بزرگوارش داد بریکی در عوض
هزارش باد وله ایضا از روز که روز بار باشد نوروز بزرگوار
باشد وله ایضا راز گویم بخلق خوار شوم با تو گویم بزرگوار شوم
بزرگ ایله واردن مرکبدر وارک اصل بار در واو بادن منقلبدر نته که
خوار و کوشوار ده اولان وار بو بیله در و بار بزرگ معناسنه در ان شالله
بار شرحنده ذکر اولنور نته که حکیم انورینک سنجرنه اصل اوزینه کلمشدر
مص بزرگ بار خدایا که گر قیاس کنند همه جهان ز بزرگیش مینت
عشر عشیر وله ایضا بزرگ بار خدایا کنی و بعرش ورا شراب
عناب و مرا شراب عنب بزرگوار اسمین مترادفین قبیلندن مرکبدر
و جناس الجناس صاحب محمد بن بدر الدین الشهیر بالمنشی وصف ترکیبی در دیدوکی
غلطدر خفی اولمیه که لغت فارسیده بر معنایه دلالت ایدن اسمین
مترادفین ترکیب ایدوب کلمه واحده حکمنده استعمال ایتدکلری موجوددر
جمله دن خورشید در که کنش معناسنه در ایکی جزئی خور ایله شید هر بری
کنش معناسنه در و بری ده زال زر در که پیر معناسنه در و ایکی جزئی که زال
ایله زر در هر بری پیر معناسنه در ان شاء الله زال ذکر اولندوغی یرده
شرح اولنور کمال پاشا زاده دقایقده بو تدقیقدن غافل اولمغله طریق تعسفه
سلوک ایدوب دیمشدر که بزرگوارده اولان وار لیاقت معناسن
افاده ایدر شاهوار دستب راهوار گبی که معناسی شاهه لایق الخ

دیوله بر آرات دیمکدر بزرگوارک معنای ترکیبی اولویه لایقدر اما اولوغه
لایق معناسنده استعمال ایدرلر اول تقدیرجه احیا بزرکی واردر اندن اختصار
اولنمشر اولور هذا کلامه سترک و زفت دخی بزرک معناسنه ان شاء الله بر
بری ذکر اولنه دعی شرح اولنور بزرک بر معنایی دخی واردر علم
موسیقیده اون ایکی مقامک بر اسیدر جمله سی بودر عشاق نوا
بوسلیک راست عراق صفاهان زیرافکند دالی حذف
ایدوب زیرافکن دخی دینور بوکا کوچک دخی دیور بزرک زنکوله بوکا نهاوند
دخی دیور رهاوی بوکا راهوی دخی دیور حسینی حجازی کذا فی رسالة
الانعام مجموعی بو رباعیده مذکوردر رباعی عشاق مرا قد حسین است
جو راست • در پردهٔ بوسلیک رهاوی و نوا است • خیز کشته بزرک
در صفاهان و عراق • زنکوله حجاز و کوچک اندر برماست • و مجمع الفرس
صاحبی نهاوندی شعبه معناسنه تصحیح ایدوکی غیر صحیحدر بو بابده اغلبی
موجوددر سعدی بو بیتده • در پردهٔ عشاق و صفاهان و عراق
از حنجرهٔ مطرب مکروه نزیبد • نظامی دخی بو بیتده • باواز حزین
چون عذر خواهان • روان کرد این غزل را در سپاهان • ملا رومی دخی
بو بیتده • آه کر زپرده رهاوی و عراق • رفت از یادم دم تلخ
فراق • آه کر تری زیرافکند خرد • خشک شد کشت دل من دل
ببرد • انوری دخی بو بیتده • غزلهای خود سپیخواندم
در نهاوند و راهوی و عراق • اما سعدیک بو بیتنده آهنک حجازی مقام

مذکور دکلدر بیت نمیدانند که آهنک حجازی • فرو مانند ز بانک طبل غازی
بلکه آهنک حجازدن مراد موسم حجده حجاج ذوی الابتهاج لبیک اللهم
لبیک صداسیدر که آهنک حجازی اندن عبارتدر و فی الواقع بانک
طبل و کوس و نفیر باینده اول صدا ایشدلمز حسین کفوی شرح
گلستانده دیمشدر که عربده غازی اهل غزا و فارسیده جانباز معناسنه در
نوبت ایله طبل بازدن احتراز در جمله مقامات میاننده بو حالتی
حجازه تخصیصک وجهی ظاهر اولمیوب بو عقده نک حلنده متحیر ایدم
صکره اهالی عجم اللک برلسندن مسموعم اولدیکه آهنک حجازی حجاج
صداسیدر بزرک کاف تصغیر ایله جعفر وزنی اوزره اولورسه
کمان تحمیدر و مطلقا تخمک مصغریدر کذا فی مجمع الفرس و غیره رهنمای
بو کلمه ده ناظمک مثنوی شریفنه مزید ایتدوکی غزا ابیتندندر رهنمای
یول کوستریجی معناسنه در که عربده هادی دیورنه که میر خسرو بیتده
کم شده کانیم درین تنکنای • ره تو نمایی که توی رهنمای
رهنمون دخی بو معنایه در نته که شاپور بیتده
دنبال نظر مروکه دیده • کمراه کنت رهنمون نیست • ره یول در
اصلی راه در ان شاء الله قطعهٔ اخیره اولنده شرح اولنور • و نمای
نمودندن امردر نمودن متعدی و لازمدر متعدی اولیجق کوسترمک
معناسنه در که عربده ارائه دیور نته که سعدی دیمشدر بیت
از صحبت دوستان برنجم • کاخلاق بدم حسن نماید

ولازم اولیجق کورنمک معناسنه در که عبیده ارتاء دیوزننه که سعدی بیوریر
ای که شخص منت حقیر نمود تا درشتی هنر نه پنداری وله ایضا
چشم بداندیش که برکنده باد عیب نماید هنرش درنظر عبیده فعل
متعدی ولازم علی وجه الاشتراک چوقدر ومخصص لزوم اولحوز افتعال وانفعال
وتفعل صیغه لری ایله تعبیر اولنور ترکیده بونلرک صیغه لری همان صیغه مجهول
ایله بیان اولنور مطاوع ایله مجهول صیغه لری ترکیده بر صیغه ده مشترکدر بو
امثال فارسیده چوقدر کشیدن کبی که متعدیسی چکمک معناسنه در
ولازمی چکلمک معناسنه در که عبیده بجزار خور ننه که سعدی بیوریر
میان شوهر وزن فتنه آنچنان افتاد که سر بشحنه و قاضی کشید و سعدی گفت
مولانا هلاکی دخی بیوریر جان زدرون پاک ضمیری که عاقبت زین بیم
کار قطره بدریا کشد اکثر ناس بو تحقیقدن بیخبر اولوب بو مقوله یرلرده
فعل لازمی فعل مجهول دیرلر وبعض تمحله دوشوب بر فعل مناسب
بولوب تحول وانقلاب معناسنه در دیرو هلالینک مذکور بیتی ایله استشهاد
ایدرلر گشادن دخی بویله در متعدی اولیجق آچمق معناسنه در ولازم اولیجق
آچلمق معناسنه در ننه که سعدی بیوریر در ببند دخیانکه نگشاید
کردل از غصه بر کند شاید ورگشی چنانکه نتوان بست گوش بواز جهان
دنیا دست بریدن دخی بو قبیلدندر متعدیسی کسمک ولازمی کسلمک
معناسنه در ننه که سعدی بیوریر بقول دشمن پیمان دوست بشکستی
ببین که از که بریدی و با که پیوستی گسستن دخی بو منوال اوزره در

متعدی

متعدیسی اوزمک ولازمی اوزلمک معناسنه در ننه که سعدی بیوریر
چو دست از همه حیلتی درگسست حلالست بردن بشمشیر دست
آویختن دخی بو بابدندر متعدیسی اصمق ولازمی آصلمق معناسنه در که
عبیده تعلق دیوز ننه که سعدی بیوریر غلامی بدکناهی کرد و بگریخت
دل خوارزم شه در کینش آویخت وگلستان دیباجه سنده دخی دامن
گل بریخت و در دامنم آویخت دیدوکی بو معنایه در شراح گلستان
بو مقوله یرلرده عجب خبط فاحشلری واردر و در سمون ده اولان
نمودن نمو دیدندن فعل امردر و اسم مصدرده کلور ننه که ملا رومی
بیوریر بر زنخ سه چار مو بهر نمون بهتر از سی خشت گرد اگرد گون
نمونش دخی اسم مصدردر گوسترش معناسنه ننه که
نظامی بیوریر گفت تا باشد از نمونش رای گفتن از ما وساختن
زخدای نمونه دخی بوندندر خوذدر ها تخصیصیه ایله اورنک معناسنه در
عبیده اسم عین. در عوام قتنده اسم عینه کوز مقربی نموذج در فتح
نون وذال معجمه ایله قاموس صاحبی انموذج سویلینی تخطئه ایتمشدر وغیریسی
جایز کورمشدر نمونه نک بر معناسی دخی واردر زشت وقبیح معناسنه در
سمش فخری ایکی معناسن بو بیده نظم ایتمشدر ای خسروی
که برفت شد خلد را نمونه با حسن نور رایت خورشید شد نمونه
نمودار دخی اورنک معناسنه در نظامی بیوریر
بچندین سال پیش از ما بدین کار رصد بستند و کردند این نمودار

میر خرد ورخ بویر بیت نمودار گنجهای کهن کنم روشن از کیمیای
سخن. بونک اصلنده اختلاف وار در عند البعض اصلی نمونه دار در و عند
بعض آخر نمود ایله آردن مرکبدر نته که رفتار و گفتار و دیدار لفظلری گبیدر

همه حق پیغمبر اولکم ویره حقدن خبر

بابی توانگر در یوخسه دیرلر گدای

پیغمبر اصلی پیغامبر ایکی کلمه دن مرکبدر بری پیغام وبری بر کلمه سیدر
بردن دن امر در بردن ایلتمک معناسنه اگرچه ضم بائیله در لکن اسم فاعلی
وامری مفتوح اولور و غیر بریدن لفظندن مشتق اولان اسم فاعل وامر ینه
مشتبه و ملتبس اولمامقچون در ولهذا اسم مفعول اصل اوزرینه
گلدی و پیغام واسطه ایله اولان خبر در نته که سنائی بویورر بیت
داد پیغام حق به پیغمبر که بدینی ومال او منکر عنبر حذف
ایدوب پیام ده دیرلر نته که حافظ دیمشدر بیت ای باد اگر بگلشن
احباب بگذری زنهار عرضه ده بر جانان پیام ما و عند الافراد
الکیسندن الغرحذف ایدوب پیغم و پیم دیمک مسموع دکلدر اما وسیلة
المقاصد صاحبی الکیسیله جائز گورمشدر و نعمة الله ده همان
پیغم مسطور در اما عند الترکیب مسموعدر نته که شاعر دیمشدر بیت
ندانست کان روح پیغمبرست که هر پیمبر بدان اندرست
جامع صاحبی ایکی لغت دخی فرض ایدوب پینبر و پیتمبر روایت ایلدی
اولده میمی نونه و ثانیده بائی میمه ابدال ایله پیغمبرک معناسی ترکیبی خبر

ایلچی

ایلتیجی دیمکدر انبیایه علیهم السلام پیغامبر دینلدوکی امتلرینه الله تعالادن
خبر ایلتدکلری اعتباریله در یا بالذات یا واسطه ایله ناظم حلیمی گبی
انبیایه تخصیص ایدوب دیمشدر که پیغامبر اولدر که حق تعالادن قوللرینه
خبرجی گوندرلمش اوله و الصحیح مخصوص دکلدر نته که عبدیه رسول لام
ایله معرف والحیق مخصوص دکلدر اللهدن خبر تبلیغ ایدیجی مخصوصجه
وخشور لفظیدر نته که گلور ولهذا اقنوم ده پیغمبر همان خبر ویریجی
والچی معناسنه مذکوردر ونعمة الله ده الچی خبرجی معناسنه دردیمش
کذلک دقایق الحقایقده غیر انبیایه اطلاق اولنور دیو عبارتی
ظاهردر و بونلره مؤید شهنامه ده الچی و خبرجی معناسنه گلدوکی
نیجه قدر جمله دن بو ابیاتده مذکوردر بیت چنین گفت
کامدزه کابل پیام پیمبر زنی بود سیمین دخت نام وله ایضا پیمبر
توئی هم تو پیبل دلیر هر کینه که بربر افراز شیر وله ایضا
که پیغمبر شاه توران سپاه کوی برمنش بادرفشی سیاه
هم شنیده گوید که هستم بنام کسی باید تا گذارم پیام
وحق الله تعالی اسمائندندر قال الراغب الحق یقال
لموجد الشیء بحسب ما تقتضیه الحکمة ولذلک قیل فی الله هو الحق والموجود
بحسب مقتضی الحکمة ولذلک یقال فعل الله کله حق والاعتقاد فی
الشیء المطابق لما علیه ذلک الشیء فی نفسه نحو اعتقاد زید فی
البعث حق وللفعل والقول الواقع بحسب ما یجب فی الوقت الذی

یجب نحو فعلک حق و قولک حق انتهی پیغمبر نبی و رسول و اولو
العزمه اطلاق اولنور و بونلر مابینلرنده تمایز قول اشهرده بودر که نبی اول
انسان کاملدر که کندینه بر شریعت وحی اولوب تبلیغنه مامور
اولمیه انبیاء بنی اسرائیل گبی و رسولده تبلیغ مشروطدر و انبیا عددی
چوقدر و رسلک مجموعی اوچیوز اون دورتدر و اولو العزم اول رسللردر که
تبلیغ دنصکره کفارک قتالنه و جهادنه مامور اولدیلر و عددلرنده اختلاف
واردر قول اشهر بشدر سوره احزابک بو آیتنده ذکر اولنمشلردر
واذ اخذنا من النبیین میثاقهم ومنک ومن نوح وابراهیم وموسی
وعیسی ابن مریم و بر قولده سکزدر نوح وابراهیم ویعقوب ویوسف
وایوب وموسی وداود وعیسیدر علیهم السلام بو قول صاحبی اولو العزمی
اولو الثبات والصبر معناسنه حمل ایدر و عند البعض اون سکزدر
سوره انعامده اوچ آیتده جمله سی مذکوردر خصوص ایله نبی معناسنه
وخشور در علی وزن گنجور واو و خا و شین معجمتین و آخری را مهمله
ایله نته که دقیقی بیت یکی حال از گذشته دی یکی از نامده فردا
همی گوید بیداری که وخشور زند باکذا کلمه آخره فتح کاف عربی و سکون
نون ایله فیلسوف و دانا معناسنه در ضم کاف ایله مرد دیرمش
فخری بیت حال هر دو دین نسبت تو در تربیت بود
شاهان ملت امت و وخشور کذا فی جمیع کتب اللغه لکن نعمة الله جامع
صاحبی کبی ایلچی معناسنه دخی گلور دیمشلر و مرسل الیه که امت در

اسمی بربروشان علی وزن نوعروسان بای اول عربی و بای ثانی فارسی
و ایکی رای مهمله و شین معجمه ایله نته که دقیقی بیت شفیع باش بر شه
مرا باین ذلت چو مصطفی بر دادار بربروشانرا سمی فخری دخی بیت
اگر دیگو کسند رایش نبوت سود خورشید و ماهش بربروشان
بو کلمه ده دورت لغت دخی وار دربری پروسنان فتح بای فارسی
و سکون را و واو و فتح و سین مهمله و تشدید نون ایله کذا فی
لغت الوفائی حلیمی دخی بو لغتی روایت ایدوب دقیقینک بیت
مذکوری ایله استشهاد ایلدی و باقی فلان اوچ لغتی مجمع الفرس صاحبی
واو بابنده ایراد ایلدی بری ورستان فتح واو و سکون را و کسر سین
و تاء قرشت ایله و بری ورستان اول حروف ایله علی وزن نمکدان
و بری ورشنان بنه نمکدان وزنی اوزرنه شین معجمه و نون ایله
نعمة الله بو اوچ لغتی بای موحده ایله واو یرینه روایت ایلدی شهنامه ده
ورستان مطلقا اتباع و جماعت معناسنه مذکوردر نته که بو بیتده در
بیت برستش بسوی شبستان خویش بر خواهران و
ورستان خویش و مرسل به اولان که کتب الهیه در جمله سی علی وجه
الاتفاق یوز اون دورت کتابدر و اون کتابده خلاف واردر
اللی صحیفه حضرت شیثه و اوتوز صحیفه حضرت ادریسه و یگرمی
صحیفه حضرت ابراهیمه و توراة حضرت موسی یه و زبور حضرت
داوده و انجیل حضرت عیسایه و فرقان حضرت محمده علیه و علیهم

الصلاة والسلام نازل اولمشدر ومختلف فیه اولان صحف عشره بعض
علما قتنده حضرت آدمه نازل اولان صحفدرکه اسمی انگلیون در
وبعض آخر یاننده حضرت ابراهیمه نسبت ایدوب اکا نازل اولان
اوتوز صحیفه درسویلر وبعض حضرت موسایه توراتدن اول نازل
اولدی دیر کذا فی جواهر التفسیر للمولی حسین الواعظ نزم پیغمبرمزه
صلی الله علیه وسلم نازل اولان فرقانک اسمی نُبی در ضم نون وکسر
باء عربی ایله بایی واوه قلب ایدوب نوی ده دیورنته که ملای روم
بویررـبیت در نبی لشنو بیانش ازخدا ایت اشفقن ان یحملنها
ادیب صابر دخی بویررـبیت بسوره سوره توراة وحرف حرف زبور
بآیه آیه انجیل وحرف حرف نبی فرقانک براسمی دخی نمرقزک در فتح
تا وقرشت وضم میم وسکون راء مهمله وفتح قاف وزاء معجمه واخری کاف
عربی ایله کذا فی مجمع الفرس عن موید الفضلاء عن فرهنگ قواس وانجیلک
اسمی انگلیون در ان شاء الله ذکر اولنه وعنی برده شرح اولنور وحضرت
ابراهیمه نازل اولان صحف عشراولک اسمی زَنْد وصحف عشراخرک اسمی
پازند ولتفسیر مجموع صحفک اسمی اپارده وابستا ولتفسیراجزا اریکنک
اسمی خرده در ان شاء الله بونلر قطعهٔ اخیره ده زردشت ذکر اولنه وعنی
برده شرح اولنور بوبننه غیری صحفک اسمی فارسیده یوقدر ـتتمه
پادشاهن پادشاه وادن رسولک برنج اسمی وار دربری الچی درکه
مشهوردر لکن لغت چغتاییدر فارسی محض دکلدر وبری فرسته در

کسرتین

کسرتین ایله وبری فرستاده درکذا فی المجمع وبحر الغرایب فردوسی بیت
بدل پرز کین شد برخ پرزچین فرسته فرستاد نزد شاه چین
وله ایضا فرستاده شادان بکابل رسید وزو شاه کابل
سخنها شنید وله ایضا فرستاده نزد سیاوش رسید جوان نامه
شاه ایران بدید وپادشاهدن کندی مملکتی نک اطرافنه وادن رسولک
دخی برنج اسمی وار دربری چپر در فتح جیم وباء فارسیین ایله واخری
راء مهمله ایله که هر منزلده مرتب طوارن اولور وبری ده اسکدار در
ضم همزه ایله نته که عنصری بویرر ـبیت تو کوبی زاسرار ایشان همی
فرستند بدو افتاب اسکدار شمس فخری دخی بویرر ـبیت
از برای اشتهار صیت تو حسن اجرام باشد اسکدار فردوسی
دخی بویرر ـبیت فرستاده شد اسکدار براه پس پشت خود
ساخت کُه را بناه کذا فی جمیع کتب اللغه اما میدانی سامیده دیمشدرکه
اسکدار پیک ده اولان فرمان پادشاهیدر وبری ده سبک کذار در نته که
لطیف بویرر ـبیت ناکهانی سبک کذار رسید که از ایران سپاه
کشت بدید وعند البعض اسکدار بونلردن مخففدر وبری ده نوند در
نته که فردوسی بویرر ـبیت نوندی فرستاد نزدیک زال بدو
کفت روهیچ پاد شمال وبری ده الاغ درکه ترکیده تحریف
اولنوب اولاق خوزنته که ملای روم بویرر ـبیت داشت کاری
در بسم فتنداو همهم جست الاغی تاشود اومستتم حقیقتده

توندایله الاغ قاصدک بندوکی آنددر ان شاالله تعالی است شرحنده
بیان وبری ده دواسبه دربو دخی ان شاالله است شرح اولنور
وبری ده پیک درکه ساعی وقاصددر حافظ بیورر بیت
صد نامه فرستادم وآن شاه سواران پیکی ندوانید وپیامی نفرستاد
بو کلمه تعریب اولنوب فیج اولدی فا وجیم ایله نته که شاعر دیمشدر بیت
الفیج علقمة البکری خبرنا ان الربیع ابا مروان قد حضرا
توانگر ایکی کلمه دن مرکبدر بری توان در توانیدندن فعل امر دائم
مصدر در توانیدن قدرت معناسنه در ترکیده کوج یتمک ایله تعبیر
اولنور نته که سعدی بیورر بیت توانم آنکه نیازارم اندرون کسی
حسود را چه کنم کوز خود برنج درست توانستن دخی بو معنایه در واوی
حذف ایدوب تانستن دیمک لغت ماوراالنهر در ملای روم مثنویسنده
بو لغت چوق واقعدر نته که بو بیتده بیورر بیت هیچ حرفت را
ببین کاین عقل ما تاند اواموختن بی اوستا وله ایضا بیت
آه وزاری پیش تو بس قدر داشت من نتانستم حقوق آن گذاشت
توان کلمه سندن به حذف ایتمشدر نته که بو بیتده بعینه بیت
تاببین بر و حلدی مکن سود امیز که نتان ببود کیوارا بگز توان
اول کوجدر که خلقی اوله زور اول کوجدر که کسبی اوله ان شاالله ذکر اولنور غنی
برده شرح اولنور توان مقدور وممکن معناسنه چوق استعمال اولنمشدر
نته که سعدی بیورر بیت اگر زان نسخه باخود توان کرد توان از رخم

مار و غار جان برد کمال خجندیده بیورر بیت اینچنین صورت
مطبوع ز جان نتوان ساخت ور توان ساخت ز قند تو روان
نتوان ساخت حلیمی بو مقوله یرلرده توان فعل مضارع یعنی تواند
معناسنه دردیدوکی ترز ایله در توانا کوجلو در توانا کوجی یتر دیمکدر نته
که میرخسرو بیوریر بیت توانا چو بیش تو شد ناتوان مزن کز صه
دشمن بود ناتوان کرم کن چو دستت توانگر ترست که
بخشایش از خشم زیباترست بو بیتک قافیه سی ایطاء جلی ایله معیوبدر
مالدار وغنی یه توانگر دیدوکی کنایه طریقی ایله در زیرا قدرت
غنایه لازم درنته که سعدی بیوریر بیت آنکس که توانگرت نمیگرداند
او مصلحت تو از تو بهتر داند وله ایضا توانگر از وقف است و
نذر و مهمانی زکاة وفطره واعتاق و هدی و قربانی تو کی بدولت
ایشان رسی که نتوانی جز این دو رکعت وآن هم بصد پریشانی
ناظم تحفه حسام صاحب کربای ایله ترجمه ایدوکی بو طریق ایله در بابی
لغت ترکیبی غنی ومالدار معناسنه در حلیمی همان معنی اصلیسی ایله
شرح ایلدی و بر جزوی دخی گر در کاف عجمی ایله اداة نسبتدر
نه کلمه یه لاحق اولورسه اکثر صنعت معناسنی افاده ایدر آهنگر
و زرگر وکفشگر وکمانگر وستمگر گبی عربیده فاعل وفعال صیغه لری
گبی صایغ وحداد گبی ولسن غیر صنایع ایچون کلمه سی قلیل در عربیده
ذو معناسی افاده ایدر توانگر گبی که صاحب توان دیمکدر

عربیسی مشهوردرکه ذو ثروه معناسنه در ویارگرکبی کو معین دیمکدرکه
عربیده ذواعانه معناسنه درننه که نظامی بویورمش
ولیکن ترا بخت یارکرست　　زمینت رهی و آسمان چاکرست
وکارکرکبی که مؤثر دیمکدرکه عربیده ذواثر معناسنه درننه که نظامی
بیت　چو دستور این کونه بنمود راه　　سخن کارکر شد
پذیرفت شاه　کاه دخی اداة نسبتدرذو معناسنه ما قبلی
اکثر اسم مصدر در آفریدکار و پروردکار و آمرزکار وکردکار کبی
خالق و رب و غافر و فعال معناسنه در و آموزکار هم معلم و متعلم
معناسنه درننه که عزیز قصصی دیمشدر بیت　جز از دنیا نموزد
آموزکار　　همه دانش از کردش روزکار　　که تاریخ مانده است
از و یادکار　　بود دیکر از جو آموزکار　　فردوسی دخی بیت
زکیتی هنرمند خامش تو بی　　که پروردکار سیاوش تو بی
خطاب رستمه در زیرا سیاوش مربی سی ایدی و پرهیزکار متقی و یادکار
برمذکر لسنه دیمک در و غیر اسم مصدر اولدوغی قلیل در روزکار
کبی که دهر معناسنه در کار کاف عربی ایله اولورسه کلکار و جفا
کار و سیهکار وکنهکار کبی ایشر معناسنه اولور خداوندکار دولان
کار دخی کاف عربی ایله در ایشر صاحبی دیمکدر کذا فی نعمة آنه الان انه
کارکاهده شیخ اولنور نعمة الله حلیمی یه تقلید ایدوب دیمشدرکه
کار اداة مبالغه در ما قبلنک آخرینه لاحق اولور مبالغه فاعل ایچون پروردکار

وآفریدکار کبی که رب و خلاق معناسنه در و کاه اولورکه صیغهٔ امر آخرینه
آمرزکار و آموزکار کبی که غفور وکثیر العلم وکثیر التعلیم معناسنه در
لاحق اولور سودی شرح حافظده توانکر شرحنده غیریلره تقلید
ایدوب دیمشدرکه توان قدرت وکر اداة فاعل در ترکیبده جمی معناسنه
کاردن مخفف در ستمکار و ستمکر و جفاکار و جفاکر کبی معناسی
قدرت صاحبی اما بونده غنی و مالدار مقصود در هذا کلامه حسین کفوی
شرح کلستانده غیریلره اطالهٔ لسان ایدکدنصکره بویله دیمشدرکه حق
بودرکه کار اداة نسبت اولوب جمی معناسنه مراد اولورکاه حذف
الف ایله دخی استعمال اولنور بعض الفاظه مخصوص اولوب الف اثبات
ایتمزلر آهنکر و زرکر کبی و اثبات الف دخی بعض الفاظه مخصوص اولور
حذف الف ایله استعمال اولنماز کلکار کبی و بعض الفاظده حذف و اثبات
ایکیسی بیله جایز در ستمکار و ستمکر کبی و بعض الفاظ کامکار وکنهکار و ستمکار
و جفاکار کبی کاف عربی ایله وکاف عجمی ایله جایز و مستعمل در و بعض الفاظ
کاف عربی یه مخصوص در سیهکار کبی و بعض الفاظ کاف عجمیه مخصوص در
روزکار و پروردکار کبی انتهی کلامه سودی کبی جمله کلامی محرر اولدوغندن
ماعدا کلکار حقنده کلکر دینمز دیدوکی مردود در زیرا صایع کر ایله نسبت
اولنور که بیان اولندی بونک مثالی حکیم سنایی حدیقه ده تعبیر بنام
نابینا بیت　مرد سقا وکلکر و حمال　　هر سه از دلیل
دان بر حال کدای بو کلمه بعض ناظملر مزید اتندیلر کدای کاف

عجمی و یانك حذف و اثباتی ایله دلنجی معناسنه در كه قاپو قاپو كزوب
دیلنور و خر كدا برنسنه یا بشه قاقه استین جرار در و بز كدا كنایه
ایله استین و تركدا یوز قرار دو استین كسه در و كدیه فتح كاف
ایله اسم مصدر دلنمه معناسنه ده كه كمال اسمعیل بویورر بیت
كدیه و صفتیست كه خود ذاتی شعرست چنانك هر كرا شاعر كفتر تو كفتی
كه كداست ملا روم دخی بویورر بیت ازشمالی كدیه زر میكنم
مرشمار الكیمیا از میكنم سلمان دخی بویورر بیت ساحل عمان و اگر منت
ازسقای آب سفره سلطان وانكه كدیه از نان كنم اقنوم صاحبی كدا
حذف یا ایله یوخسول و دلنجی و اثبات یا ایله دلنجی و خانه زرین و جارداق
معناسنه در كویب نعمه آنه الكامتابعت ایتمشدر بو تفرقه اثباته محتاجدر
و ناظم كدای یوخسول معناسنه در دیدوكی جمیع ارباب لغته مخالفدر
یوخسول معناسنه وضع اولنان درویش در كه عربیده فقیر و مسكین دیورنته كه
سعدی بویورر بیت كس نیاید بخانه درویش كه خراج زمین و باغ بده
توانكر كه غنی معناسنه در مقابل اولان بودر نته كه یینه سعدی بویورر بیت
كركسی خاك مرده باز كند نشناسد توانكر از درویش یاسینی واو ایله
تقدیم ایدوب درویش دخی بوزنته كه شاه ناصر خسرو بویورر بیت
ببین كه چه میكوید این كنبد گردان كفتار جهان از زه حشمت بنیوش
زین خانه الفیخ وازین معدن كوشش بركیر هلا زود م ولاغر ود رویش
نعم مجاز اكدا یوخسول معناسنه كلور نته كه حافظ بویورر بیت

كداچه ارزند

كدا چه ارزد لاف سلطنت امروز كه خیمه سایه ابرست و بزمكه لب كشت
بو طرز ایله توانكره مقابل اولور نته كه میر خسرو بویورر بیت
تاشدیم از جهان متاع امید ما كدایان توانكر جاوید ملا جامی
دخی بویورر بیت كدایان آن در توانكر شدند همه ذره ها مهر انور
شدند كدای دلنجی ایچون وضع اولندوغندن البته فقیر اولمق لازم
دكلدر جایزدر كه نفس الامرده مال ایله غنی ایكن جر ایلیه و درویش فقیر
ایچون وضع اولندوغندن البته جر اولمق لازم دكلدر جایزدر كه غنای
نفسی اولوب فقر ایله قناعت ایده لكن مجاز طریق ایله بری بر بیرینك
یرینه استعمال ایتمك جایزدر كدانك برقاچ اسمی دخی واردر بری ساسیدر
ایكی سین مهمله ایله حكیم سنائی بویورر بیت خاك پاشان بكرند و
باد پیمان یاد كر كی توان مر ساسیان از ال ساسان داشتن وله ایضا
چه خیزد زاول ملكا كه درپیش دم آخر بود ساسان ولی ساسان چه سامانی
چه پامانی كدانك مجمع الفرس حقیقتده ساسان لفظنه علی خلاف
القیاس منسوبدر بعض ال ساسان سلطنتدن جدا دوشوب
حفظ نفس ایچون جر صورتنه كیروب نسلا بعد نسل انی حرفت
ایدینوب شهرت بولدیلر نته كه تواریخ ده مسطوردر و بری ده
تلنكیدر ضم مثناة فوقیه ولام و سكون نون و كسر كاف فارسی ایله
شمس فخری بویورر بیت از تلنكی مجوی صدق و صواب كه نجوید
كسی ز آتش آب آخرنده كی ها نسبت ایچوندر تلنك دلنجیلك درحكیم

سنایی بویورر بیت راست خواهی بدین تلنک خوشم ابن خشم
بر که بار خلق کشم تلنه دخی سکون لام و فتح نون ایله تلنک
معناسنه در کذا فی مجمع الفرس و بحر الغرایبده تلنکی کلخن حجر بسیدرکه
دیلنور مسطوردر و برهانده شبکوک در ایکی کاف عربی ایله لکن
اول کدایه دینور که کیجه ایله بر یوکسک یره چقوب آواز بلند ایله
دعا ایدوب صباح اولدقده دعا ایتدوکی کمسه لرک قاپولرینه
طوروب احسان رجا ایدر سعدی بویورر بیت زهی جو فروشان
کندم نمای جهان کرد و شبکوک و خرمن کدای کذا فی مجمع الفرس
و برهانده روان خواه در یعنی طالب مادة الحیاة که آتمک درا غاجی سعید
دران کوی پیری روان خواه بود که دستش ز هر کام کوتاه بود
لطیفه دخی بو بیتیله بیت کر لطف خدا رسد شود شاه انکو بدرش
بود روان خواه و برهانده نرکان در فتح نون و را مشدده ایله
لکن اسم جمعدر مفردی نا مسموعدر قیاس مفردی نره در نته که شمس
فخری بویورر بیت از جهان بر داشت آیین سوال کرد قارون
خلق را تا نره کان اسدی طوسی دخی قریع الدهرک بو بیتی مثال کتوردی
بیت انکه شعر نرکان کفتست زیر سیصد هزار تن جفتست
در و نیک دخی بر قاج اسم دار دربی بود مند دیر که شاعر دیمش
بیت تو کوتاه دستی و نابود مند مزن دست بر شاخ سرو بلند
و برهانده نادار در نته که ناصر خسرو بویورر بیت ز نظارگان هراسان

اسپهان

این هم

سپاه چو نادار از دیدن قرض خواه و برهانده نادا شت در
نته که ابو المؤید بویورر بیت دل ما داشت پر ز خون باشد ساغر
عیش او نکون باشد بونک بر معناسی دخی وار در اول کمسه یه دینور
که کندی اعضاسنی قطع ایلیوب کندین اولدره نته که میر خسرو بویورر بیت
شوخی ها داشت ز جلاد بیش کوتن غیر برد این جان خویش
کذا فی مجمع الفرس نقلا عن مؤید الفضلا و برهانده مغلاک در ضم میم و سکون
غین معجمه ایله شمس فخری بویورر بیت پادشه در تنعم و دولت دشمنش
خوار و خسته و مغلاک جمال الدین عبد الرزاق دخی بویورر بیت
بقسمتست مقادیر رزق نز جهدست دلیلش ابله مرزوق و زیرکان مغلاک
و برهانده خشته در کسر خا و سکون شین معجمتین و تا قرشت ایله
ابو العباس بویورر بیت معذور کن ای شیخ که کستاخی کردم
زیرا که غریبم و بیمارم و خشته کذا فی مجمع الفرس و برهانده پژدم در
فتح با و ضم زا فارسی ایله کذا فی مجمع الفرس و برهانده خشنبر در فتح خا
معجمه و تا قرشت و سکون نون و فتح با عربی ایله لکن اول فقیردر که جبری
اوله یعنی نفس الامرده فقیر لکن مالدارلق لافن اوره کذا فی معیار جمالی
و تحفة الاحباب و بحر الغرایب و لجامع و نتمه اسه شمس فخری بویورر بیت
بر دست تو بحر هر چند لافد ولی عقل داند که هست او خشنبر
نتمه اسه جامع صاحبی ایله بخیل معناسنه ده کلور دیمشلر بونک مثالنی
ابو العباس بویورر بیت ما بر اخیست دلبسکن بستم تنک زید

اوجهان شد که جهان هیچ خبر نبود خفی اولمیه که کد اوصف ترکیبی در اصل
کاف عربی ایله کد ایله آی دن مرکبدر کد فتح کاف عربی ایله لغت پهلویده
خانه معناسنه در علامهٔ شیرازی شرح قانونده کدخدا ترکیبنده
بونی تحقیق ایدوب دیمشدر که کد باللسان الفهلوی معناه البیت وخدا معناه
الرب وکدخدا معناه رب البیت وقد یستعملونه بمعنی المدبر فی الامور
وتشدید دال ایله غربدیر چالشمق وامک چکمک معناسنه در مثنویده بر قاج
پرده واقعدر که بویورر بیت شیر پشمین از برای کد کنند
بوسیلمه را لقب احمد کنند وله ایضا کر زندانم برای تو برد
خوذ بمیرم من ز تقصیری وکد کده دخی ها رسمی ایله بو معنایه در نته که
میر خسرو دهلوی بویورر بیت چو امد کنون ناتوانی بدید بدیکر کده رخت
باید کشید ملای روم دخی بویورر بیت همت پیغمبر روشن کده
پیش خاطر آمدش ان کم شده تعریبده ها رسمی جیمه تبدیل اولنمشدر
نته که قاموسده دیمشدر الکدج محرکة المادی معرب کده ها ایله اولان
کده بر کلمه ایله مرکب اولورسه جزء اخیره واقع اولور نته که ملای روم مثنویده در
وله ایضا اندرین دشمن کده کامدمی سوی شهرستانم راندمی [?]
حکیم سنایی دخی بویورر بیت مثلث این کج در غداکده حد زده
به از ان که سیم زده ونظامی دخی بو بیتنده تحویل ایتمشدر بیت
ان در ز بعد مهای ایام وادی کده شده سرانجام بو تحویل خانه لفظنه
بدل واقعدر نته که رود خانه کوز دخی سر اولا که مرکب اولورسه جزء اول

واقع اولور

واقع اولور کدخدا وکدبانو کبی کدبانو اوی کوروب کوزدوب
متصرفه اولان خاتوندر که ترکیبده تحریف ایدوب قادین دیو
ایکینک مثالنی حکیم سنایی بویورر بیت مرد وزن را که حرص
کان وکلوست تا مشان کدخدا وکدبانوست وله ایضا
مادران پیش خویش ازان بمجاز دختران را کنند لعبت باز
تاش چون شوی خواستکار آید ان بکدبانویش کار آید
تا جو بکذشت لعبت بی جان لعبت زنده پرور دلش ازان [?]
بانو ایکی کلمه دن مرکبدر بری بان در کوزدیجی معناسنه باغبان
ودشتبان کبی که صحرالرده مزارعی کوروب کوزدنه دشتبان
دیو و صغر تماجه کله بان دیو و قس علی هذا وبری واو در
بو مقوله واو نسبت لازمهٔ جبلیه یه دلالت ایدر نسبت کبی نسبیه
اولورسه واو ایله اولمز روزمره استعمالده اکثر بانو دیو رنته که
هاتفی بویورر بیت ز ایران وتوران دو ولی شد جدا شدند
آن دو بانو ز یک کدخدا تونک اسم بسیطیدر خدیش در فتح خا
معجمه ایله رودکی بویورر بیت نکو گفت مزدور با آن خدیش
مکن بد اگر بد نخواهی بخویش شمس فخری بویورر بیت
فلک ز علمش خود سر تنیده از انک که سر نتابد از حکم کدخدای خدیش
کذا فی جمیع کتب اللغة لکن مجمع الفرس صاحبی ضم خا ایله ضبط ایدوب
خداوند معناسنه دکلور کمشدر ونعمة الله کسر خا ایله ضبط ایلدی کدیور [?]

بو قبیلدن اولوب یا مزید در صاحب خانه معناسنه در اوی المبانه
کدیور دیمز نته که عنصری بیورر بیت جهانرا اگرچه کده بی کران باشد
هم آزاینده کانش هر کده راکدیوری کذا فی رسالة الطوسی ومعیار الجمالی
ومجمع الفرس اما قنوم صاحبی کدیور خاتون معناسنه در جویب لغت ایله انکا
تقلید ایدوب عندیات قبیلندندر کدیورک ایکی معناسی دخی وارد در
بری برزیکر یعنی اکنجی وحارث معناسنه در نته که رودکی بیورر بیت
دره او راصد کدیور بیش بود ان کجا بد کارشان کشت و درود
میرخسرو دخی بیورر بیت کدیور زباغ ارندارد ترنج زبی مایش فرد
باید بکنج کدیوری اکنجیلک در نته که خاقانی بیورر بیت
مانده ساز دارنده بر صفت توانگران برزگری کند بگاه وار قبل کدیوری
و بری روزکار و دهر معناسنه در بیت شمس فخری معنای اولی بو معنای ثالث
ایله بر بیتده نظم ایلدی بیت اگر کوشد از عدلت نبودی
دگر در کدیور نبودی کدیور کده واده اساس بیت معناسنه در
نته که شمس فخری بیورر بیت زوغ بیش طلب اصل کر برای بنا
درست باید کردن بخست کده واده کذا فی مجمع الفرس واده رسم وقانون
معناسنه در کذا فی جامع الجناس کد آباد جاردات ایچنده اولان
او معناسنه در کذا فی الاقنوم ولغت ایله کده ضم کاف ایله اولورسه
ایکی معناسی وار در بری کام معناسنه در که ترکیده طاق و عربیده
حنک خور وبری قاپو اردنه کلید افغنه بر تخته ده پاره سیدر

کلید افغنه

کلید اوزره دوشدکده قاپو آچلمز عربیده سقاطه دیور شمس فخری معیار
الجمالیده بو مثلیه جویب بو ایکی بیتی نظم ایلدی بیت
اگه طفلان امل را دایه کام و مراد خز ابشهد و شکر شکرش نبکشاید کده
کشته ایمن ساخت ملکت زدزدان آنچنانکه خانها ایمن شده از زحمت دربا کده
ومجمع الفرس صاحبی معنای اولی تقریر ایدکده کام اوزرینه ملاذه عطف ایلدی
ملاذه دلک معناسنه در و اسدی همان ملاذه ایله بیت ایراد و معنای ثانی
تقریرنده بو عباراتی تعابیر وار در عبارتی بودر کده بضم کاف چوبکی باشد که
بکلیدان افتد تا بکلید در وانشود چنانکه طیان گفته بیت
در کلیدان بنود سخت کده بازگردم درون شدم بکده
انگنجی کده فتح کاف ایله خانه معناسنه در اقنوم صاحبی اگرچه فتح کاف
ایله ضبط ایتدی معیار الجمالی عبارتن بعینها نقل ایدوب دیمشدر که کده
کام باشد و دیگر چوبی باشد که بکلیدان درافتد چون خواهند که
دربند ند لغت ایله دخی بوکا تقلید ایدوب فتح کاف ایله ضبط ایتدی
لکن کام لفظی اوزرینه مشتبه اولوب مراد معناسنه حمل ایدوب
برایکی معنی دخی ارتروب دیمشدر که کده اسم مکاندر میکده
کبی و خانه زیرین و دلک که بو غاز ده اولور شش همه کبی حرف کاه اولور
هلاک ایدر و کام معناسنه که مراد در و امجک اوجنه دخی دیرلر و مقنا
دندانه سنه و کلیدک دندانه لرینه دخی دیرلر هذا کلامه فتأمل
دقایق الحقایق صاحبی کد لغت پهلویده خانه معناسنه کلدوکینی

غافل اولمغله تحملات ایدوب دیمشلردر که مطلقا محل قرار در کرکسه
اوزرنده بنا اولنسون مسکده بتکده کبی کرکسه اولمسون وادی کبه
کبی مقر مخصوص اولمیینده بنا معتبر اولمدوغی کبی ذی حیاتک مقرنه
اختصاصلری دخی یوقدر انتهی لب دوداغ ورخ یکوز چشم کوز و
روی یوز کریکه مژکان غمزه دست ال پای ایاغ اولدیغی
لب طوطقدر که عربیده شفه دیرلر سعدی بیورر
ملاحتیست لب لعل ابدارترا — که در حدیث نیاید چو در حدیث آید
مجازا هرشینک کنارینه دینور لب دریا کبی نته که سعدی بیورر
همچنان در فکر آن بیتم که گفت — پیلبانی بر لب دریای نیل
کر ندانی زیر پایت حال مور — همچو حال تست زیر پای پیل
ولب نان اتمک دلمی نته که میرخسرو بیورر — ای قرص آفتاب که دوری ز چشم ما
ما را لبی ببخش که خسرو گدای تست — لبالب دخی بو قبیلدندر یعنی
طولو معناسنه در که ظرفک کنارلرینه دک طولو اوله نته که شاهی بیورر
لبالبست ز خون جگر پیاله ما — چنین شدست ز دوران حواله ما
لبالب اولوب توکولرسه لبریز دینور نته که رشدی قمی بیورر
ساغر جانم ز بس غصه لبریزست و من — تا نگردد مدعی خوشدل تبسم میکنم
لب وسنک اسم اولدیکیدر نته که جامی بیورر
بگذر از کوتهی خسان در تو تنگ — دار دای خواجه ازین بیش لب و سنگ
بر شاعر دخی دیمش — گفتم که مرا بوسه بده زان دهن تنگ

زد بر دو صنم سنگ جفا یعنی که لب و سنگ — لب شیرین مینجوش دیمکدر شاعر
دیمش — لب شیرین بباده دیرین — چو رساند گشت لب
شیرین کذا فی دستور العمل لب در اضافت ایله قبوغنه دیرلر و مجمع
الفرسده تحفة الاحبابدن منقولدر که لب بتله معناسنه ده کلور کبوزه
اودر که عربیده لطمه دینور لنج قابه طوداغه دوده طوداغی کبی که
غضب ایله طوداق صارقیته لفنج فروهشته دینور فتح لام و سکون فا
و جیم عربی ایله نته که فردوسی بیورر — خروشان ز کابل همی رفت زال
فروهشته لفنج وبرآورده بال — شمس فخری ده بیورر
ستم راه عدم پرسان همی رفت — فروهشته ز سهمش چون شتر لفنج
نظامی دخی بر عجوزه وصفنده بیورمش — دهان و غبغب ازبس
شاخ شاخی — بگوری تنگ می ماند از فراخی — و معیار الجمالیده
لفنج بوروندن جاری اولان صو معناسنه ده کلور رخ فارسیده
دوت معناده مستعملدر ایکی معناسی وضع فرس ایله در و تخفیف خا ایله در
وایکی معناسی وضع عربی ایله در و تشدید خا ایله در و فارسیده تخفیف ایله
استعمال اولنور قسم اول بر معناسی یکاق در که یوزک تصفید کوزدن
زنخدانه وارنجه اسم عربیده خد در هر یوزده ایکی یکاق اولور نته که ملای روم
بیورر — عشق معشوقان دو رخ افروخته — عشق عاشق جان
او را سوخته — نظامی دخی بر عجوزه وصفنده دیمش
دو رخ چین چو پهنای رسته — چو حنظل هر یکی زهری انباشته

روخ زیادهٔ واو ایله کلمشدر نته که سنایی بویورر بیت ور براندازد نقاب
از روخ جان افزای او   رخت بر دارد ز کیهان رحمت لیل و نهار
مجاز مرسل طریقیله یوزه ده رخ دیرلر ومعنای ثانی دیزکن وعنان
معناسنه در کذا فی مجمع الفرس نته که بیت عنصری ده کلور وجناس الجناس
صاحبی فتح را ایله ضبط ایتدوکی سهودر قسم ثالث بر معنای دوات
شطرنجدن اولان معروف رخ در عنصری بیت
شطرنج کمال را تو شاهی یا رخ   مر اسب جمال را رکابی یا رخ
رخ ثانی عنان ودزکن معناسنه در ومعنای ثانی مشهور اولان طیر عظیمدر که
هندستانده اولور کرکدنی کوتورر نته که قاموس صاحبی دیمشدر
عبارتی بودر الرخ بالضم من ادوات الشطرنج وطایر کبیر یحمل الکرکدن
مرحوم کمال پاشازاده دقایقده ایکی یرده رخ لسان فارسیده کرکدندر
رخ ربا اول قوشدر که کرکدنی قاپر الور والات شطرنجدن بریسی
دخی اسمدر دیدوکی ایکی وجه ایله سهودر برنجی بودر که رخ بو ایکی معناده وضع
اولنمش دکلدر بلکه وضع عربی ایله در واصلده تشدید خا ایله در ایکنجی دخی
بودر که رخ کرکدن دکلدر بلکه کرکدنی کوتورن قوشدر رخسار
یکانکی بو فارسیده رخسار اسم وجهه در رخ ایله سار دن
مرکبدر ان شاء الله سار سر ایله شرح اولنور بو دخی رخ کبی
یوزه اطلاق اولنور وقنوم صاحبی نکز معناسنه ده کلور دیدوکی
اثباته محتاجدر رخساره اختصیص ایله یوز وجه معناسنه در

شرف رامی انیس العشاقده لغت خراساندر خوب رودکی بو بیتی
ایراد ایلدی بیت رخساره تو پردهٔ عشاق درید   با آنکه هفت
دارد اندر پرده   رخ کیره اول ایزکدر که دورت قات بورلمش اوله
کذا فی مجمع الفرس روخ زیادهٔ واو ایله لغت پهلویده بوغرسق معناسدر
روخ چکاد اصلعدر که دایه سندن جبهه سنه وار نجه باشنده قل
بتمیش کسنه در چکاد تارک سر در ان شاء الله بیت ثانی ایله شرح اولنور
حکاک دیمشدر بیت ایستاده بخشم بر در او   این بغرین سیاه
روخ چکاد سیمش مخزنیه بویورر بیت عجب مدار که فرق سپهر هم بو نیست
که شد ز سیلی او دیب شاه روخ چکاد چشم کوز در فارسیده
کوزک اوچ اسمی وار در برنجی دیده در ان شاء الله ذکر اولنور ایکنجی یرده
شرح اولنور ثانی کابه در کاف عربی وکسر بای موحده ونون
ایله واکثر ارباب لغت با حطی ایله روایت ایتمشدر سیمش مخزن
بویورر بیت ای شهنشاهی که مهر چرخ را   هست رشکی از
وجود تو کابه   کذا فی بحر الغرایب ومجمع الفرس صاحبی یانده ایکی
کلمه در کابه در سکون موحده کوز معناسنه در وبر کابه در
کسر با حطی ایله فعل امر معناسنه در بکا کوزک آچ بیننز بوز جوره دیمکدر
دیو ضبط ایلدی وثالثی مذکور اولان چشمدر که حدقه وقباغ ذکریکدن
عبارتدر دیده بخود حدقه معناسنه در که سواد وبیاضندن عبارتدر
رفیع الدین لنبانی بویورر بیت شفق علالهٔ خورشید ار غوان درخت

چوزهره سبت ایازی عنبرین چشم   ایازی فتح همزه و یا حطی و را مهمله
و معجمه ایله ده مرویدر نقاب کبی بر سیاه نسنه در کوز اوکنه بغلنور کذا فی مجمع
الفرس ظاهر اعورلر یوزلرینه قودقلری پچه در چشم دهمیمی شینن اوننه
تقدیم ایدوب چمش دخی دیرلر نته که شهید دیمش ب
یک تازیانه خوردی برجان ازان دو چمش   کز درد او نماندی
مانند زرد سیب   کر دل بجای داری در پیش چشم او   کو چمش را
بغمزه بکرداند از فریب   چشم موژان ضم میم و زا فارسی ایله کرشمه دار
اولان کوزدر که غنج و لطافتی اوله کذا فی رساله الطوسی و معیار الجمالی
و مجمع الفرس و تحفة الاحبابده موچان جیم فارسی ایله ده کوز مسطوردر
فرخی سعیددر ب   چشم کرفته لاله شیر ابش از تف نبید
خیره کشته نرکس موژانش از خواب خمار   عماره دخی دیمش ب
دو چشم نرکس بودش خوب خوب آلوده   نماند خواب و شستم نرکس که موژان بود
سمش مخرنیه سعید ب   خدایکانا شعرم که هست سحر حلال
حرام زاده بود هر که خواندش مرجان   کرش بلولو و مرجان کسی کند نسبت
چنان بود که بنرکس تشبیه موژان   مجمع الفرس صاحبی اجلمیش نرکس معناسنه در
کلور دیمشدر اما بحر الغرایب صاحبی موژان نرکسدن کنایه اطلاق اولنور دیو
استعاره طریق ایله در دیمشدر جامع صاحبی اکا تقلید ایدوب نعمة الله دخی
اصل و فرعی جمع اتمیوب جمله سی اصلی بلمدی چیخ کسر جیم فارسی و آخری خاء
معجمه ایله چلوز کوزلودر که کریکی دوکلوب چیلی آقر کذا فی مجمع الفرس

نته که

نته که میر خسرو بیوریر ب   چیخ که شد غمزه زنی ساز او   کور بود
آنکه خرد ناز او   تم فتح تا و ترشت ایله کوز برده سیدر که سبل دیورلر
عربیده غشاوه در نته که ابن یمین بیوریر ب   نرکس نشان سرد ری
اندر جبین تو   بیند وکرچه در بصرش آفت تمست   بحر الغرایبده
تم اطبا یانیده معروف اولان قاپری دیدکلری اوت معناسنه
مسطوردر چشم رجا و امید معناسنه ده کلور مجازا نته که سلمان بیورر
ب یا شفیع المذنبین در خشک سال زحمتیم   ز ابر احسان تو
ما را چشم باران عطاست   اکثر داشتن مشتقاتی ایله استعمال
اولنور نته که سعدی بیوردر ب   وفاداری مدار از بلبلان چشم
که هر دم بر کلی دیکر سرایند   وله ایضا ب   هر آنکه تخم بدی کشت و چشم
نیکی داشت   دماغ بیهده بخت و خیال باطل بست   چشمخانه
کوز چناغیدر که حدقه مقامیدر شیخ سعدینک اوایل کلستاننده
سلطان محمود سبکتکین حکایه سنده مکر چشمان او که در
چشمخانه همیکردید و نظر میکرد عبارتنده اولان چشمخانه بو معنایه در
ملا وحشی دخی بیوریر ب   چشم در چشمخانه خاک شده
مانده یک مشت نشتر و مسمار   خانه چشم اضافت ایله ده دیونور
نته که کمال اسمعیل بیوریر ب   باران اشک خانه چشم خراب کرد
از بهر آنکه از سرشش بود فتح باب   چشم لان بو دخی چشمخانه
معناسنه در کذا فی نعمة الله لان بوده در انشاء الله محلنده سمع

اولنور چشم کوز اصابتی معناسنه ده کلور نتکه بوتی چشم رسید دینور
اکا کوز دکدی دیمکدر نتکه نظامی بویورر بیت چشم کم رسید در جانت
نغز بین که داد کوشمالت ثالث چشم زخم کوز دکمک ضرری دیمکدر
اصلده زخم چشم در اضافت ایله زخم ضرب وادرمق معناسنه در
نتکه شهاب الدین ورکانی بویورر بیت همیشه تا ابد الدهر دایما
دارد خدای عز وجلت ز چشم زخم نکاه خامسی چشم دفع ایدن نسنه یه
دورت اسمی واردر بری چشم بنام در فتح با فارسی ونون ایله چشم
زخمی دفع ایدن حرز وتعویذ در نتکه شهید بویورر بیت با نکار از چشم
دبترس همی چرا نخواهی با خویشتن تو چشم بنام شمس فخری بویورر
بیت هر که با جز ز مدح او زاید بود حاجتش بچشم بنام
مجمع الفرس صاحبی معیار الجمالیدن چشم وبام نقل ایدوکی نسخه نک محرف
اولدوغنه بناء در والا بونده اولان دورت نسخه ده چشم بنام در با ایله
وواو ایله دکلدر ثانی چشمار در زنان عجم عروسلرینی زهر چشمی دفع
ایتمک ایچون بیدا ایتدکلری بنیکدر که کرسویه کلکونه وآب
زر ایله رخسار عروسه نظیر صورت دلپذیر تصویر ایدوب
البته فاخر کیدرر وانواع جواهر ایله مزین قلوب عروسی کورنک
استینلره اول آنی کوسترلرایدی بعده اول بنکری بالای بامدن
پرتاب ایدوب بونیجه شکست اولورسه چشم بد دخی اوبیله شکست
اولسون دیرلرایدی اکر دوکون صاحبی اغنیادن ایسه یغماکران ایچون دردن

سبویه سیم وزر قواودن ایله حجمن وچز قورلردی بو وجهی شیخ عطار
منطق الطیرده کوبلیه بیان ایلدی شیخ سعدی بویورر بیت
چو چشمار آنکه خوزند از تو سیر که از بام پنجه کز افتد بزیر
کذا فی دستور العمل چشم آور دخی بو معنایه در نتکه کمال اسمعیل بویورر بیت
بجز دست تو بهر چشم آور شاید ار بر کشد هزار چو نیل
مجمع الفرس صاحبی بو کلمه نک ضبطنده خطا ایدوب راییی واو اوزره تقدیم
ایدوب چشمارو دلوب بیت مذکور ایله استشهاد ایلدی و
معناسنی بویله بیان ایدوب دیمشدر که چشمارو چیزیرا کویند که برای
دفع زخم چشم بر بام خانه راست کنند وبیت مذکور دیوان
کمالک ایکی نسخه سنه مراجعت اولندقده همان وجه اول مسطور بولندی
واشتقاقه مناسب اولان همان بودر زیرا آوردن مشتقاتندن
ایکی لغت واردر واوک حذف واثباتیله آیار وآیاور میار
ومیاور آرنده وآورنده کبی انشاء کلنده شرح اولنور
ثالث چشم زد در نتکه نظامی بویورر بیت کرایم چیان بد که
از چشم بد نه تو خیره باشی نه من چشم زد تونک بر معناسی
دخی واردر غمزه معناسنه دخی کلور نتکه خاقانی بویورر بیت
ای صید یک عشقت جز دجان صیدت از یک تا بصد چشم تو دیرکد
چشم زد صد خون تنها ریخته رابع چرمک در فتح خا معجمه وسکون
را مهمله وفتح میم وکاف عربی ایله بر بوجقدر که سیاه وبیاض ولوک

صرچه دن اولور کوز دکمک ایچون بو بویه تعلیق ایدرلر نته که منجیک بیت
ترسم چشمت رسد که سخت خطیری ؞ چونکه نبندی نو خرنکت بکلو بر ؞
کذا فی رسالة الطب و مجمع الفرس صاحبی ضم خا ایله ده روایت ایدوب
خورمک دخی دیور دیمشدر اما حلیمی توابعی ایله خرمک خرمهره درکه کوز
بونجغی دیرلر ایشکه و قاتره طقرلر دیمشلر چشم آویز ایکی معناسی
واردر بری سحر دفعنه اولان نسنه در تعویذ کبی و بونجوق کبی نته که سعدی
سحر چشمان تو باطل نکند چشم آویز مست هر چند بپوشند نکردد مستور
ثانی قلدن اولان برقع در دفع مکس ایچون آتک یوزینه اصرلر کذا فی مجمع
الفرس چشمک ایکی معناسی واردر بری کوز اداوه سندن اولان
داردر کذا فی بحر الغرایب و حالا چشمه زن دیمک ایله مشهوردر و مجمع
الفرس صاحبی براوتدر دیمش که اکا عربیده اضراس الکلب دیور
ثانی کوزلک درنته که شاعر دیمش بر دیده چشمک می نهم چون موی دیدم ارشد
در زردی روی تو بنکر که چشم چار شد بو که چشم فرنکی دخی دیور فرنک
ولایتندن کلمک ایله فرنکه نسبت اولنمشدر نته که شاعر دیمشدر
ز بهر دیدن روی تو روز و شب هام هزار چشم فرنکی نهاده بر در بام
چشمه بو دخی ایکی معناسی وار بری بکار در که عربیده عین و ینبوع دیور
نته که سعدی بیورر هر کجا چشمه بود شیرین مردم و مرغ
و مور کرد آیند ثانی اکنه و جوالدز دیو کامانند اولان نسنه لرک
مالبته و کسر دلوکیدر ظهیر فاریابی بیورر شتر بچشمه سوزن

بدر نخواهد شد حسود خام طمع کو درین هوس بگذار بو معناده هابز
چشم دخی کلور نته که میر خسرو بیورر در تماشای روزنت هوس است
روزن چشم سوزن تو بسبت چشم آغیل غضب یوزندن کوز اچوب
با تمقدر نته که حکاک دیمش سر زنک او را سلام کردم دوش
کردی سمن نظر بچشم آغیل سمر محزن دخی دیمش کر کند شهریار چشم
شکار سوی کردون نظر بچشم آغیل یایی حذف ایدوب چشماغل
ده دیور چشم الوس ضم لام و اخری سین مهمله ایله بو دخی کوز او جیله تقوق
کذا فی مجمع الفرس چشم دریده یوزی و کوزی آچلمش بیحیا معناسنه در نته که
حافظ بیورر شوخی نرگس ببین که پیش تو بشکفت چشم دریده
ادب نگاه ندارد چشم کاومیش بر چچک اسمیدر نظامی بیورر
غنچه با چشم کاومیش بناز مرغ با کوش پیلکوش براز چشم
جهیدن و چشم پریدن کوز سکرمک اختلاج عین معناسنه در انشا ایله
تعاهر بری مکلنده شرح اولنور چشم را آب دادن کوزی نورلندرمک
بو دخی انشاالله آب ده شرح اولنور دارند عزیز بهر چشمی صد چشم
هر عزیز کی یا نیجه نیچه لر دخی معزز و مکرم اولور دیجک یرده ضرب
المثلدر عربیده ولاجل عین الف عین تکرم مثلنک ترجمه سیدر
نته که کمال اسمعیل بیورر بر دیده نهم ز بهر چشمت نرگس
دارند عزیز بهر چشمی صد چشم روی یانک حذف و اثباتی ایله
یوزدرکه مقابل پشت در عربیده وجه کلور اما فرسده وجهی مصرف

وجه خلق معناسنه استعمال اولنمشدر نته كه سعدی بیورر بیت
شب پراكنده خسبد آنكه پدید / نبود وجه بامدادانش ووظیفه
راتبه معناسنه ده استعمال اولنمشدر نته كه سلمان بیورر بیت
خورشید طلعتا وزرای تو وجه من / اكنون سه ماه رفت كه تأخیر میكنند
وجه غ بیده جهت معناسنه كلدوكی كبی فارسیده روی جانب
معناسنه كلور روی و ببیند دیدكلری كبی انك جانبن طوتر معناسنه
نته كه شاعر دیمش بیت رشید اری اگرش با پسری افتد بحث
هر كه آید بمیان روی بپسر من ببیند / روی دهد توجه واقبال ایدر دیمكدر
نته كه كمال اسمعیل بیورر بیت هر كه از خط شریعت ننهد پای برون
هردمش فتح دگر روی دهد چون پرگار / روی بند یاشمق وپیچه در
روی پوش برقع وطواق معناسنه در مغاری لازمیسی اخفا وتعمیه
معناسنه ده كلور نته كه جامی بیورر بیت بنبت حد چو من بر دل
نام چو تو پری / بهر روپوش بنام دگرانت خوانم / روی نما یوز كوسترمك در
خاقانی بیورر بیت جان به پیشکشت سازم اگر پیش من آیی / دل
روی نمایت دهم از روی نمایی / رومال یوز سلمجك منديل در روشناس
وجیه ومعروف ومعتبر كمسه معناسنه در ملای روم بیورر بیت
روی هر یکی مكن میدار پاس / بو كه گردی تو زخدمت روشناس
كمال اسمعیل ده بیورر بیت زسایه تو شدست آفتاب روشناس
كه همنشین نشد هركس همنشین دانند / روی در دیوار كرد بركوشه ده

اوتوروب منزوی اولدی ظهیر فاریابی بیورر بیت
فلك بجاه تو افراشت پشت بر مسند / ستم بعدل تو آورد روی در دیوار
ولغیره زشرم روی جمال تو آفتاب بسوزد / بهر طرف كه رود هست
روی در دیوار / در بوینه بابده ده استعمال اولنور نته كه آصفی دیمش بیت
آصفی روی بر آور بمحراب دعا / دور زابروی بتان روی بدیوار كرد
روی زرد كردن یوز قزرتمق معناسنه در نته كه آصفی بیورر بیت
بیمار عشق را چو دوا نیست از چه رو / پیش طبیب این همه رو زرد میكند
اگر روی سازد آلور نه دیمكدر نته كه ظهیر فاریابی بیورر بیت
نشین ماه را در عقوبت نباز / اگر روی سازد چه شد گو مساز
اصلح دگر گون سازد در / بر روی روز افتادن آشكارا اولمقدن
كنایه در نته كه لسانی بیورر بیت غم جگرسوز نست منع چشم گریان چون
كنم / راز من بر روی روز افتاد پنهان چون كنم / روز سفید كی مستعمل در
نته كه ریاض سعید بیت نگفتم قصه خون خوردن خود با كسی هرگز
بر روی افتاد بیش مردمان از اشك غمازم / بر روی دویدن
یوزه یاپشمق معناسنه در نته كه ریاض دیمش بیت
دید اشك من كه چشم خوابگاه من نشد / میدود بر روی ومیلیم دگر بیابم
دویدن تر به جهیدن ده مستعملدر نته كه سلمان دیمشدر بیت
سالها اشك جا دادم ترا در چشم خویش / وقت فرقت كاردواد اكه بر رویم
جهی كذا فی دستور العمل متاع روی دكان ذی قیمت اولمین عذر متاع كبی

دکان یوزنه وضع اولنور و ذی قیمت اولان متاع بقچه ایله دکان الجنده
باصندقده وضع اولنور نته که عرفی بویورر بیت ارزان متاع روی دکان
کنه مملکتست انجا که فطرت تو کشاید دکان علم رودی اماله ایله اوقونور
یوج معناسنه در انشا الله محلنده شرح اولنور دیمر کسر دال ایله
لغت پهلویده یوز معناسنه در رای مهمله حذف اندیلوب دیم دخی
دینور کذا فی مجمع الفرس مژگان مژه کلمه اولی ناظمک مزید استندندر مژه کسر میم ایله
کرپکدر که عربیده هدب دیرلر بحر الغرائب ده زای عربی ایله ده کلور دیوب
لطیفنک بو بیتنی ایراد ایلدی بیت آفتابم نیاندی به بزه چه زنی
غمزه کول رامژه ها دیمر بیته کاف ایله مژک دخی دینور و علی خلاف
القیاس الف ونون ایله جمع اندیلوب مژگان دیلمشدر نته که انوری بویورر بیت
دلم از جان شدنا که وجگر و شدیدم جامه بدریدم واشک از مژگان کردم نثار
زانک لشکر زده جایز در و مشهوردر ملا بنائی بویورر بیت کلستانیست
خرم دیده ام از عکس رخسارش ز مژگان خارها برزدت براطراف دیوارش
بحر الغرائب صاحبی دخی مژگان صیغه جمعدر کاه اولور وحدت مقامنده
استعمال اولنور دیوب لطیفنک بو بیتنی ایراد ایلدی بیت
بمژگانی دلم مجروح کردی بلعل لب بکن درمان خسته مژه نک
اصلی میژه در یا ایله شهنامه ده اصل اوزینه چوق کلمشدر نته که بو ابیاتده
اصل اوزرینه کلمشدر بیت سیه میژه کردند هر دو بر آب زبان
برکشادند بر آفتاب ولّه ایضا سیه میژه بر زکان دژم

فرو خوابنید و نزد هیچ دم ولّه ایضا کنهکار کر بود مهراب بود بر
از خون دل و میژه پر آب بود ولّه ایضا وراوید نو درفزو رحیت آب
ازان میژه سیر نادیده خواب ولّه ایضا بشد ولیبه تا بیش افراسیاب
ز درد دل بسر میژه ورخ پر آب دست فارسیده برقاچ معناسی واردر
بری عضو معروفدر حقیقت اوموزدن برمقدار اوجنه دک در مجاز مرسل
طریقیله قدرتده دخی اطلاق اولنور نته که انوری دیمش بیت
خسروا در همه انواع سخن دستت هست خاصه در شیوه نظم خوش و شعار غرر
الت قدرت و محل ممکنت اولمغله قدرته و امکانه دستکاه دیرلر
نته که میر خسرو بیوریر بیت بزرگی کس رادهد دستگاه که
دارد پناهنده رادر پناه حافظ دخی بویورر بیت دیده رادستکه دُرد
کهر کرچه نماند بخورد خونی و تدبیر نثاری بکند اوزرینه قدرت عطف
تفسیر واقع اولور نته که سعدی بیوریر بیت و اکر را دستکاه قدرت
نیست شغل بخته مرغ بریانست و محل شغل و تصرفه ده دستکاه
دینور عوام تخفیف ایدوب دزکاه دیرلر انوری بویورر بیت
باصطناع بیاراست دستکاه وجود باستاد بیفزود پایکاه صدور
نظامی ده بیوریر بیت کیست درین دستکه دیریای کو لمن الملک
زند جز خدای دست رس دخی قدرت معناسنه در وصفته کیر در
منقولدر ال ایریشمک معناسنه عربیه دخی بو معنادن نقل ایده
الی کذا دیدکلری کبی تعبیر اولنور نته که سعدی بیوریر بیت وانکه برمراد

جهان مینت دست رس   در زاد بوم خویش غریبست و ناشناخت
دست یافت قدرت بولدی وظفر بولدی بدست باش قدرت
واحتیاط ایله اول غفلت ایتمه دیمکدر بعجز دکمی مرکبدر اصلده بادست و باخرد در
ایکیسنک مثالی سعدی سوزیدر بیت جوربرو کایت دل م دست یافت لشکر عشق
بدست باش که هر بامداد نیماییست   حافظده بیت کرت زدست
برآید مراد خاطر ما   بدست باش که خیری بجای خویشتن است مجمع الفرس
صاحبی بو ایکی بیتده آگاه باش وتقصیر ایلمه دیدوکی لازم معنا ایله تعبیر در
دستور قدرت وقوت صاحبی دیمکدر گنجور وفردوز کبی مرکبدر
وزرایه اجرا قوانین وتمشیت امور قدرت قاهره لری ایله اولمغله
اطلاق اولنمشدر سنایی سوزیدر بیت هست اعضا چو شهر بیشه وزان
عقل دستور و دل درو سلطان   خشم شحنه است وآرزو عامل
آن یکی ظالم این دگر جاهل   میرخسرو دخی بیت شاه باید وخاصکان
حضور   حاضر بزم گشت با دستور مجازا قانونه ورسمه اطلاق
اولنمشدر نته که هاتفی سوزیدر بیت چنین است دستور این زال پیر
که زهرت دهد چون چشانیش شیر   وموجبیله عمل اولنان قانوننامه یه
ودفترهده اطلاق اولنور نته که قاموس صاحبی دیمشدر الدستور
بالضم النسخة المعمولة للجماعات التی یقع منها تحریرها واصله فارسی انتهی
حریری مقامهٔ اثنین وعشرینده منشی محاسبه آورزینه تفضیل
ایتدکی محلده سوزیدر بیت واساطیر البلاغات تنسخ للتدریس

ودساتیر الحسابات تنسخ وتدرس ه اما فارسیده بو معنایه مستعمل
اولندوغنه مطلع اولمدم احتمالدرکه تعریب اولندقده بو معنایه وضع
اولنمش اوله زیرا تعریبده نقل معنا اصح شرط دکلدر جایزدرکه قبل
التعریب بر معنایه اوله وبعده معنای آخره وضع اولنه نته که محلنده
مبیندر وضم دال ایله اولدوغنک وجهی بودرکه فعلول فتح فا ایله لغت
عربیه موجود دکلدر تعریب ایتدکلری اغلب اوزانلرینه موافق
ایدرلر وسید شریف جرجانی حاشیهٔ مطولده دیدیلم که عکسه ذاهب
اولدی عبارتی بودر الدستور بفتح الدال فارسی معرب الوزیر الکبیر
الذی یرجع فی جمیع احوال الناس الی ما یراه واصله الدفتر الذی جمع
فیه قوانین الملک وضوابطه انتهی ه دستور اذن واجازت
معناسنه ده کلور نته که میرخسرو دخی بیت بصد لوخمیدی
ازخود دوریم داد   برآهنک سفر دستوریم داد   واوزنکی
ونمونه معناسنه ده کلور ودستور العمل دیدکلری بو معنایه در
کمال اسمعیل سوزیدر بیت ای خداوندی که فکر تو دستور کشد
نقش بندان طراز از فلک صورت باف   دستبرد غلبه وقهر
معناسنه در انوری سوزیدر بیت که این دست برد نمایش
تابد اذا کرنه کور و کرست   کمال اسمعیل دخی سوزیدر بیت
تا جهان رسم دستبرد نهاد   دستبردی چنین نداد و یاد
دست دادن تیسیر وامکان معناسنه در نته که ملا رومی سوزیدر بیت

تا جهان رسم دستبرد نهاد ما رب هیچ بی از سلیمان آمد دست
که مده غیر مرا این ملک دست دستادست الدن اله اولان نقد
معناسنه در بادست ویره سیه دیمکدر اکیبسنک مثالی ابو شکور
دیمش بیت ستد و داد مکنی هرکز جز دستادست که بیادست
خلاف آرد و الفت ببرد دست افشاندن ال فرصمق تصفیق
معناسنه در نته که ملای روم بیورر بیت گاه دست افشان قدم میکوفتند
که بسجده صفه را میروفتند سعدی دخی بیورر بیت قاضی ار با ما نشیند
برفشاند دست را محتسب کر می خورد معذور دارد مست را
دست افشان کردن مثله حافظ بیورر بیت یار ما چون سازد
اغاز سماع قدسیان از عرش دست افشان کنند دستار
اصلده وصف ترکیبیدن منقولدر اکی معناسی وار در بری صارق
و دلبند معناسنه در و بو معنا حالا مستعملدر عرفی شیرازی بیورر بیت
کل حیات من از بس که هست پرمرده اجل نمیزند از ننک بر سر دستار
و بری یاغلق و محرمه معناسنه در سعدی بیورر بیت ای تهی دست
رفته در بازار ترسمت بر نیاوری دستار دستارچه دخی
تصغیر ایله بو معنایه در نته که نظامی بیورر بیت کهی میزد ز نقش
دست بر دست کهی دستارچه بر دیده می بست
دستارچه ساختن هدیه دوزنک دستمالت ایتمک نته که
خاقانی بیورر بیت از نسیم در ز صراحی دستارچه باز

دلبرانرا

دلبرانرا دادن ایله در استعمال الکورنته که نظامی بیورر بیت
از حلقه زلف و چنبر دست دستارچه داد و طرف بر بست
دستارخوان بزدن اولان سفره در حالا مستعملدر نته که انوری
بیورر بیت دستارخوان بود زد و کژ کم بر روستا در وی نهند
ده کدوی تر نه بس عجب لیکن عجب ز خواجه از آن بیدم همی بدان
کو بر کدوی خشک نهد بیت کز قصب و مجمع الفرس صاحبی تحفة الاحباب
نواله وزله معناسنه نقل ایدوب فردوسینک بو بیتنی ایراد ایلدی بیت
بفرمود زین کونه دستارخوان که از فر جهان آفرین الخوان
وسایر کتب لغاته بشقه معناسنه مسطور در دستاربند
هدیه و رشوه ویرلمسه درکه بقچه کوندر سعدی بیورر بیت
چو قاضی بفکرت نویسد سجل نگردد ز دستاربندان خجل
دستاران شاکردانه معناسنه در عسجدی بیورر بیت
بستی قصب اندر سرای دوست بمشتی یزد یک بوسه بده مارا امروز به دستاران
دست افزار آلت درکه ارباب صنایع اله الوب اشلکله ایشی
اشلر کاتبی بیورر بیت هنر سنجاست دکر جمله دست افزارند
اکر ترا بهر انکشت خویش صد هنر است دست آموز الده اوکرنمش
جانور معناسنه در جمله حیوانانه اطلاق اولنور وصف ترکیبیدن
منقولدر سنایی بیورر بیت نو کرفتند را بوسی بسته کرد از بهر آنک
دانه دادن شرط باشد مرغ دست آموز را دست انداز اطاله ید تعدی

وظلم دیمکدر بودخی وصف ترکش‌دن منقولدر سلمان بورربیت
چنانم زملک برانداخت رسم دست انداز که بارکش نتوانست برکبوتر زد
محتشم دخی بویورربیت ترکم مستست ودست انداخت بردشمن دین
وه که شد ملک دلم ویران زدست اندازاو دستانه ودستانه آهنک
ایکیسی طوتوق معناسنه درکه حیثت التبدل ندندر کذا فی بحر الغرائب
دست آویز ملاقاته ال بوشی اولمامق ایچون ماحضر اولان هدیه
قلیله درملای روم سعیدی بیت هین چه آورده‌ید دست آویز را
ارمغانی روز رستاخیز را دست بر ترکش زدن برعجب
ایش اشلمکدن کنایه‌در تاتار طایفه‌سی حیله قلدقده الذین ترکشلرینه
اورراق الغار ایدرلر انکا اشارت مراد در دمیشل آصفی بیت
زان کمان ابرو زچاک دل کشیدم تیر آه دست عشاق دستی باز بر ترکش زدم
شاه برجوان ترکش ساز وصفنده سعیدی بیت سرتاقدم آراسته از نور
رخش دست عجب القصه بترکش زده ست کذا فی دستور العمل
دست بر دل نهادن جانه جبر ایتمک معناسنه درنته که وحشی بویورر
مکن آن طورکه آزرده شوم از خویت دست بر دل نهم وبار کشم از کویت
دست ستون زنخ نمودن تحیردن کنایه‌در که فکری اولان کمسه حیرته
طالوب الین زنخه طایق ایدرنته که عرفی سعیدی بیت
دست مجردات ستون زنخ نماد انجا که فطرت تو زند سایبان علم
دست بسته عجز ایله مقر ومعترف اولان کمسه‌دن کنایه‌در که

الذین

الذین قاوشدروب طوررنته که بیته عرفی بویورر بیت
باالکه دست بسته میدان دانشم کرنام زدکنی بکف من عنان علم
چون دانهای کوهر مدحت بسلک نظم سرهای خیل راز کشم بر سنان علم
دست برون کردن الی یرندن خلع وقطع ایتمک معناسنه درنته که
انوری بویورر بیت باچنین دست مرا دست برون کن پس ازین
کر قناعت نکند دست کشد پیش نیاز دست بند ال الدویرو
رقص ایتمکدر ترکیده خوران دیدکاری اولوبدر اسدی بویورر بیت
بهر برزن آوای رامشکران بهرکوشه دستبند سران
ومجوسیلرک خروس دیمک دیدکاری اولیون معناسنه ده
کلورنته که نظامی بویورر بیت ساعتی دستبند میکردند
بریشم رشته میکردند بودخی وصف ترکیبدن منقولدر
دست بپیشین ربدل منت اول صونن یکدردیکیب بر ده ضرب
مثل در جامی بویورر بیت زبان دهر را زین به مثل منت
که کوید دست بپیشین ربدل منت ولیه ایضا قتل من خواهد زکیسو
غم زدیکر سوآجل بیش دستی کن که نبود دست بپیشین ربدل
کذا فی دستور العمل دست پیمان کابیندن معجل مهر مقدم معناسنه در
سنایی بویورر بیت چون ازین کنده پیرکشتی دور دست
پیمان بداد رازی حور ومجمع الفرس صاحبی اولنمک مهماتی و
اسبابی معناسنه دردلوب اسدینک بو بیتی ایراد ایلدی

مرا و را زنهر زبهان بجواست   همه دست پیمان او کرد راست
وجامع صاحبه ال ار مغانا معناسنه درکه آز نسنه تحفة التکمد عبارتدر
واصطلاح فقهاده قرظ فنه وبرلین قفتا ملعنه دیرلر دیمشدر دست خر
عورته اوعلانه صوکوب الاجه منده ره کیجک کذا فی دستور العمل
سعدی سویر بیت دست حرام میبرم اما میکویم که در
کجابست هنوز ملا وحشی ده سویر بیت کفتم که بعجش میرسانم
اندیشه کون و دست خرکن دست خوش عنبرینه ولادن کنرالده
اوینادقلری ملایم نسنه در سکون تا ایله کسر ایله دیرا اولورملار روم سویر
بیت جونیکه نه کامل دکان تنها مکیر دست خوش میباش
تاکردی خمیر مجازا ملعبه اولان کمسیه ده دیوزنه که نظامی سویر
بیت ای سپر جرعه میخورکان دست خوش بارز سیارکان
کمال اسمعیل ده سویر بیت طبع رنست وخلق خوش آری ازین قبل
دست خوش زمانه جو کوی معنبرم تاسنی حذف ایدوب دستخوش
ده کوزنه که عصمت دیمشر عقلست بر سر آمده از کاینات واو
هم پایمال شهوت وهم دستخوش هوا وادات الفضلاده دستمال معناسنه
مذکوردر دست رنج صنعتدر که اندن کدیمین حاصل اولور
نته که سعدی سویر بیت بیاموز فرزند را دست رنج اکر دست
داری چو قارون بکنج کذا فی مجمع الفرس وقا رنج وکدیمین معناسنه
کلور نته که ینه سعدی سویر بیت بقنطار زر بخش کردن زکنج

بلنو

نباشد چو قیراطی از دست رنج ولة ایضا چو مردان ببر رنج وراحت
رسان مخنث خورد دست رنج کسان ونعمة الله بحیی ودسترس
معناسنه دردیمش وعلیه العهده بودخی وصف ترکیبی دن منقولدر
دست زن مغنی وال قرصجی معناسنه در نظامی سویر بیت
فرو هشته کیسو شکن بر شکن یکی پایکوب ویکی دست زن
ومجمع الفرسده نادم وپشیمان معناسنه مذکور در نته که تاسف ایدن
ال اله حاریر بودخی وصف ترکیبی دن منقولدر دست شستن
مایوس ونا امید اولمق معناسنه در بومضمونی عربیده وترکیده
دخی مستعملدر کلستانده هرکه دست از جان بشوید هرچه در دل
دارد بکوید دست شوی ال یوباجق صوکه طعامدن صکره اولور
کذا فی الاقنوم ونعمة الله دست صلیبی کردن ال قاوشدروب
خدمتده طورمق کذا فی مجمع الفرس دستکار ال ایشی معناسنه در
کمال اسمعیل سویر بیت چون آستین زدست کذشتست کارمن
واو درنمیکند زچنین دستکار دست اضافه مقلوبه در اصلی
کار دستدر وال ایله اشلین کمسه معناسنه ده کلور دستک زدن
دست زدن معناسنه در یعنی ال اویمجی وصف ترکیبی درملا
روم سویر بیت از غریو ولغزه و دستک زدن پرشده
حمام قد زال الحزن دستکش کبش معناسی وار در بری اعمایی و
کوری یدن کمسه در که عربیده قاید الاعمی دیوزنه که شاعر دیمشر بیت

فرقت میان آنکه از روی یقین — بادیده بینا رود اندر ره دین
با آنکه دو چشم بسته بی دستکشی — هر سوی همیرود بظن و تخمین
ثانی سائل وگدا معناسنه درکه صدقة المفعال اوزادر بو ایکی معناده
وصف ترکیبی در ثالث اسیر معناسنه در کذا فی الشرفنامه ۰ رابع
قرنج معناسنه در عربیده کد الید دیورلر نته که نظامی بو بیتده بیت
دستخوش کس نیم از بهر گنج — دستکش میخورم از دست رنج
وله ایضا بابکه عشق نه ما کرده ایم — دستکش عشق نه ماخورده ایم
خامس کباده اولان یای درنته که سلمان بو بیتده بیت هیش زور بازوت
وقوس فلک شد دستکش — زیرا بهمت مال جهان شد پایمال
ذکر موصوف ایله کمان دستکشیده معناسنه نته که سلمان بو بیتده بیت
طفل بخت تست بر تابی که چرخ کوژ پشت — چون کمان دستکش در قبضه فرمان اوست
بو اوج معناده وصف ترکیبی دن منقولدر مجاز اکثر طایع و رام دلواش
معناسنه ده کلور نته که فردوسی بو بیتده بیت چو بیدار شد رستم
از خواب خوش — بر آشفت بر باره دستکش ومغلوب وزبون
معناسنه ده کلور نته که شاعر دیمش بیت دستکش جفاکن آب رحم که
فیض او — بی مدد سرنگ ها در عدن نمیکند دستگیر کردن اسیر
ایلمک معناسنه در دست مردی سکونت ایله شفاعت واعانت
معناسنه در کذا فی مجمع الفرس دست موزه الدون معناسنه در
عربیده قفاز دیورلر اضافه مقلوبه قبیلندندر مجاز الت معناسنه

استعمال

استعمال اولنور جامی بو بیتده بیت اول ز شرع دست موزه کند
بس سؤال نماز و روزه کند کذا فی دستور العمل دستمال یاغلق ومرحمه در
وصف ترکیبی دن منقولدر بونک اسم بسیطی دزک در فتح دال
وزاء عجمی ایله وکاف عربی ایله راء مهمله ایله ده مرویدر نته که رودکی
بو بیتده بیت ای طرفه خوبان من ای شهره ری — لب را به دزک
بکن پاک ز می — سیمش مخر نیه بو بیتده بیت توئی حقیقت مقصود
بعد خلق رسل — نه آن شهان که ندانند خود کله ز دزک و نعمه ابد
دزک پاره ورقعه معناسنه مسطوردر دستوار اصلده ال اوزونلغی
دکلو عصا معناسنه در حکمه مطلق عصا معناسنه استعمال اولندی
نته که کمال اسمعیل بو بیتده بیت وقت قیام هست عصا دستگیر من
بیچاره آنکه او کند از دستوارهای ولة ایضا درخت پیر که موی سرش
بریخته بود — از آن سپس که دوتا گشت ودستوار گرفت دستواره
ال اوزونلغی اولان نسنه در که اوحدی جام جمده بو بیتده بیت
چون جوری نان دستواره او — نظری کن بدست یاره او دستوانه
حمامک ناطوری وجامه داری معناسنه در کذا فی نعمة الله و اقنوم ده
طوغان اللکی معناسنه ده مذکوردر بوتقدیرجه واو بادن بدلدر
دستوانه طوغان اللکی درکه عربیده قفاز دیورلر وجنک ده قول وقایه
اولان قولچاق معناسنه ده کلور طوغان اللکی نک ایکی اسمی دخی واردر
بری بهله در فتح باء عربی ایله نته که شاعر دیمش بیت زان بهله گشتند

مقدارم

پاک شاهان بردست — تا دست لطیفشان نگیرد آزار
وبری نکات در کسر نون واخری بابله ومجمع الفرسده اخری
فابله مضبوطدر حمید الدین خوارزمی بیورر بیت این نکات
از بهر شاهان بر کف دست منت — تا نیازارد دلبور ترناخن
جنک باز دست وبازدن جالیشمق وسعی دن کنایه در نته که
سنایی سویلمش بیت دست و پایی همی زن اندر جنبش چین
بدریاری زجنبش ملکوهی — بالکز دست و پا دخی استعمال اولنور
نته که نیه سنایی دیمیشدر بیت انکه در خود بدست و پای رسید
کی تواند که در خدای رسید — دسته دورت معنایه واردر بری
دسته در که عربیده حزمه لفوظ نته که سعدی سویلمش بیت دیدم کل
تازه چند دسته — بر کنبدی از کیاه بسته — ثانی هر نسنه نک
پایه سنه حق بیرید ر طوتلومک بجاغی وجوالک قولپی وکوزه‌سی
که هر بر نسنه خصوص ایله مضاف اولور دسته مشک و دسته
جوال کبی وقصاب معناسنه دخی دسته تبر و دسته کارد کبی
انوری سویلمش بیت کرنشو بیخ امن شود جز بباغ تو — از شاخ خار
در تبر فتنه دسته بار — ثالث کستاخ معناسنه در نته که رودکی
سویلمش بیت نیست از من عجب که کستاخم — که تو کردی دراز دستم
دسته مسلمانه سویلمش بیت بنفشه دسته از ان میشود بمجلس باغ
که در بهار بخود میرود ز فرو غمکین — حافظ ده بیورر بیت

و ربط ص

در باغ ز اشتیاق وصلت — کل ساخته دسته خویشتن را
دستور العمل صاحب دسته شد مضطرب اولدی و دسته ساخت
مضطرب ایتدی دیو ب و ایکی بیت سابق ایله استشهاد ایلدی رابع
یاری و معاونت معناسنه در شاه نام خسرو سویلمش بیت
بسته هوا مباش اکر خواهی — تا دیوم ترا نکرد دبسته — چون
از فساد بازکشتی دست — انکه کند صلاح ترا دسته کذا فی مجمع
الفرس دسته ضم دال ایله اولورسه طاش وسنک معناسنه در
کذا فیه ایضا دستیار اصلده الیار دمیدر صکره مطلق اعانت
و یاردم معناسنه اولدی شمس فخری بیورر بیت میستم در ماندکان
فاقه را — جز ایادی و عطایت دستیار — وکورتنجیلک باش
پهلواندن بر مرتبه آشغه اولان پهلواندر کذا فی القاموس ونعمة الله
دستیاره الیازنکیدر پاره بزک معناسنه در انشاء الله قطعه احزه
شرح الکنز دستیانه فجی در کذا فی نعمة الله دسته ایکی معناسی
واردر بری توقیع درکه پادشاهک و قاضینک نشانیدر منجیک سویلمش
که کند کار بتوقیع توای مردک خر — در کس زنت سر دادکن خط وان [illegible]
وبری بلزک در نته که نظامی سویلمش بیت تا جو هم آغوش غیوران
شدم — محرم دستینه حوران شدم — جامی دخی بویورر بیت
ز دستینه دو ساعد داده رونق — ز زر کرده دو ماهی را مطوق
تعریبده ها جیمه تبدیل اولنوب دستینج دیمشلدر حلیمی وغیره

قول باغی معناسنه در دیمش که عورتلر قوللرینه باغلرلر دستاس
اینش آلسه آسیا ده شرح اولنور و دست افشار زر ده زر شرحنه
بیان اولنور و دست انبوی و دستنبو آلتی اله قطعه احیزه آخرنه
شرح اولنور معنای ثانی جنس ونوع معناسنه در اکثر ازایده استعمال
اولنور نته که ملای روم سویلمش بیت گفت صوفی چون زنگ کالست زر
این چرا تیغست وآن دیگر سپر   چونکه جمله از یکی دست آمدست
این چرا هشیار وآن مست آمدست   نظامی دخی سویلمش بیت
شه از قصه آرزوهای خویش   سخنها ز هر دستی آورد پیش
حافظ دخی سویلمش بیت ساقی ار باده ازین دست بجام اندازد
عارفانرا همه در شرب مدام اندازد   وله ایضا گر تو زین دست مرا
بی سر وسامان داری   من به آه سحرت زلف مشوش دارم
گاه اولور دست حذف اولنور نته که سعدی سویلمش بیت
ازین مه پاره عابد فریبی   ملایک صورتی طاوس زیبی سلمان ده
سویلمش بیت قضا تا مهد اطفال فلک را   مهد جنبش نخواهد
ازین ماهی در این گهواره مینا   همدست یا همجنس وهمنوع معناسنه در
نته که سنایی سویلر بیت یار نا جنس تخم خواب آمد   یار همدست
یار آب آمد   دوستان همچو آب ره سپرند   که بها یا بهای
یکدگرند   کمال اسمعیل ده سویلمش بیت آنکه چون خزان از شاخ زر میکشید
دراعه   بزر باش کنون همدست باد مهرگان آمد جنسیت ده

موافقت

موافقت ایلمکله موافق معناسنه ده گلور نته که کمال اسمعیل سویلر بیت
هر چه این کرد در خاطر قضا همدست باد   هر چه آن کرد اندیشه قدر همداستان او
حافظ ده سویلر بیت کی دهد دست این غرض یارب که همدستان شوند
خاطر مجموع ما زلف پریشان شما   معنای ثالث کره ومره معناسنه یکدست
دو دست دیرلر یعنی بر یول وبر دفعه اکثر یکره تمام اولیوب اطلاق اولنور
نته که فردوسی سویلر بیت چو میدان سر آید بتابید روی   بدیشان
سپارید یکدست کوی   نظامی دخی سویلر بیت دلا چند ازین بازی
انگیختن   بهر دست رنگی بر آمیختن   شمس الدین طبسی ده سویلمش بیت
دست تو گر دست اولید بکام حرص ونیاز   حاجت دریکدست نقد
کیسهٔ دریا وکان   سنایی دخی سویلر بیت در باختن قمار با دوست
در اول دست گرو دغایی   هند وشاه دخی سویلر بیت با اهل بزم ده چون
دست بردی   نقد چرخ هفتم را به یک   قمار باز غالب
اولدقده سیر ایدیلره ویردوکی صدقه یه بویورک دیرلر   دست خطر
را اولیدر که رهنی حوق اولمغله خوف ومخاطره لی اوله خطر لفظ
عربیدر خوف معناسنه   دست خون را اولیدر که جان ایله
رهن اولنه نته که خاقانی سویلمش بیت در قمره زمانه فتادی بدست خون
واما لکعبتین که جو تعبیه نیست بس دغا   وله ایضا این فلک کعبتین
بر نقش نشست   همه بر دست خون قمار کند   دست پیشین
لعب اخر در فردوسی سویلر بیت تک امشب بکوشیم دست پسین

که داند که دیدار باشد جز این   معنای رابع برقات ثیاب وملبوس
معناسنه درکه عربیده حُلّه وبدله دینور نته که فردوسی میور بیت
یکی دست جامه بپوشید ورفت   بدانسان که گفتی که جانش بگفت
وله ایضا زگستردنیها شتروار شست   ز زربفت گوینده نیز
هم شست دست معنای خامس جهت وجانب معناسنه درنته که فردوسی
بگوید بیت زیکدست رستم برآمد ز دشت   زکر دسواران
هوا تیره گشت   ز دست دگر گیو وگودرز وطوس   به پیش
سپاه اندرون پیل وکوس   وله ایضا دمادم برآمد ز قلب سپاه
زنک دست دستمش زیکدست شاه   معنای سادس صدر مجلس وپیشگاه
معناسنه درنته که فردوسی گوید بیت   نشستست بر دست
دستان سام   کمر بسته بر درگهش خاص وعام   دست عربیه
بتعریب الیه التی معناسی واردر بری صدر مجلس درنته که ابو اسحاق غزی
دیمشدر شعر من آله الدست ما عند الوزیر سعی ، تحریکه لحیته
فی حال ایماء ، فهو الوزیر ولا ازر یشد به ، مثل العروض له بحر بلا ماء ،
بر شاعر دخی دیمشدر شعر یقولون ساد الارذلون بارضنا ،
وصار لهم مال وخیل سوابق ، فقلت لهم شاخ الزمان وانما ،
تفرزن فی اخری الدسوت البیادق ، ثانی صحرا ودشت در ثالث
ثیاب ولباس در رابع کاغد وورقدر قاموسده انجق بو دور
معنا مذکوردر خامس حیله ومکردر سادس اوینامق ولعب در

حریری مقامه ثالث وعشرینده دست معناسن جمع ایدوب
دیمشدرکه ثم قال نشدتک الله الست الذی اعاره الدست فقلت
لا والذی احلبک فی هذا الدست ما انا بصاحب ذلک الدست
بل انت الذی تم علیه الدست   دست اول ثیابدر وثانی
صدر مجلسدر وثالث حیله در ورابع لعبدر غالب اولانه
تم له الدست ومغلوب اولانه تم علیه الدست دینور وعوام
عرب یانده دست تجره معناسنه در بو معناده مولد در معرب
دکلدر نته که سلیمان بن عبد الحق قط ایله ملقب اولان بر اهل دیوانی
هجو ایدوب دیمشدر شعر ما نال قط الدست من فعله ، غیر سخام
الوجه والسخط ، وای عز الدست علی رغمه ، ولقلب الدست علی القط ،
دست ثانی صدر دیوان معناسنه در ودست اول وثالث توریه
طریقی ایله تجره وصدر مجلس معناسنه در بغمه الله اقنوم صاحبنه تابع
اولوب دست ال وصدر مجلس وقوت وغلبه معناسنه در
دیمش تقصیردن ناشی عدا خلط ایتمشدر باب الیاء یانک حذف واثباتی
ایله ایکی قسمدر جامد ومشتق اول یاغ معناسنه درکه عربیده اسم رجل در
حقیقتی اولیق دیبندن قدمه دک در مجازا قدمه دخی اطلاق اولنور
الف حذف ایدوب پی دخی دینور نته که سعدی سویر بیت
همانندم کان درخت از بادشست   بپا سود وازانجا بر زمین جست
چو پی بنهاد خود را بر زمین دید   نظر در دل وجان حزین دید

مجازا هر نسنه نك طرف اسفلنه پاى ديورنه كه طرف اعلايه سر ديورر پاى درخت
كبر اصل و عرقدر نته كه سعدى بيورر م درختى كه اكنون كرفتست پاى
بنيروى شخصى برآيد زجاى وپاى ديوار كركه اساس و تمل معناسنه در
نته كه ينه سعدى بيورر م پادشاهى كه طرح ظلم افكند پاى ديوار
ملك خويش بكند سناى دخى دمشدر حذف الف ايله م
از رعيت شهى كه مايه ربود پى ديوار كند وبام اندود بست
كلمه سى ايله مركب اولورسه انجق اساس معناسنه اولور نته كه سعدى دمشدر م
اول انديشه وانكهى كفتار پاى بست آمدست وپس ديوار وله ايضا
خواجه در بند نقش ايوانست خانه از پاى بست ويرانست وپاى
بغلو و مقيد الرجل معناسنه ده كلور نته كه نظامى بيورر م كه چون
ملك برانم آمد بدست نخواهم بيكجا شستن پاى بست بست پاى
عربى ايله در عجمى ايله دكلدر سرورى كلستان شرحنده اكرچه بيت اولده
پا عجمى ايله درديدى لكن بيت ثانيده صوابه موفق اولوب پا عربى ايله
ضبط ايتدى نعمت امه پاى بست قره چاو وپايى بغلو معناسنه ده كلور
ديمش وپاى شرحنده دخى غرائب كوروب ديمشدر كه پا حذف
يا ايله اياغ واز وطبان وبهانه معناسنه در وپاى ثبات يا ايله
بو معانيدن ماعدا كير و ويوفر و دفنده وغنا معناسنه ده كلور
ديدوكى اثباته محتاجدر پايه آخرنده كى يا نسبت تشبيه ايچون اولور
اياغه مشابه اولان نسنه دركه برشى انك اوزرينه مبنى اوله پايه سرير كبى

ظهير فاريابى

ظهير فاريابى بيورر م ستاره سجده برد طالع منير ترا زمانه بوسه
دهد پايه سرير ترا ومحض نسبت لازمه ايچون اولورسه رتبه ومنزله معناسنه اولور
نته كه امير خسرو بيورر م كسى را چو دولت دهد پايه بناز راستى
هيئت پيرايه وپايه نردبان دخى بو قبيلدندر سلمان بيورر م
چو خواهى بر فراز نردبان رفت زيك يك پايه بر بالا توان رفت
نعمت امه بونده دخى غرائب كوروب ديمشدر پايه تصبيق ومرتبه وبها
ودريچه واغاج اوزدكى معناسنه در پايگاه حذف يا ايله ده قولنور
ونعمة الله ده بش معناسى واردر برى رتبه ومنزلة معناسنه در نته كه
سعدى بيورر م شريف اكر متضعف شود خيال مبند كه پايگاه
رفيعش ضعيف خواهد شد وله ايضا توان شناخت بيك لحظه
در شمائل مرد كه تا كجاش رسيدست پايگاه علوم ثانى آخور
واصطبل معناسنه در وحالا مستعملدر خاقانى بيورر م
كز بهر مير آخورى در پايگاه رخش او آخشيجان جان رستم را كمر را خسته اند
آخشيجان عناصر اربعه در جمع آخشيج سعديه بيورر م
قضا اكر شبى در پايگه بود سمند از ادراك انجا چابكه بود
ثالث نردبان پايه سى رابع مستراح وايق يولى خامس پيش خانه
واواوكى معناسنه در پاى انداز اولولر بريه تشريف ايتدكلرنده ياغلى
التنه دوشنان اولنان پيشكش معناسنه در نته كه شمس فخرى بيورر م
نردكه در قدم دولتت بساط انداز زمانه دركشد از چرخ اطلس واكسون

اکسونه سیاه اطلس در | پایمرد بسکون یا و فتح میم ایله معین و یاردم ایدیجی
کرک شفاعت ایله کرک غیر وجه ایله اولوری بولیلان بیت
فاضل روزی بعیبی هم برد | هر کرا آن دست باشد پایمرد کمال
اسمعیل بویوریر بیت | ترا عنایت سلطان چو پایمرد بود | فلک
ز چنبر حکم تو سر نه پیچاند | سعدیه نسبت ایدیلان بیت | حقا که با عقوبت
دوزخ برابرست | رفتن بپایمردی همسایه در بهشت | نعمة الله
جمله یه مخالف اولوب دیمشدر که پایمرد نصیب و بر کیمسه الحوین
جوا ایتمک و اول حرآره دخی دینور دیمشدر زلمدم بولینه کتابدن نقل
ایلدی پایمزد بسکون یا و ضم میم و اعجام زا ایله بر مصلحت بیتورمک
مقابله سنده ویریلن اجرت و ایاق تریدر کمال اسمعیل نسبت ایدیلان بیت
به پایمزد ترا جان همیدهم اینک | بکو بمیت که بیایم برایکان بر بن
رایکان مفت و بلاش معناسنه در | پایکوب وصف ترکیبی ور رقاص
معناسنه در اسدی بویوریر بیت | ترا شاید ار کلرخ سیمتن | که هم پایکوبست و
هم نایزن | پایکوفتن مصدریدر لوبک اسم بسیطی پکوال در ضم کاف
عربی و جیم ایله رقص ایتمک و حالت رقصده کوت اینمک معناسنه در
شمس فخری نسبت ایدیلان بیت | کاه از بهر جشنده مردم | پایکال مسخری
و کجول | پای افزار ایکی معناسی وار در بری آیاق قابی یعنی پابوش
امیر خسرو بویوریر بیت | سر برای کلاه آزار نبود | بر نجد پا چو پای افزار
نبود مجمع الفرس صاحبی پای زار و پای اوزاره زا فارسی بو معنایه در

دیو

دیو نقل ایتمشدر | ثانی چولهه لر طوقدقده ایاغ ایله باصدقلری اغجلر در نعمة الله
طولاق که بعضیلرده ایاغه طولرلر و پاتاوه دینور معناسنه ده کلور دیمشدر
افزار آلت و لوازم معناسنه در کرک اهل صنایعک اوله کرک
غیریلرک اوله فا یا واوه مبدل ایدوب اوزار دخی دینور طعام
لوازمنه ده افزار دینور انشا الله خشک ستر حضه ذکر اولنور جامع الفاظ
فارسی صاحبی سهو ایدوب مهمله معجمه اوزرینه تقدیم ایدوب عکس ایله ضبط
ایتمشدر | پاچه اثبات و حذف یا ایله اوچ معناسی وار در بری
دیز طونینک ایکی بکا اولیوغه کیجه امیر خسرو بویوریر بیت
ساخته طاوس ملایک نکار | پاچه بالا زده طاوس وار
ثانی معروف طعامدر سیف الدین اسفرنگی بویوریر بیت
نکار کله پزمن که دل سراچه اوست | تمام لذت عالم میان پاچه اوست
ثالث تصغیر پای در قنوم صاحبی بر تماج معناسنه ده کلور دیمشدر
و مجمع الفرسده پاژه زا فارسی ایله پاچه معناسنه منقولدر | پاتابه
طولاقدر که ایاغه صارلیور عربیده اسم لفافه در پای واوه قلب
ایدوب پاتاوه دخی دینور ملای روم نسبت ایدیلان بیت | واسطه دیکی
بود پاتابه | همچو پا را در روش پاتابه | عرفی دخی بویوریر بیت
بهر پاتاوه خدام تو میرفت بخرج | کر نبود اطلس افلاک چنین مستعمل
پاتخته بو دخی طولاق معناسنه در | پایزن پوزونک وقت دوش
معناسنه در بو ایکی کلمه نعمة الله دیندر | پالیک نعل وزن پایک

كذا في مجمع الفرس چارقدر كه خام كوننه دكوب اياغه كيررلر كذا في رسالة
الطوسى وبحر الغرايب وغيره جمله سى رودكى نك بو بيتين ايراد ايتديلر
بيت ازخزو پاليك آن جاى رسيدى كه همى موزه چينى ميخواهى
واسب تازى وتحفة الاحباده پاليك پاتاوه معناسنه مسطور در
رودكى بيتنده موزه يه مقابل اولمغله بو معنايى اقتضا ايدر لغة الله
تحريف ايدوب مثناة تحتيه يرينه نون ايله يازمشدر پاچاه چولهه لرك
چوقوريدر كه طوقوتدقده ايقلرى ايچنده اولور پاچال دخى كه معناسنه در كه
اهل حرفت اندن ايشلرلر مثلا چولهه چقورى كبى كذا في بحر الغرايب لكن
مجمع الفرسده چولهه چقورينه مخصوصدر پاياب الف اولى حذف
اولنوب پاياب دخى ديرزكه كذا في لغة الله ايكى معناسى وار در برى صو
دبى واسفلى مادر اصلى پاى آب در اضافت ايله كمال اسمعيل سويلدى بيت
همت عالى تو دريا ييست كه نديدست سپهرش پاياب
وله ايضا وحلى چنين كه پاى اگر بر زمين نهم تا خايه پايم ازين پاياب
ميرود اسدى وحليم ومجمع الفرس صاحبى حوض معناسنه ده كلور ديوب
خفافك بو بيتى ايله استشهاد ايتديلر بيت كل كبود كه رتافت آفتاب
بران زبيم چشم نهان گشت درين پاياب لغة الله قسنوم صاحبى
ايله برفيل شطرنجه مرند ايدوب ديمشلر كه پاياب الخلين حوضدر كه
عميق اولميه ويوفقه چق صوبير اوله دخى چشمه ايا غى ونهر سنه آخرى
ونهايتى معناسنه ده كلور ديمشلر ثانى طاقت وقدرت معناسنه در

بونك اصلى پا ايله پايدن مركبدر فرخى سويلدى بيت كه اين پاره راينست
پاياب او دركى شود چرخ ازتاب او شمس فخرى سويلر بيت
جمال دولت اسلام شيخ ابو اسحاق كه چرخ را نبود زيرران او پاياب
پاى وير طاقت وقدرتدن كنايه در زيرا انسانك قدرتى پا ايله وقوتى
بر ايله يعنى قنات ايله در فردوسى سويلر بيت سوى دان همى ساز دشش
زال زر ندارد همى جنك را پاى وير عكس ايله بروپاى دخى كلورنته كه
فردوسى سويلر بيت چو اين چاركوهر بجاى آورد دلاور شود
بروپاى اورد پايكار حذف واثبات ايله اياق يولونى سويلورن
خدمتكار در كذا في الشرفنامه فردوسى سويلر بيت بدوگفت بهرام
شو پايكار بياور كه سر كين كشند بر كنار اصلده مطلق خدمتكار در
اسدى سويلر بيت گرفته خورشها همه كوه ودشت كشان پايكار دمد بسيان
وطشت وحالا محلة كتخدا ارنك اليلتنده اولان خدمتكار معناسنه
مشهور دركه جرمه كسر واغرا ايدر حكيم شفايى سويلدى بيت مؤمن هلّم
بازى حملان بكجا رفت پاكارى صد درصد كرمان بكجا رفت
هلّم براو بوندر وجملان بردروازه در اصفهانده وصد درصد
بر قريه در كرمانده پاديز شبيان ديدكلرى دير كدر كه قرلمش
اغاجى پاخراب اولمغه يا قين اولان ديوارى انكله طايارلرنته كه
رودكى سويلر بيت نه پاديز بابد تراه نشستن نه ديوار
خشت ونه ز آهن دراى شمس فخرى سويلدى بيت

حیث دیوار حصن دولت را   به بر آید او دکر یاد یر پایدام
اول بوشد رکه صیاد آنی طوزاغه باغلر عنبری بوشلر آنی کوروب
طوزاغه دوشمک ایچون خاقانی بویورر کفتم بیا رکاه ملایک
توان رسید   کفتا توان اکر نشود حرص پایدام   و ایاق طوزاغی
معناسنه ده کلور اضافه مقلوبه قبیلندندر معنای اولک اسم
بسیط حرفیه درضم خا معجمه ایله عربیده اسم ملواحدر پا بخست
و پا بخوست واو رسمی ایله اباغ ایله اوروشلنمش و کوشنمش و پامال
اولان نسنه در هر نه اولور سه یره مخصوص دکلدر نته که حلیمی دن
فهم اولنور لطیفی بویورمشدر   ای زآمد شد محبانت   همه شومیر
پا بخوست شده   اسدی دخی بویورر   فراوان کس از پیل شد پا بخست
بسی کس نکون ماندی پا و دست   شمس فخریه بویورر
ابو اسحاق آن شاه عادل که شد   بپای علوش زحل پا بخست
نعمه الله قره چاو یعنی بنالر اسکله‌سی معناسنه ده کلور دیمشدر حشت
بوزنه خشت دن یا خوذ در مجروح اتمک معناسنه در انشا کتب لغات قطعه
اجزه در شیع اولنور که اولور بو مصدرک مشتقاتی ایله یاری استعمال
اولنور نته که عنصری بویورر   شادی و بقا بادت زین پیش نکویم
کاین قافیه تنک مرا نیک بنجیست   خسرو مزروفی دیمشدر
دل خسته و محروم و بخسته و کمرا   کریان بسپیده دم و نالان بسحرگاه
شاه نام خسرو دوفی سعید بویورر   بر رفتنیم اکرچه درین کنبد

درمانده‌ایم بسته و بخسته   عنصری ده بویورر   زبس کش
بخاک اندرون کنج بود   ازو خاک بنجینه رنج بود   پای سپر
کسر سین و فتح با ایله عجمی ایله اپاق ایله باصلمش و چینمش معناسنه در انوری
بویورر   قدر او را سپهر پای سپر   عزم او را زمانه دست
کرای   کمال اسمعیل ده بویورر   ای که هر دم زپای همت تو
تارک چرخ پی سپر کردد   وله ایضا   بر زمین چونکه سایه کشتم پی سپر
فرکه مشهورم چو خورشید منیر   نفعی نک بو بیتنده دخی بو ایله در
تشخیص ره جبر و شر اولورمی اوددکی الده   کیم لشکر غم بر برینی سپر ایلر
سپر سپر دیدندن یا خوذ در انشاالله سپر لفظنده شرح اولنور
پای بند   قید معناسنه در که اباغه اورلور کرک کوستک اوله کرک
غیر نسنه ایله اوله اضافه مقلوبه قبیلندندر اصلی بند پای در سعدی
بویورر   ای کرفتار پای بند عیال   دکر آسودکی مبند خیال
یعنی ای عیال قیدنه کرفتار اولان کیمسه یا واوه ابدال اولوب پای وند
دخی دیونر الفی حذف ایدوب بوید دخی دیونر مجازا اقربا و تعلقاته
دخی بوید دیونر نته که سعدی بویورمش   وه که کر مرده باز کردیدی
بمیان قبیله و پیوند   سلمان دخی بویورر   زحسرت دست بر سر پای در بند
زخان و مان جدا و زخویش و پیوند   و مطلق اتصال و ارتباط معناسنه ده
کلور نته که حافظ بویورمش   سر پیوند تو تنها نه دل حافظ را
کیست آنکس سر پیوند تو در خاطر نیست   ملا جامی دخی بویورر

باکسی بنشین که باشد با تو در کوهر یکی   رشته پیوند صحبت اتحاد کوهرست
کثرت استعمال ایله بوبنده مصدر ایدوب پیوندیدن دیلمشدر پیوند
صیغه امر و مپیوند صیغه نهی استقاق اولنمشدر نته که سعدی بو بیتده بیت
طلب کردم ز دانایان یکی پند   مرا گفتند با نادان مپیوند
بیت
وپیوند کردن اغجلری بربرینه اشلامق وصنق اولانلره لرکی یملک
ورابطه ایتمک که فیده مشابه اولمغله پیوند دیلمشدر پیوند کسیخت
ضروب امثالدندر ترکیده ترجمه سی کوستك اوزدی دیوز یعنی قاچدی
نته که سعدی بو بیتده بیت جوان اگرچه قوی یال و پیلتن باشد   بجنگ دشمنش
از هول بگسلد پیوند   نعمة الله پابند وبعی یغلو معناسنه در دقیقی بو بیتده بیت
خدایگانا پا مسر بشهر بیگانه   فرو فتاد ازین نتوانم نشست دستوری
واکثر ارباب لغت پاینده پا مسر علایق ایله ایاغی باغلو اولانلره قالدو عنبرین
خشنود ونه سفر ایتمکه قدرتی موجود اوله دیدکلری الحق ذکر اولنان بیته
مناسبدر پیمشی مخزن وفتح ضم میم ایله در عیب بو بیتده نظم ایتدی بیت
همچون خرلنگست حسود ش بوحل در   افتاده و بربار بمانده شده پامسر
لکن مجمع الفرس صاحبی بااعرابی ایله در دیدوکی وجهی وار در مسر فتح میم ایله
بید وبند معناسنه در مشاله بندش حنه ذکر اولنور لکن بر ایله مرکب
اولاقده ضم میم ایله اولادغی وجهی بلمدم پای ترسا قدح شرابک بر نوعیدر
بالجقینه اولور خاقانی بو بیتده بیت خورده برسم مصطبه مرا ز سفالین مشربه
دوات مسیح نکیشه در پای ترسا کینه   مسیح یکیشه مراد اولیهو دیدر

[illegible]

حضرت عیسی در دیو بر کیجه آنی حبس ایدوب بارنده سی بردار ایتدیلر
اول کیجه عیسی در دیوار نیت ایچون اکا تکلیف ایله شراب ایچورد یلر
اول حوذ یهودی ایدی بی توقف ایچدی کذا شیخ دیوان ایخاقانی
پای شیب برمرب عقبه در خاقانی بو بیتده بیت دست بالا همت
مردان که کرده زیر پای   پای شیب کان عقوبت جای شیطان کرد اند
کذا مجمع الفرس پاشنه اوکچه در که عربیده اسمی عقب در میر حیدر
کاشی بو بیتده بیت زیعقوب اگر یکی پاشنه   بنه به نجاتش
ولی پاشنش بو بیتده یوسف استخراج اولنور یعنی یعقوبدن
اگر عقب حذف ایدرسك که ردیف پاشنه در یرینه سفرجل
قوکه مرادف به در بو شرط ایله که سفرجلدن رجل حذف ایده سن که
ردیف پادر نعمة الله قابو قلاپی معناسنه ده کلور حمیش و پاشینه
زیاده یا ایله بو معنایه در دیمشدر پای ماچان جیم فارسی ایله درویش
کنهکارک ایکی قولاغن الی ایله طوتوب طوروغی جای مادیدر طایفه درویشانده
معروفدر خاقانی بو بیتده بیت هوامیخواست تا بر صف بالا بر جوید
کرفتم دست افکندم بصف پای ماچانش   مای رو وم دخی بو بیتده بیت
بهر کریه آدم آمد بر زمین   تا بود کریان ونالان وحزین آدم
از فردوس وازبالای هفت   پای ماچان از برای عذر رفت
کذا مجمع الفرس وسایر کتب لغتده بو کلمه بو قدر لکن نعمة الله بابب
میم ده ماچان مذکور در دیار عجمده اطفال مکتبک بربری سبق باشی

بلمسه آلمزه کله بردن بر باش کتوردوکی حربه‌نک اسمیدر و اول باشه کلاه ماجان
دیورر و اکر باجه کتوردی ایسه اکا پای ماجان دیورر دیمشدر وبحر الغرایبده
اکرچه ماجان مذکوردر لکن قابجق ایت وکوپک معناسنه مشرودر
ان الفی سک شرحنده ذکر اولنور پای کم آوردن برکسه خصمی کوروب
بوزولدقده ضرب مثلدر پایچه بالا زد چم‌ذی وخدمته مهیا
اولدی میرخسرو وصف براقده سوید بیت ساخته طاوس
ملایک نکار پایچه بالا زده طاوس وار پای زاغ کرد وپای زاغ
بوصویه کردی دیدکده ضرب مثلدر درویش دهلوی سوید بیت
طاوس وار چون تو بجولان در آمدی در باغ بس پری صفتان پای زاغ کرد
پای فشردن ثابت قدم اولمقدر کمال اسمعیل سویدر بیت
پای بفشارم ودر عشق تو بتمام بسکت شمع وار ار بودم آتش سوزان برسر
الوزری قه سوید بیت هر جا که سپاه توپی فشرده در سنک دشان
قدم کرفته وله ایضا هر کجا صولت فشرده قدم زور بازوی
آسمان شده زور فشردن صقمق معناسنه در ان شا الله محلنده شرحی
اولنور پا و پای کرفتن انکله مقابله ایتمک دیمکدر سلمان سوید بیت ع
محیط با تو بروز سخا نکیرد پای پا و پای داشتن مثله بپای داشتن
و برپای داشتن اقامت وادامت ومعمور ایتمک معناسنه در
حافظ سویدر بیت بپای دار طریق قیام لیل چو شمع که نور طلعت
شمع از کرامت سحرست یاری مجنون نه همین سلسله سودا داشت

هر که دیوا

هر که دیوانه شد این سلسله را برباد داشت پای داشتن ثابت قدم اولمق
کمال اسمعیل سویدر بیت سهلست پای داری تو در مقام وصل چون
دست برد هجر ببینی بدار پای پایدار اولمقدن وصف ترکیبی در مقیم
وثابت معناسنه در سعدی سویدر بیت یارنا پایدار دوست مدار
دوستی را نشاید این غدار پای زاغ کردن بوصویه اورمقدر ضرب
امثالدندر دهلوی سویدر بیت طاوس وار چون تو بجولان در آمدی
در باغ بس پری صفتان پای زاغ کرد پای برآکندن سحر ایتمک دیکدر فی مجمع
الفرس نقلا عن مؤید الفضلا نظامی سویدر بیت مرا در کویت ای
شمع نیکویی فلک پای برآکند ست کویی قسم ثانی که مشتقدر
پاییدندن فعل امردر پاییدن التی معناسی وار در بری ایاغ ایله صمقدر
لطیف سویدر بیت بپا بید پای مرا تا کهان بر خری که در پی بپای
نهان ثانی ایاغ ایله دیمک درنته که ینه لطیف سویدر بیت هر که در پیش
آیدش بر بجهد دندان زند هر که در پس میرود می پاید و دندان کند
ودیمه‌نک ایکی اسمی وار در بری لکد فتح لام وکاف فارسی ایله وحالا مستعملدر
وبری لج فتح لام وجیم عربی ایله نته که شمس فخری سویدر بیت
کرکینه کشد رای وی از انجم وافلاک بر هم شکنند طارم افلاک بیک لج
وصحاح الفرس صاحبی بکسر لام ایله تصحیح ایتدوکی سماعه محتاجدر ثالث
قیام واستقلال معناسنه در نته که ینه لطیف سوید بیت
جو بهرام کر جو نشیند بپای عزم کر بدکی بپای رابع بقا معناسنه که

حالت اولی اوزرینه شامدن عبارتدر نته که مسعود سعد بویورر بیت
بملک خویش بناز و زعدل خود برخود بکام و دولت بابی و بعز حشمت بای
کمال اسمعیل ده بویورر بیت جان هابر وکه بپوستر همچنان تا بقیامت
می بابی خامس کویمک والکلنمک درغربیده انتظار وترنبص دیو ترنته که
اسدی بویورر بیت مرا ایزد از بهر جنگ آفرید چه پایم که جنگ
آید اکنون پدید میرخسرو دخی بویورر بیت صنم گفت ارچه جانم ناصبورست
بپای امشب که فردا هم نه دورست پایستن دخی بو معنایه در کسر
باء حطی ایله سادس طورمق وصقلمق درنته که اسدی بویورر بیت
زبان را بپای از بد اندیش و دست که نزدیک دشمن سیرت اوست
پاپیاف و پاپوش و پاپاو کبی الخ هر برینک ذکری اولندیغی یرده
شرح اولنور کوش قولق دوش اوموز موش
صچن هوش اوص دود توتون بود ایدی زود تیز رود چای
کوش کاف فارسی ایله ایکی معنایه واردر بری ذکر آیلدیکی اوزره دردنجی
کوبیدر انک بو قطعه ده ماه ترجنده ذکر اولنور و بری قولق درنته که سعدی
بویورر بیت کوش تواند که همه عمر وی نشنود آواز دف وچنگ
ونی مولدین عرب کاف عربی ایله استعمال ایتمشدر جمله دن
ابن الرومی دیمشدر بیت یا اصلم الکوش تلک ضامنة
جدع انوف وصلم الکواش نعمة الله ده کوش بیق معناسنه
کلور مسطوردر وعلیه العهده کوش کذاری فلدیدرکه قولاغه

ماز

یاپ یاپ سوبلیور حافظ بویورر بیت کش اندر او دم زند از قصه ها
مکر شنیده صبا کوش کذاری بکنند والهی ده بویورر بیت بر فلک ناله من
دوش کذاری میکرد چرخ را از غم من کوش کذاری میکرد دستور
العمل صاحب اکاه ایتمک معناسنه در ایمشدر کوش کردن حفظ ایچون قولق
اوروب دکلمک و اصغا معناسنه در ملای روم بویورر بیت
قابل این کفتهاشو کوش دار تاکه از زر سازمت من کوشوار تجوز
ایدوب مطلقا حفظ ایتمک معناسنه دخی کلور نته که نظامی بویورر بیت
کلاغی تک کبک را کوش کرد تک خویشتن را فراموش کرد
داشتن ایله دخی استعمال اولنور نته که سعدی بویورر بیت دونان
نخورند و کوش دارند کویند امید به که خورده حافظ دخی بویورر بیت
ای ملک العرش مرادش بده در نظر چشم بدش کوش دار
سلمان دخی بویورر بیت آسمان در حقه خود کوهری میداشت کوش
ساخت ام وزش برای آفرینش کوشوار کوش دار اذن وصف
ترکیبی اولور وهم امر اولور مثال اول سلمان بویورر بیت چشم دار
آخر دمی با ما که تا با کوش دار ایزد از چشم بد ایت اول از چشم
رقیب ومثال ثانی فردوسی بویورر بیت در اندم که اسب افکن
هوش دار سلیح و همه درکوش دار ملا روم دخی
بویورر بیت بعد ازان ز اطاعت کوش دار تا زر وحق
نگردی شرمسار کوش پهن کردن قولق قبرتمق معناسنه در

نته که حافظ بیورر بیت دوشم ز بلبل چه خوش آمد که می‌سرود گل گوش
پهن کرده ز شاخ درخت خویش کوش ماهی صدف در نته که امیر خسرو بیت
همان شب ثابت بخنم تاج شاهی که لولوی تو رست از گوش ماهی
وله ایضا چو لولو باشد اندر گوش ماهی سر شرا بار کن کرد دیده خواهی
خاقانیده بیورر بیت یک گوش ماهی از همه کس بیش ده مرا تا بحر سینه
جیفه‌ٔ سودا بر افکنم و بحر الزاسیه بیلان بالش دیدکلری بیاض ایت
بو لحن معناسنه مذکوردر که بالانه و قوسقونه و آیت بویلغنه دکرلر
و آینتغ ده مرحمیم قولاغی معناسنه مسطوردر که دکزده تیر و نعمه ایله بو ایکی
کلامی تحقیق ایلدی کوشمال قولاق بورمه‌سی معناسنه در که اسم مصدردر
سعدی سعید بیت چو آهنک بربط بود مستقیم کی از دست
مطرب خورد گوشمال مجازا تادیب معناسنه مشهوردر کوش بری
برخوشنجه و کلیوب فهم ایدنه کمسه در وصف ترکیبی در بهمش فخری سعید
دشمن در کاهت که نشناسد لحن داود را ز بانک درای
رشک عبیر شود اگر کرد و مدحت را بصدق گوش بری
کوش خیه فتح خا معجمه و یا حطی ایله قولاغه کیرن قرق ایاقدر که
کوشخر بودخی او معنایه در وصف ترکیبیدن منقولدر
خر دیز خا و زا معجمتین ایله امکلک و آهسته آهسته کتمک و قاره
اوفنه سورتنمک و لیصوده کز لنمک معناسنه در امیر خسرو سعید
بگوشها خزد انکس بپای رفت بر آن بسان کوشخزه از خود نهان دارد پای

کوشنجک صیغه‌ٔ تصغیر ایله طوبق و کعب معناسنه در کذا فی مجمع الفرس
بن کوش اضافت ایله اطاعت و انقیاد معناسنه در نته که سعدی سعید
اندر طلبت بجان بکوشم و انگاه ضرورت از بن گوش مجوس
اصلده میخ کوش در نته که قاموس صاحبی دیمشدر مجوس کصبور رجل صغیر
الاذنین وضع دینا و دعا الیه معرب میخ کوش انتهی کوشه و ناکوش
و کوشوار امثالنه تشاهر ذکر اولنه وعن قریب شرح اولنور دوش
ایکی قسمدر جامد و مشتق قسم اول ایکی معنا بر واردر بری دوش که
زدرکه معناسنه در ان شاء الله تعالی ذکر اولنه و عن قریب شرح اولنور ثانی اوموز
عربیه منکب دینور سعدی سعید بیت هر که زر دید سر فرود آورد
ور ترازوی آهنین دوش است دوشادوش اوموز اوموزه دیمکدر
نته که نظامی بیورر بیت تا رسیدند هر دو دوشادوش در
بیابانی از بخار بجوش اوموزک براسمی دخی واردر سفت
ضم سین و سکون فا ایله اسدی بیورر بیت کی تاجدار آفرین
قده کرد و کفت که زور اینچنین باید و یال و سفت عبد الرزا
بیورر بیت نه صبح بند در بر سر عماد مهان قصب نه شام کیرد
بر سفت قله اکسون و سفتن دن دخی ماضیدر نظامی
ایکیسنی بو بیتده جمع ایلدی بیت تیری از جعبه سفته بیکان خست
در زه آورد و در کشید درست سفته بر سفت کور دشیر نشست
سفت وار هر دو سفت بر فزن جست سفته ضم سین ایله اوجی سوری

وکسکن یکاندر قسم ثانی دوشیندن امر و اسم مصدر در دوشیمن
صاغمق معناسنه درنته که انوری بویورر ز سنگ خاره برآرد زنف
هیبت خونش ز شیر شرزه بدو شد بدست رحمت شیر   اوحدی
دخی جام جمده بویورر   ای که در قهر دیگران کوشی   بهر خود کاو دیگر از
دوشی   لوغتیندر دخی ضم لام ایله لغت ماوراء النهرده دوشیدن معناسنه در
کذا فی رسالة الطوسی لوغ امندن فعل امر و اسم مصدر درنته که منجیک
بویورر   مرز هجاری تو باز کشت بخویم   تا ت فلک جان و خانه
بکند لوغ   سمش بخرنده بویورر   ابو اسحاق باد اکر تو السر زسیلن
طرب بشیر کنم لوغ   لغت مشترکه دندر ایچمک معناسنه ده کلور کذا فی
معیار الجمالی و مجمع الفرس موش صحیح معناسنه در عربیه فار دیرلر
سعدی بویورر   گربه شیرست در گرفتن موش   لیک موش
است در مصاف پلنگ   موش دشتی بیابان صچانیدر که ترکیه
عرب طوشنی دخی دیرلر صچانک بر نوعی دخی مرزه در تقدیم زاء معجمه ایله
دخی جایزدر   مرزنکوش کوش ایله مرزه دن مرکبدر بر نوع معروف
ریحاندر مختاری بویورر   مرزیم آن شکرآری لعل غالیه بویی   کشیدم
ان شبه کردار شاخ مرزنکوش   معرب مرزنجوش و مردقوش
و مرزنجوش در صیدنهٔ ابو ریحانی مسطوردر که اصلده مرزکوش
ایدی مرزه بعض لغاتده صحیح معناسنه در انکه بر اغی صحیح قولا عنه
مث به ابالحکه بو اسم ایله مسمی اولدی ولهذا عربیه بوکا اذن الفار

دیوز

دیبور دیدی و اسم عربیسی سمسق در اکی سین مهمله ایله و میم و قاف ایله
جعفر وزنی اوزرنه کذا فی القاموس و مجمع الفرس صاحبی مرزنکوش بر
چچک کوک اودر تشبیب مبتا مذکوری ایراد ایلدی و جامع صاحبی چکیدم
چچک که اول کوک چکیدر و جانوردن قورقوب قچمق معناسنه در دیمیشدر
ونعمة اللهده آق کل و چکیدم و جانورچه قورقمق و سمزلک اوتی معناسنه کوزرد
غرابت بونده درکه ضم میم ایله و زاء معجمه زبرنه واو ایله ضبط ایدوب مرجمنه قولاغی
معناسنه در دیمیش   کورموش   موشک کور اکی جانور اسمیدر بری کوستبک
دیدکلری کوز صچاندرکه یرلری قازر عربیده اسمی خلد در ضم خاء معجمه ایله ملاک
رودم بویورر   چشم ننهاد دست حق در کور موش   که ندارد جا خبث
آن نیک و خوش   میتواند زیست بی چشم و بصر   فارغست
از چشم او در خاک تر   جز بدین راه او برون ناید ز خاک   تا کند
خالق از ان دزدیش پاک   بعد از ان بر آید و مرغ شود   چونکه بالای
جانب کردون شود   میر خسرو دخی بویورر   چو موش کور و مرغ شب
محجوبم از جهان زیرا   که بسیاری شترگربه است در کل صفا مانش
و بری یارآسه اسمیدر اختیارات بدیعیه مسطوردر که مذکور لغت شیرازده
رشپره معناسنه درنته که سعدی بویورر   نور گیتی فروز چشمه هور
زشت باشد بچشم موشک کور   وله ایضا   ز خورشید پنهان شود
موش کور   که جهلست با آهنین پنجه زور   وله ایضا   برغم دشمنم
ای دوست سایه بسر انداز   که موش کور نخواهد که آفتاب برآید   میر خسرو

دخی بیوردر بیت بو تاریکی شبهای دیجور / بچشم کور موشان سرمهٔ نور
فقیر برایسه خلقته مشاهده ایتدم کورمکه انک ایله صحیح بیننده فرق اولنجق قادر
ولهذا ترکیده کوره صحیح دخی دیرلر موشک دوانی ترکیده صمان آلتندن
صو یوریتمک دیدکلری معنایه درنته که وحشی بیوردر بیت بتاراج برگ
درختان زهر سو / کند موزی باد موشک دوانی کذا فی دستور العمل
هوش اوچ معناسی واردر بری اوک درکه عقل خلقیدر عربیده
اندن تمییز ایله تعبیر اولنور تمییز عقل صحیحک اثریدرکه انکله خیر وشردن
ونفع وضردن فرق اولنور مقابلی بیهوشیدرکه اوک گیتمک معناسنه در
عربیده اغماء دیرلر سلمان بیوردر بیت زمجلس بانگ نوشانوش برخاست
مرا اندر سر نشست وهوش برخاست. هوش غیر عقل اولدوغی میر خسروک
بو بیتنده ظاهردر بیت بعقل ار چند مردم هوشمندست / ندانم
موی ریش خود که چندست مجاز مرسل ایله عقل معناسنه ده کلور نته که
سعدی بیوردر بیت ترا دیده در سر نهادند وگوش / دهن جای
گفتار ودل جای هوش میر خسرو دخی بیوردر بیت هوش بمیخانه
در رو درخدای / وای برین طاعت آلوده وای ناظم تحفه حسام
صاحبکه هوشی اوص ایله ترجمه ایدوکی بطریق المجازدر نته که شمس
مخزن وحلیمی وجامع صاحب وسروری ونعمة الله اوص ایله تعبیر ایتمشلر
عقلک اسمی فارسیده خرد در ان شاء الله محلی کلدکده شرح اولنور و
ترکیده اسمی اوص درنته که کواهی پندنامه سنده دیمشدر بیت

دیمه عاشق

دیمه عاشق اولانه دوشوار اوصی / که ایتمز عاشقه هیچ اوکد اوصی
وعقلک اسمی خرد وهوشدر اوک وبیهوش اوکی گیتمش معناسنه اولدوغی
ناظم بو قطعه ده بو بیله ایتمشدر نته که دیمشدر ع خرد عقله دیرلر اوکی گیتمشه بیهوش
وادی حذف ایدوب هش دخی دیرلر نته که عرفی بیوردر بیت
عرفی شتاب این ره نیست نه صحرا / هشدار که دم بر سر تیغست قدم را
هشدار بونده هوش طوت دیمکدر هشدار وصف ترکیبی دخی کلور
هوشمند هوش ایله متصف اولان کمسه در هوشمندی هوش ایله
اتصاف دیمکدر ومند اداة نسبتدر ان شاء الله محلی کلدکده شرح اولنور
سعدی بیوردر بیت بالای سرش زهوشمندی / می تافت ستارهٔ بلندی
هشومند هوشمند مقلوبیدر که صاحب عقل دیمکدر نته که فردوسی بیوردر بیت
نگر تا که کشتی درین روزگار / ترا داد از ناهشومند بار هوشیار
هوشه مقارن ومصاحب دیمکدر اکثر مست مقابلی اولان آیق معناسنه
کلور هشیوار دخی هشیار مقلوبیدر نته که ینه فردوسی بیوردر بیت
هشیوار واز تخمهٔ کیوگان / که از درد وسختی نگردد نژکان
معنای ثانی لغت پهلویده موت وهلاک معناسنه درنته که فردوسی بیوردر بیت
ورا هوش در زاولستان بود / بدست تهم پور دستان بود
معنای ثالث روح وجان معناسنه درنته که فردوسی بیوردر بیت
که بر آب هرکو برآورد هوش / بمینو خنیدر روانش سروش
وله ایضا بباری برازی برآمد هوش / نوازخفتن کش دست وچنین

تکوشش ساری آمل شهرینه قریب بر شهردر ، ولبعضهم ز نسیم کاندر فراق
تو روزی دست بزیر زنخ برآید هوشم بمشق مخزن تو اوج مغایر
جمع ادوب دیمشدر لمؤلفه تو آهسته شمع وخصم تو انجو پروانه که
خویش را بکف خویش افکند در هوش اگرچه چرخ دهد مهلتش ولی آخر
دست بتحفه قهر تو اشش برآید هوش زبندکی شهی حسینه تو سر چرا آباد
کسی که او را یکذره عقل باشد وهوش کمال الشاهزاده وقایعده معنای اخیر
وضع حقیقی قبیلندن اولدوغنه منازعت ادوب دیمشدرکه هونکه
زوالیله موتدن کنایت اولور بوکنایتک اصلی جانک معناسنه اولدوغی معنای
وضعیه سنندن صانور نته که اوک ایله اوق که مقابل حیوندر فرق ایتمین هونکی
معناسی اوص صانور هذا کلامه دود توتونه که عربیده دخان دیرلر
نته که برشاعر دیمش لمؤلفه ایمان آرم که معجز حسن تو بود از غنچه
سیراب بر آوردن دود بومقامده دوددن مراد استعمال اولنان
توتون دخانیدر بعضیلر بومضمونه تصرف ادوب دیمشدر لمؤلفه
دخان ایجدکه اول زمینده ماه تو نسیم کویا در غنچه بر سنبل زیبا
اولور پیدا اول استعمال اولنان توتونک اسمی تنباکودر نته که برشاعر
دیمشدر رباعی قلیان ز لب تو بهره ور میکردد ، نی از دهنت
چون شکر میکردد ، برکه در رخ تو دود تنباکو نیست ، ابریست که
برکرد قمر میکردد ، حذف واو ایله تنباک دخی مستعملدر نته که محمد پاشای
تبریزی دیمشدر رباعی تا حال زعاجز و توانا صدلک ، شکسته

تنباک

تنباک بلاشبهه و شک ، باز از پی قتل عام عالم کویا ، چنکیز دکر بعجز
آورده فلک ، افسوم صاحب دود توتونه وتوره معناسنه دردیدوکی غلط
لغتین قبیلندندر زیرا دود توره معناسنه اولمق لفظ عربیدر از آتش
دودی نه دیده دخی بر مشقت کورمدی دیمک برده ضرب المثل اولور آصفی بعیدر
لمؤلفه تو بی که نیست عذار تو مشک سوده بسوز منم کز آتش دنیا ندیده
دود هنوز دوده ایکی معناسی وار دربری قوم وقبیله معناسنه در
انهشلا ذکر اولنان غیری ده تشریح اولنور و بری آلیس درکه سیاهی مرکب
آندن آخونه کیلها اختصاصیه در میرخسرو بویورر لمؤلفه دیدار قلم حجرا
انکیز در دوده سرشته آتش تیز دود چراغ خوردن زحمت ومشقت
تحملندن کنایه در نته که سنبل بویورر لمؤلفه هرکه او خورده نیست دود چراغ
ننشیند بکام دل بفراغ کلستان آخرنده دود چراغ بیفایده خوردن
کار خردمندان نیست دیدوکی بومعنایه در دود آهنک توتون
منفذیدر که مطبخلرده وحماملرده اولور وصف ترکیبیدن منقولدر نظامی
بویورر لمؤلفه حجره با چهار دود آهنک بر دل و دیده چون نباشد
تنک دودکش بو دخی توتون منفذیدر وصف ترکیبیدن
منقولدر وحالا مستعملدر وایکی سنده زیاده مستعمل اولان بخاریدر
حکیم شفایی برکسه هجو ادوب بورنی وصفنده دیمشدر لمؤلفه
ماند بخاری جهنم لیکن دلان کلیسا ست چون و امیز
دالان تنک وتاریک اولان صوقاقدر دودکند فتح کاف فارسیله

الیسن ایله قومش بنسه در   دود کنده مثله خنجیر خا معجمه ونون وجیم
ورا مهمله ایله الخیر وزنی اوننه برلسنه آتشه دوشوب یانه قده توتون
رایحه سیدر نته که شمس فخری بیورر بیت چنانم بسوخت زتاب عنان حشمت
کو بر نیاید از و کر بسوزیش خنجیر   دود خواب ز بوتش اسمیدر کذا فی مجمع الفرس
بود بودن فعل ماضیدر بودن عربیه کون معناسنه در ترکیبده
مقابلی بوقدر انجق ماضیسی ایدی ایله تعبیر اولنور باقی مشتقاته اماق
ماده سندن تعبیر اولنور واوی حذف ایدوب بدن دخی دینور
نته که انوری بیورر بیت ازین چه نقص تواند بدن کمال ترا   چو
سال وماه بتوفیق ایزد ذو المنن   بود عربیه کان کبی فعل ماضی ناقصدر
ترکیده ایدی معناسنه نته که حافظ بیورر بیت   یاد باد انکه
سر کوی توام منزل بود   دیده را روشنی از خاک درت حاصل بود
وحذفی جایزدر کلدر الا ظهور معنا ایله نته که سنایی شعرده تقدیر بیت
منکست هست در سرای غرور   همچو آن یخ فروش نشابور
در تموزان یخک نهاده به پیش   کس خریدار نی وآن درویش
یعنی درویش بود سودی شرح دیوان حافظ ده بود مشترکدر
فعلله حرف بیننده حرف اولیجق حکایه حال ماضی افاده ایدر عربیه
کان کبی اما فعل اولیجق بینه کان کبی در اولدی معناسن افاده ایدر دیکی
بر قج وجهله ضبط در جمله دن اوضح اولان معناسن افاده ایدر دیدکی اصلا
افاده ایتمز بود سایر افعال ماضیه کبی اسم مصدر ده کلور کودن وجوب

موكنه

معناسنه بود ونابود دیدکلری کبی که وجود وعدم معناسنه در نته که سنایی
بیورر بیت بود تو چون ترا حجاب آمد   عقل تو با تو در حجاب آمد
اسم مصدر علامتی اولان شینی آخرینه الحاق ایدوب بودش ده
دیرلر نته که شاه ناصر خسرو بیورر بیت بیرونت برند از در مرکب
چو از در بودش اندر آیی تخفیفا دالی حذف ایدوب شینک ما قبلی
مکسور اولمق اقتضاسی ایله واوی مکسور ایدوب بوش دخی دیرلر نته که
فردوسی بیورر بیت هر آن چیز کو ساخت اندر بوش   برانست
چرخ روان از روش   نتمه اسه بود قرارگاه معناسنه ده کلور تمشیدر بود
فتح واو ایله مضارع غایبدر یکون معناسنه که ترکیبده اوله ایله تعبیر اولنور
مقام تمنا ورجاده اوله که معناسنه ده مستعملدر نته که حافظ بیورر بیت
بود آیا که در میکده ها بکشایند   کره از کار فرو بسته ما بکشایند
اکثر دالی حذف وواوی تسکین ایدوب بو که ایله استعمال ایدرلر نته که
حافظ بیورر بیت با صبا همراه بفرست از رخت کلدسته   بو که بوی
بشنویم از خاک بستان شما کثرت استعمال ایله کافی تسکین ایدوب
الکله کلمه واحده حکمنده ایدوب لعل معناسنه اولدی نته که انوری بیورر بیت
بیاد بو که و کر چند بکذرانم عمر   مرا خدای بداد ست زندکانی نوح
شیخ اوزری دخی بیورر بیت بکنج خانه تاریک معتکف کشته   نهاده
دیده امید بر دریچه بو که   ملا روم دخی بیورر بیت چو که ربوکست
جمله کارها   کاردین اولی کزین یار بها   بود مضارع ایله امر غایبدر

ازمنه ثلاثه بنیه مستر بکدر نه برکه جمیع صیغ
مضارع غایب بودر

دعا مراد اولنمیجق ماقبل آخره بر الف مزید اولور نته که جمیع امر غایبده که دعا
مراد اوله حال بویله در دارد و بوادکی لکن بواد کلمه سندن کثرت
استعمال ایله واو حذف اولنوب باد دینور و بو حذف ملتزم در بوحال
ایله سنه غیر دعا ده وقوع قلیل در نته که وحشی دیمشدر بیت
الهی تا زمین و تا زمان باد بحکمت هم زمین هم آسمان باد ایکی
مصراعده بیله باد لو دمعناسنه در و مضارع غیر غایب واحدیچون
اولنمیجق دال ساقط اولور جمله کلمات مضارعک حالی بویله در نته که ملای
روم سویلر بیت آن به اید که شوم زشت و کریه تا بوم ایمیم
درین کهسار و تیه میر خسرو دخی سویلر بیت تا بود همچو مهر
در همه سوی از بس جاروب ده روشن روی هستانی دخی سویلر
بیت علما جز این دین نبوند چون نیابند امان این نبوند
و صیغهٔ اسم فاعل ایله امر حاضر مذکور رشد نه کلمه سندن اولان
امر و اسم فاعل ایله استغنا اولنمازی امرده شو و اسم فاعلنده
شونده کوز قیاس اسم فاعل بوننده و قیاس امر حاضر بو دجمعی
بوید در اما فردن جمیع امر غایبی استعمال اولنوب علی خلاف القیاس
داودن حذف اولنوب بید دیمشدر نته که بو بیتده وقوع اولمشدر بیت
میان بسته دارید و بیدار بید همه در پناه جهاندار بید
زود تیز و سریع معناسنه در بو کلمه دخی ناظمک مزیداتندندر
زودن سرعتدر و زود آوزندن دال حذف ایتمک لغت شایعه در

نته که ملا

نته که ملای روم سویلر بیت دست او بگرفت سه کرت بعهد کانته
الله زو بیا بنمای جهد وله ایضا بیت دامن او گیر زو تو بی گمان
تا رسی در دام آخر زمان احمد کرمانی دخی سویلر بیت گر زانکه بمرگ
جهل میری زو میر که زندگی بگیری زود از زود بیت تیز تیز دیمکدر
تأکیدیچون مکرر اولمشدر میر خسرو سویلر بیت رفت پنهان باغ زود زود
خام پنهاد و پخته را برود بو لغتک شرح بحر الغرایب اولنه و دقایقته
و دستور العمل ده شبه ترجمه سنده مفصل مذکور در رود برقاج
معناسی وار در بری جای در جوی ایله فرق بودر که رود جویدن بیوکدر
واقن صو در جوی روددن کوچکدر و جاری اولان صونک ییریدر نته که
ترکیده چای ایله ارمق بویله در چای بیوک صودر و ارمق اندن کوچکدر
لکن ارمق جاری اولان صودر چای انک ییریدر قورو دقده قورو
چای دینور ارمق دینمز عربیده نهر جاری اولان صودر بیرینه ده
اطلاق اولنور رودخانه مکان رود دیمکدر رود ایله جوینک فرقی
اسدینک را از در ها وصفنده دیدوکی بیتده ظاهر در بیت
زدنبال او دشت هر جا بجوی بهر جوی در رود و از زهر اوی
ذکر حال و اراده محل ایله یار عکس که مجاز مرسلدر بری برینک مقامنه
استعمال اولنور نته که سعدی سویلر بیت اگر باران بکوهستان نبارد
بسالی دجله گردد خشک رودی مستانی دخی سویلر بیت
زانکه داریم عزم رود آبه منم و یک خر و دو سه همراه

رودبار اولوارمق وارمق کناری و بر شهردر فردوسی بیت
بنورش برآمد بر شهریار چو آمد بنزدیکی رودبار رواد
فتح وضم را مهمله ایله بودخی ارمق کناریدر که سبزه زار اوله بونک
ایکی معناسی دخی واردر بری لولانق صو وبری یوموری اوکان یردر کیم
انشی یوقش اوله کذا فی مجمع الفرس فرکن فا ورا مهمله وکاف عربی ایله
علم وزن حیدر یکی قازلمش ارمقدر کذا فی معیار الجمالی ومجمع الفرس شمس
فخری بیت کسی که روشنی چشم او نه از رخ تست بهلیله
باد وچشمش بسان دو فرکن مجازا اکینه جاری اولان صویه ده فرکن
دینور نته که خسروانی بیت دو فرکن است روان از دو دیده بر دو رخم
رخم ز رفتن فرکن بجلک فرکند فرکند صو یولیدر کرک سیلدن کرک غیریدن
اوله ایکیسی دخی فرکن لفظندن ماخوذدر که ارمق قازمق معناسنه‌در
وزحمت ومشقت برقمق معناسنه ده کلور ونعمت ایله ده خندق قازمق
ویولمق وقورمق معناسنه ده مذکوردر ونسخهٔ وفاییده فرغن کاف
یرینه غین ایله ده مرویدر ومؤید الفضلاده فلاکی مسطوردر ومجمع الفرسده
فرکن فا یرینه قاف ایله ده مذکوردر ظاهرا بونلر تحریف کتابدن نشئت ایدر
زیرا اشتقاق دلالت ایدر فرغز بودخی حیدر وزننده فا ورا ین
مهملتین وغین معجمه ایله آقارق معناسنه در که ایرمقدن آیروب
چقررلر فرخی بیت از آب دریا کفت همی کوشید که
شهریارا دریا تویی ومن فرغز عبد الرزاق محمد دخی سویلر بیت

زد قدر تو

زد قدر تو اسمانها پست پیش دست تو بحرها فرغز
وتحفة الاحبابده متمر سیل معناسنه درکه اکینه ازاجق صو قاتلمش
اوله ومجمع الفرس صاحبی صو معناسنه در دیدوکی غریبدر کلام
فصحاده بر قچ اسم نهر متداول اولمغله بونلره ذکری مناسب کورندی
آموی نهر جیحوندر حقیقتده جیحون بر شهردر انک قطعهٔ اخیره‌ده
محلنده شرح اولنور فرب فتح فا ورا مهمله وحرف با عربی ایله بر نهر عظیمدر
کذا فی تحفة الاحباب اکینک مثالنز شاه ناصر خسرو بویورر بیت
ایمنی وبیم دنیا همبر یکدیکرند رود آمو بیست بیم وایمنی رود فرب
ارس فتحتین ایله ارمن ولایتنده بر عظیم نهردر عوام تحریف ایدوب عرض
دیرلر خاقانی بیت ای صبا کر بکذری بر ساحل رود ارس بوسه
زن بر خاک آن وادی ومشکین کن نفس زنکانه بر نهردر ایروان قلعه‌سی یانینده
اقر نظامی بیت چو زنکی بر آید ز زنکانه رود بر آید ز شهرود
بانک سرود شهرود بودخی بر بیوک نهردر نته نظامی بیت
همان شهرود وآب خوشکوارش بنای خسرو وجای شکارش
شهرود بر نوع نای ودودک معناسنه ده کلور منوچهری بیت
بکرده راست بام ما رشهرود بکرده راست بار بربط ربابا
عجب رود بودخی او معنایه در میر خسرو بیت یکی کوش کرده برود
رباب یکی در عجب رود نوشد شراب کذا فی لغات میرزا ابراهیم
سیه رود وکاسه رود توران زمینده ایکی چایه دیرلر فرهنکی بیت

مبادا این بر و بوم را در رود   کلات و سیه رود و باکاسه رود
وله ایضا چو زین شد بترکان گذار آن سپاه   سوی کاسه رود اندر آمد براه
کشف رود برجایدر که انک اطرافنده سام نریمان براژدرها قتل
ایلدی کشف قابلو بغه معناسنه در فردوسی بیورر بیت کشف رود
پر خون و زرد آب شد   جهان جای آرامش و خواب نی   کر ضم کاف
عربی ایله حدود شروانده بر نهردر مغلبی شاه سنجر سلجوق اوننده خروج
ایدن ماوراء النهر طرفنده غز ضم غین معجمه ایله که بر طایفهٔ اتراکدر باک
وقطاع الطریق وسفاک درحدود ولایتلرنده بر نهردر الکبینک مثالی
بو بیت خاقانیده مذکوردر بیت باد صبا باب کر نقش قد
افلح افکند   چون تو فلاح و فتح را بر شط مغلبی بری   مهران کسر میم
ایله بوده بر نهردر خاقانی بیورر بیت تا به تبریزم دو چیزم حاصلست   نیم
نان و آب مهران رود نی   اروند نهر بغداد اولان دجله درنه که فردوسی
بیورر بیت اگر پهلوانی ندانی زبان   بتازی تو اروند را دجله خوان
تونک اوج معناسی دخی واردر بری تجربه و آزمایش درنه که فردوسی بیورر
بیت بارمان وارونم ده سنز   فراز آورد کنج زر و کهر
ارمان املک و زحمت معناسنه در ثانی لهراسب پدرینک اسمیدر نته که
فردوسی بیورر بیت که لهراسب بد تور اروند شاه   که اورا بدی ان زمان
تاج و گاه   ثالث همدانده مشهور اولان کوه الونددر   ورزرود ماوراء
النهر اقلیمنده فردوسی بیورر بیت اگر پهلوانی ندانی زبان   ورزرود را

ماوراء النهر خوان   ارارود دخی دیور نته که شمس فخری بیورر بیت
یکموی مباد از سر او کم که جهان را   زان موی به از جمله سمرقند و ارارود
از هیچ ویرانه رود برنمی اید   برفقیر حالنه مناسب ولمیان عظمت
وتکبر ایدرسه ضرب مثل ایدرلر نظامی بیورر بیت مثل زد درین انکه
فرزانه بود   که بر ناید از هیچ ویرانه رود   رودک معنای
ثانیسی لغت فرسانده اوشاق و اوغلان درنه که مولانا کاتبی توریه
طریقی ایله مرثیهٔ امام حسینده دیمشدر بیت رود علیست تشنه و
ما را برای او   دریاست چشم و هر مژه بر تر چشمه هاست
حافظ دخی بیورر بیت خواهی که برنخیزدت از دیده رود خون   دل
در وفای صحبت رود کسان مبند   معنای ثالث هر سازک تل وکرشیدر
نته که انوری بیورمشدر بیت یارب آن رود بربطش بگسل   تا
ببستنش روزکار شود   تا مگر با سماع آن غرزن   باده
چندمان بکار شود   واستاد الشعرا ابو الحسن رودکی عهد سامانیه ده
ندیم امیر نصر بن احمد ایدی و فن موسیقیده و صنایع ادوار و اوتارده
ماهر ایدی بونک مصنوعه منسوبدر و بعضیلر دیدیکه رودک دا اعمال بخاراده
بر موضع اسمیدر اوتار سبب صحبت و عشرت اولمغله عشرت معناسنه ده
کلور نته که اسدی بیورر بیت سپهبد چو آمد هم انجا فرود   شد
از زخم زیر بزم و شادی و رود   معنای رابع اسیجق صو ایله یوک و باکی
تونیش قوزی و قوش در کذا فی مجمع الفرس و جامع ده انه قارشه

اولان اوغلان بتاغی معناسنه مذکوردر و قنوم ده بجق دره و سرود معناسنه
ذکر اولنوب بو بیتی ایراد ایلدی مب معاشر خوش و رودی بسازیم خواهم
که شمع عشق بجوییم بنغمهٔ بم و زیر حق اولیه که رود بو بیتده اوغلان یاخود وتر
معناسنه در و مجمع الفرس صاحبی بر نوع ساز معناسنه ده کلور دیوب حافظک
بو بیتنی ایراد مب معنی کجایی بکلبانگ رود بیاد اوران خسروانی
سرود بو دخی وتر ساز معناسنه در کما فی مب رودآور اوچ معناسی واردر
بری سیلندر وسیل کتورد وکیدر وصف ترکیبی دن منقولدر ثانی اری
کتوریجی ثالث اوشاق کتوریجی بو ایکی معناده وصف ترکیبی در رشید وطواط
بو اوچ معناسی بو رباعیده جمع ایلدی رباعی رودیم ز غمت چو دشت رودآور شد
مژکان من از سرشک رودآور شد • مانند تو فرزند نزاید بجهان •
تا مادر روزگار رودآور شد کارد بچاق آرد اون دمرنه بیکان
دمیش نیزه سکوزه کرش تیر و کمان اوق و یای
کارد ایکی قسمدر جامد و مشتق قسم اول بچاق قدر ملا روم عربیده
میکند او تیز از بهر تو کارد اوسک لحظت و توانایان آرد •
کارد باستخوان رسید کنایه طاقت قالمدی دیجک یرده ضرب مثل در
عربیده بلغ السکین العظم دیدکلری کبی ترجمه سیدر ترکیده دخی بچاق
کموکه طایندی دیرلر نته که ملا روم عربیده مب بازجرم مار ازین نفس
پلید کاردش تا استخوان ما رسید دو کارد مقراض درکاز
معناسنه کزلک کسر کاف عربی و لام ایله اوفق بچاق قدر ملا جامی عربیده

حرف نوشته بدل طفل خود کز لک نسیان نتواند سترد کذا
فی مجمع الفرس و مشهوری فتح کاف و لام ایله در قسم ثانی کاریدن
لفظندن اسم مصدر در اکن الملک معناسنه نته که میر الهیش مب
روی زمین را جهان عدل تو معمور ساخت کار زوی کشت و کار در دل دهقان
شکست آرد اوندر که عربیده طحین و دقیق دیرلر آردبیز
و آردبیزن الکیر الک معناسنه در که عربیده منخل دیرلر اردماله بولاماج
آشیدر آرد و دوله مثله دالی نایه قلب ایدوب آردتوله دخی دیرلر
نته که بسحاق اطعمه شعرنده واقعدر مب آن آردتوله خورکه من لوت
خوار کفت چون ماستبا بنجت زمن عذرها بخواست آردینه
مطلقا اولماوآش در آرده دکرمن معناسنه در آخرنده کی ها نسبت لاحقه
ایچوندر بیکان اوق دمرندر بیکانی انواع لعلدن بر نوعدر
کذا فی مجمع الفرس خاقانی بیورر مب بجون ساده مانند اشک و خاک
سوده دارد رخ کهمرخ نعل بیکانست و اشکم لعل بیکانی
برک بید بید یبراغنه مشابه بر نوع بیکاندر نته که نظامی بیورر مب
بدی کر خود بدی دیو سپیدی به پیش برک بیدش برک بیدی
اضافه قلب ایدوب بید برک دخی دیرلر نته که فردوسی بیورر مب
یکی بید برکی نشانده به تیر که از سهم او تیر چرخ شت بیر
خواجو دخی بیورر مب ز ترکش کرد بیرون شاهزاده چو آتش
بید برکی آب داده مقراضه مقراض کبی چتل بر نوع بیکاندر عربیده

ماخوذدر نته که نظامی بویورر بیت: بهر متواضعه کو چون صبح زانده
عدو چین منیخ در مقراض لانه کذا في مجمع الفرس بیلکه تعبیر دمرندر
کذا في معیار الجمالی و مجمع الفرس و بحر الغرایب شمس فخری بویورر بیت:
دفع شیطان کفر را دارند در کمان مجاهدت بیله بیل ایله
ها تخصیصیه دن مرکبدر بیل باغچه جیلر و اکنجیلر آلتی در ترکیده
دخی بیل دینور عربیده اسمی مسحاة در سعدی بویورر بیت: سر چشمه
شاید گرفتن به بیل چو پر شد نشاید گذشتن به پیل وها
تخصیصیه نسبت تشبیهیه ایچوندر بیل شکلنده اولمغله بیله ایله تسمیه
اولندی و لهذا هاء ریئنه کاف تصغیر ایله بیلک دخی دینور نته که
شمس فخری بویورر بیت: ایا شهی که بدور تو بر وزکین و مصاف
بر آسمان مه و خورشید را نیک بیلک معیار الجمالیده و مجمع الفرسده
جتیل دمرلو اوق معناسنه ذکر ایتدکلری بیلکه شرحنده ذکر ایتدکلری ایله
مردود در کمال پاشازاده دخی جتیل دمرلو اوق معناسنه در عجب
استشهاد ایتدوکی بیتده معناسنه دلیل یوقدر و ایراد ایتدوکی
بیت بودر بیت: هلال عید را مانست چرخ بیلک انداز ان
که بکشاید از نو روزه و خوش لرزشته دشمن یا بر فایه قلب ایدوب
فیلک ده دینور بو کلمه ده فتح با ایله ده لغتدر نته که اسدی بیت:
فیلک از خم چرخ بر گرده ماه بزخ کبوتر ز صد گام راه فرقده
سعید بیت: نکوه بر شد و اندر نهاله کز بنشست فیلک

ایل

پیش وزه گرده نیم چرخ کمان تم ضم تا قرشت ایله ذکری ولیس دوندر
کذا في القاموس و نعم الله نیزه سکو دینور ترکیده رمح و مزراق
و حربه در نته که الهی بیدنامه سنده دیمشدر بیت: سوزکده طعن و
اول باشلامه آله که طوبیلور سکو صنم حوالیه تو کار کبده گوندردی
دینور نیزه نک معربی نیزک در جمعی نیازک در قال الجوالیقی النیزک اعجمی
معرب و قد تکلمت به العرب الفصحاء قدیما قال الشاعر بیت:
فیا من لقلب مستهام کانه من الوجد شکته صدور النیازک
خشت کسر خاء معجمه ایله نیزه معناسنه در نظامی بویورر بیت:
یکی خشت پولاد الماس رنگ برآورد و زد بر دلاور نهنگ
حقیقتده خشت نیزه نک یلمانیدر ان شاء الله ذکر اولنه دغی برده شمشچی
اولنور بیغال کسر باء عربی و غین معجمه ایله بو دخی نیزه معناسنه در
کذا في مجمع الفرس نقلا عن نسخة الوفائی شل کسر شین معجمه ایله
بر نوع نیزه در لغت هندیه در ابو الفرج رونی بویورر بیت:
بکند کار تیر ایازی شل هندی و نیزه تازی انوری ده بویورر بیت:
بر فلک بهر مکافات عدوش زخمه از زهره شل کیوانست کمال
اسمعیل ده بویورر بیت: سوسن زبان گشاده گلبن سپر فکنده
در چشم غنچه پیکان تا بیداخته شل کتاره فتح کاف عربی و تاء قرشت
ایله بو دخی بو معناده در و لغت هندیه در میر خسرو بویورر بیت:
سر آن دو چشم گردم که چو هندوان ز نازان همه را ز نوک مژگان زده بر جگر کتاره

ها تفوده بویرر بت کناره در آورد بهنده و بکار   کناره کذار آمده
روزکار کناله زاء مهمله و بیله لام ایله ده لغتدر ننه که شاه نام خسرو ویبید
بت تا کل درکله چون عروس نهان شد   ابر مشاطه شدست و باد
و لاله   نرکس جاش چون بلاله کرد   بید برابهجت سوی لاله کتاله
جناس الجناس صاحبی کتاره خنجر و صوغلق معناسنه در دیدوکی تزلیقدر
زوبین ضم زاء عربی و کسر باء فارسی ایله جیلی دمرلو حربه در فردوسی بویرر بت
کسعنه خورد ست نوک زوبین بود   تنت را کفن چنک شاهین بود
بحر الغرایب ده سیقون و قصایره معناسنه مسطوردر سیقون دمردن
بش بر مقلو بر نیزه در بالقبیله التیدر ناجخ فتح جیم ایله لوحی زوبین کبی
جیلی دمرلو حربه در کذا فی معیار الجمالی شمس فخری بعید بت
برای رزمش ناهید راست چنک بچنک   بکین خصمش بهرام را بکف ناجخ
و شرفنامه ده قصایره معناسنه در و بحر الغرایب ده یعنی دمرلو حربه در
اما مجمع الفرس ده جیم فارسی ایله مضبوطدر و ترکیده ناجق دیدکاری آلت
سلاح معناسنه در کلور و ناجق انک غلطیدر میرخسرو بیوبید بت
زبولاد چین ناجخ ده منی   بکردن برآر بهر کردن زنی   تمک فتح میم ایله
قصایره معناسنه در که صیدک ارد نه آتارلر عربیده بو که منظر دیرلر کنور
کذا فی بحر الغرایب و غیره و مکیدندن فعل امر دخی کلور ان شاء الله ذکر
اوله دخی ردیه شیوه اولنور زه کسر زاء ایله بو کلمه دخی ناظمک مرادی اولان
هفت معناسی وار در بری کر اشدر که یایه و غیر نسنه یه اولور عربیده

اسمی وتر در طار روم بویرر بت در هوای آنکه کوینده زهی
افکند در کردن جانت زهی   شاه الکنج زهی در و له ایضا   لیک عشق
عاشقان تن زه کند   عشق معشوقان خوش و فربه کند
یعنی کرشک لاغر ایدر   و له ایضا چون جوان بودی و بخت و رفت و زه
تو نیمه رفت سوی ضعف بر زه   یعنی کرشی متین و محکم ایدک زه کردن بت
کرش یایه کیجورمک در سعدی بویرر بت کمدار که زه کند کمانرا
دشمن که به تیر میتوان دوخت   زهکیر یا شیر معقده اولان معروف
یوزک در وصف ترکیبی دن منقولدر کرش طوتیجی دیمکدر هاتفی بویرر بت
پس از پهلوانی دهندت نکین   که زهکیر با لا بست زانکشترین
معناء ثانی کلمه تحسین در زهی دن مخففدر سلمان بویرر توریه طریقیله
بت چو از شست بکشاد حسرو کره   زهر کوشه بر خاست
آواز زه   شاپور دخی بویرر و لله دره بت ایمن بین که در ولایت او
کشته تیر و کمان رسن بکار   زه بجنبین اکر کسی کوید   آور
آب در دهان سوفار   زهار زه تحسینا بعد تحسین دیمکدر کمال اسمعیل
بویرر بت چو دست تو یازد بتیغ و قلم   زهار زه براید زبهرام
و تیر   معناء ثالث سنجفدر که قفتانه دکر سنایی بویرر بت
بر بره دلق سوزنیست مرا   بیش ازین نیست چیزی از دنیا
حالا فارسیده بو معنایه متعارف و زبان زد اولان عطف در
عربیده ماخوذدر ننه که عرفی بویرر بت نه اطلس فلک نشود عطف دامنش

برقد کبریای تو دوزند اگر ابتک مغناری زیج یاقه حاشیه‌سی وکنارینه دیر
زیق ایله تعریب اولنمشدر وزیق القمیص ما احاط بالعنق انوری بیت
ای خداوندی که هرگز خدمتت سر درکشید ازره جیبش فلک درگردنش افکند نخ
وله ایضا واعدای ترا زه گریبان طوقیست لسان مار ارقم
کمال اسمعیل دیمعیبا بیت برآهی که باشد بالای همت را ماه نو بس
بود زه مهرش قواره باشد وهر نسنه‌نک حاشیه‌سی نه وکنارینه دخی نور
وشریته دخی دیورلر اگا بگزر نه وارایسه اشکنجه دارقرین جغرد قلری
قایشه دخی دیورلر نته که فردوسی بیوریر بیت زپشت سپهبد زهی
برکشید چنان کاستخوان وی آمد پدید زهلخاد کسر لام ایله وخاء
معجمه ایله اول نسنه درکه قشماقجیلر واوقجیلر وسراجلر وترزیلر یوزینه وایکی
دکش ارانسه دکرلر آخرندن دالی حذف اولنوب زهلخا دخی دیورلر
زه بند زینت اسپ بر نوع قلاده در کذا فی مجمع الفرس وصف ترکیبی
منقولدر زیج معناسی اولور معرب در ایکی معناسی واردر بری مشهور
اولان علم زیج در قال الخوارزمی فی مفاتیح العلوم الزیج کتاب یحسب فیه
سیر الکواکب ویستخرج منه التقویم اعنی حساب الکواکب سنة سنة
وهو بالفارسیة زه ای الوتر ثم عرب فقیل زیج انتهی انوری بیت
بحکم دعوی زیج وگواهی تقویم شب چهارم ذی‌الحجه در سنه تاسع
ثانی بناء بری معناسنه درکه عربیه مطمر تعبیر اولنور اصمعی بو معناده عربی یا معرب
اولدیغنده متردددر قال الجوالیقی فی المعربات الزیج خیط البناء وهو

المطر فارسی

المطر فارسی وقال الاصمعی لست ادری اعربی هو ام معرب زیجک
بعد التعریب فارسیده ایکی معنایه استعمال اولنور بری راه بقدر
وبری جدول ولطیفه در کذا فی مجمع الفرس ثانی مثالی سوزنی بیوریر
بیت بی دو سه ثنای تو خواهم نظم کرد والکه فروزرم بره
زیج وسنجوده تیر اوق معناسی واردر بری اوقدر ویکی
ودمری اولمیانه دخی تیر دیورلر اوقلغ کبی که انکله یوفقه آجرلر وعجمیه
اول اوقه قدح دیورلر کسر قاف ایله نته که برشاعر دیمشدر بیت
ذو الفضل لا یسلم من قدح وان غدا اقوم من قدح
ودمرنی اولمیان اوقه تکمر دیورلر ضم تا وقرشت وسکون کاف
عربی وفتح میم وراء مهمله ایله بوکه تخمار دخی دیورلر خاء معجمه ایله کذا
فی مجمع الفرس تیر پرتاب اوزاغه آتیلن اوقدر که حافظ بیوریر بیت
ببال وپر مرو ازره که تیر پرتابی هوا گرفت زمانی ولی بخاک نشست
پرتاب پرتنسه دا اوزاغه امقدر نته که سعدی بیوریر بیت
نه کس چو سوفار داری بشست نه آنکه که پرتاب کردی زدست
تیر روی ترکش قوبوردن خارج اولان اوقدر که ابو سعید در
شابور بیوریر بیت سیف حق تیر روی ترکش شاه بجوشن
تیر احمد مختار تیر هوایی منزل وقیدر تیر خاکی نشان اوقیدر
نته که کمال خجندی بیوریر بیت تیر خاکی شود درسم که دور انداز
خاکیم من زخودم دوم سینه زجبین تیرک زدن برنسنه اوق

کبی فشقوب بو قوریه چقوق کرک صو اولسون کرکسه قان الغرض که چشم
بوبیدر بیت همه روی هوا را تیره خونین فرو کرد • زبس کز تیغ
شیر انداز غو خون تیرک از سر پایان معلوم اوله که تیر اندازان اصطلاحنجه
تیر اون ایکی نوعدر بری منزلی در که هوایه آتیلور ایلکی بوقدر
ثانی تیر آزمایشدر ایلکی واردر ثالث تیر کرداندر پیکان یرینه برکمک
اولور رابع تیر پیشرودر ایلکی غایت اوفقدر پیکان یرینه بقم ایله اکلی
ایلکی اولور و دیلی مخلفدر بری کزدر که پای جنگ ایچون اولور و بری
تیر صندوقدر ایلکی اولمز و بری سکزندر که تعلیم خانه اوقیدر و بری
تیر ضربدر ایلکی اولمز و پیکان یری مجوفدر عاریت پیکانی ایچون
مجوف اولور و بری تیر ترکشدر ایلکی واردر و بری تیر نشاندر
و بری تیر قباقدر نشان اوقندن قبادر معنای ثانی سماء ثانیه ده
اولان عطارددر بیلدیزیدر نته که انوری بویورر بیت ای زبر ادر پدر
افزون دو بار صد • وز تیر آسمان بسازی چهار کم • بنوشت
خورده و زاده بخلم سه و دو سیر • با چنبر مصحف و پنج بر دو هم
بادا شمار عمر تو چندان بکام تو • کاید برون ز صورت بی دو دو دنک
دم • مصراع اولده منادی عمردر و ثانیده مراد عطارددر زیرا
تیر آسمان عربیده اسمی عطارددر دورت ناقص اولیجق عطار قالور
و خورده و زاده بخلدن مقصود عسلدر زیرا بخلدن هم متولد اولور و هم
انک کواکبیدر و سیر دیار عجمده اوزاندر مقداری هر برده مختلفدر

بعضی یرده

بعضی یرده اون نوزشر درهمدر و چنبر مصحف خنبردر شرح فرمادر
آخرینه ملحق اولیجق خنبره اولور که قالونوزدر و صورت بی دو دو دنک
صوردر زیرا حرف نا که دورتوزدر ساقط اولیجق صور قالور یعنی
صورتدن دم حقیقتده بافرادر ثالث حصه و نصیب معناسنه در نته که
سوزنی بویورر بیت ز شست زلف کمان ابروان تیرقدان
نماند بهره و حظ و نصیب و تیر مرا • شست بوده حم معناسنه در
بواوج معنی تحفهٔ احسامه مذکوردر رابع قولاوز و دلیل معناسنه در
نته که شاهی بویورر بیت عالم بیدل شدند از تیر قدکانت جهانی
در همه شهر این زمان بیدل نمی باید به تیر کشتور العمل صاحبی به تیر
نمی باید چراغ اره بولنمز دیجک یرده ضرب ایدرلر دیدوکلری بقدر
خامس تیره معناسنه در که بولانقدر مظلم معناسنه اولیجق مجازدر
سادس تمر درکی معناسنه در سابع فرس قدیمده اولا ایکی آینک
بر نینک اسمیدر و تاریخ جلالیده اول شهر صیفدر که تاریخ رومیده
حزیران درانکه فرس قدیم تاریخی ایله تاریخ جلالی ماهلری حسب
مفصل ذکر اولنور ثامن خزان و خریف فصلیدر ناظم بو معنایی
قطعهٔ اخیره ده ذکر ایتمشدر بو معانی اربعه مثالی شمس فخری بویورر
بیت دران زمان که عنان غضب بجنبانی شود ز هیبت
روز عدوت چون شب تیر ز موج معرکه کشت عمر آن بجهد
که باشد ش ز عاو ثبات لنگر و تیر اگر ز معدلت در تموز

یاد کنند ز اعتدال چو ادر دی بهشت کردد تیر   خزان موافق رای ترا بود چو بهار
بهار دشمن جاه ترا بود چون تیر   تاسع فرس قدیمه هر ایکی اون دنجی کونینه تیر
ماهده واقع اولدقده مجوس بیننده بیرام در بو بیرامه تیرکان دینور منوچهر ایله
افراسیاب شهر آملدن ماوراء النهر سمتنه بر اوق آتمنه دک سرحد دستور اتمکه
صلح ایتدکلری یومه منسوبدر کذا فی کتاب التفهیم فی صناعة التنجیم لابی الریحان البیرونی
ان شا اون ایکنجی قطعه‌نک دوردنجی بیتنه ایرشر حنفه ذکر الحذر عاشر
اوزون دیوغون درک معناسنه در کرکسه سقفه اولسون کرک معصره‌ده
اولسون نته که شهاب الدین درکاهی بویورر بیت همیشه تاکه افاضل دهند کاه
سخن بتنک تیر تفکر دماغ را تقصیر   خصوص ایله معصره اوقیه که براوجنه
آغز طاش اصوب یاغ چقرلر غنک دینور فتح غین معجمه و سکون نون و کاف
فارسی ایله نته که منجیک کمیش بیت چند شوی چند ندیم ندم   کوش و ربدن
اردل از غنک غم   اوزرینده اولوب عنزدی دینور نته که رودکی بویورر بیت
هر کلی پژمرده مسکر دو زد دهر   مرک ثعبان بار دهد در زیر غن
شمس فخری ده بویورر بیت مخالف تو ز امساک و بخل نم ندهد   بقهر
تا ننهند ش چو کنجد اندر عن   فی قتوم ده تیرک بش معناسی دخی مذکور در
بری صاعقه و بری باکان و بری دامن پیرهن ونیم آنه بوی فقط امتکینکی
طوی یا بانی ایله تعبیر ایتمشلر و بری آتش کوزی و بری پیکان تیردر و نعمه آیه
ایکی معنی فرزند و باهی بنبه کن و سر قوم معناسنه دخی کلور دیمشلر اما قوم
نه معنایه اولدوغی معلوم اولمدی و سایر کتب لغاتده تیرك معناسنه دخی مسطوردر که

اون بردر

اوندر تیردر هر برینک جیننه نصیب معین واردر اوجیکه نصیبی یوقدر حقی
اولمیه که بوقمار عربده مخصوصدر بوتیرلره اقداح و ازلام دینور فارسیده
مستعمل دکلدر معناسی اوقلکدر قاج اسمی دخی واردر بری بیت در
فتح با و احرف حاء و اخری با عربی ایله بودخی اوق معناسنه در کذا فی مجمع الفرس
ثانی باسیج در با عجمی و فتح سین مهمله و آخری جیم عربی ایله بو دخی اوق
معناسنه در نته که خاقانی بویورر بیت ز مرغ نامه آور مست نوز بید الهی
باسیج ترکان غمزه اش کز کمان افکنده اند   مجیر بیلقانی ده بویورر بیت
بدست بند کانت درکه انداز سبانی که از وی باسیج و تغلیق آهن بار چون باران
کذا فی مجمع الفرس ثالث تغلیق در فتح تا عجمی و سکون غین معجمه و فتح
لام و آخر قاف ایله عقاب بلکیندن اولان اوقدر کذا فی تحفة التحفه خاقانی
بویورر بیت بر کرکس چون بر نکه خر کمش   تغلیق را کر کمان خواهد
کشد   وله ایضا   در زهره روس رانده زهر آب   کانداخته
تغلیق پرانرا   نظامی ده بویورر بیت در نظر گاه راست اندازی
تغلقش رامبوی شد بازی   بو ایکی لغت فارسی اصیل دکلدر   رابع سکزن
جعفر و زنی اوزره بر نوع کوچك اوقدر عربیه اسمی کتابدر کذا فی مجمع الفرس
خاقانی بویورر بیت پسر دوخته سکزنت چو سوزن   در زهر
جگر متبر آزا   خامس کیبر در فتح کاف عربی و سکون یاء حطی و ضم باء
عربی ایله بقی دمزلو اوق معناسنه در وقتا مستعملدر عربیه اسمی الجیف
فتح لام و کسر جیم ایله شاعر بویورر بیت ز آمد شد کیبر کینه کوش

که سقف آمد هو چوب پوشش سادس تتارجه مخصوص دمرنه دار براد قدر
کذا في مجمع الفرس سابع یک انداز در برای تماغلت نه واران و قد کمال
اسمعیل بویورر بیت بایک اندازی کلکت تیر چرخ ارده زند همچو
سوفارش زبان بر دهنه کنند کردون زکام کذا في دستور العمل ثامن زج
ضم زا و جیم عربی ایله بر نوع قصا تعلیم اوقیده نته که میرخسرو بویورر بیت
هیبت زج باری بگو بازیچهٔ اوباش شهر برلم و کوتاهم و زن و در نشست رود بار
کش دیدکلری قراقوت معناسنه ده کلور نته که پیروز مشرقی بویوردی بیت
مصفا باش و شیرین چون خوش شیر نه چون زج ترش چون و تیره رو باک
کذا في مجمع الفرس تاسع خدنک در بودخی اوق معناسنه در نته که ظهیر
فاریابی بویورر بیت رود در نشست توزد عدو خدنک جهان زجان
خسته دلان ناله سحرگاهی اصلده قاین اغاجی معناسنه در نته که اسدی
بویورر بیت همه سینه کوه بید و خدنک همه بیشه کردش زریر و
زرنک وله ایضا درختش ز طرحون و بیشه خدنک گیا سنبل و شیب
سنباده سنک اندن دوزیلن اوقه تیر خدنک دیور نته که فردوسی بویورر
بیت برآورده ان تیرهای خدنک گرفته کمان نبردی بچنک
کثرت استعمال ایله تجوز ایدوب هر اوقه خدنک اطلاق اولنور و اندن
دوزیلن ایره زین خدنک دیور نته که فردوسی بویورر بیت
ز اسبان تازی بزرین خدنک ز برگستوان های و خفتان جنک
یالکز خدنک دخی دیور نته که میرخسرو بویورر بیت خدنی شدی باد صبح نافه

لر

کشای بر نشتر چشم آهو پای بر کل چو نقاب بر بستی
سایه بر آفتاب بر بستی لاله را در قبا کشیدی تنگ سرو را
خانه ساختی ز خدنک کلک و ناوک دخی اوق معناسنه در انلر
هر بری ذکر اولندقده شرح اولنور کمان فتح کاف عربی ایله یای که
عربیده قوس دیور و سماده اولان بروج اثنی عشردن بر برجدر
نته که فردوسی بویورر بیت چو خورشید از ان پوشش آگاه شد
ز برج کمان بر سر گاه شد و مشترینک مخصوص برجی اسمیدر نته که
انوری بویورر بیت نه بغر تو در کمان برجیس نه بطبع تو در
دو پیکر تیر کمانگر یای ایشلیجی در کمانکش وصف ترکیبی در یای
چکیجی معناسنه در که حکمه ده استاد اوله کماندار بودخی وصف ترکیبی در
مطلقا یای طوتیجی دیمکدر کرکسه حکمه ده استاد اولسون کرکسه اولمسون
سعدی بویورر بیت کرچه تیر از کمان همی کذرد از کماندار بیند اهل
خرد کمان حلقه قولنمش اولان حلقه یایدر شاپور بویورر بیت
نعل او چون کمان حلقه ولی گاه جستن بعرصه پیکار در دل و دیده
عدو کردش کرده چون تیرهای خاک کار کمانچه مصغر در یایجکز
دیمکدر حافظ بویورر بیت ز چنگ زلف کمند کسی نیافت نجات
نه از کمانچه ابرو و تیر چشم نجاح دخی قلق و ربابه اطلاق اولنور اوغ ادفی
ملابست ایله در کمانه بودخی رباب معناسنه در انکه معنای دخی وار در
بر مثقب معناسنه در ورنی بر قازیجی یعنی معدنلر و قویولر و کاریزلر

قاریجی معناسنه در که عبیده معزی دیوز نته که دقیق بویورر بیت
چنانکه چشم بدید آورد کمانهٔ تنگ — دل تو از کف تو کان زر بدید آرد
شمس فخری دخی بویورر بیت — برون آرد هزاران بحر کلکش — بران صورت
که منبع را کمانه — و مجمع الفرس صاحبی میرزا ابراهیمدن نقل ایدوب دیمشیدر
کمانه اول قویه دیرلر که مقنیلر صنعتلرنده غایت مهارتلرین گوسترمک
ایچون صوینی نابدید ایلیه لر — و ابن یمین بو بیتی ایراد ایلدی بیت
ای بس که دلم در طلب چشمهٔ نوشت — در بادیهٔ فکر فرو برد کمانه
کمان دستکش ملایم اولان یایدر نته که سلمان بویورر بیت
طفل بخت تست پر تا باکه چرخ گوژپشت — چون کمان دستکش در قبضهٔ
فرمان اوست — یالکز دستکش ده دیوز نته که دست شرحنده ذکر اولنی
بونک اسم بسیطی کباده در ترکیده دخی مستعملدر نته که اوحدی بیت
چاک چاک کبادهٔ مردان — زور بنک و مچه گردان — چرخ قوزایدر
قورلمدن حلقه گبی اولدوغیچون فلکه تشبیها چرخ دنلمشدر فردوسی بویورر بیت
ستون کرد چپ و خم آورد راست — فغان از دل چرخ چاچی بخاست
چاچ ترکستانده بر شهر در ایو یایلر اکه منسوبدر جیم ثانی ع سیدیر نته که فردوسی
بیت — جهانم هم شهرها تا بچاچ — تو گفتی ع و بیست بالوق
و تاج — چرخک برج معناسیه دخی واردر اشتلی اسماسی شرحنده ذکر اولنور
کمانداران صداوقدر که یای قویاجق ظرفدر بو ظرفک ایکی اسم بسیطی واردر
بری قربان در نته که هاتفی دیمش بیت کمان کیانی ز قربان کشید

غ بود داده

غ بود داده بجوان رسید — و بری تنگ لنگ در فتح لام ایله نته که فخری بویورر
بیت بو وقت کارزار خصم و روز نام و ننگ تو — فلک در گردن
اویزد شغا و نیملنک تو — شغا ترکش معناسنه در کذا فی وسیلة الطلاب
و بحر الغرایب لغات شهنامه صاحبی دخی کمانداران معناسنه در چوب
شهنامه دن بو ایکی بیتی ایراد ایلدی بیت کمان زا بزه کرد و آمد بجنگ
بیفکند از خویشتن نیملنک — وله ایضا — سراپرده و خیمه و ساز
جنگ — همان جوشن و ترکش و نیملنگ — شمس فخری بو کلمه ده
اصابت ایتمیوب یای معناسنه در دیو گمان ایدوب بو بیتی انشا ایلدی بیت
بکینه تیرهای فلک شل کند — اگر بر گشاید نکین نیملنک — کمان گروهه
اول یایدر که انکله فندق گبی یووالق آتیلور اصلی اضافت ایله کسر نون ایله در
و گروهه ضم کاف فارسی و را مهمله ایله یووالق معناسنه در معربی
جلاهق در ضم جیم ایله و اول یایه قوس جلاهق دیوز غالوک
و مهره دخی یووالق معناسنه در نته که نظامی بویورمش بیت خواست
اول کمان گروهه چو باد — مهره در کمان گروهه نهاد — صید را
مهره در فکند بجوش — آمد از تاب مهره مغز بجوش — کمان مهره
بو دخی بو معنایه در ضم کاف فارسی ایله نته که شمس فخری بویورر بیت
در کمان مهرهٔ غلامانش — پیکر اختران بود غالوک
کمان مهره بو دخی بو معنایه در — و حلاج یاینک ایکی اسمی واردر بری
درونه در فتح دال ایله نته که فردوسی بویوریر بیت

کمان تو در دوره به دست   زهی منزل خیم جادو پرست شمس فخری ده
بویورر بیت   باز در بازوی تو وقت کشاد شست   قوس
فلک لعبت باشد زه در وی   و برن لورک در ضم لام و فتح راء مهمله
و احرن کاف عربی ایله کذا فی مجمع الفرس   زنگین کمان قوس قزحدر که
ترکیده الکم صاغل دیوز نته که خاقانی بویورر بیت   جیل سحاب
از هر طرف زنگین کمان کرده بجف   باران چو تیر بر هدف دست
توانا ریخته   کمان سام لودخی قوس قزحدر نته که شمس فخری بویورر بیت
کمترین طاق حشمت خسرو   در علو چون کمان سام بود
کمان رستم لودخی قوس قزحدر نته که انوری بویورر بیت
آنجا که در زه آرد دست کمانکش   ابر از حسد بتر در زه بر کمان رستم
میغ کمانکور لودخی اودمغانیه در اشکال ابر شرحنده ذکر اولنور
فارسیده قوس قزحک اون اوچ اسمی وار در بری انطلیسون در
فتح همزه و سکون نون و کسر لام و سین مهمله ایله کذا فی مجمع الفرس
ثانی طوق بهار ثالث آزفنداک در مد همزه و سکون زاء عربی
و فتح فا و سکون نون و احرن کاف عربی ایله نته که لطیف بویورر بیت
میغ چون پنبه باد چون ندا   آزفنداک چون درونه او رابع
توبه در ضم تاء قرشت و باء عربی ایله و بعضیلر باء موحده یاء حطی
ایله روایت ایتمشدر کذا فی مجمع الفرس خامس تیرازه در کسر تاء
قرشت و احرن زاء فارسیه ایله سادس رخش در انشاالله

قطعه جزء ده

قطعه اجزه ده ذکر اولندوغی یرده شرح اولنور سابع سدکیس در
ایکی سین مهمله ایله قندیل وزنی اوزره و اوّلی شین معجمه ایله ده مرویدر و دال
یرینه راء مهمله دخی لغتدر کذا فی مجمع الفرس نته که ابو المؤید بویورر بیت
میغ مانند پنبه است و را باد ندا فی   هست سدکیس درونه که بدایجه پنبه زنند
همش فخری ده بویورر بیت   بهر سالی مثال در کهش را   فلک بنماید
از سدکیس   و نعمة الله ده فتح سین اول ایله مذکوردر ثامن سروسه
ایکی سین مهمله ایله لکن اوّلی مفتوحدر و سکون راء مهمله و کسر واو ایله کذا
فی مجمع الفرس تاسع سرریدر کسر سین و ایکی راء مهملات ایله کذا فی بحر الغرائب
و مجمع الفرس عاشر کم ذودندر فتح کاف و میم و سکون راء مهمله و ضم دال
ایله کذا فی مجمع الفرس حادی عشر کمر رستم در کذا فیه ایضا ثانی عشر کرکم در
لکن کاف مفتوح و سکون راء مهمله ایله نته که بهرامی بویورر بیت   فلک مرحابه با
ماند ازرق   مرا ورا چو طراز خوب کرکم   ثالث عشر لونسه در ضم
نون و سین مهمله ایله و نون یرینه قاف ایله قوسه و سین مهمله یرینه شین
معجمه ایله لونشه ده مرویدر کذا فی مجمع الفرس فردوسی بویورر بیت
ز باران و از برف و از لونسه شاه   یکی چرخه زد در میان دو راه
حسن داغی ده بویورر بیت   از باد گشت بین چون آب موج موج
و ز لونسه ابر بین چو چرخ رنگ رنگ   خور کونش دیو زمین ژاله چه
کوک آسمان   یغموره باران دکل ابر بولت ماه آی
خور   داور سمی ایله ایکی قسمدر جامد و مشتق قسم ثانی خوزدندن فعل امردر

ان شاء الله محلنده شرح اولنور خور طعام و یمك معناسنه ده كلور نته كه اسدی
بیورر مس چه نازی بدنیا و خرّمپور چه خواهد تنت بدخور کرم و مور
و فرقتنامه ده قصر خورنق معناسنه و مجمع الفرسده مزه و طعم معناسنه
مذكوردر قسم اول اكا معناسی واردر بری كونش معناسنه در نته كه كمال
غیاث بیورر مس معشوق منم كه رشك مه و غیرت خورست جانش
فدا كنم كه بدین پایه در خورست ثانی هر ایكی اون برجك كونی اسمیدر انشاء الله
ماه شرحنده ذكر اولنور اقسنوم ده لایق و شریك معناسنه ده كلور مذكوردر
حق اولمیه كه لایق معناسنه مستعمل اولان خور لفظیدر یالكز خور مستعمل دكلدر
نته كه مصراع ثانیده در و نعمة الله ده مشرق معناسنه ده مسطوردر كونشك
برنجی اسمی دخی واردر بری شید در كسیرشی ایله علمای روم بیورمشلر
درست دنیا كه محجوبست شید ناظر حق بود درونبودش امید
شمس فخری بیورر مس جمال دین و دین شاه شیخ ابو اسحق تو بری كه
از دل تو نور بر دو پیكر شید و آداة الفضلا روشن نیر معناسنه مذكوردر
شیده هاء رسمی ایله اكا معناسی واردر بری آت اوصافندندر انشاء الله
اسب شرحنده ذكر اولنور ثانی برنجك سنه نك اسمیدر جمله حزنده افراسیاب
اوغلیدر حافظ بیورر مس كجا ز پیران لشكر گشت كجا شیده ترك
خنجر گشت و ترجلیمك اسمیدر كه بهرام گوره ایدوكی یدی عمارت مقابله
آملی شهرنده جایزه الدی نظامی بیورر مس تا شود شاد شیده از بهرام
شهر آمل بشیده داد تمام شیده نك معناسی حسن و جمال ایله کونشه

مشابه

مشابه اولان نسنه در خور ایله شید مجموع مركب اولوب یینه كونش معناسنه
مستعمل در نته كه علمای روم بیورر مس قرب بر انواع باشد ای پدر
میزند خورشید بر كهسار زر لیك قربی هست بار شید را
كه از آن آكه نباشد بید را عرفی دخی بیورر مس یكدرم وار
نیاید ز زر خالص برون گر ضمیرش ز زر خورشید در آرد بعمل
یعنی اگر ممدوحك ضمیری زر خورشیدی علمه كتوروب غل و غشدن قال
و مصفی ایدیه بر درهم مقداری خورشیدی زر خالص حاصل اولمز ممدوحك
ضمیری غل و غشدن پاك و كونشدن زیاده تابناك اولدوغنه كنایه در
فارسیده اسمین مترادفین تركیب ایدوب یینه مفرد معناسنه ایتمك
نظایری واردر بزرگوارك نته كه ذكر اولندی و زهر ادكر كه دول
و دوش معناسنه در و یالكز زه و یالكز زاد اول معنایه در انشاء الله
ذكر اولنه جغی یرده شرحی اولنور و زال زرك كه رستم والدیدر
یالكز هم زال دینور و یالكز هم زر دینور انشاء الله زر كلمه سی ذكر اولندوغی
یرده شرحی اولنور و اونز خرشید دخی رسم اولنور یاء الفه تبدیل
ایدوب خرشاد دخی دینور كذا فی مجمع الفرس بعضیلر دیمشدر كه
خر اصلی حره در مركب اولینجق هاء رسمی ساقط اولدی حره لغت پهلویه
نور معناسنه در ثانی هور در واو ملفوظه ایله نته كه فردوسی بیورر مس
خداوند ماه و خداوند هور خداوند پیل و خداوند مور ها
سعدیه بیورر مس نوركی ز فروغ چشمه هور زشت باشد

بچشم موشك كور اداة الفضلاده مسطوردركه هور بربلدزدركه بيك يلده
بركره طلوع ايدر ولغة الله بونده غرايب ايلدي دميشدركه هور قوي بوغندن
طوغمق وطومان وسرخ وآبي وكونش معناسنه در ثالث مهردرخشان
ذكر اولندوغي يرده شرح اولنور رابع افتاب در سعدي بويرر بيت
عمر برفست وآفتاب تموز اندكي ماند خواجه غره هنوز
اصلا اب تاب دربعض صور ذكر ايدلديكي اب ايله تاب دن مركب وصف
تركيبي در فاء بادن منقلبدر آب بالطبع بارد حرارتي عارضي وهو بالعكس
اولمغله ابك قرمسي كونشه نسبتا وكوب هوايه نسبت اولمدي
كذا في الدقايق واصل افتاب عربي وفارسيدن مركب اولوب
آبا تحليل واقتا ايتمك ايله تسميه اولنمه سي بعيد در آفتابگاه كونشلو
اولان يردركه قبله اولنور ورلر تركيده جوغاج ديو افتاب
كردك تركيده عجب كلر ديدكلري حايور دركه عربيده اسمي حرباء دونه سي
ام حبين در افتاب گرد مصغر در كذا في مجمع الفرس افتاب پرست
بودخي حرباء معناسنه در ومشهور اولان كفار خاكي ردر كه كونشه طپر
نته كه عرفي بويرر بيت ازان زمانكه فتادش نظر بشمسه او
شد افتاب پرست آفتاب حرباوار وبركل معناسنه دركه كلوركه كونش
نه سمته مايل اولور مه مايل اولور بونك اسمي لسبطي ورتاج درفتح
واو وسكون راء مهمله وتاء قرشت واخري جيم عربي ايله وفي مجمع الفرس
واو يريه دال دخي مذكور در فردوسي بويرر بيت چو ورتاج

كردش

كردش درآيد زود هر سو برآيد از كاه دود سمش مخفيه
بيورر بيت جم قدر جلال الحق والدين كه سعادت ازمهر بود
با او هم پيچو خورو ورتاج وفي مجمع الفرس نده شرفنامه دن منقولدركه
ورتاج بر كلدركه صوده بتر ويپراقلري دايما كونشه ميل ايدر بوكا
نيلوفر دخي ديرلر ديو بيت منصور شيرازينك بو بيتني ايراد ايلدي
بيت كشاده ديده بهار ستاره چون نرگس در آب رفته
كل افتاب چو ورتاج وتفصيلي ديديكه ورتاج ابي كوجيدركه
عربيده حبارى وفارسيده بيرك ديرلر حليم الحق بومعنايي ذكر ايتمشدر
وجامع ده ولغة الله ده كونيك جمجي واولو وبزرك معناسنه در مذكوردر
افتابه باقرا بريق ومطهره معناسنه در تركيده متاره ديدكلري
مطهره لفظندن محرفدر عجمده ابريق لوله سي اوزون باتق بردخي كره در
نته كه برشاعر برينك هجونده دميشدر بيت چالي كه طبل بر دوله
يك خركله هيئتي تو صد خركله بيني وشكم فراخ وكردن كوتاه
كيدي بكر افتابه مزبله خامس قباس در ضم قاف وباء عربي
وسين مهمله ايله كذا في مجمع الفرس نقلا عن اداة الفضلا سادس
لاب در لكن لغت روم در اصطرلاب ميزان شمس معناسنه
بر آلت در الف حذف اولنوب صطرلاب دخي ديرلر وتفصيلي
ديديكه لاب علم شخص ولوقوله ذاهب اولنلر دخي تعيين
اختلاف ايتمشلردر نته كه مير خسرو سكندرنامه ده بو اختلافي نقل

ایتمشدر بیت چو هر کس مثالی ز مهر ماب ساخت • ارسطوی دانا
صطرلاب ساخت • بیونانی اصطرلاب زو بود • که در سکه عدل
سازاو بود • دگر معنیش یاد بری ز لاب • بود هم بگفتار ردم
افتاب • چو این نام مهتاشد به پیوند راست • بترکیب موزون
صطرلاب خاست • پس انکو مراد صطرلاب جست • ترازوی
خورشید یابد درست • دگر کاردانان درین داوری • دو گونه
نمودند نام آوری • یکی گفت لابست نام حکیم • که او ساخت این
پیکر مستقیم • اگرچه براسکندر انداختند • ولی پیش از اسکندرش
ساختند • دگر گفت لابی کش این نور بود • ارسطوی فرزانه را
پور بود • دگر گفت دیدم بتاریخ نام • که بد پور ادریس را لا بنام
صلاب دخی صطرلابه لغتدر نته که اسدی بو بیتده بیت بگفت این وصلاب
بر داشته   بر دیده باز دیده بگماشته   کذا فی مجمع الفرس سابع کلیچه در
ضم کاف ایله نته که نظامی بو بیتده بیت شبانگه بنانخیه نارد بیاد
کلیچه بکردون دهد بامداد   اصلده کلیچه بر نوع یاغلی اتمکدر نته که نظامی
بو بیتده بیت نه ان طفلم که از شیرین زبانی   بحلوای کلیچم داستانی
استعاره طریقیله کونشه اطلاق اولنمشدر ثامن زاهد کوه رکنه
فی مجمع الفرس ظاهرا کنایه طریقیله در خاقانی بو بیتده بیت
ساقی از تیغال خم میر انداخون   طشت زرین زاسمان بیرون فتاد
زاهد کوه استین بر فشاند   ز کلید حمستان بیرون فتاد

تاسع قطره

تاسع قطره دزد در کذا فی مجمع الفرس ایضا بو دخی کنایه طریقیله در قطره
بوینده عبید بر لطمه مغاسنه عاشر کعبه جهانگرد در کذا فیه ایضا حادی عشر
مرغدر نظامی بو بیتده بیت تو دهی صبح را ستاره فروزی   روز را
مرغ و مرغ را روزی   کذا فی لغات میرزا ابراهیم زمین آسمانک
مقابلی اولان یردر زم ایله یا و نوندن مرکبدر زم فتح زا ایله برودت
و صوغقلق معناسنه در و یا خفیفه حرف نسبتدر اگرچه عربیده دخی
یاء نسبت الحاق ایدرلر اما مشدده در ولغتنا تاکید نسبت ایچون الحاق
و حذفی سماعه موقوفدر ارضک طبیعتی بارد اولدیغندن اوقوری نسبت
ایدوب زمین دینلمشدر زمی بو لفظ دخی مسموعدر نته که میرخسرو
بو بیتده بیت زایوان تا بایوان کادمی رفت   همه بر آسمان شد بر
زمی رفت   کذا فی الدقایق زم بو معنایه وارد اولدیغنه ترجمه
مطلع اولنمدم ایو استنباط در نته که قاموسده زمستانه اولان لغتنده
دخی بو معنایه دراندیشه ذکر اولنان وجه بر به تسعیه الهند آرنک
اوصاف مختلفه سی اولوب انواعی بونده ذکر ایتمک مناسب کورلمدی
ترس ضم تا و قرشت و سکون را ایله اول قاتی یردر که کلنک و قازمه
الکا تاثیر ایتمیه کذا فی الاقنوم و لغت آنه و مجمع الفرس نظامی بو بیتده
بر و سینه اش همچو پولاد ورس   حدیث تو منزل آن خود مپرس
ترین فتح تا و قرشت و سکون را مهمله و ضم با عربی ایله بو دخی قاتی
یر معناسنه در کذا فی مجمع الفرس دک فتح دال و کاف عربی ایله

بو دخی قاتی بر معناسنه در انوری بو بیتده بیت گر بیرون افتد ا
گر دست سلطان وجست شاه والا بر نهد چون حق نکو گر دست دگر
کذا فی مجمع الفرس ایضا رادد رای مهمله و ایکی دال ایله اول اوتلو یردر که مهر
اولوب ایش و بوقش اوله نته که فردوسی بو بیتده بیت فسیله رادد
همی بد اشتی شب و روز در دشت بگذاشتی کذا فی مجمع الفرس ایضا
دغ فتح دال مهمله و غین معجمه ایله اول یردر که افسنه اوت بتمامش اوله
تشبیها کل باشه قل اولمامش دغ سر دیرلر کذا فی مجمع الفرس ایضا
زرانغنک فتح زای عربی و رای مهمله و فتح غین معجمه و سکون نون و آخرنده
کاف فارسی ایله توملو یردر کذا فی رسالة الطبری و بحر الغرایب للجامع
و مجمع الفرس اما لغات شهنامه ده و قستومده و نعمة الله ده زمین سخت
و درشت معناسنه مسطوردر عسجدی بو بیتده بیت زمین زرانغنک و
راه درازش همه سنگلاخ و همه شوره بکسر تخفیفا کاف عربی ایله
زراغن دخی دیرلر نته که فردوسی بو بیتده بیت زمین زراغن چو سختی سپنگ
نه آرام شیر و نه جای پلنگ گرد فتح کاف عربی و ایکی رای مهمله ایله پشته
پشته اولان یردر و طاغ اتکی و دره معناسنه در عنصری بو بیتده بیت
در شام گرد لشکرش از بنگر هم چنین علم تو بهر دشت و گردری
ابو الفرح رونی دخی بو بیتده بیت ز اضطراب و نهیب دمی نیاساید
نهیب یافته در کوه و گرد روش مجمع الفرس ده کود در کاف دن صکره
واو ایله ده مرویدر گوبر فتح کاف عربی ایله شوره زمین یعنی چوراق یردر

نته که

نته که اسدی بو بیتده بیت بیابانی از دور زمان دیو سیر همه خاره و
خاک و شخ و گوبر گند روش سند روس وزننده اوزره اولی کاف
عربیدر و آخری شین معجمه در طاشلو و پشته پشته اولان یردر فردوسی
بو بیتده بیت براهی که بد گند روش دراز بشد با سپه در نشیب و
فراز گوره فتح کاف عربی ایله سیل قازدوغی یردر شمس فخری بو بیتده بیت
باد باقی همیشه تا باشد کوه و دریا و گرد در و گوره ژاله زای
فارسی ایله دورت معناسی واردر بری قطره و ژاله در که گوکدن
یغن جه و شبنم اولسون نته که حافظ بو بیتده بیت باد بهار می وزد از گلستان
شاه و ز ژاله باده در قدح لاله میرود ایکنجی گوز یاشی اولسون
نته که سلمان بو بیتده بیت سهی سرو از دو نرگس ژاله انگیخت گلاب
چند بر برگ سمن ریخت ثانی قراغو معناسنه در که عربیده جلید دیرلر
فردوسی بو بیتده بیت همه شارستان ژاله و ناله گشت بجای اندرون
آب چون ژاله گشت ظهیر فاریابی دخی بو بیتده بیت جواهری که بمدح
تو نظم میکردم سحاب بر دل من سرد کرد چون ژاله لشک
دخی فتح لام و سکون شین معجمه و آخرنده کاف عربی ایله قراغو و جلید معناسنه در
کذا فی مجمع الفرس ثالث طولو معناسنه در که گوکدن یغر رابع اول
طولو معناسنه در که آوو قوزوب انکله صوده یوزرلر ناظم بو معنالری
یکرمنجی قطعه ده ذکر ایتمشدر شمس فخری بو ایکی معنایی ذکر ایدوب نظم
ایتمشدر بیت ابر اگر فیض دست او یابد در هوا چون گهر

شود ژاله   تا غلامان او شناد کنند   بکز آسمان شود ژاله معنای
اولک ایکن اسم دخی وارد در بری افشنک جعفر وزنی اوزنده فا و شین
معجمه واخرن کاف عربی ایله کذا فی مجمع الفرس وبری بشنک در فتح با
عربی وسکون شین معجمه وکاف فارسی ایله نته که خسروانی بویورر بیت
از نسیم ریاض دولت تو   بر رخ گل در ثمین شد بشنک
وضم با ایله اولورسه قورجق صاچ معناسنه در کذا فی بحر الغرایب
ومجمع الفرس ایضا آسمان ایکی معناسی وارد در بری آیا ننک کرمی
یدنجی کوینده در انلش بو مصراعنده صکه کلور وبری کوک معناسنه در که
عربیه فلک وسما دیرلر حافظ بویورر بیت   آسمان بار امانت
نتوانست کشید   قرعه کار بنام من دیوانه زدند   اصل آس اله
ماندن مرکبدر آس دکرمن معناسنه در انلش قطعه ثانیه ده کچدی
الکلور و مان مانستن دن ماخوذ در مانند معناسنه مانستن
بکزمک معناسنه در معنای ترکیبی دکرمنه مشابه اولمقدن آسمان
دنلمدی نته که سمایه چرخ دنلمشدر چرخ اصلده چقریق درکه جولهه و
غیرلری استعمال ایدر تشبیها فلکه اطلاق اولنمشدر کردون دخی
بو ایله در اصلده فلکی وعربه معناسنه در نته که سعدی بویورر بیت
درختی که اکنون کرفتست پای   به نیروی شخصی برآید زجای
وکرهمچنان روزکاری هلی   بکردونش از بیخ برنگسلی
تشبیها فلکه دخی اطلاق اولنمشدر نته که ملای روم بویورر بیت

ما ترا وجمله اشکاران ترا   پای بر کردون هفتم نه برا
انوری دخی بویورر بیت   موکب کرفراو فردوس دیگر شد زمین
موکب گرگر داو کردون دیگر شد ابر   اسمانک اسم بسیطی سپهر در نته که
شاعر تمیمش بیت   کفته حصار تو او را سپهر   کای فلک نو
بکهن دار مهر   اسمان طقوز در نته که تفصیلی ماه ده کلور ظهیر فاریابی
بیورر بیت   رای تو بر محیط فلک خیمه زد چنانک   کوبی که آفتاب
دوبا آسمان ده است   کر زمان دخی اسمانه ماه عرش معناسنه در
انلش محلنده شرح اولنور آسمانه طاقمه ایج یورنی درکه عربیده
سقف وعرش وسما دیرلر انوری بویوردی بیت   از اسمانه ایوانی
کسری آمد زملک   ترا رفیعتر است آستانه درکاه   ولغیره
تا به آسمان توان دیدن   آسمان بین واسمانه مبین   اسمانه
ولنسبت لازمیه دلالت ایدنمه اکتفضیه دن مرکبدر نسبتدن
مراد مشابهتدر سقفک دورت اسم بسیطی وار در بری وریج در
فتح واو وسکون را مهمله وکسر سین مهمله واخرن جیم عربی ایله شمس فخری
بویورر بیت   ببین که قبه تعظیم او کجا باشد   که هست کیوان
صدپایه زیرش از وریج   ثانی اشکوبدر هدهمزه وسکون شین
معجمه وضم کاف عربی ایله ازرقی بویورر بیت   باد از دو وزیده
ذبهنای اشکوب   ابرا ذرو کذشته زبالای قیروان   تخفیفا آخرندن
حذف اید وب اشکو دخی دیرلر نته که خواجو بویورر بیت

این چار طاق ششدر است اسکوب چرخ   یکتا بجانه از حرم کبریای اوست

قصر همزه ایله ده لغتدر نته که اذری بیورر بیت ای قبه بیت الحرمت
عالم ششدر   وی سده خاک درت ایوان نه اشکو   کذا فی مجمع الفرس
حلیمی اسکوبی اوک یا درکک اوزرنده یاپلمش کوشک و چارطاق
معناسنه در دیوب بو بیتی ایراد ایلدی بیت تو بر که از غرف
اسکوب طارم چرخ   نزول یافت بایوان جد تو تنزیل   خز اولیه که
مجمع الفرس دیدوکی مناسبدر ثالث شقفت در کسر شین معجمه
وفتح ایله ده مر ومیر و فتح تا ر قرشتا ولی و سکون فا ایله در اسمانه معناسنده در
کذا فی مجمع الفرس رابع کرک در کافین عربی و را مهمله ایله مع فتحتین
لغت بخاراده سقف خانه در کذا فیه ایضا   اسمان وره فتح واو و راد
مهمله ایله کهکشان اعنی حاجیلر یولی معناسنه در کذا فیه ایضا باران
بو کلمه دخی ناظمک مزیداتندندر یغمور معناسنه در سعدی نظم بیت
اگر باران بکوهستان نبارد   بسالی دجله گردد خشک رودی
باریدندن ماخوذ اسم جنس در جمیع آسمانلرها یغنه شامل در بارانی یغمور ده
ماشی ده اولان کلاهدر انوری نظم بیورر بیت تا چه ابریست کانشان که
چو باران بارد   آسمان بر سر خورشید کشد بارانی   ها تقدمه بیورر بیت
کشید ندازان تیرباران بسر   کلاه های بارانی از خود زره ابر
بولوت معناسنه در که عربیه غیم و سحاب کبیر سعدی بیورر بیت
ابر اگر آب زندگی بارد   هرگز از شاخ بید بر نخوری   و مؤید الفضلا

وداة الفضلا

و اداة الفضلا و شرفنامه ده ابر مرد معناسنه ده کلور که ترکیده ار و
عربیده رجل دینور دیوب نظامی یک بو بیتی ایله استشهاد ایدی
بیت ازان ابر عاصی چنین رزم آب   که ماند دگر
دست در آفتاب   میغ بو دخی بولوت معناسنه در انوری
بیورر بیت زان چو میغست و مرد ماه بود   مرد را تیرگی
چو ماه بود   میر خسرو دخی بیورر بیت همی جوزد بر جان و دمی دریغ
بگردش در آمد چو بارنده میغ   میغ کمانی قوس قزح در خاقانی
بیورر بیت آن میغ کمانیست بیکانت   کاندر سر او
فعل طوفانی   ممدود حک یا پی قوس قزحه و اوقتی ابره تشبیه ایدی
بوایله جمع اولدقده طوفان مبالغه سی متقرر در ماه تخفیفا الفی
حذف اولوب مه دخی دینور اوج معناسی وار در برنجی آیک
اون ایکنجی کونیدر نته که اشهر عنقریب کلور ثانی نجوم سبعه
سیاره دن معروف اولان ییلدز در دیدیکنک اسمی ابو النفر فرایی
نصاب الصبیانده برمبیده جمع ایدوب دیدی بیت
کواکب دتیر و ناهید را دان   چو خورشید و بهرام و برجیس و کیوان
اسامی عربیه سن دخی برمبیده و ترتیب ایله جمع ایتدی بیت
قمر تست و عطارد و زهره   شمس و مریخ و مشتری و زحل
ناظم بو منظومه ده بعضیسنی ذکر ایتمشدر بونلرک هر بریسی برفلکده
اولور قمر سماء دنیاده اولور و عطارد ایکنجی فلکده اولور و ابو جلبن

تا زحله دک که یدنجی فلکده اولور و زحل فلکینک ما فوقی فلک ثوابتدر
یلدزلری ساکندر حرکت ایتمز و اکا فلک البروج و منطقة البروج
دخی دینور و فلک ثابتک ما فوقی فلک الافلاکدر که فلک اعظم
و فلک اطلس دخی دینور انوری بو بیتنده طقوز افلاکه و یدی
یلدزه اشارت ایتمشدر تا پسبان سرای قدر تو اند
نه فلک چار طبع و هفت اختر   و چار طبع دن مرادی چار عناصردر که
ارض و ما و هوا و ناردر بو قطعه ده یدی نجمی هجو ایله ذکر ایلدی
هفت مدبر مدبر فلکند   جنبر اجل جمله قاطعان امید
قمر قلتبان و تیر دو روی   که زند بر سیه زجنب سفید
آفتابی که گرش دست دهد   تیغ بیرون برد در سایه بید
شرح آن دیگران دگر ندهم   که فرودند و کهتر از خورشید
تیز کیوان بسبلت برجیس   کیر بهرام در کس ناهید
و بر کیسه نک هجونه بو رباعیه جمع ایلدی رباعی   ای نحس چو
مریخ و زحل بکینه و کاه   چون زهره عزو چو مشتری غره بجاه
چون تیر منافق نه سفید و نه سیاه   غماز چو آفتاب و نمام چو ماه
واو تنگی یلدزک بر اسمی دخی واردر ماتک در سکون نونله کذا فی
اداة الفضلا و لغت میرزا ابراهیم ده شاعر دیمش
نتابد بیش مهر روی او ماتک   که از شش دانگ حسن اوست یک دانگ
و التنجی یلدزک بر اسمی تیردن عبارت بو قدر و ناهید که اصلی اناهیددر

الف اسقاط

الف اسقاط اولدی ایکی اسمی دخی واردر بری بیدخت در علا وزن
مریخت و بری ده بیلغیت در کسر با و عربیه و ضم لام و سکون فا ایله و
ایکیسینک اول با و عربیه و اخری تا و فرشت در کذا فی مجمع الفرس
و دوردنجی یلدزک اسمی چوقدر جمله سی بو بیتک اولنده کچدی و التنجی
یلدزک بر اسمی دخی واردر بحون در فتح با و عربیه و ضم خا و معجمه و آخر نون
ایله و التنجی یلدزک ایکی اسمی دخی واردر بری اورمزد در بضم الهمزة و سکون
الواو و الرا المهملة و ضم المیم و سکون الزا العربیة و الدال المهملة
سنایی بیورر   که کند اورمزد از سر زمه   زین جهان
سیر و زان جهان ناهار   و آوک حذفی دخی جایزدر نته که
بو بیته سنایی بیوریا   قوس و حوتست خانه اورمزد
جدی و دلو از زحل بجویه مزد   لطیفی دخی دیمش
هر که او زاد در ری دزد باشد   اگر چه مادرش اورمزد باشد
آخرندن دال حذفی مسموعدر نته که فردوسی بیورر
کهین بنده تو بود اورمزد   که تو چنین شبانی و مردی چو برز
الفی ها یه تبدیل ایدوب هورمزد و هرمزد دخی دینور بونک
زاسنی سینه تبدیل ایدوب هرمس دخی دینور ثانی
راو و شین در زا و معجمه ایله علا وزن مدهوش نته که شمس فخری بیورر
اگر نباشد عون تو در چنین وقتی   بر آید از همه اهل جهان فغان و خروش
بدر که تو توسل همی کند کیوان   بمدحت تو تفاخر همی کند زاووش

واو ثانیه حذفیده لغتدر نته که سنائی بو بیتده بیت فلک ساده ست
زاوشر را که دهنده ست دانش وایش را فتح واو ایله دخی
آتش وزننده کلور نته که لطیفی بو بیتده بیت خال او چون فلفل
بر آتش است یا چو خورشید احتراق زاوشست سمش فتحی
بو وزنده اولانده سهو ایدوب عطارد معناسنه در چوب بو بیتی نظم
ایتدی بیت کمترین منشی ورا زاوش کهترین چاوش ورا بهرام
واوی الف وضعیله تقدیمده لغتدر نته که اوزم دیمشیدر بیت
حسودت را داده بهرام نحس ترا بهره کرده سعادت زاوش
جامع جباغ زاوش سین مهمله ایله ده روایت ایتمشدر و علیه العهده ویجب
یلدزک اسمی ایچون کیوانذر و بو سبعه سیاره نک فلک ثوابتده اولان
اون ایکی برجدر که ظهیر فاریابی اسامیسن بو بیتده جمع ایتمشدر بیت
چون حمل چون ثور و چون جوزا و سرطان و اسد سنبله میزان و عقرب
قوس و جدی و دلو و حوت هر برینه مخصوص برج وار در نته که
ابو نصر فراهی نصاب الصبیانده بو اوچ بیتده بیان ایلدی بیت
حمل و عقربست با بهرام قوس و حوتست مشتری را نام ثور و
میزان چو خانه زهره است مر زحل راست جدی و دلو مقام
تیر جوزا و خوشه هر سرطان خانه آفتاب شیر مدام معنای ثالث
عربیده شهر دیدکلری معناسنه در که ییلک اون ایکی حصه سندن
بر حصه در که هر بریسی اوتوز کوندر ترکیده آکا آی دیورلر

ناظم بو معنایی قطعه رابعه ده ذکر ایتمشدر و فارسیده بو حصه لرک
هر برینه مخصوص بر اسم وار در ابو نصر فراهی نصاب الصبیانده
اسامیسن بو قطعه ده نظم ایتمشدر بیت ز فروردین
چو بگذشتی مه اردی بهشت آید ، بآن خرداد و تیر آنگه که مرداد
همی باید ، پس از شهریور و از مهر و آبان آذر و دی دان ،
که بر بهمن جز اسفندار مذ ماهی نیفزاید ، ناظم بو ابیاتک بعضیسن بو
منظومه ده ذکر ایتمشدر معلوم اولا که بو حساب فرس ایکی
اصطلاح ایله در بر اصطلاح فرس جاهلیت در که تاریخ قدیم دیمکله
مشهور در ابتداسی جمشید پدید زمانندندر سنه شمسیه یی ضبط
ایتمک ایچون ییلی اون ایکی حصه ایدوب هر بر حصه یه بر فرشته نک
اسمی ایله تسمیه ایتدیلر هر برینی اوتوز کون طوتمغله سنه اوچیوز
آلتمش کون اولدی و آبان آینک آخرنده بش کون زیاده ایدوب
اوچیوز آلتمش بش کون اولدی و هر آیده یوز یکرمی یلده کی
ربع یومی اعتبار ایدوب بر آی آرتوردیلر اول آیی بهیزک
ایله مسمی ایدوب و لندن آخرینه ذکر بیرام ایتدیلر اول ییل افزایج
آی اولور عیدلری و قانونلری مختل اولمق ایچون کبیسه یی اعتبار
ایتمیوب لو بو اسم مخصوص ایله وضع ایتدیلر و یانلرنده هفته و اسبوع
اولمامغله ایکی اوتوز کونک هر برینه کندی زعملرنجه فرشته
اسامیسندن بر اسم وضع ایتدیلر نته که خمسه مسترقه دخی

هر برینه بر اسم وضع ایدیلر کذا فی کتاب التفهیم فی صناعة التنجیم
و بری اصطلاح فرس اسلامیدر که سلطان جلال الدوله ملکشاه سلجوقی
عصرنده مقومین بو ذکر اولنان آیلری کبیسه اعتباری ایله فروردین آینک
اولنی نوروز کوننده طوتوب دورت فصلک هر برینه اوچ
آی تعیین ایدیلر ربیع فصلنه فروردین و اردی بهشت و خرداد
و صیف فصلنه تیر و مرداد و شهریور و خریف فصلنه مهر و آبان
و آذر و شتا فصلنه دی و بهمن و اسفندارمذ و بو اصطلاحه
تاریخ جلالی و تاریخ ملکی دیرلر و تاریخ بیرمانیده دخی که اسکندر بن فیلقوس
رومی عهدنده وضع اولنمشدر هر فصلک مخصوص اسملری واردر بوکا تاریخ
رومی ده دیرلر فصل ربیعه اذار و نیسان و ایار و فصل صیفه حزیران
و تموز و آب و خریف فصلنه ایلول و تشرین الاول و تشرین الثانی
و فصل شتایه کانون الاول و کانون الثانی و شباط وضع اولنمشدر
بو بیته جمله سی ترتیب سابق اوزره مذکوردر بیت اذر و نیسان
ایار ست و حزیران و تموز   آب و ایلول و دو تشرین و دو کانون و
شباط ذکر اولنان اسامی شهور فرس بو محلده ذکر اولنمغله مناسب
اولدیکه هر برینک لفظی ضبط ایدوب تا که تحریفدن امین و اعتماده
قرین اوله فروردین بفتح الفاء و سکون الراء المهملة و فتح الواو و کسر
الدال و یجوز حذف احد الرائین سمشی فخری بو بیتده بیت
همیشه تا که ز نسرین و گل بود زینت   چمن بموسم اردیبهشت و فروردین

همه فصل

همه فصول تمام فرودین و نیسان باد   مدام مجلس تو باد بر گل و نسرین
و راء اولده حذف اولنمشدر نته که لطیفی دیمشدر بیت بکام و فرخ فروردین
است   که باغ و راغ چو خلد برین است   اردی بهشت
بضم الهمزة و ردی فتحها و سکون الراء و کسر الدال و الموحدة و الهاء
سعدی بو بیتده بیت اول اردی بهشت ماه جلالی   بلبل کوینده
بر منابر قضبان   خرداد بضم الخاء المعجمة فردوسی بو بیتده بیت
ز خرداد کام تو ایزد دهان   همیشه ترا بخت آباد باد   تیر
بکسر المثناة الفوقیة سمشی فخری بو بیتده بیت اگر بمعتدلست در تموز
یاد کنند   ز اعتدال هوا اردی بهشت کرد د تیر   مرداد بضم
المیم سعدی بو بیتده بیت و المنة بفضلی نعوذ بالله   مرداد با قتاب مرداد
شهریور بفتح الشین المعجمة و کسر الراء المهملة فردوسی بو بیتده بیت
که شهریورت باد پیروز گر   بنام بزرگی و فر و هنر   حذف واو
دخی لغتدر نته که شرف الدین شیرازی بو بیتده بیت شهریرت
سهیل امد بدیدار   همی تابنده همچون جبهه یار   مهر بکسر المیم فردوسی
بو بیتده بیت همه مهر و آذر خجسته بواد   در هر دری بر تو بسته بواد
و لغیره چو در برج شاهین شد از حوت مهر   نشست
اولبادی سر ماه مهر   ابان بمد الهمزة و بعدها باء موحدة بر شاعر
دیمشدر بیت کرم خونم چو آب در مرداد   سرد اهم چو باد در آبان
آذر بمد الهمزة و فتح الذال المعجمة مسعود سعد بو بیتده بیت

ای ماه رسیده ماه آذر   برخیز وبده می چو آذر   دی بفتح الدال املای روم
بویریر خلوت از اغیار باید نه زیاد   پوستین بهر دی آمد بهار
بهمن بفتح الموحدة برشاعر بویریر ساقی زمان آذر ودوران
بهمنست   چون زال زر زلال بزندان آهنست   اسفندارمذ
بکسر الهمزة شرف الدین شیرازی بو بیتده در اسفندارمذ ماه
اوفتد جمر   وماللبرد مثل الجمر والخمر حذف الف دخی جایزدر
نته که سعدی بویریر اگر کس بسفندارمذ بناشد تخم   گدا از خرمن
دیگران بود مرداد   مذ حذفی دخی لغتدر اسفندار دیبور الف دخی
حذف ایتمک جایزدر نته که فردوسی بویریر همی رفت سعدی
سیاوخش کرد   بماه سفندار در روز ارد اسامی ایام شهر
دخی بونلردر   اورمزد، بهمن، اردیبهشت، شهریور، اسفندارمذ،
خرداد، مرداد، دیبادر، آذر، آبان، خور، ماه، تیر، گوش،
دیبمهر، مهر، سروش، رشن، فروردین، بهرام، رام،
باد، دیبادین، دین، ارد، اشتاد، آسمان، زامیاد،
مار اسفند، انیران، کونده اله آدی موافق کلدکده بیرام ورمزمه
ایدرلر ایدی مثلا فروردین آینک اوننجی طقوزنجی واردیبهشت آینک
اوچنجی کونی وخرداد آینک التنجی کونی وتیر آینک اون اوچنجی کونی و
مرداد آینک یدنجی کونی وشهریور آینک دردنجی کونی ومهر
آینک اون التنجی کونی وآبان آینک اونجی کونی وآذر آینک

طقوزنجی

طقوزنجی کونی ودی آینک سکزنجی کونی واون بشنجی ویکرمی اوچنجی کونی
وبهمن آینک ایکنجی کونی واسفندارمذ آینک بشنجی کونی بونه بو اسامی
ذکر اولنمغله جمله الفاظی ضبط ایتمک مناسب اولدی اورمزد
ضبط اولندی مسعود سعد بویریر امروز اورمزدست ای یار
غمکسار   برخیز تا رزم کن وان جام می بیار   بهمن ضبط اولندی
ینه مسعود سعد بویریر بهمن روزست ای صنم دلستان
بنشین با عاشق در بوستان   اردیبهشت ضبط اولندی ینه
مسعود بویریر اردیبهشت ضبط اولندی ینه مسعود سعد
بویریر اردیبهشت روزست ای ماه دلستان
امروز چون بهشت برینست بوستان   شهریور ضبط اولندی
فردوسی بویریر بشهریور بهمن ازان داد   جهاندار داراب
باردار   اسفندارمذ ضبط اولندی استاد عطایی بو بیتده
روز اسفندارمذ بر تخت شد   تخت را نور از قدومش بخت شد
خرداد ضبط اولندی فردوسی بو بیتده بیرون رفت شادان
بخرداد روز   به نیک اختر وفال گیتی فروز   مرداد ضبط اولندی
مسعود سعد بویریر روز مرداد مژده داد بدان   که جهان
شد بطبع بازجوان   دیبادر بفتح الدال المهملة وسکون المثناة
التحتیة وبالموحدة وفتح الدال الثانیة مسعود سعد بویریر
دیبادرست خیز وبیار ای نگار می   در رنگ می بباید که زنگ گرفت چون

آذر ضبط اولدی مسعود سعد بوید بیت ای خردمند سرو تابان ماه
روز آذر می چو آذر خواه آبان ضبط اولندی بیت مسعود سعد بوید بیت
آبان ماهست و روز آبان خرم کردن باب زر جانان خور
ضبط اولندی بیت مسعود سعد بوید بیت روز خورست ای بدو رخ همچو خور
تا فنت خور از چرخ فلک باده خور ماه بیت مسعود سعد بوید بیت
ماه روز ای بروی خوب چو ماه باده لعل مشکبوی بخواه تیر
ضبط اولندی مسعود سعد بوید بیت ای نگار تیر بالا روز تیر
خیز و جام باده ده در لحن زیر جوش بضم الجیم العربیة واصله
کوش مسعود سعد بوید بیت کوش روز ای نگار مشکین خال
کوش بر بط بگیر و نیک بمال دی بمهر بفتح الدال وفتح الموحدة
وکسر المیم وقد تحذف الموحدة مع الهاء فیقال دیمر مسعود سعد بوید
بیت دی بمهرست مهربانانه کین همه چیز مهربانی به مهر
ضبط اولندی مسعود سعد بوید بیت روز مهر و ماه مهر و جشن فرخ
مهرگان مهر بفزا ای نگار مهرچهر مهربان سروش بضم السین
المهملة وآخره شین معجمه رشن بفتح الراء المهملة وسکون الشین
المعجمة مسعود سعد بوید بیت روز رشن است ای نگار دلربای
شاد بنشین و بجام می گرای وقد تحذف النون نته که فردوسی بوید
بیت یکی گفت با یار خود روز رش مرا ارغوان جای رو کش
فروردین ضبط اولندی حذف رای ثانیه دخی جایز در مسعود

سعد بوید

سعد بوید بیت فرودین است و روز فروردین طرب و
عیش را کند تمکین بهرام بفتح الموحدة رام بالراء المهملة
باد بالباء العربیة رافع بو کلمه‌ده الرسن جمیع الیدی بیت
همیشه تا بود از بیش رسن مهر و مهر دشر چنانکه از پس بهرام
رام باشد و باد دی بادین بفتح الدالین وسکون المثناتین
التحتیتین ویجوز حذف الالف فیقال دیبدین دین بفتح
الدال واخره نون مسعود سعد بوید بیت دیبدین است و دین مرد
خرد آن شناسم که لعل باده خورد ارد بکسر الهمزة فردوسی بوید
بیت همی رفت سوی سیاوخش کرد بماه سپندارمذ روز
ارد سیاوخش کرد بکسر کاف عربیه سیاوش بنا ایتدوکی شهر در
اشتاد بفتح الهمزة وسکون الشین المعجمة بعدها مثناة فوقیة مسعود
سعد بوید بیت اشتاد روز و تازه گل بوستان ای دوست
می ستان ز کف دوستان آسمان بیت مسعود سعد بوید بیت
آسمان روز ای چو ماه آسمان باده نوش و دار دل را شادمان
زامیاد بالزاء المعجمة وبعد المیم مثناة تحتیة بیت مسعود سعد بوید بیت
جشن روز زامیاد بیاری رخ تو یاد زیرا که خوشتر آید می روز زامیاد
مارسفند بالمیم وبعد الالف راء مهمله وبکسر الهمزة وسکون السین انوری
بوید بیت که بر نطع دهر در بازیست رخ بهرام و اسب
مارسفند بهرام نمی گنجد انیران بفتح الهمزة وکسر النون

شرف الدین شیرازی بو بیرر بیت سال بر هفصد وده ازکه هجرت این شعر
گفته شد روز ایران زمه فروردین وایام خمسهٔ مسترقه نک اسامیسی بونلردر
اهنود بفتح الهمزة وسکون الهاء وضم النون وبعد الواو ذال معجمة
اشتوذ بالشین المعجمة وبالمثناة الفوقیة اسفندمذ بکسر الهمزة وضم المیم
وهشت بفتح الواو وسکون الهاء وفتح الشین المعجمة ویجوز موضع الهاء
خاء معجمة هشتویش بفتح الهاء وسکون الشین المعجمة والمثناة الفوقیة
وکسر الواو بو ایام بو ترتیب ایله صایلور دوردنجی بلکه بیسیسی تاریخ
جلالی اعتباریله آلتی صایلور والتنجی کونه کبیسه دیرلر والله اعلم بالصواب
وبو خمسهٔ مسترقه نک مجموعنه اندرگاه دیرلر ومجمع الفرس صاحبی
غلط ایدوب اول خمسه یه فردجان دیرلر دیمشدر لفظنده بیله خطا
ایتمشدر لفظ صحیح فروردجان در واصل پروردجان در حلیمی دخی بحر
الغرایبده بو لفظده لفظا ومعنا خطا ایتمشدر دیمشدر که فروردکان
خمسهٔ مسترقه اسمیدر وتحقیق مقام بودر که فروردجان در
آبان آینک صوک بش کونلریدر که مجوسک معتبر بر عیدیدر معناسی
ترکیبی سی جان تسلیه سی دیمکدر بو اسمله مسمی اولدوغنک وجهی بودر که
مذکور اولان بش کونده طایفهٔ مجوس انواع اطعمه واشربه مردهگینه
مهیا ایدوب زعم فاسدلرنجه جانلری کلوب غدا لنورلر وآبان آیندن
صکره خمسهٔ مسترقه اولمغله بعضیلرینه اشتباه اولوب خمسهٔ مسترقه یه
فروردجان ایتمکله نامبین لرنده واقع اولدی احتیاط ایچون خمسهٔ مسترقه یی

فزدجان

فروردجانه اضافت ایدوب اون ایکی بیرام ایتدیلر کذا فی کتاب التفهیم
فی صناعة التنجیم لابی الریحان محمد بن احمد البیرونی عبارتی بودر که نقل
اولنور الفروردجان هی الایام الخمسة الاخیرة من ابان ماه وتفسیرها
تربیة الروح لان المجوس یصنعون فیها الاطعمة والاشربة لارواح موتاهم
ویزعمون انها تاتی فتغتذی بها ولما کان عقب ابان ماه خمسة زایدة
تعرف بالاندرگاه تخیل الی بعضهم انها الفروردجان فاوقع الخلاف وکان
بینهم فی المجوسیة فاخذوا بکلتی الخمستین احتیاطا وجعلوا السادس والعشرین
من ابان ماه اول الفروردجان واخرها المسترقة فصار الفروردجان
عشرة ایام انتهی کلامه گاو اوکوز اشتر قرقه ژتنک اشتردوه
اسب آت وماديان قسراغ وهم گره طای گاو گاو
عجمی ایله اوچ معناسی واردر بری صغر معناسنه اسم جنسدر ارکلک ودیشی
واهلیه ووحشیه یه وصو صغرینه اطلاق اولنور وعربیده دخی بقر ارکک
ودیشی یه واهلیه ووحشیه یه وجاموسه اطلاق اولنور ترکیده دخی صغر
لفظیله در تمییز قصد اولنورسه گاو نر گاو ماده وگاو دشتی وگاو میش
دیرلر ناظم بو محلده اوکوز ایله ترجمه ایتدوکی تحفه حسام عبارتنه تبعیت ایله در
قطعه ثالثه آخرنده صغر ایله ترجمه ایتدوکی ما وضع له سنه مطابقدر ثانی
آسمانده برج ثوردر فردوسی بو بیتده چو خورشید سر برزد از برج
گاو ز هامون برآمد خروش چکاو ثالث بر نوع ظرف شراب در که
گاو صورتنه مشابه اوله ومجمع الفرسده گاو شکلنده اولان طراح معناسنه

مذکور در سلم بوبیتده در اندر کاو زرد چونکه زهره در ثور قدح
چون انجم سیاره در دور خاقانی بو بیتده چند خواهی
زاهوی سیمین کاو زرین که میجور دگلنار ولہ ایضا ان لعل
لعاب از دهن کاو مرو ریز تا مرغ صراحی کند نغمه سرایی
از بیکر کاو آمد و در کالبد مرغ جان پریان گرتن خم باقی تراهی
شارح دیوان بیت مذکور شرحنده دیمشدر که کاو بونک بو دقت
معناسنه در عبارتدر بو در که نقل اولنمشدر مراد از لعل لعاب شرابست
و کاو کوزه بزرک را میکویند و مرغ صراحیست و جان پریان
باز شراب را گفته زیرا که جان پریان از آتشست و شراب
رنک و حرارت آتش دارد میکوید شراب را از کوزه در صراحی
بریز تا صراحی همچو مرغ نوایی کند در وقت شراب در پیاله ریختن
صدای قلقل از گلوی صراحی ظاهر میشود از آن بنوای مرغ تشبیه
کرده سین مهملتین ایله علم وزنده مهر بودر صفر معناسنه در
فردوسی بو بیتده چو شاه تازی بگستر دهد بیاورد
فربه یکی ماده سین مجمع الفرس صاحبی ماده کاو معناسنه در
دیدوکی غفلتدن ناشیدر کوساله اصلی کاو ساله در یعنی یاشی
کچمش صغردر که ترکیده بوزاغی و عربیده عجل دیو ز قطامی
سوبیتده ماده کاوی فران دور و زراد زادو
کوساله لطیف نهاد کاول فتح واو ایله کنج صغر درکه

هنوز

هسنوز بوشون اولوب اوکز نمامش اوله اورمزدی بو بیتده
جنانکه به جز تاول اگر ده کار هکرز بچوب رام شود بوغ راهند گردن
هکرز اصلاح هر گز در اندن مقلوبدر بهمش مجدده بو بیتده کاو بخشش
ب یلان بخشد کله ها اسب و اشتر و تاول و مجمع الفرسده
لام بربینه کاف ایله ده مرویدر فرغانج فتح فا و سکون را مهمله و غین
معجمه و نون و جیم فارسی ایله ماده کاو داغی ایک معناسنه در کذا
فی مجمع الفرس نقلا عن اداة الفضلا کاوعنبر دکر صغردر که
اندن عنبر حاصل اولور بیت کر بی هنر نمال کند فخر بر حکیم
کون خوش شمار اگر کاو عنبرست تا توزده معراج رسولده بو بیتده
ز الطاف او نور دیکر شده ز بوی خوشش کاو عنبر شده
وخیا فتح واو و سکون خا معجمه و مثناة تحتیه ایله بر نوع صغردر
سرحد ماورا النهرده اولور غژغاو ایکی عین معجمه و سکون زاء
فارسی و اخرنده واو ایله بر نوع صغردر که قویرغندن سنجاغه
برچم و آته قطاس ایدرلر منه که انوری آت و صفنده بو بیتده
پلنک هیات و غژغاو دم کوزن سرن عقاب طلعت و عنقا
شکوه و طوطی پر بزماکون فتح با و سکون زا عربیین ایله فریدونک
صو صغرینک اسمیدر طفل ایکن انک سودی ایله پرورده اولدی
شمس فخری بو بیتده کوشتم و فرزند زماد کیرترا
ز احترام بخواند رخش و بزماپون و موید الفضلاده را مهمله ایله

مرویدر ومجمع الفرسده مایون دخی دیوز مسطور در حذف با وزا ایله پرمایه
فتح با وسکون زا، فارسیسی ایله بو دخی اول معنایه در لدا فی تحفة الاحباب
فردوسی بیوریر   یکا کادکش نام پرمایه بود   زکاوان ورا
برترین مایه بود   ومؤید الفضلا کسر با، عربی وسکون را مهمله ایله مضبوطدر
شغ ضم شین وغین معجمتین ایله صغر بوینوزیدر فردوسی بیوریر
شغ گاو ودنبال گرگی بدست   بکو پال بر هر دو را گرد بیست
یاکه یا، حطی ولام ایله بو دخی صغر بوینوزی معناسنه در کذا فی تحفة الاحباب
کوپاره صغر سورسید اصلی گاوپاره در قطیع البقر معناسنه شمس فخری
بیوریر   کمترین بخشش زهمت او   صدهزاران دست
وکوپاره   ومجمع الفرسده کاف عربی ایله ضبط ایتدکی مشهوددر
کاوبان صغر تمامج معناسنه در کاودوش سود صغاجق ظرفدر
کاودشنک اکنچیدک اوکنده دیدکلری آلتدر شین معجمه ده لغتدر
لطیفی بیوریر   هر که یار آمد چو کاوی بر نجاست   کاودشنک
از میز بند او وراز است   کاف برینه غین معجمه ایله ده غاودشنک
مسموعدر ان شاالله غاودشنک ذکر اولندوغی یرده شرح اولنور
کاو آهن صبان دمیری نظامی بیوریر   کشاورز برکاو
بند دلباد   زکاو آهن وکاو چوبش مراد   لباد عربیدر
بوینوزغ آلتنده قودقلری کیچه پاره سیدر اصلی تشدید موحده
ایله در کاوزنک آفریدون گرزیدر که صو صغرنک شکلنده ایدی

ضحاک ناپاکی انکله هلاک ایلدی گرزی اول صورتده ایتدی وکنه باعث
بو اولدیکه فریدونک پرمایه آدلو بر صو صغری وار ایدی که طفل ایکن
انک سودی ایله پرورده اولمش ایدی ضحاک ناپاک تعدی ایدوب
آنی قتل ایتدکده فریدون انک انتقامی ایچون اول صورتده اولان
گرز ایله هلاک ایلدی فردوسی بیوریر   دمان پیش ضحاک رفتی بجنگ
زدی بر سرش گرزه گاورنگ   گاوچهر دخی بو معنایه در فردوسی
بیوریر   سرش را بدین گرزه گاوچهر   بکوبم به بخشایش
آرم نه مهر   گاوسر دخی بو معنایه در نته که فردوسی ضحاکک
بر واقعه هایله کوروب معبر اکا تعبیر ایتدکی محلده بیوریر
یکی گاو پرمایه خواهد بدن   جهانجوی را دایه خواهد
بدن   تبه گردد آن هم بدست تو بر   بدان کین کشد
گرزه گاوسر   صحاح مطلقا گرز معناسنه استعمال اولندی
نته که شمس فخری بیوریر   خلید بچشم اندرش گاویان
شکست مبارک برش گاوزنک   گنج گاو خسرو پرویزک
بر خزینه سنک برلیسنه اسمدر ومطرب اولان باربد
اختراع ایتدکی اوتوز لحنه نک بریسیدر نظامی بیوریر
چو گنج گاو را کردی نوا سنج   برافشاندی زمین هم گاو هم گنج
گاوزبان   لسان الثور دیدکلری اوتدر گاوزن بعض
صغرلرک اوونده بولوردده صاری سیندن اراجق صاری سنه اولنور

خمیر کبی یوموشق اغزه الدقلری برله منجمد اولور لوکا یا زهر کاو و مهرهٔ
زهرهٔ کاو دخی دینور تعریبی جاوزن اولمشدر کاوزاد میراث
نصیب اولدی دیمکدن کنایه در نظامی بیت بهندوستان
ببرد از خر فتاد بدر مردهٔ راجبین کاوزاد کذا فی مجمع الفرس
کاودم صغر قویروغی صوقنده لوجدن برنوع لوبدر جنک کوننده
جلرلر حالا الفیر ایله مشهور در عربیده لوق دینور فردوسی بیت
سفیده چو زد نای رویینه خم خروش آمد از نالهٔ کاودم
کاومشنک حبوبدن برنوعدر عدس مقشره بکزر ترکیده کابورجق
دینور اکا دیومشنک دخی دینور کذا فی مجمع الفرس کاوچشم اوکوز
کوزی دیدکلری چچکدر که عربیده بهار و عرار دینور کاوریش ابله دبی
عقل معناسنه در جناس الجناس صاحبی کاف عربی ایله وصف ایدکی در
دیدوکی خطا و غلطدر نظامی بیورر بیت زمین بوس عاشق کاوریش
وکرچه هر کتاب کاوریشست کمال اسمعیل ده بیورر بیت
از گفتگوی جمله خران مرد کاوریش کر محترز نشیند واجب همان کند
ریش کاو و مثله ملای روم بیورر بیت ای لسبا کیج آکنان کیج کاو
کاه خیال اندیش باشد ریش کاو کاو که بود تا تو ریش او شوی
خاک چه بود تا حشیش او شوی مشکلات مثنویده مسطوردر که
ریش کاو ناکسه مسخره و تابع اولمقدن کنایه در اصلده یرده بتر بر
اوتدر ترکیده صغر قویروغی دیرلر صاری چچکلی اولور صعتر مرکبی

غایت ایله

غایت ایله حاری ایدر و دخی ندیم شاندندر که صغر قویروغندن
مرصع تاج ایدرلر انتهی کاو کاف عربی ایله اولورسه ایکی قسمدر حامد
دشتق قسم اول شجاع و بهادر معناسنه در کاوه ها تخفیفیه
ایله علمدر اول بهادر اصفهانی یه که ضحاک ناپاکک هلاکنه باعث
اولوب فریدونی پادشاه ایلدی آن قصه‌نک سبب خروجی درفش
ذکر اولنور ایکیسنک مثالی شمس فخری بیورر بیت کر کاوه صیت
شوکت مردلش بشنود رخویشتن دکر ننهد هیچ نام کاو
الف حذف ایدوب کو دخی دیرلر نته که فردوسی بیورر بیت
بشاه جهان بر زسام و کوان هزار آفرین باد هم بر مهان
قسم ثانی کاویدندن اسم مصدردر و فعل امردر ثانی
مثالی شمس فخری بیورر بیت دهر و کان جوی نه بهشت جود او
کر نیست باورت برو هر دو را بکاو واوی یایه ابدال ایدوب
کاب ده دیرلر نته که کمال خجندی بیورر بیت خدای که کوه سهند
آفرید ترا داد بینی چو کوه سراب نه کوهکن چند
کاو انیشر نکهدار ادب با بزرکان مکاب کاویدن
وکاویدنه قازمق و بحث ایلمک ترکیسه یرده اولسونکر که
مسایل علمیه ده اولسون عرفی بیورر بیت انبساطیست
درین فصل که بی کاوش عقل شاید ار باز شود عقدهٔ مالاینحل
وله ایضا بکاوش مژه از کور تا نجف بروم اکر بهند بجانم

گزنوکر به بار معلوم اوله که عبد النبی فخر الزمانی قزوینی سنهٔ
الف وثمانیه وعشرین ده هندستانده تألیف ایلدوکی کتاب
تذکرة الشعراده ساقی نامه سی اولان شعرانک تتبع احواللری ایله ساقی
نامه لرین ایراد ایتمکله کتاب مزبوری میخانه ایله تسمیه ایتمشدر
اول کتابده ایراد ایتمشدر که سنهٔ الف وسبع وعشرین ده اثنای
هندده میر صابر صفاهانی مولانا عرفینک امنیه سن خیرامکاه
کشور تو عظام رمیمه سن بتکدهٔ هنددن نقل ایتمکه اقدام ایدوب
کعبهٔ نجفده دفن اولندقده مولانا رونقی همدانی الهام ربانی ایله
مصرع ثانیٔ بیت مزبوری کلمهٔ اخیره تبدیل ایله تاریخ ایدوب
بو قطعه ده نظم ایلدی **قطعه** یگانه گوهر دریای معرفت عرفی
که آسمان بی مرور دانش صدف آمد — چو عمر وی بسر آمد بگردش گردون
شکست بر صدف ولالهای سفته آمد — بگوش کس نرساند حرف جانسوزی
که عمرم از توجود در معرض تلف آمد — بکاوش مژه از گور تا نجف بروم
فکند تیر دعا ری که بر هدف آمد — رقم زد از پی تاریخ رونقی کلکم
بکاوش مژه از گور تا نجف آمد — بو قضیه یکرمی سکز ییل وفاتندن صکره
واقع اولدی زیرا سنهٔ وفاتی تسع وتسعین وتسعمائه ایدی
نته که سیادت ونقابت پناه میر علاء الدوله قزوینی تاریخ وفاتی
بو رباعیده نظم ایتمشدر **رباعی** افسوس که زود عرفی از عالم رفت
نادیده بکام دنیی از عالم رفت — چون معنی محض بود از آن گفت خرد

تاریخ

تاریخ وفات معنی از عالم رفت — وسنین عمری اربعینه واصل
اولمامشکن بلدهٔ لاهورده رحمت رب العالمینه انتقال
ایلدی بو محلده مولانا عرفی بو مناسبت ایله ذکر اولنمغله کتاب
مزبوردن ترجمه سی علی وجه الاختصار نقل اولنمق مناسب اولدی
عبارتی بودر که نقل اولنور شاهباز بلند پرواز مولانا عرفی
شیرازی افصح الفصحا واملح الشعراء عصر خود بوده اشعار او
همه خوش لفظ ومعنی واقع شده در شیوهٔ استعاره کردن
ممتاز ودر فن تازه گویی بی انبازست تکلف بر طرف اصناف
منظومات امثال واقران خود بر طاق نسیان نهاده وعروس
مضمون را از لباس الفاظ مرغوب زینت وآرایش دیگر
داده درین زمان کسی بر روش او حرف نمی تواند زد ولیکن
در ساقی نامه چندانی کار نساخته وباتمام نرسانیده بتحقیق پیوسته
که آن مطلع دیوان نکته پروری در ایام حیات خود دیوان ترتیب
نداده فاما بعد از فوت او یکی از دوستان او این دیوان که
الحال در میان مردم است مرتب ساخته وعدد ابیات آن
همگی از قصیده وغزل ومثنوی وغیره قریب بدوازده هزار
ونهصد بیت است وشش هزار بیت دیگر در گرد آب
افتاده چنانچه درین غزل گفته باشارت **بیت** عمر در شعر
بسر برده و در باخته ام — عمر در باخته را بار دگر باخته ام

حقیقت حال آن عندلیب گلستان را از مخبران صادق القول
شیراز استماع نموده درین کتاب بتحریر نموده بر ارباب بصیرت
پوشیده نماند که نام پدر عرفی خواجه بلوی شیرازیست و مولد خودش
نیز در انجا واقع شده واین خواجه بلو در شهر مذکور در دفترخانه
شاهی بشغلی از اشغال احکام انجا اشتغال داشته و نام پسرش
محمد حسین بود در صغر سن در میان مردم بمولانا سیدی ملقب
گردیده و در اول جوانی بوادی شعر گفتن افتاد و هرچه از و سر میزد
خالی از رتبه نبود یاران اهل شیراز باو عرفی تخلص داده اند
و سبب بر آمدن او از شیراز آنست که در سن چهارده سالگی
حسن او قبول تمام عیاری بهم رسانده بود و آبله نکشیده چون
سال عمرش به بیست رسید آبله بر شاری برآورد بعد از
اشتداد و استخلاص تغیری در چهره او بهم رسید چنانچه هرکس
که او را میدید از و تنفر میکرد و مولوی ازین مقدمه بغایت آزرده
و در هم بود از غرور جهلی که در سر داشت بنابران از وطن
خروج کرده هندوستان که خانه نشو و نمای نکته سنجان و دار العیار خرد
مندانست آمد و بسعادت خدمت افلاطون ثانی حکیم ابو الفتح
گیلانی که یکی از ارکان دولت قاهره شهریار گردون اقتدار
پادشاه غازی مستعد گردید و از فیض تربیت آن صاحب
عیار دانش از حضیض پستی بمقام اوج بلندی رسید واشعار

ابدار او

آبدار او چون در مکنون قیمت و خریدار بهم رسانید و قصاید در مدح
مربی خود گفت چون میانه حکیم مذکور و سپهسالار عبد الرحیم خانخانان
اخلاص و اتحاد روز بروز در تزاید بود بعرفی فرمود تا قصیده در مدح خان
خانان هم نشان گفته بگجرات فرستد مولوی بفرموده مخدوم عمل
نموده قصیده غرا در مدح خان سپهسالار منظوم ساخته بدان ملک فرستاد
وقتی که آن در آبدار زیب گوش خان ممدوح گردید صله لایقی از انجا بجهت
او فرستاد و الحق ان قصیده را بغایت خوب گفته و در اظهار اخلاص
حکیم ابو الفتح و عبد الرحیم خانخانان گوید **بیت** از آن ندیده ثنا گو بهیت
که می بینم   ترا و او را یکی بچشم رو جان   و بر رای انور خردمندان
روشن ضمیر ضیا گستر دانشمندان مبرهنست که مولانا عرفی هیچ عیبی بغیر
از بی ادبی نداشته چنانچه شیخ نامی گرامی شیخ نظامی را بد یاد مینموده و
سخنان ابیات نا مربوط در نظم آورده و با ان همه دانش این بدیها بیشتر
بجا آورده آری غرور و غفلت او را ازین معنی غافل کرده بود که **ع**
تکیه بر جای بزرگان نتوان زد بگزاف   و نسبت باکابر مانند بدستان هجو جلی
نباید کرد که خمار آن در دسر عاقبت مرا آورد **رباعی** عیبست عظیم برکشیدن
خود را   و زخلق جهان زیاده دیدن خود را   از مردمک دیده بباید
آموخت   دیدن همه کس را و ندیدن خود را   تا دید آنچه دید که
هنوز سنش بچهل نرسیده بود که در لاهور در سنه تسع و
تسعین و تسعمائه عالم فانی را عاقلانه و بیعاقبتانه وداع کرد

ازخود صح

بیت هر جوانی که بی ادب باشد · گر به پیری رسد عجب باشد لکن کسی که
نعت سید المرسلین بغایت خوب گفته و منقبت امیر المؤمنین
بی نهایت مرغوب گفته و چند بیتی از زبان او در آخر عمر سر زده که
دلالت بر معذرت بد بذیر وارثی او میکرده باشد یقینست که بخشاینده
امور کار بمیمنت اورا بتصدیق رسالت و بمحبت شاه ولایت
از رشحات سحاب فیض و قطرات غمام فضل خود محروم نخواهد
بود رحمة الله علیه رحمة واسعة اشته وجه اختصار ایله عرفی ترجمه سی
بودر که نقل اولندی واوچ سنه تاریخ وفاتندن صکره دیوانینی
جمع و ترتیب ایدن کمسه بو رباعی دیوانی ترتیب ایتدوکنه تاریخ ایدر
تاریخ این درج نکات سحری و اعجازی · چون گشت مکمل ز رقم پردازی
مجموعه طراز قدس تاریخش گفت · اول دیوان عرفی شیرازی
استر قاتردرکه عربیده بغل دیرلر که آت ایله اشکدن متولد
سنایی حبیب بیت لوده مامات اسب و بابا خر · تو مشوّر
چو خود نمت استر مد الف ایله اولورسه معروفدر که عربیه
بطانه دیرلر ضرورت وزن ایچون میر خسروک شعرنده قصر ایله واقع
نته که کمیشدر بیت جاهل و تلبیس وی زهد برونی · جبه سپید
استر رنگین درونی ولده ایضا جبه خیر الثیاب البیض عالم برابین
زانکه او زاد دنه داخله رنگین استرست بیت بریده دم لودی قاتر
معناسنه در زمانه بعده اولاقلق قویروغی کسک قاتره بنزر الدی

بوید الثه موید

بوید الثه موید بر فتح با ایله مجازا عربیده اولاغه ده برید دینور یعنی
دوورت فرسخده اولاقلره قاترلر مرتب ایدی بر مرتبه دخی
تجوز ایدوب اول دوورت فرسخ اولان مسافه یه دخی اطلاق
اولنور کذا فی الفایق للعلامة الزمخشری خر ایکی قسمدر جامد
ومشتق قسم ثانی خریدندن بعض امردر جزء وصف ترکیبی
واقع اولور سنایی بیورر بیت تو ز ابلیس کمتری ای خر
زانکه تو دین فروشی او دین خر قسم اول اوچ معنایه وارد
بری اشکدرکه عربیده حمار دینور سعدی بیورر بیت
خر عیسی اگر بمکه رود · چون بیاید هنوز خر باشد اشک اگرچه
لفظ ترکیدر لکن مثنوی شریفده واقعدر نته که بو بیتده دیمشدر
بیت چون تفحص کرد از حال اشک · دید خفته زیر آن خر بز
کسک کسک دخی لفظ ترکیدر قوروش حامور پارچه لریدر
خر فارسیده و حمار عربیده شتمده و ذم شنیعده مثل اولمشدر
لفظ خر کیذن استکراه ایدوب کنایه طریقیله دراز گوش
والطویل الاذنین تعبیر اولنور گوزه ضم کاف عربی و راء فارسی
ایله خر سفید رنکدر کذا فی مجمع الفرس کنجه ضم کاف و سکون
نون و جیم عربیین ایله قویروغی کسک اشکدر و بو غارز ششمشر
طواره دخی دینور شمس فخری بیورر بیت هرگز مثل زند کسی
از وی حسود را · نسبت کند بعیسی کس هیچ کنجه را و موید

الفضلاده فتح كاف وسكون باء موحده وجيم فارسى ايله مضبوطدر
وبحر الغرايبده هلبه وخرجين معناسنه دخى كلونمدوب لطيفكه
بو بيت ايله استشهاد ايلمشدر بيت دركنجه نهادان بهارا
بنهاد بر اسب بادپارا وفيه نظر زيرا ديدوكى دلالت يوقدر
كيج كسر كاف ومثناة تحتيه وجيم عربيه ايله بودخى قويروغى
كسك اشكدر وبوغازى آلتى شيشمش معناسنه در وجليمى باء
موحده ايله ضبط ايدوب كوچك اشك وبوغازى آلتى شيشمش
طوار معناسنه در ديمش ونعمة الله احمق ومعجب ونهره معناسنه د
كلور ديمش وعليه العهده عنك فتح مهمله وسكون نون وكاف
عربى ايله اركك اشكدر سوزنى بيورر بيت كويدكه شعر خايم
خايد ولى جيانك خايند علك دهقران ازخران عنك عبيد زكانى
دخى ديمش بيت اين كير كه كفتم سحر مى نخيزد وزكير خر عنك
برنمى خيزد وقتى بهزار حيله مى خفت دمى واكنون بهزار حيله
برنمى خيزد خركره جحشه وتودوق اعنى اشك يوروسى معناسنه
ملا روم سويلر بيت زانكه نفسش ونكرد بى بهره آدمى خو
بيشتر خركره خربين دوربين اولميان كمسه دركه عليه سن ملاحظه
ايتميه سنه كه شتربين دوربين اولان كمسه در زيرا شتر يولده
كيدركن كردنى بالايه قالدروب اطرافنه نظر ايدر واشك مهمان
اوكنه بقر شاعر ديمشدر بيت چو عارف درره خود شد شتربين

شود

شود ابن ابهام همواره خودبين خردل كوكل بوكى ومحنال
معناسنه در خراس دكرمن اشكى در آس دكرمن معناسنه در
اصلى كسر راء اضافت ايله در كمال اسمعيل بيورر بيت
اسبى دارم بكندى از خر خرتر مانند خراس بلكه زو بر خورتر
چندانكه همى بيش رود هم برجاى چندانكه همى بيش خورد لاغرتر
واشك دونمز دوكى دكرمن معناسنه ده كلور دلو معناده
اصلى آس خر در اهنك ايله اسياش حنده تحقيق اولنور
خرخيار اشك ترى در خردار مطلقا يوك معناسنه در
اما اصلده اشك يوكيدر وار اصلى بار در واو بادن مبدلدر
برخر نشاندن حذفى ايلدر ديمكدر اصلى تعزير ايچون كيرى اشكه
بندرلر حافظ بيورر بيت يارب اين نودولتانرا بر خر
خودنشان نشانى كين همه نحر از غلام ترك واستر ميكنند
خرزفت ورسن برد بر ازاله سى مراد اولنان نسنه ايله برلازم
كيته ضرب اولنور كمال خجندى بيورر بيت تاندر فتيم
سر زلفت بكف ورفت نو شد خبر كهنه كه خر رفت ورسن برد
كذا فى دستور العمل خركش ضم كاف ايله چوق اياقلو بوجكدركه
يره دوشنور يا يشور عربيده حمار قبان ديرلر فتح كاف ايله
اولورسه صوقمان معناسنه دركه اوك كبر كبرلر ومجمع الفرس
سرمونه وجموق معناسنه مذكوردر وبحر الموق ماكيس

فوق الخف اما كاف ايكي معناده ضم ايله ضبط ايدوكي تخليطدر خرابات
اشكله بذر دوب تشهير اولنان كمسنه در اصلي بار خرابدر نته كه
لبيبي سويلر بيت يكي مواجر وبي شرم وناخوش كه ترا   هزار بار
خرابات بيش كرده عيش   وتمثيل فخري برلسنه اوزرينه اركلوب
جمع اقلاق معناسنه در ديو بو بيتي نظم ايتدي بيت
بمدح او وقصد دشمنانش   هميشه زند الس وجان خرابات
خرخر اصوات حميره مشابه اولان غوغا وجدال معناسنه در
سنايي سويلر بيت   ازپي رد وقبول عامه خود را خر مساز
زانكه كار عامه نبود جز خري يا خرخري   ومؤيد الفضلاده اكبر قات
الحلق ومجمع الفرسده ايكي قات دلشته ليته وايوان
معناسنه دخي مسطوردر خرخشته منلا تركيده تحريف اولوب
قرغشه ديو ر اغاجي بو يردر بيت   در خوي ترا نيست بجز خرخشه كاري
مانا كه بود جو زبدت خرخشه زاري   خرويله صوت حماره مانند آواز
ملبد معناسنه دركذا في مجمع الفرس خرمهره كوز بونجوغيدر كه
عهيه ودع كوزاشكله وقاره زينت ايديلر وبر نوع اكابلر
بوريدر كه جنكده استعمال ايدرلر نته كه نظامي بويورر بيت   بر اودخر
مهره آواز شير   دماغ ازدم كاو ودم كشت سير   خربط بر نوع
بو يك بط در مبالغه اشكله تشبيه اولنمشدر نته كه انوري سويلدي بيت
ازعقاب وكبوتيتش كر نكويد بوطيه   كرچه دردريا تواند كرد خربط كارزي

مجازا

مجازا احمق ونادان معناسنه ده كلور نته كه انوري سويلر بيت
بنده با چند خربطست امروز   همچو خردر خلاب افتاده
خربطه احمقه مشابه اولان مسخره معناسنه دركذا في مجمع الفرس
خرسنك ايري طاشدر عبد الرزاق بيت   ز آفتاب كمال تو
مهر يك ذره   زمنجنيق نكال تو چرخ يك خرسنك   مذكوردر كه اوغلي
كمال اسمعيل ده سويلر بيت   مرا ز دست خرانست سنك در قنديل
مرا ز سنك دلانست راه بر خرسنك   نظامي ده سويلر بيت
بلشكر نمودى تا صد هزار   در آيند پيرامن آن حصار
بخرسنك عضبان خرابش كنند   بسيلاب خون غرق آبش كنند
عضبان بونده منجنيق معناسنه در خرسنك مجازا طالب ومطلوب
ما بينده مانع اولان كمسنه معناسنه ده كلور خرزهره سم الحمار
ديدكلري اغاجدر كه عربيده دفلى ديرلر سعدي سويلر بيت   رُطَبّ
نا ورد چوب خرزهره بار   چو تخم كشتي همان چشم دار   و
اختيارات بديعده مسطوردر كه خرزهره لغت كرمانده حنظل
معناسنه در كه تركيده ابو جهل قربوزي ديرلر حنظلك بر قاچ اسمي
دخي واردر بري بيس در كسر باء فارسي ايله ثاني بهي در فتح باء
فارسي وكسر ها ايله ثالث تال در مثناة فوقيه واخري لام ايله رابع
كبستو در فتح كاف وباء عربيين وسكون سين وضم تاء فوقيت
ايله تمثيل فخري سويلر بيت   بباغ آرزوي دشمنانت   سراسر

میوه‌ها دارد گبستو واو حذف اید وب گبست دخی کوز فردوسی
بیورر بیت چرا گشت باید درخت بدست که بارش بود
زهر و بیخش کبست شیر ازیل بابی واوه قلب اید وب گوست
دخی دیرلر کذا فی الاختیارات البدیعیه خامس خرمای بوجهل در
حنظل اغاجی واو گوز دلسی طولوسی مقداری اقچه د عنصری بیورر بیت
دو بدره را اگر فتم بفتح ما زین بفتح رومیه صد بدره گیرم و حنظال
کذا فی مجمع الفرس لکن بو لفظ عربیدر خربطوا اشک طبیعتلو کمسنه در که
سوزاکه تاثیر ایتمیه خرغول عقاقیردن در بزقطونا معناسنه
غول ضم معجمه ایله قولاق معناسنه در اشک قولاغنه فی الجمله
مشابه اولمغله تسمیه اولنشدر کذا فی صیدنه ابی الریحان البیرونی
خرگز وخرگوش ان شا الله هر بری ذکر اولنه جق پرده مشبع
اولنور معانی ثانی خرک دیدکلری نسنه در که بر نسنه طوتوب
عمادی اوله عربیده دخی بوکا جمار دینور مثلا ساز رک تیلاری
التنده اولان نسنه در که ترکیده اکا اشک کوز کرسی ایله کمال
اسمعیل بیورر بیت رباب وار شدم خرسوار در صف لهو
ازانکه چرخ بر گوشمال ننوازد تعیین قصد اولنورسه معین ذکر
اولنور مثلا خرکمان اولیای التی در که حلقه اولنهای الکله چکیه
قوربور نظامی بیورر بیت تنی چو خرکمان از گوزپشتی
بر و دستی چو کیمخت از درشتی وخرزین اولسه پایه در که

ایلری

ایلری آت اوزرینه کوتوروکده اوزرینه قوردقلری اولور بیورر بیت
ازین احیا دین جواب بهاری بر سر خرزین نهیده خنک توزین زا
خرک بتصغیر الهمزه اول معنایه در کرک اصمعی اوزدم کوتورسون
کرک غیر کسنی امیر خسرو بیورر بیت زهره کشیده بپیش کاو
خود و خرک را بگشاده از بریشم بگذاشته غنارا بوکد
اوج معناسی دخی وار در بری مصغر خردر وبری یغرلق معناسنه در که
اوزرنده اوددون یارلر داغاج یوزلر دبری دوجک دیدکلری بو چلکدر که
چلرکه سگلنده اوزدن باقلری وار در خره چوب بو کسک نال وکمرلر و
قبه لریاه بمعنیچون جاید قلری اغاجلردر که اوزرینه طوروب بنا ایدرلر
ترکیده مخرف اولوب قره جاید دینور خرپشته طاق ایوان معناسنه در
نظامی معراج رسولده بیورر بیت ز خرپشته اسمان در گذشت
زمین و زمان را ورق در نوشت ظهیر دخی بیورر بیت ایا عزیز را
در آرم بزیر ز خم طاق خرپشته بر پشت شیر ولباس
جنک دخی بر نوع در نسنه که علی صابر بیورر بیت درجوشن و
خرپشته شده ستند شرها کین شاخ درختان همه با تیغ و سنان بند
ترسند که شان خسته شود سینه بزخم درجوشن و خرپشته ازان کشته نهانند
خرگاه ان شا الله ذکر اولنه جق پرده مشبع اولنور معانی ثالث
باتق واوزلو بالچق معناسنه در نسنه که شمس فخری بیورر بیت
همه زاد و بود یکسر زمینش نباشد دیولاخ وشوره وخرد

خره مثلثه نته که مثنای بیورر بیت پل بود بر دو سوی آب سره
چونکه گذشتی ازان چه پل چه خره وبری بری اوزرینه جمع اولمش نسنه
معناسنه ده گلور نته که میر خسرو بیورر بیت بس که بر هم برآمد پیراز
خران شد خره بر زبر از سران خرچال جیم فارسی ایله برکوکچه
قوشدر که اکثر صوده اولور شمس فخری بیورر بیت باهتمام کند ز
عقاب عقاب بعهد معدلت او کبوتر و خرچال چال دخی باشقه
بر قوشدر قوزغونه مشابه لحمی ادویه لحمنه کمز شمس فخری بیورر بیت
یگانه خسرو صاحبقران که از عدلش رود بپرسش شاهین بخانه بط و چال
اوچ کلمه بو مقوله مرکباتدن دکلدر بری خرچنگ در که ترکیده ینگج
دو عنده سرطان دینور اصلی خارچنگ در وبری خرنبوا در که بر اسم
معناسنه در ان شاء الله بیث بره شرحنه ذکر اولنور خرنفس کلمه دندر
مرکب دکلدر وبری خرچنگ چول و بیابان معناسنه در عنصری بیورر بیت
ای بر سر خوبان جهان بر سر چنگ پیش دهنت ذره نماید خرچنگ
قرالاوی دخی دیمش بیت ای بر همه قحبه گان گیتی سرچنگ
کون تو فراختر ز صد خرچنگ سرچنگ سردار معناسنه در اشتر
ضم همزه ایله دوه در عنده اشهر اسمی جمل در سعدی بیورر بیت
نه بر اشتری سوارم نه چو خر بزیر بارم نه خداوند رعیت نه غلام شهریارم
حذف الف ایله شتر دخی دینور عرابه بودخی دوه معناسنه در
هاتفی بیورر بیت خوبان عرب ترانه پرداز باشد عرابه ها هم

آواز

آواز گدا ز دستور العمل بختی ضم بای عربی ایله بسبرک دوه دیدکلریدر
بخت نصره منسوبدر بخت نصر بهمن پادشاهک که ملوک فرس جاهلیه دندر
سردار و سپهسالاری ایدی انک عصرنده طایفه یهودی اهلاک ایدوب
بیت المقدسی خراب ایلدی نصر فتح نون و صاد مهمله مشدده ایله
لغت سریانیده اسم صنمدر و بخت ضم با و سکون خا معجمه ایله
ولد معناسنه در ولد الزنا اولمغله آنی طوغوردقده اول صنمک
یانینه براقدیلر و والدینی معلوم اولمامغله بخت نصر ایله تسمیه اولندی
عصرنده عربی دوه ایله عجمی دوه یی جمع ایدوب اکیسندن بسبرک دوه
متولد اولوب خر دا اولنه نسبت اولوب بختی دینلدی بر شاعر
دیمشدر بیت بر پشت هیونان بختی هزار همی هفته رخت
بردند و بار بسبرک بختی اولان دوه در امیر معزی بیورر بیت
پیوسته از خشم و ذهاب آب و آتش میزنم بر بسبرک محمل بر کوه و صحرا
گام زن نظامی دخی بیورر بیت همه توشه ره ز شیرین و شور
روان کرد بر بسبرکان بور حذف با ایله بسرک دخی دینور نته که
شرف باقی دیمشدر بیت از دهان این طمع اژدهای جان سپر بر بر
این مست بسرک مهار انداخته وله ایضا بیت بود بسرک فلک مست
ونیز عربده داشت داد از دیکف کاف توزان مهار
وحشی دخی دیمش بیت زحوخ عربده جو غافلی که بر سر تست
بهوش باش که بر سر نشست این بسرک و لغت میرزا ابراهیمده

بسبرک

مبراک برایکی باشلو دوه در اسدی بیک بویت اکا مناسبدر بیت
دگر چار صد بختی و مبراک بصندوقها بر زر و سیم پاک مجمع الفرس
صاحبی نقل ایتدی که مبراک اول دوه در که آنی ناقه اعرابی اولوب بابای
ابکی اولکلو اوله وفتنامه ده کرته عجز یعنی صبیه وقودوق معناسنه
کلور مسطور در لوک ضم لام ایله دوه نک بر نوعیدر ترکیده دخی لوک دیمکله
مشهور در کمال اسمعیل بویورر بیت به مبراک شباهنک و لوک ترکی رو
که زیر سبزه گردون همی کند رقاص شهاب الدین ورکانی دخی بویورر بیت
طنین کردون درشاه راه فکر نو بیت خبیر در ای کردن لوکان کاروان سخن
شیخ آذری دخی بویورر بیت عرضه روز شد اکنون که بنده آذر تو
فتاده در گل فکر زبون چو اشتر لوک لوکلک معناسنه دخی وارد اولمشدر نه
ذکر اولندی عربیده جشنی اشتور جدر فتح جیم و سکون دال ایله دوه و دوت
یاکی انجمش اولان دوه در شمس فخری بویورر بیت وجود اشرف
وادی و هم ابو اسحق مشکوه مسند دیوان و تخت و صدر بوص
کجاست در همه عالم شهی که همچو او کمینه بخشش او صد هزار جدر بوص
هیون فتح ها و ضم مثناه تحتیه ایله کوده دار اولان دوه در واداه
الفضلاده یوغه دوه معناسنه مسطور در فردوسی بویورر
دستور فرمود تا ساروان هیون آرد از دشت صد کاروان
هیونان بهر کشیدن شدند همه نامداران بدیدن شدند
ولد ایضا سخنها زهر گونه آراستند هیونان تکاور برون تاختند

سعدی بویورر

سعدی دخی بویورر بیت ترا کوه پیکر هیون میبرد جه دانی
که بر پاجه سپ میرود مرتی فتح میم و کسر راء مهمله ایله اول دوه در کی
کچی تویی اوله زمین بویورر بیت مرا تو کوی چندین چه کری دنالی
چنانکه کربد و نالد زبخت بچه مرتی هی بالی تا یاد کویدم که مسال
هی بگریم تا دوست کویدم کمری کذا فی لغات الاسدی الطوسی انبره
فتح همزه و سکون نون و فتح باء عربی و راء مهمله ایله تویی و کلکش دوه در
کذا فی مجمع الفرس و حلیمی و نعمة الله فتح الف و سکون باء عربی و فتح مثناة
فوقیه ایله ضبط ادوب نوه لوچ دوه در که توکی حکمی قالمش معناسنده در
و بیکار و جماه سی غواصک بویت ایله استشهاد ایتدی بیت
برکنار جوی بنشستم رشته تا دام ودیب راست بیدار قطار
اشتر انبد انبره سول ضم سین مهمله و فتح واو ایله و فتحتین
ایله دوه طبانیدر ابن یمین بویورر بیت ای انکه مرد سفر نامه
ترا محکم نهاده رشته سولهاش لعل فام کذا فی مجمع الفرس
و حلیمی غول وزنی ایله ایراد ایدوب دیمشدر که سول دوه طبانیدر که
عربیده وخفن دینور و غیر حیوانلرده دخی استعمال اولنور نته که
سنایی بویورر بیت ای بکی عیسی و آن دگر چو سول این سم
خر وان چهارم غول هونشار زده صولاق اولان دوه در که
صولیجیب قالمز هیمال معناسنه کذا فی بحر الغرایب بیت هوید
فتح ها و کسر واو ایله دوه هویدی که اکا اوت ایله طولو ارقه سنه

ایچ کیمی

قورقاسدن بوریر بیت وراجای برزنده پیل سپید همانی برهیونم
عودن بعوید اشتر خار دوه دکنی درکه انکله بیمرر اشتر غاز غین
وزاء معجمتین ایله دوه طابن جیکی براقدر که کوکسنی دخی ایدرلر سیاسی
سعیدی بیت بس که دادند مرترا این قوم بدل کاو روغن
اشتر غاز ظهیر فاریابی دخی بیت رخانیدانه شتر دل
مدادم مردی جشم که بی شکر نه ربود زنیخ اشتر غاز اشتروار
دوه یوکیدر واو باری منقلبدر دوه کبی دخی دیمک اولور وارادهٔ
تشبیه در نته که میرخسرو بیورر بیت عزیزان که خشم ذلیلان خورند
شتروار خار مغیلان خورند اشتره با تخصیصیه ایله براجی
اوتدر آجی اولمغله دوه آنی یدکده طوداقلری جکیلور عربیده انکا
مرار دیرلر بضم میم واکی راء مهمله تخفیف ایله اشتر مرغ دوه قوشیدر
خلقتی دوه یه و قوشه مشابه اولدیغیچون ایکی اسمی ترکیب ایدوب
انکا اسم ایتدیلر ظهیر فاریابی بیت زنانمام خصم توجوینی
شترمرغست نه زور بارکشیدنی نه قوت پرواز اجفیل
کسر همزه و فا و سکون جیم ایله اول دوه قوشیدر که هر کوردکی نسنه
دن قجر بو لفظ عربیدر لکن شعر فارسیده واقع اولمغله ایراد اولندی
نته که لطیفی بیورمش بیت بادازی کش بجابت پیل وار ورنه
بگریزی زمیخ اجفیل وار میخ بال ارسیده اشتر دل قورقق
کمسه در عربیده جبان دیرلر سعدی بیورر بیت بومیانه تودشه

تادل

تا دل نبود شیر جو نه اشتر دل اشتر بین دوربین وعاقبت
اندیش و بکدر ضد خودبین در زیرا دوه یوریرکن بوینن اوزادوب
اطرافه باقر وانک همان اوکنه بقر اطرافه نظر صالمز نته که بر شاعر
دیمشدر بیت چو عارف دوره خود شد شتر بین شود ابر ابلهان
همواره خودبین اشتر کاو پلنک زرنه یا ویدکلری جانوردر اسمی
عربیده زرافه در ترکیبی بو بنم غلطدر قبلان ایله دخی دیشی دوه
اجتماعندن متولد اولان حیوانک اردکی وحشی ایبک ایله جمع اولمقدن
متولد اولور بوینی دوه بوینی کبی و ایاقلری صغر ایاغی کبی و کوده سی قبلان
کوده سی کبی انتهی در قال الزمخشری فی الاساس و فی کتاب سیبویه
خلق لعله الزرافة یداها اطول من رجلیها وهی مسماة بالجماعة لانها فی صورة
جماعة من الحیوان وجاء بها ابن درید مضمومة الزای وشک فی کونها عربیة
اشترک دریا موجی وطلاندیر هاتف بیورر بیت روان باشد
سپاه پراشوب سیل درازنا اشترک اشتران خیل خیل
کذا فی دستور العمل شتر گربه نیکی و بدی مشتمل اولان نسنه در عربیده
ما ارخص الناقة لولا السنور دیدکلری مثل دن ماخوذ در اصلی بو در که
بر بدوینک بر جوی دوه سی کریزان اولوب یمین ایدر که بولورسم
بر درهمه صاتیم ایسیم عورتم بوش اولسون دوه یی بولوقده ایتدوکی
یمینه پشیمان اولور طلاق واقع اولمق الجون حیله شرعیه ایدوب
کردننه بر کربه اصوب بازاره صاتمغه جقر بهاسی صورنلره شتر

بر درهمه دکر به بیک درهمه الکیسم بر صفقه ایله صاتر ین دیو جواب
ویره ایدی مشتریلر بو بهایی ایشیدکده ما ارخص الناقة لولا الملعونة
فی عنقها دیرلر ایدی زمخشری امثالنده بو یله روایت ایتمشدر که ما ارخص
الجمل لولا الهر ویروی الناقة لولا السنور شرد لاعرابی بعیر فنذر لیبیعنه
بدرهم ان وجده ثم وجده فربط فی عنقه هرا وجعل ینادی البعیر بدرهم
والسنور بمائتین ویروی بالف ولا ابیعهما الا معا فقیل ذلک یضرب
للمرغوب عنه لایفارقه انتهی انوری بیورر مب صد دام ابقوت
جاه تو خاطر بست   کاندر آن سرعت وبرق گو دو نست   وانجا که
در معانی مدحت بگاوش   گوی چهار خانه دریا و معدنست   گویند
مردمان که بوس هست و نیک هست   آری نه سنگ و چوب همه
لعل جندنست   در بوستان گفته ام گرچه جای جای   با شرو دو نا هم
مثلا سیر و رامنست   در هر زمانه شعر گر بها لیبست
گیتی نه یک طبیعت و گردون نه یک فنست   با این همه چو بنگری
از شیوه های شعر   اکنون باتفاق همین شیوه احسنست   باری
مراست شعر و فن از هر جهت که هست   گر نام هست و گر نامده نیست
کس را از ان کار گردن کشان شعر   گو زیج خفته دو دیوان بکردنست
گودن فتح کاف عربی ایله آغوز وبلوبکدر وجندن فتح جیم عربی
وسکون نون ایله صندل در و صندل اغاجنه معربدر ورسین اذوز
دیدکلری اوتدر اسب آت معناسنه اسم جنس در ارکه ودیشی یه

شلدر

شاملدر سعدی بیورر مب اسب لاغر میان بکار آید   روز میدان
نه گاو پرواری   اگرچه ظاهرده باء عربی ایله درنته که ملای روم بیورر مب
هر سکار اعبد باشد مرکب اسب   روز ان واقز بردبی جهد و کسب
اما اصلده باء فارسی ایله در نته که اسپه دن ظاهر در   اسپه
هاء ملفوظه ایله واگرچه اصلده هاء رسمیه تخصیصیه در آتلو جری معناسنه
اسم جمع در آخرندکی ها نسبت اختصاصیه ایچوندر و دقایقده اسپه
آتلو معناسنه در دیدوکی سهودر مجاز مرسل طریقی ایله مقیدی مطلقده
استعمال ایتمک بابندن مطلقا عسکره و جری یه اطلاق اولنور ملای
روم بیورر مب دیو شیطان از ملایک اسپهی   سوی صف
مومنان اندر رهی   اکثرها دن اول برالف تاکید نسبت ایچون
زیاده ایدوب اسپاه دیرلر نته که نظامی بیورر مب
برابر باز شد بارک و اسپاه   نثار افشاند بر خورشید و بر ماه
وآندن اکثر که بعد الزیاده الف اولی بی حذف ایدوب سپاه
دیرلر وگاه اکیسن حذف ایدوب سپه ده دیرلر نته که فردوسی
بیورر مب از ایران سپه بود مردی هزار   همه نامدار
از در کارزار   سپاهی یاء نسبت ایله سپاهه منسوب بر نفر دیمکدر
سعدی بیورر مب زر بده مرد سپاهی را تا سر بنهد   وگرش
زر ندهی سر بنهد در عالم   لشکر آتلو جری یه و پیاده یه شاملدر
سپاهدن اعم در عسکر لشکر معربدر سعدی بیورر مب

همان به که لشکر بجان پروری که سلطان بلشکر کند سروری
سپاهان شهر معروفدر جمع سپاه ایله تسمیه اولنمشدر نته که حمزه ابن
الحسن دیمشدر اصفهان اسم مشتق من الجندیة وذلک ان
لفظ اصفهان اذا رد الی اسمه بالفارسیة کان اسپاهان وهی جمع
وهی جمع اسپاه وهو اسم للجند نظامی بیورر بیت
چو سیب زنخ نهم بر دست شاهان سبد باز بر دست سپاهان
فی موسنده بو اسم ایله مسمی اولدوغنه ایکی وجه ذکر ایلدی عبارتی بودرکه
نقل اولنور اصفهان قد یکسر همزتها وقد یبدل باءً وهما فادیهما واصلها اسپاهان
ای الاجناد لانهم کانوا سکانها اولانه لما دعاهم نمرود الی محاربة من
فی السماء کتبوا فی جوابه اسپاه آن نه که باخدا جنگ کنند ای هذا الجند
لیس لهم بحارب الله انتهی سپهرم بر پهلوان نورانیدر فردوسی
بیورر بیت سپهرم بد وبارمان پیشرو جز شد بدینسان
زسالار نو مغفار ترکیبی سپه آلدن نجر واورکه قوتونج دیمکدر
سپهبد ایله سپهبد انشاء الله ذکر اولنور یرده سنک اولکنا
یک اسپه ها درهم ایله براتلو دیمکدر که یولده رفیق اولمیه نته که نظامی
بیورر بیت این گفت واز وعنان برگرداند یک اسپه شد و
دو اسپه راند میر خسرو دخی بیورر بیت در روزکار شفق
روز تاخت مهر یک اسپه دوان شد بر وی سپهر دو اسپه
ایکی آتلو اولان کمسنه در سه اسپه اوچ آتلو اولان کمسنه در اوغنده کی لفظ

نسبت اختصاصیه

نسبت اختصاصیه ایچوندر ایکی آتلو یا اوچ آتلو اولان اولاغده که برسینه
بنوب یاعدا ایسن یدک ایده اطلاق مجاز قبیلندندر برمرتبه
دخی تجوز ایدوب مطلقا اولاغه دخی اطلاق اولنور نظامی بیورر
بیت دو اسپه پیش بانوکش فرستاد زمهمان کردن شاهنشه
خبرداد کمال اسمعیل بیورر بیت بگوش جود تو تا که حدیث کال
رسید سه اسپه خانه تو تاخت تا برآهی آورد دو اسپه گریخت
اولاقلر یک قاجدی دو اسپه آمد اولاقلر سرعت ایله کلدی
معنوری عقده مثل اولمشدر جامی بیورر بیت دل کود و اسپه ازغم
جانان بجوی گریخت عشقت عنان کشیده بسوی تو میکشید
اسب انگیز معروفدر مهمیز وقونوق معناسنه ده کلور کذا فی
مجمع الفرس اسپیل بیل وزننده منیدیل اولمسه در که آت اوغولمه سندن
غیری بر نسنه سی اولمیه کذا فیه ایضا نقلا عن تحفة الاحباب اسب
و فرزین نهند لعب شطرنجده آت ایله فرز طرح ایلمیه غالب
اولنور دیمکدر سعدی بیورر بیت گدا ایکه بر شیر فرزین نهند
ابو زید را اسب و فرزین نهند کذا فیه ایضا فرس نهاده است
سنک مغلوبکدر دیمکدر نظامی بیورر بیت دوران که فرس نهاده
است یا هفت فرس پیاده است پیل افکنش بودجی
لعب شطرنجده متعلقدر مات ایتمکدن کنایه در نظامی بیورر بیت
چو بشنید این حکم یاجوج را که پیل افکنم که عوج را تو بیتگ شطرنج

بازی عدیله قایم انداز دیورلر نته که نظامی بیورر بیت ملکرا قایم انکهی تو
قایم انداز پادشاهی تو قایم عربیده قیم دیدکلری شطرنج بازی نظیر در
ومؤید الفضلاده عاجز معناسنه ده تکرار دیمشلردر قایم ز تحت
عاجز اولوب جنک ایتمدی دیمکدر خاقانی بیورر بیت بس بقایم ز تحت
باعلش جهان کوچو قایم درجهان ملک باد آنک اقسام اوصاف
حسن ایله حوق اولمغله ذکری مناسب اولدی هیدخ فتح ها و سکون
یا حطی و فتح دال و خاء معجمه ایله حنکه یراد آت درکه باشی قوی اوله
شمس فخری بیورر بیت کدام باره نز ذکرا بماند تا ب بوقت
انکه شوده سوار بر هیدخ هارینه باء موحده ایله ده لغتدر وفی مجمع الفرس
کسر با ایله ضبط ایتدی ولکن نا موجهدر توسن رام اولمامش یاوز آتدر
وضم تا اقصحدر کذا فی مناظر الانشا انوری بیورر بیت وی بکاه
صلابت کوشش توسن چرخ زیر ران تورام دوه یه دخی
وصف اولنور نته که خاقانی بیورر بیت غم تجرد است و توسن وفی
بارکاروا درجان به پشت تجرد توسن در آورم مجاز انسانه
وصف اولنور نته که میر خسرو بیورر بیت دل مردم انکاه توسن بود
که ازاد جونی سرو و سوسن بود چو کردد کرفتار اندیشه‌ئی ماند
بجز عاجزی پیشه‌ئی ستاغ فتح سین مهمله و تاء قرشت وعین معجمه ایله
بنلمامش آتدرکه هنوز ایر وضع اولنوب تعلیم کورمامش اوله کذا فی
رساله الطوسی ومعیار الجمالی شمس فخری بیورر بیت هنکام

بخشش

بخشش از کرم بیدریغ خویش زر بدره جامه و رزمه و کله ده ستاغ
وتنخه و قابیده و ساییده قفرقفرق معناسنه مذکوردر که طغمیه
جمع زیوراول آتدرکه یوزی و قارنی و دورت ایاغی بیاض اوله انکی
معناسنه مسعود سعد بیورر بیت آتش و آب و خاک و باد ستیه
ابرش و خنک و بور و جمع زیور کذا فی مجمع الفرس نقلا عن مؤید الفضلا
جم تحفة الاحبابده مذکوردر که لسان اهل مرو ده چشم و کوز
معناسنه در بور ضم باء عربیه ایله طوری آتدرکه عربیده اشقر در نته که
مسعود سعد بیورر بیت بور شد چرخ تو از پس خنگی که
زدش بر رخش و بر پهلو بر خشن آت ارقه سیدر نظامی بیورر بیت
یک اسب بور ازرق چشم نوزاد معطر کرده چون ریحان بغداد
فردوسی دخی بیورر بیت چو پاسخ نداد ندستور را برانگیخت
آن بارهٔ بور را بور اصلده الو اندر فستق رنکدر و مطلق اته بور
دخی دیرلر نته که سنایی بیورر بیت چکونه کنم با سران اسب تازی
که دارم که از چوب بود ست بورم سعدی بیورر بیت در این میدان که
تازد بور خویش رو ندارد کوتس کردون بیک جو دقایق
الحقایقده باء فارسی ایله ضبط اولنمدوغی سهودر جرمه فتح جیم فارسی
ایله پولاد دم قر آتدرکه عربیده ازرق دیرلر مجمع الفرسده کبود
ایله تعبیر اولنمشدر نته که فردوسی بیورر بیت بپوشید سهراب
خفتان جنک نشست از بر جرمه سنک رنک و بجر

الغرایبده بو زات معناسنه مذکوردر   زرده صاری اندر نته که انوری
بو در بيت مباداکه خورشید بفرت براید   جز از سایهٔ زرد
تیزگامت   کمال اسمعیل ده بو در بيت زنقرهٔ خنگ فلک مینت عاجزانه
همت   گکر د زرده خورشید زیر ران رهوار   نظامیده بو در
بيت سوی عجم ران میشن درعرب   زرده روز اینک و
شبدیز شب   بيت شیده مثله شید ایله ها نسبت تشبیهیدر
مرکبدر شید گونش دیمکدر نته که شیخ اوحدی فردوسی بو در بيت
نشست از بر شیدهٔ راه جوی   بنزدیک گودرز بنهاد روی
کذا فی مشکلات الشهنامه و دقایق الحقایق و جناس الجناس و تشبیه
لونده در احتمالدر که سرعت سیرده یا حسن صورتده اوله بيت گهر
فتح کاف عربی و ها ایله سیاهه مائل طورییدر که خرمایی طوری دیبوز
بيت کرنگ ضم کاف عربی و فتح رای مهمله و سکون نون و اخرین کاف عربی ایله
آل آتدر کذا فی مجمع الفرس ایکینک مثالی عرفی بو در بيت
مرا چو دیده بود ابلق چه اندیشم   که این کرنگ خرامست و آن گهر رفتار
بيت و تتمهٔ اسنده کرنگ ضم ایله طورنه و کلنک معناسنه و فتح ایله لشکر
جمع اوله جق یردر که ترکیده دزنگ دیر بیده خوزه و معرکه دیبوز
معناسنه مذکوردر و بحر الغرایبده ضبط اول صنوب ایکن درنگ
و خوزه معناسنه موجوددر و اقنوم دخی ضم ایله طورنه معناسنه
مسطوردر و جناس الجناس صاحبی دخی ضبط ایتمیوب گرنگ لشکر

دینلدر

درگهی بر مدیر دیو ب بو بیتی ایراد ایلدی بيت هم مهچه لوای
ترا آسمان غلاف   هم لشکر جلال ترا لامکان کرنگ
بو بیت کندی شعرینه بگمزه مصنوعدر کرنگ قولات معناسنه
دخی گلور دیو ب بو بیتی ایراد ایلدی بيت فارس همز کند
نه فرس در دم نبرد   مرکب اگر سیاه کندش وگر کرنگ
بو بیت دخی کندی شعریدر بيت شولک ضم شین معجمه و فتح لام و اخری
کاف عربی ایله قره لوز اندر کذا فی بحر الغرایب اسدی بو در بيت
سپهدار بر کرد شولک زجای   کشیده بکین تیغ کشورگشای
و مجمع الفرسده تیز لو و یجی دیو رغه معناسنه دردیو ب همای
همایونک بو بیتی ایراد ایلدی بيت در آورد بر شولک تیزپای
چو دریای آتش در آمد زجای   بيت هیکر فتح ها و سکون یای حطی و کسر
کاف فارسی ایله اول قره اندر که سرخه مایل اوله کذا فی مجمع الفرس
بيت گران ضم کاف عربی و رای مهمله ایله اول اتدر که طوری ایله صاری
آمیخته اوله الف حذف ایدوب گرن دخی دیبوز کذا فی مجمع الفرس
ایضا بيت یگران فتح یای حطی و سکون کاف عربی و رای مهمله ایله مثله
کذا فی معیار الجمالی و نسخهٔ الوفائی شمس فخری بو در بيت
که شکار چو بازو باز و زاغ و بلبک   دوران در آری بر پشت باد پایان
بيت و شرفنامه ده اول طوری اتدر که بلیسی و قویروغی سفید اوله خاقانی
بو در بيت دو اسپه در او در رکاب در آور   گرز و جرمهٔ صبح

بکرانه نماید رکاب قدحدر یعنی تزکل و برقدح شراب لکنور کر صبح ازرق
شعاعندن شفق کبی صبغ ویکلکونی اوله و سایر کتب لغتده قولات
معناسنه مذکوردر دیزه یاغز اته اطلاق اولنور معربی دیزج در
فتح دال ایله نته که قاموسده دیمشدر الدیزج من الخیل معرب دیزه
بالکسر ولماع توبه منحوه لکن نه لون ایله متصف اولدوغنه تعرض
ایتمدی جاربردی شرح شافیه ده اول باب ادغامده ذکر ایتمشدر
عبارتی بودرکه نقل اولنور الحمار الادغم هو الذی یسمیه العجم دیزه
وذلک اذا لم تصدق خضرته ولا زرقته فکانهما لونان قد امتزجا
انتهی ومجمع الفرسده سیاه رنک اولان طوار معناسنه مسطوردر
فردوسی بو بیتده بیت بفرمود تا برنهادند زین بران دیزه
پیل تن رو زکین آته اختصاصی یوقدر نته که برشاعر دیمشدر بیت
قطار استر دیزه صد و سی که بارش طشت و طشتخان بود و تبر
فردوسی ده بو بیتده بیت درفش کجا بیکرش دیزه کرک نشان
سپهدار کیو سترک دیز ایله هاء نسبت اختصاصیه ایکی کبیدر
دیز ترکیده یاغز دیدکلری رنکدر دیزه اول لونه منسوب نسنه در
شبدیز قاره یاغز آتدر وبحر الغرایبده قرارق کوک آت معناسنه
مسطوردر فردوسی بو بیتده بیت ز دستم و اسب و شبدیز و تیغ
نیارد و بر و سایه کسترد میغ شبرنک کوزرق قره آتدر عربیده
ادهم دینور سلمان بو بیتده بیت سواری دید بر شبرنکی از دور چو در

تاریکی

تاریکی شب شعله نور شبدیز ایله شبرنک معناده قریب اولمغله
بری برینک یرینه استعمال اولنور نته که نظامی بو بیتده بیت
شنیدم ران منشیء درعرب رزده روز ایبک شبدیز شب
علم روم ده بو بیتده بیت تا بدانکه همانم در وجود کرچه از شبدیز
مر صبح نمود شبیس ایکی سین مهمله ایله جعفت رخشنده بنک بنک
اولان آتدر شمس فخری بو بیتده بیت بزرک وخرد وخاص وعام دارند
از عطای تو کمیت وابلق وشبیس وسمند وابرش وکران وله ایضا
از کمیت شبیس کلکون کرده رخ برقلها بر سمند عشرت وشادی کشیده
تنک تنک شبیس اصلده جعفت معناسنه درکه بوزده بهیم
کبی بنک بنک اولور عربیده کلف دینور ومشکلات مثنویده مسطوردرکه
شبیس حدود شامده برمکاندرکه ایوآتلری اولور رخش بحر الغرایبده
منقولدرکه بکلو کلکون آت معناسنه در واقنونده بوز آت وچل
آت معناسنه مذکوردر ونعمة الله ده ابرش والاجه بکلو بوز آت
معناسنه مسطوردر رستمک آتی بو وصف ایله متصف اولدیغی غلبه استعمال
ایله اکا علم اولدی شمس فخری بو بیتده بیت کمین بنده شه بود روز رزم
اکر زنده کردد خداوند رخش ابرش اول اتدرکه بیاض بکلری غیری
لون ایله بکلی اوله بو لفظ عربیدر شاعر بو بیتده بیت چو ابرش تند کشته
سوار بر زمین از هیبتش کوهسار بالاد باد فارسی وعربی ایله
یدک آتدرکه عربیده جنیب دینور کذا فی مجمع الفرس وغیره شمس

فخری بویرر شهنشهی که کشد تخت در موکب او   چو نقره خنگ و
سمند فلک دو صد بالاد   بحر الغرایبده مطیه معناسنه ده کلور دیوب فرالاو
بو بیتی ایراد ایلدی   من ره پیر وست های شدم   نتوان راه
رفت بی بالاد   و تفصیل سمر آتی معناسنه در همیش   بالاده زیاده
ها ایله دخی کوزنه که عنصری بویرر   ابلق ایام را تا بر نشیند میر و د
سبز خنک چرخ پیش قدر او بالاده   دال آخرندنی حذف ایدوب
بالا دخی دیورنه که فردوسی همیش   چنان گفت پیران از آن
پس شاه   که بالای شد بیکان با سپاه   بفرمای کاسیم
با زیز   چنان دان که بخشنده جالست و جز   ابدی بیغر
بویرر   هزار اسب بالای پیشش درونی   به بر گستوان
و زره گونه کون مجمع الفرس صاحبی بو کلمه هم با عربی و هم با فارسی
بابنده ایراد ایلدی   گتل ضم کاف عربی و فتح تا و فراشت
ایله بو دخی یدک آت معناسنه در و حالا مبتدا اول در امیدی بویرر
اسمان است و بران باره خورشید روان   با جنیبت کش تو زاینده
کتل بر سر تل   وحشی ده بویرر   بیت خورشید فلک بر طرف
جرم هلال   طبل باز لسیت ترا تعبیه بر زین کتل   مجمع الفرسده
بو کلمه دابه و تل معناسنه ده کلور ابو یوسف هروینک
بو بیتی ایراد ایلدی   ز ربیدی کمند نور نظر   از بلندی
آن کتل بگمر   کتل فتح کاف ایله اولورسه بحر الغرایبده و جامع ده

طاغ المدر

طاغ المدی و نعم الله ده طاغ اردوکی معناسنه مذکور در   نوبتی بو دخی
دکی آت معناسنه در لفظ عربیدن مأخوذ در نوبت ایله بیلمک اعتباریله
نوبته نسبت اولنمشدر خاقانی بویرر   جبریل از پی رکاب
روش   نوبتی بر در سرای آرد   شمس فخریه بویرر
بر اسب نوبتی خداوند ملک جم   پروین ستام باشد و خورشید و مه جناغ
نعم الله حقیقتی المحبوب دیمشدر که اسب نوبتی اورته بار گیری که
بر قاج کمسه اشتراک وجهیله آلورلر که نوبت ایله بنرلر هذا کلامه
نوبتی خیمه و چادر معناسنه ده کلور انلعمه چادر مش حسنه ذکر ایلمشلر
الاغ اول آتدر که اولاقلر ایچون مهیا اوله جامی بویرر
ملک شهر حکم فرموده   که بگیرند الاغ آسوده   و میدیدم
میرسید یکا سر هنگ   میکند سوی هر الاغ آهنگ   مجازا
اولاقده اطلاق اولنور نته که ترکیده بویله مشهور در ملای روم بویرر
داشت کاری در سمرقند او مهم   چون الاغی ما شود
او مستقیم   سعدی دخی بویرر   مثال اسب الاغند مردم سفری
نه چشم بسته و سر گشته همچو گاو عصار   یام مثناة تحتیه ایله بو دخی
اولاق معناسنه در شمس فخری بویرر   از برای لجیبان حبیب تو
در هر طرف   بسته اجرام سماوی ز ابلق ایام یام   ابن یمین دخی
بویرر   من که چون عیسی نیارم بی خری رفتن براه   هر زمانم دیگری
گیرد چو اسب یام الاغ   ولغیره   مهیا کرده فتح الکبیر ایام   بلم ثده

شنیده خورشید زبام لوند مجمع الفرسده فتح نون و بحر الغرایبده
ضم ایله مضبوطدر بورغه آت معناسنه در نته که فردوسی بویورر مص
سمندی لوندش همی راند گرم برو بر همی آفرین خواند گرم
اسدی دخی بویورر مص فرسته بر دند کرد و گرکین بدادش
عرابا لوندی بزین اثیر اخسیکتی ده بویورر مص لقته زتاب مهر
برین کوینه دورخی کرده لوندمی چو سمند ربو گذار تجاز
قاصد و پیک معناسنه ده کلور نته که فردوسی بویورر مص
لوندی فرستاد نزدیک زال بدو گفت رو همچو باد شمال
و در مکانه اسمیدر دخی نته که فردوسی بویورر مص بجایی کی نام او بد
لوند بدو اندرون کاخهای بلند لونده بودخی لورغه
آت معناسنه در کذا فی مؤید الفضلا مجاز سریع الفهم و زیرک
معناسنه ده کلور آخرنده کی ها نسبت تشبیهیه ایچوندر یوسف
بویورر مص بشناس که مردیست اوند انش فرهنگ و خرد
دار دو لونده کذا فی بحر الغرایب و ابوحفص سغدی فهم و ادراک
معناسنه در چوب حبت مذکور ایله استشهاد ایلدی لودن فتح
کاف عربی ایله آغز بورشلو آتدر که بداصل اوله عربیه برذون کوزر
انوری بویورر مص صدرا مر البقوت جاه تو خاطر لسیت
کاندر اراى سرعت او برق لودست خاقانی ده بویورر مص
جنین نماند بس منی و زنان که بهر راه چون رخش منیت پا بکوبد درآدم

مجازنعا

مجاز اسعر الفهم اولانه اطلاق اولنور نته که ملای روم بویورر مص
این بلا از کودنی آید ترا که نکردی فهم نکته و رمزرا کمال اسمعیل
بویورر مص بجز فر آزرمت هر که هست مخطوطست لطیف
طبع و گرانجان و زیرک و کودن کول فتح کاف عربی و واو ولام ایله
بودخی اغزبورشلو آتدر لطیفی بویورر مص آه از کاهل و جموح و
کول آه از زشت و نابکار خول خول فتح خاء معجمه و واو ایله خدنکا
معناسنه لفظ عربیدر و قوجاش قوبوغنه دریسندنی اولان کورک
معناسنه ده کلور نته که نظامی بویورر مص میفکن کول کرچه خوار
آیدت که هنگام سرما بکار آیدت سلمان دخی توحیده
بویورر مص بپوشان جبه سنجاب لوشید کول ها در بلیک
و شیر لوشید بو معناده متداول و معروفدر جمند فتح جیم
فارسی و میم و سکون نون و دال ایله بودخی اغزبورشلو آتدر کذا فی مجمع
الفرس بالانی بودخی او معنایه در خاقانی بویورر مص
دلم را منزلی به شست و پس ماندگان ازپس که راه عشق
سنگلاخست و سم افکندست بالانی بالانه منسوبدر بالان
معروفدر عربیده برذعه دینور ملای روم بویورر مص
این خرمسکین میان خاک و سنگ لج شده بالان بریده بالهنگ
الف حذف ایدوب بلانی دخی دینور کذا فی مجمع الفرس چرده
فتح جیم فارسی و سکون را و هاء مهمله ایله او آتدر که باباسی عربی

وانه سی غیر عربی اوله کذا فی مجمع الفرس وغیره‌ده معناسی دخی وارددر الوانک
اول مرتبه سینه مایل اولان لونه دلالت ایدر مثلا سیاه چرده قره‌یه مایل
قره یاغز وزردچرده صاری‌یه مایل صاری وشین دخی بو کلمه‌ده لفظا بولنور بیت
ای سیه چرده که شیرین عالم با اوست چشم میگون لب خندان دل خرم با اوست
اکدش کسر همزه وسکون کاف وکسر دال ایله لغتدر بیازیده اول آدمدر که
بر طرفی عرب وبر طرفی هندی اوله وانه مخصوص دکلدر ایکی جنسدن حاصل اولان
حیوانه ده اطلاق اولنور محتشم معناسنه نظامی بو بیتده بیت
نظامی اکدش خلوت نشین است که نیمی سرکه نیمی انگبین است
وله ایضا نگار اکدش است این نقش دمساز پدر هندو و مادر
ترک طناز باره مطلقا آتدر کرک عربی اولسون کرک اولمسون بوکا
معناسی اولان بار لفظنه منسوبدر فردوسی بو بیتده بیت که باره کوچاند
بجنگ نماید بران روی چنگی پلنگ بارکی فتح را ایله بو دخی مطلقا
آتدر فردوسی بو بیتده بیت چو بر تیر زد بارکی بر نشست رفت
اهرمن را بافسون ببست آخرنده کی یاء نسبت مطلقه ایچوندر وکاف عجمی
حرف توسلدر بعض بر کلمه‌نک آخری‌ها رسمی اولا خواجه وبنده کبی اکا یاء نسبت
یا یاء مصدریه یا کاف تصغیر یا الف ونون جمع لاحق اولورسه آخری مغیر
اولمق ایچون بر کاف ایله او مقصده توسل واتصال ایدرلر عربیده لفظ وقایه
مشابه سنده‌در بارکیر بو دخی اول معنایه‌در وصف ترکیبی دخی منقولدر
سنایی بو بیتده بیت بارکیر تو تازی اسب روان تو خر لنک لاشه

حران

حران بو اوج کلمه عربیده مرکوب ومطیه معناسنی افاده ایدر اکدش اسمیله
بار ذکر اولندی عن قریب ده شرح اولنور بونکله اسم بسیط ارغن در
فتح همزه وسکون راء مهمله وفتح غین معجمه ایله وبو لغت دشت قبچاقدر
ایدی بو بیتده بیت جهان تاخته ارغن سنگ سم که در کنبد
از زر وشد ماه کم بحر الغرایبده ارغنون ده ایله تفسیر اولنمغله نعمه ایله
تحریف ایدوب بنت ایله تفسیر ایدوب دختری اکا عطف تفسیر
ایلمشدر جمع ایتدوکی لغت اکثر بو قبیلدندر ولهذا تاکیفینه اعتماد
واعتبار یوقدر خنک وسمند وسلسک وماخچی انلرده
هر بری ذکر اولندی عن قریب ده شرح اولنور اسپریس آت میدانی
معناسنه در شمس فخری بو بیتده بیت زهی یادشاهی که سطح فلک
بود بهر کافرا اسپریس یا حذف اولنوب اسپرس دخی دیرلر
کذا فی مجمع الفرس اسپغول عقاقیردندر بزر قطونا دیدکلری در
اسب ایله غول اسمدن مرکبدر غول ضم معجمه ایله قولاق معناسنه در آت
قولاغنه فی الجمله مشابه اولمغله تسمیه اولندی کذا فی صیدنة ابی
الریحان البیرونی اسب کوش دخی دیرلر اصل اوزرینه بو کلمه ده
تصرف اولنمشدر تعریبده با فایه وکاف یایه قلب اولنوب اسفیوش
دیلمشدر وغیر تعریبده کاف یایه تبدیل ایدوب اسپیوش دیلمشدر
بوندن الف حذف ایدوب سپیوش ده ذکر اولنور بونک آخری سین
مهمله ایدوب بر نون زیاده سیله سپیوس دخی دیرلر ویا باد

موحده اوزرینه تقدیم ایدوب من غیر زیاده سیبوس ده دخی مستدر
سابوس اکی سین مهمله وضم باء عربی ایله بودخی بزر قطونادر بنکو
فتح باء عربی وسکون نون وضم کاف عربی ایله واخری واو ایله بودخی بزر
قطونادر هردو توم فتح ها وضم راء مهمله وتاء قرشت ایله بودخی او
معنایه در بونلر چلبی مجمع الفرسدن منقولدر فسلیون فتح فا وسکون
سین مهمله وکسر لام وضم یاء حطی ایله بودخی بزر قطونادر لطفی بویورر
بسوز عشق درمان جز لقا نیست لعاب فسلیون او را شفا نیست
کذا فی بحر الغرایب **مادیان** کسب لغتده اخی قصرق دیدکلری
دیشی آت معناسنه مذکوردر عربیده حجر کسر حاء مهمله وسکون
جیم ایله اما نظامی یابنی اشک دیشی سنه اطلاق ایتمشدر نته که بو
بیتده دیمشدر بیت آخر الامر مادیان کوری آمد افکنند
درمیان شوری مادیانه زیاده ها ایله او معنایه در کذا فی بحر الغرایب
وغیره **کرّه** ضم کاف عربی وتشدید را ایله وتخفیف اصلدر
اتک واشکک وسایر مرکوب اولان حیوانک یوروی معناسنه کلور
نظامی بویورر بیت هر آن رائض که سازد کره را رام کند
آهستگی با کرهٔ خام ملای رومده بویورر بیت جفت کردن اسب و
استر را غرض جوهر کره بزاییدن عرض وله ایضا زانکه نقش وجزو
بی بهره آدمی خویشتن خر کره معرب وکوب با جیمه تبدیل اولنوب
کرج دینلشدر قال الصاغانی فی العباب الکرج مثال رکع معرب وهو

چو کلم

بالفارسیة کره شیء یتخذ مثل المهر یلعب به قال جریر مب
امسی الفرزدق فی جلاجل کرّج بعد الاخیطل ضرّة لجریر
فایده سز عبث نسنه یه بیهوده وبی هده دخی بیهوده سوز سوز هیچ
ژاژ خای بیهوده بودخی ناظمک مرادیدر بیهوده ایکی قسمدر مرکب وبسیط
قسم اول عبث ولغو وباطلدر کرک فعلده اولسون کرک قولده
اولسون نته که ملای روم بویورر بیت خود ترا کاری نبود انجا بگاه
که به بیهوده کنی این عزم راه سعدیده بویورر بیت مجال سخن
تا نه بینی ز پیش به بیهوده گفتن مبر قدر خویش واوی حذف
ایتمکده جایزدر نته که سعدی بویورر بیت هر انکه تخم بدی کشت وچشم
نیکی داشت دماغ بیهده پخت وخیال باطل بست ولمی حذف
ایتمک جایزدر کلدر الا ضرورت شعرده نته که ظهیر فاریابی دیمشدر بیت
بحضرت چو مرا فرصت وداع نبود کنون امید ملاقاتم از تو
بیهوده است اصلی بی ایله هوده مرکبدر بی نفی معیته دلالت ایدر
بر کلمه در ترکیده سز وعربیده بعض موادده اندن بدون ایله وبعض
آخرده بلا ایله تعبیر ایدرلر وکاه ایکیسی ده جمع ایدرلر نته که فارسیده
بی توشه رفتم ترکیده ازقسز کتدم وعربیده سافرت بدون
زاد او بلا زاد ترجمه سی جایزدر بی اسمایه مختصدر افعاله داخل
اولمز نته که مقابلی اولان با که عربیده مع معناسنه در بوایله در
وایکیسی بسیط در ایکی حرفدن مرکب دکلدر خلافا لصاحب الدقایق

وهوده حق معناسنه در که مقابل العفو وباطل در واوی حذف ایتمک جایزدر
نته که رودکی بویورر بیت مهر خواهی زمن وبی مهری بده خواهی
زفر وبیهده بادرم بادرم بای عربی وفتح راء مهمله ایله وجمع الفرسده زاء معجمه ایله
مضبوطدر بو دخی بیهده کبی عامدر قول فاسد وفعل باطل معناسنه در
عنصری بویورر بیت چون بیابان بازخورد اسپ شاه کامکار
جنگ ایشان نجز کشت وسخن ایشان بادرم شمس فخری بویورر بیت
هر که جز مدح ذات او کوید قول وفعلش تباه وبادرم است ژاژ
دخی بویله عامدر ان شاء الله عنقریب سیجیء الذکر فلاده مخصوص اولاعبک
بفتح اسمی واردر بری فلاده ضم فا ولام ایله نته که بوشکور بویورر بیت
یک فلاده سخن نخواهم گفت خود سخن بر فلاده بود مرا حذف ها ایله
فلاد دخی دیور نته که شمس فخری بویورر بیت بجز دعای تو باشد سخن همه
هذیان بجز ثنای تو باشد حدیث جمله فلاد اصلده فلاد فتح وکریه
معناسنه در نته که سنایی بویورر بیت هر کرا دختریست خاصه فلاد
بهتر از گور نبودش داماد بها نسبت اختصاصیه ایله قول فاسده
مخصوص اولور وبر دخی قلماشدر فتح قاف وسکون لام
ومیم ایله ملای روم بویورر بیت ما تو قلماشیت خواهم گفت هان
صوفیا خوش بین بکشا گوش جان وله ایضا بند کن منکک سخن بایست را
وا مکن انبان قلماشیت را میر حسینی دخی بویورر بیت خورشید
نه دید چشم خفاش تا کی نهی گزاف وقلماش کذا فی مجمع الفرس

وبر دخی کلبتره فتح کاف عربی وسکون لام وفتح بای فارسی وسکون
تا قرشت ورای مهمله ایله نته که انوری ذم سنجر زاده دیمشدر بیت
او ترا گر گفت این کلبتره ها را جمع کن تا ترا لازم شود چندین شکایت گستری
قسم ثانی بیهودن دن مشتق اسم مفعولدر بیهودن بز ودری
گربسته اتشدن حرمق معناسنه در نته که شمس فخری بویورر بیت
گفتند بلا که تن وجان عدو سوز گفتا که چه وقت است نه سوز ایچ نه بیهود
کسیل دخی بویورر بیت نخواهم سخن دان که هم اینجا بیهودم
مجمع الفرس صاحبی بیهودن دخی بو معنایه نقل ایتمشدر وشاه
ناصر خسروک بو بیتنی ایراد ایلدی بیت جو زم گویم با تو مرا درشت
نگوی مسوز دست جزا زانکه مر ترا برهود ولغت اسدی
طوسیده بو لغت بر قوته ملتوی بدر مصدرنده بیهوده شدن
دخی مسموع دیمش ژاژخای هرزه گوی وبی فایده سوز سویلیجی
معناسنه وصف ترکیبی در ژاژ ایله خاییدن مرکبدر ژاژ ایکی زای فارسی
ایله دورت معنای واردر بری گشنکر دیدکلری چوق دکلو
بر اوتدر که شتر آنی بر واندن تره دوغ ایدرلر کذا فی رسالة
الطوسی ومعیار الجمالی والسامی ومشکلات العرب ده عسجدی بویورر بیت
ژاژ داری تو وهستند بسی ژاژ خوران وین عجب نیست که بازند سوی
ژاژ خران فرخی ده بویورر بیت وزان مرز بی درختان ماش
زمینش همه لاله زار است وژاژ شمس فخری بویورر بیت

حسود و شتر دل که عیش کند ‌ سزد الکه نشکید اشتر ز ژاژ
ثامن بلیبد وم دار معناسنه در کذا فی الجامع و مشکلات المثنوی
وبعض نسخ لغته آمده ملای روم بیورر ‌ سهوی است او وبس
شهوت پرست ‌ زان شراب زهرناک ژاژمست ‌ ثالث
بیهوده معناسنه در که سوزده قولنور نته که ملای روم بیورر
می نداند خلق اسرار مرا ‌ ژاژ میدانند گفتار مرا گرگ
غیرتنده اولسونه نته که ملای روم بیورر ‌ خادع دردند
در فاهها ژاژ ژاژ ‌ زهر نند و زرستانان رسم باژ ‌ رابع ژاک
اولمش جرمز معناسنه در که ترکیده چاچ دیرلر ‌ وبعض یرلرده
طینوس دیرلر ناظم بو معنالی قطعه اجزه ده ایراد ایلمشدر و مجمع
الفرس صاحبی بو معناده اولان اولنی رای مهمله ایله ضبط ایتمشدر
وحلیمی اولی رای مهمله ایله اولان چاچ معناسنه در دیمشدر که خرمنده
غله نک تغلیمش و باجوکنه دیرلر ‌ وزای فارسی ایله اولان چاچ معناسنه
دیوب بیبی نک بو بیتی مثال ایراد ایلدی ‌ بابی وافراشته
اینجا جهان ‌ تو ز کون بر ژاژها افراشته ‌ نعمة الله معنی اولی
مهمله ایله اولان جرمز و چاچ واربه و بغدای یغننه دیرلر دیوب
معجمه ایله اولان جرمز جور جوبی معناسنه در دیمشدر و جامع صحاح
اقنوم صاحبی که ایکیسی چاچ معناسنه در دیمشدر ‌ وخای
خاییدن ام درجزو وصف ترکیبی واقع اولمشدر ‌ خاییدن

چیمنك

چیمنک معناسنه در که عربیده مضغ دیرلر نته که شاعر دیمش
جو دندانت زخاییدنش عاجز است ‌ وجود ازگوار دیدنش عاجز است
خاییدن خاردن صحیح با دو علیه زیاده سیله بو دخی چیمنک معناسنه در
نته که شمس فخری بیورر ‌ ازان کر دست محنت تیز دندان
که حلق دشمنانت را خباید ‌ خایستن بو دخی او معنایه در خاییه
ماضی و اسم مفعولدر ‌ شاه نامحسن و بیورر ‌ بر خواهد ز خایی
سنه هرگز ‌ این خوب مقوال بجنه خایسته ‌ کذا فی مجمع الفرس
خاشتن بو دخی خاییدن معناسنه اسم مصدردر اصل خاییدر
یا حطی حذف اولنمدی رودکی بیورر ‌ نشست و سخن راهمی
خاش زد ‌ ز آب دهن کوه را شاش زد ‌ کذا فی رساله ابی حفص
السغدی ‌ ژاژ خاییدن هذیان و بیهوده سویلمک معناسنه در نته که
انوری بیورر ‌ انوری لاف عزن قاعده بسیار منه ‌ یا غنی
طفل نه جای ببین ژاژ مخای ‌ معنای حقیقی ژاژ معناسنه موقوفدر
اگر بیهوده معناسنه اولور خاییدن مجاز اگفتن معناسنه اولور
واگر حجر معناسنه اولور سه بقیاسیه سوزه اطلاق اولنمدیغی
استعاره مصرحه قبیلندن اولور و خاییدن ترشیح اولور و
جایزدر که مجموعی استعاره تمثیلیه قبیلندن اوله ناقور و طنبوره
جنک ایله شغتار باب ‌ اقلغ و بربط قوبوز دم ودودک
دف نای ناقر متداول اولان جمیع نسخه لرده لغت ایله ملتومدر

ظاهر التحریف تنخه‌نده اصلی ناقوردر ضرورت وزن ایچون لفظاً
حذف واو ایله اوقنور بو لفظ عربیدر بو سوزدن اولان بوری
معناسنه‌درکه صوردخی دینور جمله ارواح عالم الجثه‌ده در قیامت
کوننده اسرافیل نفخ ایتدکده جمله‌سی اذن حق ایله هر بری کندی
کوده‌سنه وارر عبد الرزاق سویلر مب چون دردمند بناقور جمله
ارواح — چو خیل نحل شود منتشر سوی ناموال — ملای روم سویلر مب

لیک بد مقصودش از بانگ رباب — همچو مشتاقان خیال آن خطاب
ناله سرنای و تهدید دهل — چیزکی ماند بدان ناقور کل
پس حکیمان گفته‌اند این لحنها — از دوار چرخ بگرفتیم ما
بانگ گردشهای چرخست این که خلق — میسرایندش بطنبور و بحلق

طنبور انواع ملاهیدن مشهور بر سازدر فتح طا ایله مستعملدر عربیه‌ده
ضم ایله مضبوطدر توجیهی دستور شرحنده مرور ایلدی قاموسده
مذکوردر که طنبورک اصل تعریبی دنبه بره‌در یعنی قوزی قویروغی
کاسه‌سی اکا مشابه اولمغله تسمیه اولندی فارسیده حالا مشهور
زباند اولان اسمی چارتاردر ناقور ایله طنبور اگرچه کلمات عربیه‌دندر
لکن ناظم رحمه الله بو ایکی لفظی مثنوی شریفده واقع اولمغله فارسیدر
فرض ایدوب چنگ و سشتا ایله ترجمه ایلدی لکن ناقور بوری
معناسنه اولمغله تجوز ایدوب چنگ ایله تفسیر ایلدی بو کلمه دخی
ناظمک مثنویدن گتوردوکی غرایبندندر و طنبور ایله سشتا مابینده

اگرچه فرق

اگرچه فرق واردر لکن هیئاتلری بربرینه قریب اولمغله تحفهٔ حسامیه تعبیرینه
تابع اولوب ترادف قبیلندن ایراد ایلدی بو وجه ایله شرح ایتمک وقت
تبییضده خاطر فقیره لایح اولدی ولکن اقدم تردد اوقنده اولا
بویله یازمش ایدم که ناظم رحمه الله ناقور و طنبوری الفاظ ترکیه‌دن فرض
ایدوب لف و نشر مرتب طریقی ایله چنگ ایله سشتا کلمه‌لرینه
ترجمه ایتمشدر و جایزدر که برعکس اوله لکن خفی دکلدر که چنگ
ناقور معناسنه و سشتا طنبور معناسنه دکلدر نته که ایکیسنک
ترجمه‌سندن معلوم اولور اللهم مگر ناقور لسان ترکیده چنگ
معناسنه اوله سابقا یازدوغم بو ایدی لکن وجه اول ایله
حالا اکتفا اولنوب اختیار اولندی محصل کلام بو موضع مزلقه
افهام درحکمنده اولدوغی تسطیر اولنمشدر والله اعلم چنگ ترکیده استعمالی
مشهور اولمغله الفاظ ترکیه‌دن فرض ایدوب ناقوره تفسیر
واقع اولمشدر اما اصلده لفظ فارسی اولمغله تشریح اولنمه‌سی
مناسب اولدی چنگ آلات ملاهیدن و طربدن مشهور بر سازدر
میرعلی کاتب نستعلیق مشهور سویلر مو عمری از مشق دوتا

گشت قدم همچو چنگ — تا که خط من بیچاره بدین قانون شد
طالب من همه شاهان جهانند ولی — در بخارا جگر
از بهر معیشت خون شد — کمال خجندی دخی سویلر مب
اگر زمزمه نشنیدی بانگ چنگست — رباب و بربط خود با تو میگوید

اکر بودی بنی بر رسم تحفه   بیاخنهای توتی میفرستاد
آغز طنبوره سنه دخی چنک دیوز معربی صنج در بعد التعریب
ایکی معناسی وار دربری مذکور اولان سازدر وبری اول
جفت جام طاسیدر که بری برینه اوردقده صدا بر چیقر
اکثر مشایخ طریقت جمعیتلرنده استعمال ایدرلر نته که قاموس
مذکوردر الصنج شیء یتخذ من صفر یضرب احدهما بالآخر وآلة
باوتار یضرب بها معرب انتهی . ثانی معناسی اول ایله کمیلدر
بیت صنج ازغم اهل ننگ وناموس   برهم زده دست
جوزده افسوس چنگک فارسیده بر معناسی دخی واردر
یرتجی حیوان پنجه سیدر کرک چارپا اولسون کرک قوش
اولسون انوری بیورر بیت چنگک سر در کشد از بیم سیاست
جو کشف   چه که در پنجه شیر وچه که در مخلب باز امیر
خسرو دخی ایکی معناسنده توریه ایله بیورر بیت ره بط
باز تیز آهنک میزد   برقص کبک شاهین چنگ میزد وبحر
الغرایبده چنک قوش بوری ومنقار معناسنه مذکوردر ومجازا
انسانک پنجه سنه دخی چنکل دیورنته که سعدی بیورر بیت
غواص کر اندیشه کند کام نهنگ   هرگز نکند در گرانمایه بچنگ
وله ایضا   برنج وسعی کسی نعمتی بچنگ آرد   دکرکس
آید وبی رنج وسعی بردارد   باچنگ گرفتن چنگ کلمک درکه

عربیده

عربیده قرص دیور چنک مریم یا پراقلرینک بارمق شکلنده
بولنمغدر عربیده پنجهٔ مریم دیورلر نسا احوالی صعوبت ایله طوغورد قده
آنی استعمال ایدوب سهولت ایله وضع حمل ایدرلر نظامی بیورر بیت
بدست آر چنگ مریم شاه عالم   جهان کا بستان از چنگ مریم
کذا فی مجمع الفرس بوکا درخت مریم دخی دیورنته که ینه نظامی بیورر بیت
درخت مریمش چون از سر افتاد   زغم شد چون درخت مریم آزاد
چنگال بودخی یرتجی حیوان طرناغی معناسنه در کرک قوش اولسون
کرک چارپا اولسون نته که سعدی بیورر بیت که از چنگال گرگم در ربودی
جو دیدم عاقبت گرگم تو بودی   وله ایضا نه بینی که چون گربه عاجز
شود   برآرد بچنگال چشم پلنگ مجازا انسان پنجه سنه ده
اطلاق اولنورنته که سعدی بیورر بیت سست بازو بجهل
میفکند   پنجه با مرد آهنین چنگال   باچنگال گرفتن چنگ کلمک
معناسنه درکه عربیده قرص دیور وقوش قایناغنه مشابه اولان
دمردن اوجی سوری اکلمش بر مقلاد معناسنه ده کلور که عربیده
کلاب دیور ترکیده دخی چنکال دیور بحر الغرایبده چنگال الجوق
کلاب معناسنه وقوش قایناغی معناسنه مذکوردر وجامعده
الجوق قوش بوری معناسنه مسطوردر چنگالک ایکی معناسی
دخی واردر بری هدف ونشانه معناسنه درنته که شمس
فخری بیورر بیت تیر حادثه اجرام را غرض تن دوست

که چشم شست کشا نیست جز سوی چنگال نعمة الله ده ده بو معناده
ضم جیم ایله در ولغت حسین وفائیده خاء معجمه و با عربی ایله مضبوطدر
ثانی عربیده تشبیه دیدکلریدر که یاغ ایله ازلمش اتی اتمکدر که
بال یا خرما اوزرینه قاتوب یرلر ترکیده اکا بیچور دیورلر نته که
بسحاق اطعمه شیرازی اجزاسنی ذکر ایتمشدر مب

در میان قوتی بهم برگشته بود / کز میانش عقل کل سرگشته بود
چرب وشیرین بود واز حلوا بود / بالیش از سر بسر زیبا بود
سر بسر اجزای او بی استخوان / روغنش رفته چو خون اندر رگان
چرب ونرم وگرم وخوشخوار آمده / محرم هر صاحب اسرار آمده
مرد صاحبدل چو در اثنای حال / کرد از ترتیب وترکیبش سؤال
گفت اصلم روغن وخرما و نان / ذوق شیرینم در هر دهان
آرده و روغن برم لام آمدست / نام من از غیب چنگال آمدست

ازلمه سی پنجه ایله اولمغله یا نسبت ایله چنگالی دخی دیورلر نته که
بسحاق بویورر مب از برای زاد راه این جهان / خبز وچنگالی
بنه در توشه دان ولـه ایضاً چنگ چنگالی مراد ار دبدست
گوشمالی میدهد هر جا که هست بحر الغرائبده بو معنایه الحق
چنگال خوشت مذکور در خوشت واو رسمی ایله لیست قافیه سنده
اولور یاری خوشت ترجنده شیخ الهی چنگل اصلی چنگالدر
بود خیر تجر حیوان طرناغی معناسنه در وبعضیلر قوش طرناغی

موکدر

معناسنه در وبعضیلر قوش طرناغی یرینه قوش بورنی دیمشدر
عبد الرزاق بویورر مب دور نبود گر بعدلش باز را در عهد او
از طبیعت کم شود منقار چنگل کردنش سنایده بویورر مب
تیز کرد دست از حرص دندان / گربه از مرگ چنگل و دندان
ضم کاف ایله ده لغتدر نته که شمس فخری بویورر مب بفکنند
از نهیب شاه جهان / شیر چنگال و کرکسان چنگل احبابش
بدان رسید که برد / نخ شکر از طبیعت مل ذی القعده
معیار الجمالده انجق چنگال جار یا طرناغی و چنگل قوش طرناغی
معناسنه اقتصار اولنمشدر با چنگل گرفتن جمله یمک وقرض
معناسنه در جنگل جیم عربی ایله اولورسه بیشه واورمان
معناسنه در نعمة الله جیم فارسی ایله ضبط ایتدوکی غلط
قبیلندندر جنگلی جیم عربی ویا نسبت ایله نسبنده آشنا
اولان او باشلره اطلاق اولنور وعلاج ایله افاقتدن مایوس
اولان صاپسوز دلی و دیوانه معناسنه ده گلور دینلمشدر
ششتا آلتی تللو بر سازدر که ترکیده تحریف اولنوب چشته
دیدکلریدر طنبور معناسنه دکلدر طنبور معناسنه چارتار در
نته که ذکر اولندی ستا اوچ تللو بر طنبوردر بو نقاره دخی اطلاق
اولنور نظامی بویورر مب ستا زن بر آورده بانگ سرود
سرودی نوآیین تر از صد درود بو ترک اصل شش تار

وچارتار وسه تار ودوتار معناسنه در انشاء الله قطعهٔ اخیره ده تارک
شرحنده ذکر اولنور فارسیده طنبورک اسمی غژک در عین مهمله
وزای فارسی وکاف عربی ایله کذا فی مؤید الفضلا زای عجمی بر بنیه جیم
عربی ده لغتدر نته که قاسم گونابادی بیورر بیت چو در بزم
عشرت نشینیم بجای عجب سازم از جام گیتی نمای شوشک
فتح شین معجمهٔ اولی وفتح ثانیه وکاف عربی ایله طنبوره مشابه
بر نوع چارتار در شاشک الف ایله ده لغتدر فرخی بیورر بیت
گهی رباب زنی گاه بربط وگه چنگ گهی چغانه وطنبور وشوشک و
عنقا کذا فی مجمع الفرس عنقا سنتور دیدکلری سازدر مسعود
سعد بیورر بیت به پیروزی وبهروزی نشینم خور بکام دل
بلحن چنگ وطنبور ورباب وبربط وعنقا شهاب الدین ورکانی
ده بیورر بیت از نغمهٔ صریرلی خوش نوای من در بزم فضل
زخمهٔ عنقا بر آمده رباب فتح را ایله عربیدر قلوق دیدکلری سازدر
فارسیده اسمی کمانچه در کمانه دخی دینور چغانه ربابه بکزر بر سازدر
مثالی مرور ایلدی وچلیم رباب معناسنه در دیمشلردر بو کلمه ده
ناظمک مزید اتدکلریدر بربط جعفر دنلی اوزره قوپوز دیدکلری
آلات طربدن مشهور بر سازدر عربیده عود دینور وضم با ثانیه
ایله غلطدر زیرا بر ایله بط دن مرکبدر قازکوکسی دیمکدر اکا
مشابه اولمغله تسمیه اولندی عربیده دخی مستعملدر انتهی

مثالی

مثالی ناظمک شرحنده ایراد اولنور اصلی کسر را ایله اعنی اضافت
ایله در نته که فردوسی بیورر بیت بربط چو بایست برساخت زود
برآورد مازندرانی سرود تخفیف قصد اولنمغله تسکین را اولندی
بو کلمه ده ناظمک مزید اتدکلریدر بربطی یاء نسبت ایله عواد وقوپوز چالجی
معناسنه در انوری بیورر بیت زهره کرد در مجلس بزمش نباشد
بربطی در میان اختران چون زاد فی الطنبور نادو آفرین زادفی
الطنبور نغمه دیدکلری مثله اشارتدر که بر مستغنی عنه زیاده
مزید اولدقده ضرب مثل اولنور شکافه کسر شین ایله اول آلتدرکه
طلوسلری آنکله چالرلر عربیده اکا مضراب دینور ومجمع الفرسده
سین مهمله ایله ده مرویدر شمس فخری بیورر بیت هنگام طرب
عواد بزمش کند از ماه نو شکل شکافه زخمه بودخی مضراب
معناسنه در زخم ایله هادن مرکبدر زخم اسم مصدر در
ضرب معناسنه وها نسبت لازمه اختصاصیه ایچوندر مثالی
بیت عنقاده مرور ایلدی دف عربیدر تشدید فا ایله وفارسیده
تخفیف ایله مستعملدر معروف آلت لهودر ترکیده دف دینور
سعدی بیورر بیت گوش تواند که همه عمر وی نشنود آواز
دف وچنگ ونی اسمی فارسیده تورک دراه شاء الله قطعهٔ اخیرده ذکر
اولنور وعربیده شیع اولنور لفظ عربیدن ماخوذدر اسم دف دایره در
مشهور ومستعمل اولان بودر نته که بر شاعر دیمشدر بیت

چونکه دایره آن ماه وشم میدارد / گاهی بطپانچه سر خوشم میدارد
فریاد کنم بروی اف بند آب / خاموش شوم بر آتشم میدارد

دفک نشانه درکه طبله و یوته دخی کوز سنایی بیورر بیت

هرگز ز روی دفتر دف درس عشق / تیر امید کی چو یقین بر دفک زنیم

نای دورت معناسی واردر بری دودک معناسنه درکه عربیده مزمار دیرلر زن ایله استعمال اولنور و نای چلبجیه نای زن و نای نواز ایله نایی ده دیرلر نته که ملای روم بیورر بیت

آن یکی نایی که خوش می نوازد / ناکهان از مقعدش بادی بجست
نای بر مقعد خود او که زن / کر تو بهتر میزنی بستان بزن

نرم ایله وصف اولنور نای نرم دینور که آواز حزین ایله اوله شعرای عرب جاهلیت ده توصیف ایله استعمال اولنمشدر نته که اعشی دیمشدر شعر

والنای نرم وبربط ذو بحة / والصنج یبکی شجوه ان یوضعا

وصف نرم دخی چوق مستعملدر و بعضیلر لغت عربیه قیاساً یاسز همزه یه ابدال ایدوب نأ دیمشدر نته که ابن المعتز بیورر شعر

این التورع من قلب بهیم الی / ساق بهیج وحسن العود والنای

و بعضیلر نوی دیمشدر شعر

الا تری الصبح یخفی فی وجنته / کانما هو سقط بین احشاء
والطیر فی عذبات الدوح ناحة / تطابق اللحن بین العود والناء

گاه یاسز حذف ایدوب نا دخی دینور نته که کمال اسمعیل بیورر بیت

بل الکبه

نا برکشیده رگ از تن چو چنگ / بی کعب سوراخ کرده چو نا

و گاه الفی حذف ایدوب نی دخی دیرلر نته که انوری بیورر بیت

تا زبان زخمه بود چون بحدیث آید عود / تا دهان نغمه بود چون بخروش آید نی

نی انبان طولم بوریسی درکه طولومی اوفوروب دودکی ایله چالرلر شفایی بیورر بیت

خلوت کل کیک و پشه در کوچه و بازار میساخت / باهنگ نی انبان بکجا رفت

کیک و پشه مقلا معرکه گیرلرک برا و بویندر که بر سازک آهنکنه اصول دوتب و بیره ارارق جمله بیابن صوبر و بتن بیره سن اولدورن کمسنه یه تقلید ایدر

نای موش بر نوع دودکدر کذا فی مجمع الفرس نقلا عن ذفا کویا اما بر نوع سازایله تعبیر ایتمشدر دودک اگرچه لفظا ترکیدر شعر فارسیده واقعدر میرزا سام تذکرة الشعراسنده بیره نام شاعرک ترجمه سنده بو بیتی ایراد ایلدی بیت

دلم از عشق هم چو دودک شده / نالهام از غمش دود دوک شده

نای نی بوری معناسنه درکه چنک ده چالرلر بو معناده دودک معناسنه اولان کبی الفی حذف ایدوب نی دیرلر فردوسی بیورر بیت

بغرید کوس و بنالید نای / تو گویی که عالم بر آمد زجای

ها تعیده بیورر بیت

فرو کوفتند از دو سو نای و کوس / برافتند عالم چو روی عروس

نای و نی دیدکلرنده بوری ایله دودک مراد در نته که فردوسی بیورر بیت

مر بربط و نای و نی ساختند

دل از بود نهان بپرداختند توجيهنه اولمغله كاه رويينه ناى ديوز
نته كه هاتفى بيورير خروشيدن كوس ورويينه ناى درآورد
بغداديان زجاى وكاه ناى رويين ديوز نته كه فردوسى بيورير
بفرمود تا رخش را زين كنند دم اندر دم ناى رويين كنند
عربيده بوريه بوق وشيبور حوز على وزن تنور شين معجمه
وبا موحده ايله فارسيده بوقى تعجيم ايدوب شيبور ديمشلردر
كسر شين ويا حطى وبا موحده ايله نظامى بيورير
شغبهاى شيبور آهنگ تيز چو صور سرافيل در رستخيز
وله ايضا زبس بانگ شيبور زهره شكاف بدريد زهره
بپيچيد ناف جناب المجانس صاحب بادفارسى ايله على وزن تنور ضبط
ايتدوكى بحر تيغدر كره ناى تشديد را وها ايله تخصيصيه عجمه وتركه
مخصوص بر بوكك بورى در اشيمه صاغر اولور مخترع اسفنديار در
مير خسرو بيورير بغلغل درآرند كوس ودراى جهان
كركنند از دم كره ناى هاتفى ده بيورير فلك كرشد از نعره
كره ناى زبانك دهل در وهم كوه نده ناى بو ايكى بيتدن وجه تسميه
ظاهر در سكين را دخى لغتدر نته كه خاقانى بيورير
شاهى كه دهد صدمه كرناى فتوحش كوش كر بيران فلك را
شنواى مير خسرو دخى بيورير اكه كند كوش كر آواى او
نايب كرناى كود ناى او ناى تركى خطا وختن تركلرنه منسوب

بدو

بر بوجق ارشون مقدارى بوريدر دودكى دلكارى وار در نظامى بيورير
چنان آمد از ناى تركى خروش كه از ناى تركان برآورد
جوش نايى حلقوم معناسنه در وله ايضا همان ناى تركى
برآورده شور بياز وى تركان برآورده زور سرناى
تركيده تحريف ايدوب صورنه ديدكلرى سازدر سرنا ايله ناييدن
مركبدر سرفرح ودنت معناسنه اولان سوردن مخففدر
الفى حذف ايدوب سرنى دخى ديرلر كذا فى مجمع الفرس ناى
سرغين بو بيوزدن اولور بر نوع صورنه در جنك دفن استعمال
اولنور نته كه فردوسى بيوريار برآمد خروشيدن كره ناى
دم ناى سرغين وهندى دراى سرغينه ناى دخى ديرلر نته كه اسدى
بيورير زآن چار صد راه پرده سراى زدندى
ز زركوس وسرغينه ناى بونده دخى سر سوردن مخففدر مجمع
الفرسده سر ايله سرغين ناى تركى ايله ترجمه ايتمشدر مولوى ضم ميم
ولام ايله بو دخى بو بيوزدن اولور بر نوع صورنه در هندلر اكثر
كيك بو بيوزندن ايدرلر وتفصيلى انجه ناقوسدر كه زاهد وترساكرده
اولور ديمشدر ديراكيده آصيلور دمور حلقه لر ايله تحريك ايدرلر
خاقانى بيورير مرا بينند در سوراخ غارى شده مولوزن و
پوشيده چو خاكاو دم بو دخى بر نوع بورى معناسنه دركاو
سرخنده مرور ايلدى نعمة الله مذكوردر كه بورى لفظ فارسيدر

دفاعلنه بوری زن چوز دیمشدر بوغ نیدر ثالث گرنلیک
معناسنه درکه بوغازک ایچ بوزیدر عربیده اسمی حلقومدرکه موضع
تنفس ومجرای طعام وشرابدر نته که سنایی بویورر بیت اولین بنده
دره آدم   بود نای گلو وطبل شکم   وله ایضا   نای وچینگ که
گرگان دارند   موش را خود برقص نگذارند   طای رومده بویورر
بیت اکل ومأکول را حلقست ونای   غالب ومغلوب را
عقلست ورای   نظامیده بویورر بیت   در نای گلوم نان نگنجد
گرزانکه فرو برم بر نجد   سعدیده بویورر بیت   نهاده پدر چنگ
در نای خویش   بسر نای وچنگ آورده بیش   وصراحی بوغازینه 2
مشابهت ایله اطلاق اولنور نته که عمر خیام دیمشدر سو
در نای قنینه غلغل مرحه خوشست   وین زاری عود ناله زحه خوشست
بیت تنگنای صیق بوغاز دیمکدر تجوز ایدوب هر طار موضعه اطلاق
اولنور نته که کمال اسمعیل بویورر بیت به تنگنای دو چشمش درون
دو جادو مست   همیشه بر دل هشیار من کمین دارد   عرفی
دخی بویورر بیت بحیرتم که چه صنعت بکار برد که کرد   به تنگنای
جهان وضع این بنا معمار   رابع هند اطرافنده برقلعه اسمیدر
مسعود سعد انده محبوس ایدی نته که بو بیتده دیمشدر بیت
نالم ز دل چو نای من اندر حصار نای   پستی گرفت همت من زین بلند جای
بو سوزومی ازبرایت کوکلک آچ بکسی   این سخنم یاد کن

زنگ دولت میرزای   مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن کیم
بو کتابی اوقور علم اولور اکا قولای   این قریبه موضوع اسم اشارتدر
ومشار الیه مطرع اخیردر که آخر قطعه‌در   آم دخی اگرچه این معناسنه‌در
اما الحق اوج لفظ ایله مسموعدر بری امشب وبری امروز وبری
امسال در دقایقده امساعت دخی زیاده ایتمشدر آن بعیده موضوع
اسم اشارتدر ایچسنک آخرینه کاف تصغیر الحاق ایدوب
آنک واینک دیرلر نته که شمس الدین طبسی بویورر بیت
گر کند دهر طلب تیر کشاد قدرش   چرخ اشارت کندش سوی عطارد
کانک   اما اینک اکثر حضورده مشاهد اولان امورا اشارتدر
مستعملدر ترکیده اشته معناسنه‌در نته که عرفی بویورر بیت
که چو او بود وکنون هست ودگر خواهد بود   این که او ماضی حال اینک و
آن مستقبل   یعنی کیم عرفی ماضیده موجود ایدی یا شمدی کلیبن واردر
یا زمان مستقبلده کلیبن اولکسه کرکدر زیرا زمان ماضی مرورین متحقق
اولمغله معلومدرکه آنجلین برکسه وجوده کلمدی زیرا کلمش اولسه
ایدی البته اشتهار بولوب مسموع اولنوردی وزمان حال دخی
اشته مشاهددرکه نظیری یوقدر وزمان مستقبلده محقق دکلدرکه
ماننده کله مجاز زمان حاضر معناسنه ده استعمال اولنورکه
اکنون معناسیدر نغمه آید شمدی معناسنه ده کلور دیدوکی
بو طریق ایله درنته که ینه عرفی بویورر بیت   المنة لله که نیازم به نسب

بيت اينك بشهادت طلبم لوح وقلم را آنكه دن الف ممدوده حذف اولوب نك دغ ديكوزنه كه ملای روم بويرر بيت
نك فلان شه از برای زر كری اختيارت كرد زيرا مهتری
لسان عربده اسم اشارت اصلا مضاف واقع اولمز فارسيده
مضاف اولمجق نكرهء اسم جنس معناسنه اولور شی وچيز
معناسنه اشارته دلالت ايتمكدن سلخ اولور آن تو وآين من
ديدكلری كبی سنك نسنك بنم نسنم معناسنه درنته كه ملای روم
بويرمشدر بيت كفت زاهد درسبوها چيست اين كفت
باده كفت آن كيست اين كفت اين آن فلان ميراجل
كفت طالب راچنين باشد عمل مولانا كاتبی دخی بذربهر داری
هجونده بويرمشدر بيت لقب كاتبی دارم ای بدر اما محمد
رسيد اسم از آسمانم مرانام باشد محمد توبدری باكشت
آن ترا بر دارم آن لغت مشتركه در اكی معناسی دخی وار در
بری اسم موصول معناسنه در فارسيده اسم موصولك
مخصوص صيغه سی يوقدر ذوی العقولده اولورايسه كه لفظی
الحاق اولنور آنكه ديو رنته كه سعدی بويرر بيت
آنكه نبات عارضش آب حيات ميخورد درشكرش نكه كند هر
كه نبات ميخورد وغير ذوی العقولده اولورايسه چه لفظی
الحاق اولنور آنچه ديو رنته كه سعدی بويرر بيت بر آنچه ميكذرد

دل منه

دل منه كه دجله بسی پس از خليفه بخواهد كذشت از بغداد ثانی
حسنده اولان ملاحت در وشول مجموع اسباب حسندن صادر
وظاهر اولان هيئات ايله تعبير ايتمشدر حافظ بويرر بيت شاهد آن
نيست كه مويی ومياني دارد بندهء طلعت او باش كه آنی دارد
دان بودخی آن معناسنه اسم اشارتدر اما بايله استعمال اولنمق
شرطدر باهر نه معناده اولورسه اولسون قسم اولدوغی
كبی نته كه لطيفی بويرر بيت بدان خدای كه عقل وروان وجانی
بخشيد بجز جناب رفيع توام ندارم اميد والصاقيه اولدوغی
كبی نته كه كمال اسمعيل بويرر بيت ميكفت آفتاب من ورای
شاه وعقل كفتش بطنز كار تو اكنون بدان رسيد وين اين
معناسنه اسم اشارت قريبدر بودخی بايله ملحق شرطدر
نته كه سعدی بويرر بيت بدو كفتم كه مشكی يا عبيری كه از بوی
دلاويز تو مستم اين از فلكست ازحسن بيت كوفلكده بر مسكك
صنع ايله دكلدر دیمك ايرده ضرب اولنور شاه محمد بهاوندی
بويرر بيت چون با زن كفت شه محمد كين بچه زشت كار من
نيست اين از حسن كلاه دوزست حقا كه درين
سخن منيست زن نيز جواب بچه كفت كين
از فلكست از حسن منيست اين يكی ديكر بوده بر بلا در ديمك ايرده
ضرب اولنور بر شاعر ديمش بيت كفت بداغ هجر بسوزانمت

دعی

جگر   صد داغ هست بر جگرم این یکی دگر این همه آورده است
بو بیت سنک قباحتکدر دیه جک یرده ضرب اولنور نته که
سلمان بویورر بیت از شمیم گل و مل این دل من رفت بباد   آخر
ای باد صبا این همه آورده است   کذا فی دستور العمل این راه
بترکستانست بو قول سنی خلاف مقصوده ایلتور دیجک
یرده ضرب اولنور نته که سعدی بویورر بیت ترسم نرسی بکعبه
ای اعرابی   کین ره که تو میروی بترکستانست این مرده
بشیون نیرزد بو شی حقیر بو قدر زحمت ارتکابنه دکمز دیجک
یرده ضرب اولنور نته که عبد الرزاق بویورر بیت زبهر دنیا
چندین عنا کری بکشند   که می نیرزد این مرده خود بدین شیونی
مرده میت در و شیون ماتم در اینک ترازو اینانمز ایسک
امتحان ایله دیجک یرده ضرب اولنور نته که کمال خجندی بویورر بیت
بجس از ماه مهجوری و پروین   اگر باور نشد اینک ترازو
جر تبدیل جیم عربی ایله راجح اولمقدر و ترازو بونده چشم ایچون
استعاره تصریحیه در وجه شبه ظهور مقادیردر نته که موزون ناتک
مقادیری ترازو ایله معلوم اولور کذلک حسنک مقادیری چشم
ایله معلوم اولور دستور العمل صاحبی اینک ترازو داشته
میدان دیمکدر دیدوکی ترزیقدر و بیتی تحریف ایدوب بو ایله
روایت ایتمشدر بیت سخن از ماه مهجوری و پروین ما

اگر منکر شوند اینک ترازو اینک گز و اینک میدان داشته میدان
دیجک یرده ضرب اولنور کمال خجندی بویورر بیت لاف اگر زد
زقدت سرو چمن   گو بیش اینک گز و اینک میدان   کذا فی
دستور العمل سخن سوز معناسنه در که عربیده کلام دیرلر ضم سین
و فتح خا ایله مشهوردر نته که اسدی بویورر بیت بسی جایها گفته اند
این سخن   بکن نیکویی و بدریا فکن   بر عکس دخی مستعملدر
نظامی بویورر بیت فاتحه فکرت و ختم سخن   نام خدایست
بر و ختم کن   مجمع الفرس صاحبی بر لغت مزید ایدوب سخون
فتح سین ذکر ایتمشدر کلام لفظیه و نفسیه که خاطرده
خطور ایدوب تلفظه کلمامش اوله شامل اولدوغی کبی
فارسیده دخی سخن ایکیسنه شامل در نته که بر شاعر
دیمشدر بیت بسی گفته اند این سخن در جهان   سخن
گفته سیمیست و ناگفته زر سخن آفرین وصف ترکیبی در
اختراع کلامه قادر اولانه دینلور که هر مقامه مناسب تکلم ایده
بلیغ معناسنه این سخن نه دارد بو سوزک تحتنده بر مضمون
نکته و دقیقه واردر دیجک یرده ضرب اولنور نته که سحابی نجفی بویورر
بیت آنکس که بحکم خویشتن ره دارد   در چشم
گدا و شه نظر کی دارد   بسخن رسید معنای کلامی درک ایلدی
دیمکدر سعدی بویورر بیت چه خوش است همزبانی بجوان نکته دانی

که سخن نگفته باشی بسخن رسیده باشد درسخن توان شناخت
هر کسنک مرادی سوزندن ظاهر اولور دیمکدر حافظ بیورر بیت
بیان شوق چه حاجت که سوز آتش دل   توان شناخت ز سوزی که در سخن باشد
سخن از پرده گوید سوزی کنایه ایله سویلر دیمکدر نته که حسین
قلی میرزا بیورر بیت   تار طنبور که راز دل ما میگوید   گوش
کن گوش که از پرده سخن میگوید   ولغیره   سخندانان سخن
در پرده گویند   پردی دیمکدر پرده ده گویند   سخن از نقاب
گوید مثله نته که لسانی بیورر بیت   در یک دو نکته صد غرض اظهار
کرد و رفت   رخساره بسته بود و سخن از نقاب گفت   سخن در ره
گرفتن یولده عجله ایله کیتمکدن کنایه مراد ایدیجک ضرب اولنور نته که
حافظ بیورر بیت   مشتاق صوفی شهر   سخن کعبه
گرنه در ره گفت   شاهی دخی بیورر بیت   دولت وصلش
میسر گر شود بی جست و جوی   گر وصال کعبه میخواهی سخن در راه
کعبه   ولغیره   بکعبه فقر قدم گر نهی روان برخیز   طواف کعبه
اگر بایدت سخن در راه   معلوم اوله که سخن عامدر نثره و نظمه
شاملدر فارسیده نظم و شعرک اسمی جامه در جیم فارسی و میم
ایله فردوسی بیورر بیت   بزد دست و طنبور را برگرفت   ما
سراییدن جامه اندر گرفت   جامه گو شاعر و شعرخوان معناسنده در
نته که فردوسی بیورر بیت   یکی جامه گوی و یکی چنگ زن   یکی پای کوبد

شکلنه

شکلنه برشکن باد وند بای عربی و سین مهمله و فتح واو و سکون
نون ایله شعر قافیه سیدر نته که بیبی بیورر بیت   همه باد و همه خام و
همه سست   معانی باز گونه تا ب وند   و ناظمک این سخنم
دید و کنده سخنم میمه مضافدر میم متکلم وحده نک ضمیر متصلیدر
اصل ام در بر کلمه نک که آخری ها رسم اوله الف ثابت اولور
ملفوظه بنده ام و گفته ام کبی و ها رسم اولمز ایسه اول الف ساقط
اولور جاکرم و کردم و سخنم کبی دایم متکلم مع الغیرک ضمیر متصلیدر
و همزه سنک حکمی ما قبلی کبیدر یاد لو کلمه دخی ناظمک مزد آنندر
انکلو معناسنه اسم مصدردر عربیده ذکر دینور و ذکر نفسده
برهیأتدر که انسان انکله حفظ ایتدوکی امورک استحضارینه
قادر اولور نته که انوری بیورر بیت   یاد آن حقوق مکرمات
زبان نهاده ارم از خلق تو شاکر   کردن ضمیمه سیله استعمال اولنور
ایسه یاد کردن کبی ذکر ایتمک معناسنه اولور نته که سعدی
بیورر بیت   چو عذر آمد گنه یاد کنی باز   تو عذرش پرده
روی گنه ساز   ظهیر فاریابی دخی بیورر بیت   به پیش
هر که از تو یاد میکنم حرفی   نمیکند بس از آن تا تواند از فریاد
ضمیمه حذف اولنوب تقدیری ملاحظه دخی اولنور نته که بهاء الدین
محمد نان و حلوا ده بیورر بیت   یاد ایامی که با ما داشتی
گاه جنگ از ناز و گاهی آشتی   یعنی یاد کن   یادگار بر سبیل

تبرک ادخار اولان تحفه درکه مذکرا اولور نته که برشاعر دیمشدر بیت
دستم بزیر خاک بخواهد شدن تباه باری بیادگار بماند خط سیاه
کمال اسمعیل دخی بویورر بیت شکرانه میبرد که نثار درت کنیم
جانی که داشتیم زلطف تو یادگار زشت یاد سکون تا ایله ذکر
قبیح معناسنه درکه غیبتدن عبارتدر صفت ایله موصوفدن
مرکبدر نته که فردوسی بویورر بیت کند هر که او هست از دیو زاد
ببزد یکی رستم مرا زشت یاد یاد هندوستان کردن فیل ضرب
امثالدندر برکمسه اونتدوغی نسنه یی ذکر ایدوب مشتوق
اولدقده ضرب ایدرلر نته که برشاعر دیمشدر بیت زسودای
میخانه رفتم زجای دگر یاد هندوستان کرد فیل فراموش
اولان نسنه یی برکمسه یه ذکر ایتدرلر یه زهندوستان فیل را یاد
داد دیور نته که هاتفی بویورر بیت که آن بیخرد چرکس بدنژاد
زهندوستان فیل را یاد داد مجاز اول ههایک محلنه ده که خاطر در
اطلاق اولنور نته که حافظ بویورر بیت چو با حبیب نشینی و باده
بپیمایی بیاد آر محبان باده پیما را بو معناده اکثر گرفتن و داشتن
ضمیمه سی ایله استعمال اولنور یاد گرفتن خاطره طوتمق و ازبرلمک
معناسنه در و یاد داشتن خاطرده صقلمق و حفظ ایلمک
معناسنه در یادداشت خاطرده محفوظ اولان امور در
داشت بونده اسم مصدردر اسم مفعول معناسنه در

اس

پس بو تحقیقدن معلوم اولدیکه یادکن ازبرایت معناسنه
دکلدر ازبر لفظ فارسیدر انشاالله زبر شرحنده ذکر اولنور ناظمه
گرگ ایدی یادکن یرینه یادگیر یاخود یاددار سویلیه فتأمل ویر کسر واو
و راء مهمله ایله یادکد اکیجی معناسنه درکه خاطردر نته که فردوسی بویورر
بیت برسید نامش زفرخ هجیر بدو گفت نامش
ندارم بویر همشیر خجندی بویورر بیت ایا مهی که سراسر دعات
میگویند زاهل فضل هرانکس که عقل دارد ویر ویرا قوت
حافظه سی اولان کمسه درکه خاطره صقلیه وصف ترکیبی در ویرایله
آیدن مرکبدر نته که ابو العباس بویورر بیت یکی مرد ویرا بباید نخست
که گوید نیوشیده هارا درست تیز ویر کسکین قوت حافظه سی
اولان کمسه در نته که فردوسی بویورر بیت گرفتند پس موبد
تیزویر سخنگوی و بینادل و یادگیر لبیبی دخی بویورر بیت
کمی تیزویرست و بسیار دان کزو نیست اسرار گیتی نهان
یاد کردنک مقابلی فراموش کردندر عربیده نسیاندر نته که سعدی
بویورر بیت فراموشت نکرد ایزد در آن حال که بودی نطفه
مدفون و مدهوش کنونت بیداری ای ناچیز همت که خواهد
کردنت روزی فراموش فراموش منسی معناسنه اسم
مفعولدر فراموشیدندن مأخوذدر آخرینه یا مصدریه لاحق
اولدیب فراموشی دیرلر نته که برشاعر دیمشدر بیت

فراموشم مکن مقصود م اینست   فراموشی نه کار دوستانست
بحر الغرایبک عزا مثبدندن بو محلده مسطور اولان عبارتی بودر که نقل اولنور
فرامش اسم مصدردر اونتمق معناسنه فراموش اونتمقلق معناسنه در
مصدریت اسم اعتباریله حاصل ده همان اسم مصدر قبیلندن
اولور انتهی فاما فراموش کردن منسی ایتمک معناسنه در یعنی
اونتمق معناسنه مصدردر کمیش و بوندن غیری بوکا مصدر
ذکر ایتمامشدر مصدری فراموشیدندر نته که ذکر اولندی گاه
الفی حذف ایدوب فرموشیدن دخی دیور نته که عبد الرزاق
بیورر بیت تا نگویی که از و تقصیر ست   یا ز دل خدمت
تو فرموش شید   مانع هست مرا در بیش   که بسر از پی
دعتش کوشید   وگاه واوی حذف ایدوب فرامشیدن
دخی دیور نته که فراموش لفظنده دخی بو تصرف اولنوب
گاه الفی حذف ایدوب فرموش دیرلر نته که نظامی بیورر بیت
که چندان حفت خواهی در دل خاک   که فرموشت کند دوران افلاک
وگاه واوی حذف ایدوب فرامش دخی دیرلر نته که سعدی بیورر بیت
ای که هرگز فرامشت نکنم   هیچت از بنده یاد می آید   وگاه
بو کاف تا الحاق ایدوب فرامشت دخی دیرلر نته که نظامی بیورر بیت
زبانش کرد پاسخ را فرامشت   نهاد از عاجزی بر دیده انگشت
غفلت وسهو که نسیاندن بر نوعدر اسمی فارسیده سو کیست در

ایکی سین

ایکی سین مهمله و فتح اول و کسر واو ایله تایی حذف ایدوب سوکیس
دخی دیرلر کذا فی مجمع الفرس حاضر قندیل باش بصیرت اوزره اول
غافل اولمه دیمه در کنایتدر نته که سید نسیمی حلبه کیتمک ایچون شیخندن
اجازت استدکده شیخی اولان شیخ فضل الله بو بیت ایله
جواب ویردی بیت چون نسیمی میروی از حلب اندیشه کن
چون بحلب میرسی حاضر قندیل باش   کاهی دخی بویورر بیت
در زیارتها شبانه تار و میسوزم چو شمع   دود آه من ببین و
حاضر قندیل باش زنگ زاء عربی و کاف فارسی ایله پاس معناسی
واردر بو پاس معناسنه درکه آینه و دمور اوزرینه قونر
صدا دیور بو معناده عوام زاء فارسی ایله تلفظ ایدرلر سنایی بویورر بیت
مردم تر ز محنت آرد زنگ   آینه تر شود بگیرد زنگ
پاس طوتمق آینه دموردن اولان آینه در سعدی دخی بویورر بیت
آهنی راکه مورچانه بخورد   نتوان برد از و بصیقل زنگ   مورچانه
دمور توزیدر که دمرک ماده سی افنا و چورک ایدر مورچانه دخی توز
انتهی [illegible] کلور زنگار اصلده وصف ترکیبیدر زنگ
ایله آردن مرکبدر رفتار و گفتار کبی ایکی معناسی واردر بری
مذکور پاس معناسنه در نته که ملا رومی بویورر بیت   بر دلت
زنگار بر زنگارها   جمع شد تا کور شد ز اسرارها   شاه طاهر
بویورر بیت کجاست ساقی سیمین بدنی که بزداید   بصیقل می

ازاینه دلم زنگار وبری برکیده تحریف ایدوب جنکار
دیدکلری بونه درنته که حسین ثنائی بویورر بیت بدو زصیقلی رای
عالم آرایش بخاصیت نتوان یافت زنگ بر زنگار
زغار زاء عربی وغین معجمه ایله اولباس وکوفدر که نمناک
اولان سنه لرا وزرینه قونر نمناک یرا وزرنده اولان
یم یشل کوف کبی در رودکی بویورر بیت شان زیر
زمین فرسوده کردی زمین داده برایشان پر زغار را
زار فارسیه ایله اولورسه نعره وآواز بلند معناسنه در معنای
ثانی طایفه سوداندر معرب زنج در فردوسی بویورر بیت زمهر سو
چو بردی جهان تنگ شد بزنهار نزد منه زنگ شد مجازا اقلیمینه
اطلاق اولنور شمس فخری معیار جمالیده بوکا اقتصار ایدوب
بو بیتی نظم ایلدی بیت خدایگان سلاطین که صیت معدلتش
گرفت روم وخراسان وهند وخلج وزنگ زنکی زنجی کبی یاء
نسبت ایله در سعدی بویورر بیت ملامت کن مرا چندانکه خواهی
که نتوان شستن از زنگی سیاهی وشیخ سعدی ممدوحی اولان
سعدک که کلستانی نامنه تألیف ایدوب باباسنک جدی
اسمیدر نته که کلستانده بویورر بیت علی الخصوص که دیباچه همایونش
بنام سعد ابوبکر سعد بن زنکیست زنکبار طایفه سودان اقلیمیدر
زنک ایله باردن مرکبدر بار لب دریا وکنار جوی معناسنه در

انشاالله تا رشید چنده تحقیق اولنور ظهیر فاریابی بویورر بیت
بدین دو روی زنکی کر التفات کند ز روم تا بدر زنکبار بخ آید
واسدی طوسی بر غریب روایت نقل ایدوب دیمشدر که زنکبار
جزایر هندده بر یردر جمله سی طاشیله قایه در اصلا اکین وغله آنده
اولمز دکز ایچنده بر کونلک یولده بر طاغ وار در اول طاغده
انواع میوه واصناف نعم موجوددر ییلده بر کره اللهک امریله
اول طاغ حرکت ایدوب کنار دریایه کلور فی الحال زنکبار
جماعتی بریللق ذخیره لرینی اول طاغدن آلوب کیدرلر معنای
ثالث ماهتاب معناسنه در که شعاع ماهده عباره بویورر
خوشه چون عقد در وبرک چو زر باده همچون عقیق آب چو زنک
کذا فی رسالة الطوسی وشمس فخری معیار جمالنده شعاع آفتاب
معناسنه در دیوب بو بیتی نظم ایتدی بیت بخسروانی پرباد
خسرو ایران کشاده درج زبان وکشیده جام چو زنک وحلیمی
الحق بوکا اقتصار ایلدی ومجمع الفرسده اگرچه شعاع ماه وآفتاب
معناسنه در دیمش اما همین ازرقینک بو بیتی ایراد ایلدی
بیت دهان لاله تو گویی سحر که نوش کند بروی سبزه زنکار
گون شراب چو زنک انوری دخی بویورر بیت بوده بریاد
خواجه بیکه وگاه جام سافیت پر شراب چو زنک معنای
رابع جکراغی معناسنه در وبو اوج نوعدر کبیر ومتوسط وصغیر

نوع اول عربده اسم جرس در ترکیده چاک دینور طوار بوینده
آصیلور نته که نظامی بویورمش نه بین زنگ در بهر کاروان
زنهر با بین میدار دفغانی سلمان دخی بویورمش خبر آمد که آمد
کاروانی که بید اینش قطعا نشانی بگوش رو میانه
از بکید و فرهنگ بهی آمد خروش ناله از زنگ نوع ثانی
بیک لر و قلندر لر استعمال ایدرلر دزلودن اصرلر نته که فیضی
هندی بویورمش آن شهنشاهی که از آواز زنگ بیک او
مضطرب گردند شاهان تا چه فرمان میرسد نوع ثالث اسم عربده
جلجل در اودست قارک و قوشلرک ایاغنه باغلرلر نته که حکیم
شفایی بویورمش مرا بو دست زین پیش ای عزیزان ذکر چون
جره بازی تیز چنگی بهر صیدی که می افکندم اورا با همین بودم
شتابانی درنگی کنون آن باز پریدست و ماندست بدستم
تسمه و جفته زنگی بوکا زنگله دخی دیرلر ضم کاف ایله نته که
یته شفایی مؤمن مرزا هجوینده بویورمش از روی شرف کرده
کلهدار دیوثان وقف توکله زنگله زن جلبررا یعنی
دیوثلرک رئیسی و کلهداری کید یلک لازمه سی اولان چنبر اقل
کلاهی شرف یوزدن سکا وقف ایتمشدر وله ایضا
گر در ملک کل مینی سکیار سقط شد بانوی کله زنگله چنبان
بکجا رفت در ملک مرزا مؤمنک والده سی اسمیدر مصراع

تانیدن

تانیدن مراد منکوحه سیدر بعضیلر بو بیتده دیمیشدر که
کله بوینده جماعده اولان زنخه معناسنه در که عربده رهبر چور
و زنگله بر نوع چکراغیدر که عظیم صداسی اولور بو ملمش ال الجنید
دخی اولورسه اصلا صداسنه بر خلل کلمز ذوق بخش
المعجون نسا لکفره هند چین جماعده طوبیقلرنده اصرلر
یعنی اگر والده عزیزک قوجایوب سقط و عمل مانده اولدیسه
جماعده زنخه ایله چکراغی ادتدریجی خاتونک مزیه کتدی زنگله مشترکدر
علم موسقیده بر مقام معناسنه ده کلور الکیسنک معناسنه زنگوله
دخی لغتدر زنگله زاء فارسی ایله اولور ایسه صغرک و کجرنک و بوکا
بکزر سایر حیواناتک چتل طرناغی معناسنه در که عربیده
ظلف دینور معنای خامس دایره و دف یوللریدر کذا فی
الاستنوم و نعمه الله معنای سادس ال ایله چالمق کف زدن
معناسنه در کذا فی مجمع الفرس معنای سابع کوز چیانی معناسنه در که
عربیده غمص چوز کذا فی الشرفنامه معنای ثامن کسکن و یا قیجی و
سوزنده معناسنه در کذا فیه ایضا دل یورک ایله کوکل بیننده
مشترکدر نته که عربیده اکثیسنه قلب دینور یورک شکل
صنوبری اولان قلب جسمانیدر که صدرک اصول جانبنده اولور
حافظ بویورمش بوی نافه کاخر صبا زان طره بگشاید
زتاب جعد مشکینش چه خون افتاد در دلها الخ بو معنا

فتح دال وتشدید لام ایله تعریب اولنمشدر نته که قاموس
صاحبی دیمشیدر دل بالفارسیة الفؤاد عربوها فقالوا دل
بالفتح والکسر مشدداً وسموا بها انتهی مجازاً بهر نسنه‌نک وسطنه
دخی دل اطلاق اولنور ع خاشاک نیز در دل دریا کیذر
کند دیدکلری کبی اغاجک اوزدکی اورته سنده اولمغیله
دل درخت دینور نعمة الله معانی وضعیه سنن قیاس
ایدوب اوزدک معناسنه ده کلور دیمشدر وکوکل
بر لطیفهٔ ربانیه در که قلب صنوبری‌یه متعلقدر واول لطیفه
حقیقت انسانیه عبارتدر وحکما یاننده نفس ناطقه ایله
مسمادر حافظ بویورر بیت سالها دل طلب جام جم ازما میکرد
وانچه خود داشت زبیگانه تمنا میکرد وحکیم سنایی ایکی
قلبک تفاوتلرینه اشارتاً بیورر بیت دل که بر عقل مهتری
دارد نه که شکل صنوبری دارد دل یکی منظریست ربانی
حجرهٔ دیو را چه دل خوانی ملا جامی دخی بیورر بیت نیست
این پیکر مخروطی دل بلکه هست این قفس وطوطی دل
گر تو طوطی ز قفس نشناسی * بخدا ناس نه‌ئی نسناسی صاحبدل
کمال انسانیته اولاشمسه درکه نفسنه مالک اولوب
هوا وهوسنه تابع اولمیه صاحب بونده مالک معناسنه در
اصلده کسر با ایله ترکیب اضافیدر وصف ترکیبی در دیمک

غلط در سعدی بویورر بیت دو صاحبدل نگه دارند مویی همیدون
سرکشی وازرم جویی اهل دل اضافت ایله بو دخی او معنایه در
نته که جامی بویورر بیت معتقد شو که هر که اهل دلست در جمیع
امور معتقد کست دلارام ودلبر ودلدار ودلربا ودلستان
ودلسوز ودلفریب ودلکش ودلنواز جمله‌سی مجازاً محبوبه اطلاق
اولنور وصف ترکیبی در معنای مرکبلری ظاهر اولمغله شرحه
محتاج اولنمدی دلگیر مستقبض ودلگرفته اولان معناسنه در
وصف ترکیبی دن منقولدر ونعمة الله کوکل نفرت ایتدوکی
نسنه وقوز قیچ معناسنه در دیمشدر بو قول افندیه صحت
اولوریسه وصف ترکیبی اولور دلشاد کوکل شین وخرم
اولان کمسه در شاد دل دخی دینور فرحان القلب معناسنه
وسلاطین بغداددن شیخ حسن نویان پادشاهک منکوحه‌سی
اسمیدر که شیخ اویس والده سیدر وسلمان ساوجی آنک ایچون
قصیدهٔ بی همتا ایله مدح ایتمشدر پر دل ودلیر ودلاور یورکلی
وشجیع معناسنه در اما دلاور صیغهٔ غالبه در وصف ترکیبی دن
منقولدر بددل جنگده ثباتی اولمیان قورقق وجبان
معناسنه در نته که فردوسی بویورر بیت دلیران کشیدند
شمشیر تیز عنان دادبد دل براه گریز ستردل
بو دخی قورقق معناسنه در شرح شرحنه ذکر اولندی بیدل

یورکسز خواف معناسنه در و کوکلی یتورمش عاشق نامیم
معناسنه ده کلور نته که سعدی بیورر مص گر کسی وصف
او ز من پرسد بیدل از بی‌نشان چه گوید باز خرد دل کوکلی
بویک و محتال معناسنه در کذا فی جناس الجناس از دل
آمدن کوکلدن قوپمق معناسنه در نته که طوسی بیورر مص
تیر تو که در سینهٔ من ساخته منزل خواهم که برون آورمش نایدم
از دل تمامی مشهدی دخی بیورر مص ماند پیکان خدنگت
در دل بیجا صلم خواستم از دل برآرم برنیامد از دلم دست
بر دل نهادن جانه جبر ایتمک معناسنه در نته که وحشی
بیورر مص مکن آن طور که آزرده شوم از خویت دست
بر دل نهم و بار کشم از کویت دل دادن رضا ویرمک
معناسنه در نته که ظهیر فاریابی بیورر مص اگر ضرورت
از نیسان بگیردم دامن چگونه دل دهم گر ز در تو در گذرم
سلمان دخی بیورر مص خود دل کرا دهد که دهد دل بهیچ بیوفا
یاری چو دل دهد بمه مهربان دهد دل نهادن توطین نفس
ایدوب اختیار کوستروب رضا ویرمک معناسنه در نته که
سعدی بیورر مص بکند دوست زینهار از دوست
دل نهادم بر آنچه خاطر اوست کمال خجندی دخی بیورر مص
دل نهادم بیچاره بدرود دل خویش حکم باغ اوست جز این چارهٔ من

دل دادن

روی دل نمودن کورر یوز کوسترمک دیمکدر کمال اسمعیل
بیورر مص آمد صبا و غنچهٔ دل را ز هم گشود روی دلی
به بلبل جونین جگر نمود روی حذف ایدوب دل نمودن
دخی دینور نته که سلمان بیورر مص تو دل نمودکی غنچه با صبا بنگر
که در دمش چو به بیند گناه رنگ بیابی کمال اسمعیل دخی بیورر مص
چو پسته با همه کس دل نمود نیست ترا ازان بود همه ساعت
ز خنده لبها باز دل بر داشتن صنم یا وفا رسی ایله بحضور
اولوب اعراض ایلمک معناسنه در بو تعبیر ترکیده دخی بدیه
موجود در جامی بیورر مص کند گل چمن رخت خود را تصویر
وزان دارد ز گل غنچه دل بر و دلت آفرینه اولان تا ضمیر مخاطب
مفرد در اصلدات در آخری ها درسم اولان کلمه لره لاحق اولورسه
الف تلفظ اولنور بنده ات و زده ات کبی ها درسم اولنمق
الف ساقط اولور حالات رخت کبی و کذلک الف
و نون جمع لاحق اولنجق الف ساقط اولور بنده تان و خواجه
تان کبی می افعال ثلاثیه یه مخصوص بر اداه در مصدره و جوامده
داخل اولمز امر و نهیه داخل اولورسه تأکید افاده ایدر عربیه
نون مؤکده کبی میزن و مزن و مزنند و مزن و
مزنند کبی با رفضیه ایله اداه نهی می افعلیه متقدم اولور کمال
پاشازاده قواعد الفرس آدلو رساله عربیه سنده الخ مخذوف

الباء اولان امره داخل اولور دیدوکی قواعددن خارجدر کزیده
مقابلی کُن کلمه سیدر وبعض کلمه لر ایله کافی غینه تبدیل ایدوب
غِل دینور ایت کل وایتمه کل واورغل واورمه غل کبی اما امر حاضر
ونهیه مخصوصدر امر غایبه لاحق اولمز ناظم میرزای کلمه سنده
اولان می لفظنه ترکی ترجمه ایتدوکی ناقص ترجمه در ومضارعه
داخل اولورسه حالیت افاده ایدر مضارع حال واستقباله
محتمل ایکن انک دخولی ایله یا حاله مخصوص اولور یا حاله قریب
اولور نته که بر شاعر دیمشدر بیت در فراقت می نویسم
نامه وازدست من   خامه خون میگرید وخط خاک بر سر میکند
بونده دخی با فصیحه متقدم اولمز بلکه تأخیری واجبدر نته که عطار بودر
بیت مال وملکت می بباید سوختن   پادشاهی ازمنت آموختن
سعدی دخی بویورر بیت شب تاریک دوستان خدای   می بتابد
چو روز رخشنده   قواعد الفرسده کاه اولورکه با اوزرینه متقدم
اولور بمی زند دیدوکی سماعه محتاجدر ومضارع منفی اولورسه
اکثر حرف نفی تقدم ایدر وتأخری جایزدر نته که ظهیر فاریابی
بیورر بیت می نخواهد که من باندک سعی   در جهان پا بشمت
ننا گسترم   با فصیحه ایله دخی فصل اولنور می بزند کبی لکن بو کبی
غیری ایله فصل جایز دکلدر وانوری شعرنده اداة استفهام
ایله فصل واقع اولمشدر نته که بو بیتده دیمشدر

لکن

گفتم نفاذ حکمش در تو موثر آید   گفتا که می چگویی در ماورای مرهم
بیت دشنهنامه ده مفعول ایله فصل اولنمشدر نته که بو بیتده واقعدر
بیت که می خار پوشد بجای حریر   مرد کوشت هنگام
پستان شیر ، وماضی اوزرینه داخل اولسه حکایه حال ماضیه
ایچون اولور وبا فصیحه دن تجردی واجبدر می آمد ومیزدی کلور
ایدی واور رایدی دیمکدر نته که عماد کاتبی دیمشدر بیت
نبود لوح وقلم رانشانه که منشور عشق   نقوش مهر تو بر لوح دل بقلم میزد
پس ناظم قطعه آتیه ده ع میداد بمن وبردی بکاعدل درر
داد دیدوکی سهو قبیلندندر بونده دخی حرف نفی تقدمی
اکثر یدر وغیر نفی ایله فصل نادردر نته که انورینک بو قطعه
سنده واقعدر بیت عنصری کر بشعر صله یافت ،
او نه زابنای جنس برتریست ، هست اندر زمانه محمودی ،
ور نه هر گوشه عنصریست ، تتمه معلوم اولا که می اوزرینه
ها اتصالیه مزید اولنور ایسه فعلک حدثنده اتصال واستمرار
افاده ایدر مجموعی متصل ومستمر معناسنه اولور کلمه مستقله
حکمنده اولور غیر ماضی یه داخل اولورسه جایزدر که فعله متصل
یازیله نته که انوری دیمشدر بیت زعدل دهم بار ده هوا ئم
زفیض ادهم زاید زمین زر   لطیفه ده بویورر بیت تو همیدان
که هیچ نعمت وخواست   نبود همچو تندرستی راست

وجایزدرکه فعلدن منفصل یازیله نته که انوری سویلر بیت بسیم نام
نکو مینگری زبان بگیر   برین بمان که زمردم همی بمانی طمع   وجایزدرکه
فعلدن مؤخر اوله نته که رودکی سویلر بیت یاد بوی مولیان آید همی
بوی یار مهربان آید همی   انوری ده سویلر بیت بجز بر تو دعا کرده ام
همی شب وروز   بطبع بر تو ثنا کرده ام همه وسال   وماضی یه
داخل اولورسه بینه مرکبی حکایه حال ماضیه افاده ایدر وفعله اتصالی
اکثردر نته که سعدی سویلر بیت روان خویش از استخوان همی چکید
همی گفت وازهول جان میدوید   وشمردن حصر می تاکید ایچون ذکری
جایزدر نته که فردوسی سویلر بیت خروش بر دو ازبیم جان جای ساخت
بغار اندر از غم همی میگداخت   وانفصالی قلیلدر نته که فردوسی سویلر بیت
همی گرز بارید همچون تگرک   همی چاک چاک آمد از خود و ترک
وفعلدن تأخری مسموع دکلدر بر همی دخی واردرکه اصل همین در
ضرورت نظم ایچون نونی حذف اولنور نته که فردوسی سویلر بیت
همی تا بگردانی انگشتری   جهان را دگرگونه شد داوری   وقاعده
مذکورکه همی تقریر ایچوندر مقرر دکلدر یرده عجم همی دیر وفردوسینک
انگشتری بیتنی ایراد ایلدوکی تحقیقندن خالیدر فتأمل زدای
زدودندن فعل امردر یاسی زایل ایله دیمکدر بو کلمه ان شاء الله
قطعهٔ تاسعه ده شرح اولنور

تمت الکتاب بعون الله الملك الوهاب

